

భక్తి యోగం

వానుమత్తభ

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేష్టన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దిక్షితాముహ్రి

గురు వెన్కటేశ్వర ముహ్రి

గురు శుక ముహ్రి

గురు నారద ముహ్రి

గురు వాస్తవికీ ముహ్రి

గురు కృప

శంకరాచార్య మధ్యమం

గురు దివిదాస్

గురు కశ్చీర్ దాస్

గురు శైలశ్వర మహా ప్రథము

గురు నాన్క్

గురు రామవేంద్ర స్వామి

గురు నీరబ్రహ్మండ్ర స్వామి

యోగి మేమన

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం

గురు తృయింగ స్వామి

గురు లాహారి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమృతార్ధా దేవి

గురు విదేశాంగ

గురు నాయక

గురు అరవిందీ

గురు రమణ మహార్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రథమాద

గురు మాచియాళ స్వామి

గురు విద్యాభూతాంగదిగిరి

గురు తంప్రశేఖర పరమాచార్య

పందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ (డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకలించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ శాండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్కరణ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు ప్రాసినట్టయితే లేక సేకరిస్తే మాకు తెలియజేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిజేయటకు, భాగస్వామ్యం ఆగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రభించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డోస్టోప్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ అప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తిజ్ఞానం, ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలోని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైట్ అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకోన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul Help Line / WhatsApp: 9042020123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందలికి అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య శాండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పొద సమర్పణమన్న

ಭಾರತ ಪ್ರಭುತ್ವಪು ವೆಬ್ ಸೈಟ್ - ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಅಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc.

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to:
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear Search

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritITD.TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity <small>New!</small>

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

“దూసాలలోతల్లు ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శేషమైంది! దాని తరువాతిది లోకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అనుదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ పూడ్చలలో నిలిచి బోకూడదు. లోకమంతబీని ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. స్వాందవ వేదాంతం ఎన్నదూ ఈ దేశం దాచి బోలేదని చెప్పేవారు, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్లిన సన్మాసిని నేనే అని చెప్పేవారు, తమ జ్ఞాతివరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచేతుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొఱధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు, అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జిపించి, లోకిక జ్ఞానాన్ని సంఘనిర్మాజ విజ్ఞానాన్ని విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు, కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజుం పుష్టుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్చట్టంగా ఇరగవలని ఉంది. భారతదేశం నిరాచంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమాత్మిక ధర్మాలను బోధించదానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికి భారతదేశంలో కొన్ని సంస్కలను నెలకొల్చాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్టులు, జవసంపన్ములు, బుఱువర్తనలు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇవ్వారక్తి తక్కిన శక్తులన్నీటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్కార భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లోంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్టం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహాస్వత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికి కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తాంది. అనేక శతాబ్దీలుగా ప్రజలకు క్షద్రసిద్ధాంతాలు నేర్చడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దీల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయట్టాంతులై, పతుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్నానరూపులమనే మాటను వినదానికినా వారెన్నదూ నోచుకోలేదు. “సీచాతిసిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పింది. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. *

హానుమత్తుభ

ఆఫెసెట్ ముద్రణ

ప్రథమ ముద్రణ

ది 11-2-1997

పెల :

రూ. 33-00

ముద్రణా నిర్వహణ :

భరద్వాజ బైండింగ్ వర్క్ష్, రాజమండ్రి - 4

ప్రతులకు :

పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తి

జయశ్రీ, టాకీస్ రోడ్ : సూర్య హోటల్ దగ్గర

రాజమండ్రి - 4,

ఫోన్ : 62964

విషయాన్కము

విషయము :	పుట :
1. సుందరకాండ	9
2. హనుమలీలలు	50
హనుమదుషాసన	
3. శ్రీ ఆంజనేయ స్వామి పూజా విధానము	119
4. ఆంజనేయ స్తోత్రమ్ - (బీజాక్షర సంపుటం)	132
5. హనుమత్కృవచమ్	133
6. శ్రీమదాంజనేయ అష్టోత్రరశతనామ స్తోత్రమ్	136
7. శ్రీరామదూతం - శిరసా నమామి	138
8. పంచముఖీ హనుమత్ కవచమ్	144
9. సప్తముఖీ హనుమత్ కవచమ్	148
10. మారుతి స్తోత్రమ్	151
11. బడబానల స్తోత్రమ్	152
12. ఆంజనేయ దండకము	153
13. శ్రీరామరక్షా స్తోత్రమ్	155
14. హనుమత్సుమత్సూర్యానుష్ఠాన పద్ధతిః	165
15. ఆంజనేయ సుప్రభాతమ్	170
16. హనుమదుత్సూహము	172
17. బుద్ధిమత్సాం వరిష్టం	177
18. రామ ప్రశంస	183
19. మహాపదేశం	185
20. హనుమంతుని మహాత్మ్యంపై పీరాధీశ్వరుల, మహాత్ముల వ్యాస రత్నాలు	191
21. కదళీవనంలో పవననందన ద్రయం	217

సుందరకాండ

మూలం :- పరమ పూజ్య శ్రీ శ్రీ శ్రీ మురారీ బాపూజీ మహరాజ్ వారు
సద్గీచార్ పరివార్ : అహమ్మదాబాద్ (గుజరాతీ)

తులసీదాస మహాకవి పరమాత్మ ప్రార్థనతో సుందరకాండ
రచనకు శ్రీకారం చుడతాడు. ప్రథమ మంత్రంలో ప్రభువు
యొక్క నిర్వాణాప్రద, శాంతి ప్రద శాశ్వత స్వరూప వందనం
జరిగింది. ద్వితీయ మంత్రంలో గోస్వామి ప్రభువును
యాచిస్తాడు.

శ్లో నాన్యాస్మిహ రఘుపతి హృదయేఉస్మదీయే-
సత్యం వదామి చ భవానభిలాంతరాత్మా,
భక్తిం ప్రయచ్చ రఘుపుంగవ నిర్భూం మే
కామాది దోషరహితం కురు మానసంచ.

“ప్రభూ! నువ్వు అభిల బ్రహ్మండాలకూ అంతరాత్మావు. సర్వుల
హృదయ భావాలనూ నువ్వేరుగుదువు. హో రఘుపుంగవా! నాకు
నీ దృఢభక్తిని ప్రదానం చెయ్య, నా అంతరంగం నుండి కామాది
వికారాలను దూరం చెయ్య.

తృతీయ శ్లోకంలో హనుమద్వందనం జరిగింది. గోస్వామి
హనుమంతుని సద్గుణాలను స్నేరించ నారంభిస్తాడు. మారుతి
అనంతగుణాగారుడని ఆయనకు తేలుస్తుంది. కనుక “సకలగుణ
నిధానం” అని వందనం సంపూర్ణం చేసి సుందరకాండ కథను
ఆరంభిస్తాడు.

“జామవన్తకే వచన సుహాపు సుని హనుమంత హృదయ అతి భావ్
తబ లగి మోహి పరిఫేహు తుమభాయా. సహి దుఃఖ కందమూల
ఫల భాశు.

జాంబవంతుని సుందర కథనం హనుమంతునికి విశేషంగ
నచ్చుతుంది. అతడు తోటీ వానరులతో అంటాడు. “సోదరులారా!
నేను సీతామాతను అన్యేషించ వెడుతున్నాను. నేను మరలి వచ్చే
వరకూ మీరు కందమూలాలను భక్షిస్తూ నాకై ప్రతీక్షిస్తూ ఉండండి.
నేను ఆవశ్యం మరలి వస్తానని మీకు విశ్వాస పూర్వకంగ
చెబుతున్నాను మరలి వచ్చే కాలపరిమితిని గురించి మాత్రం
నేనిప్పుడు చెప్పలేక పోతున్నాను. కానీ ఒక విషయం మాత్రం
నిశ్చయం - ప్రభువులు నాకు వప్పగించిన పనిని మాత్రం నేను
పూర్తి చేసుకునియే వస్తాను.

2

తన అనుచర సహచర వర్గంతో తాను తప్పక మరలి వస్తానని
హనుమంతుడు యెందుకు చెప్పాడన్న ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది.
మరలి వచ్చే అవధి నిశ్చయం కాకుంచే సర్వలనూ శ్రీరామ
సన్నిధికి పంపి ఉండేవాడు. సాగరాన్నే లంఘించ లేని వీరు
లంకలో నాకేమైనా ఆపదవస్తే యెట్టే సహకారాన్ని అందించ లేరని
కూడ అతనికి తెలుసు. అయినా తన సహచరులందరినీ అతడు
తన రాకై నిరీక్షించుడనియే చెబుతాడు.

ఈ యోచనలో హనుమంతునికి ఓ దృఢమైన ఆభిప్రాయం
ఉంది. పరోపకారంలో లేదా భగత్కూర్యంలో సర్వులూ యా
దృష్టినే కలిగి ఉండాలి.

సర్వలనూ పంపివేసి ఆ పై స్వయంగా తాను కార్య సిద్ధి సందేశంతో హనుమంతుడు పురోగమించి ఉంటే శ్రేయస్సు యేక మాత్రుడైన హనుమంతునకు మాత్రమే దక్కుతుంది. కానీ భగవత్సూర్య సంపాదనా యశస్సును ఆ మహాత్ముడు సర్వలకూ అందించా లనుకున్నాడు. అందులకే అతడు వారితో - “మీరు సాగర తీరాన్ని విడునాడి నేను మరలి వచ్చేవరకూ .యెక్కుడకూ పొవర్లని కూడ చెప్పాడు. రామకార్యాన్ని సాధించుకుని నేను మరలి వచ్చిన తరువాతనే మన మందరం కలిసి ప్రభుసన్నిధికి వెడదాము” అన్నాడు. తద్వారా కార్యసాధన వల్ల లభించిన ప్రశంసలు సర్వ విధాలా తన సమాజానికంతకూ లభిస్తాయి కదా!.

కీర్తిప్రాప్తిలో సర్వయాభాగస్యములై ఉండాలన్నది హనుమంతుని దృష్టి సత్కార్యంలో సర్వలనూ పాల్గొన జెయ్యాలి..

సాగర తీరంలో ఓ పర్వతం ఉంది. ఒక్క గెంతు గెంతి మారుతి దానిపైకి యెక్కాడు. రామ కార్య సంబంధితమైన సంపూర్ణ యాత్రలో ఆతడు మూడు పర్వతాలను అధిరోహించాడు. ప్రథమ పర్వతం యెక్కి దాహంగా ఉన్న వానరులకు ఆతడు సరోవరాన్ని గురించి చెప్పాడు. ద్వితీయ పర్వతం యెక్కి సాగరోల్లంఘన చేశాడు. తృతీయ పర్వతం లంకలో వుంది.

పర్వత త్రయాన్ని అధిరోహించడ మంటే సాధకుడు పరమాత్మ సంధానంలో మనసా, వాచా, కర్మాణా చాంచల్య, కంపనాలు రానట్టి దృఢమైన భూమికపై స్థిరుడై ఉంటాడు.

గోస్యమి భావానానుసారం - పర్వతం ధైర్య అచలత్వాలకు ప్రతీక. భగవత్సూర్యానికి ధైర్య, సైర్య అచలత్వాలు లేకుంటే అది నెరవేరదు.

లంకా ప్రయాణ వేళలో మారుతి సహవరులతో అంటాడు.
‘సౌదరులారా! నేను బయలు దేరుతున్నాను. నన్ను ఆశిర్వదించండి’

భగవత్ కార్యసీద్ధికి సాధకుడు నిరహంకారి కావడము అత్యంతా
వశ్యకమైనది. సత్యార్థం చేసినా మోసంగా వుండగల్గాడం అత్యంతా
వశ్యకమైనది.

సీతాన్యేషణార్థం బయలు దేరిన వాసర భల్లాక దళాలతో భగ
వత్సార్యాన్ని నెరవేర్పగల శక్తిశాలి హనుమంతుడు మాత్రమే అయినా
అతడు నిరహంకారిగా మోనిగా వుండిపోయాడు. పవనాత్మజుడు
సర్వులకూ వినయంగా ప్రణమిల్లాడు. భక్తి వర్ధిలడంతో సర్వ
లకు ప్రణమిల్లాలన్న భావం జాగ్రత మవుతుంది. అహంకార
భారమే శిరస్సుపై తాండవ మాడుతుంచే శిరస్సును అవసతం
చేయడంలో ఆటంకాన్ని కలుగ జేస్తుంది. జ్ఞాన, అహంకార
భారాలనూ పుస్తక జ్ఞాన భావాలనూ మోసే వాడు నమస్కరించ
జాలడు. యద్యార్థ జ్ఞానం, కలిగిన మీదటనే అహంకారం నశిస్తుంది.

హనుమంతునిలో “నమత్యం” అనే యా మహాత్మర గుణాన్ని
యుక్కడ తిలకిస్తాము.”

3

శ్రేయాంసి బహు విఘ్నాని.

పదే పదే రఘురాముని శ్రీచరణారవిందాలను స్వరించి మారుతి
పైకి యెగిరాడు.? అతడు ఆకాశ మార్గంలో యెగురుతూన్నాడు.

సాగర దేవుని హృదయం హర్షోల్లసితమయింది, నేడు ఓ రామ
భక్తుడు వస్తూన్నాడు కదా! ఇది నాకు మహాదృష్టమే. సాగర

గర్భంలో మైనాక నామక పర్వత రాజు ఉంటూన్నాడు. అతనికి రెక్కలున్నాయి.

పురాణాలను అనుసరించి ఆదికాలంలో పర్వతా లన్నింటికి రెక్కలుండేవి. ఆ పర్వతాలు యెగిరి అహంకార వశాన యోచిం చకుండ యెక్కడ పడితే అక్కడ వాలుతూండేవి. దీని వల్ల గ్రామాలకు గ్రామాలు అణగి పోయేవి. కనుక లోకకళ్యాణార్థం మహేంద్రుడు పజాయుధంతో వాటి రెక్కలను నరికేశాడు. కానీ మైనాకునకు మాత్రం సాగర గర్భంలో ఆశ్రయం లభించడం వల్ల అతడు సురక్షితంగా ఉండిపోయాడు.

నిజాశిత్రుడైన మైనాకునితో సాగరుడు “మైనాకా? నువ్వు పైకి లేచి భగవద్భూతుడైన హనుమంతునకు విశ్రాంతిని ప్రసాదించు” అన్నాడు

మైనాకుని శిఖరాలు స్వర్ణమయాలు. సాగరతలం నుండి అతడు బయటకు లేచాడు. చేతులు జోడించి అతడు మారుతిని ప్రార్థిస్తూ “హనుమా! నా ఆతిభ్యాసిన్న స్వీకరించు, కొంతసేవైనా నాపై విశ్రమించు, మార్గం సుదీర్ఘంగా ఉంది కదా!” అంటాడు.

ఈ ప్రసంగంలో తులసీదాస భక్తుని భావాన్ని గ్రహించండి, జీవితంలో భగవత్ ప్రాప్తికై యాత్ర కొన సాగేవేళలో స్వర్ణశిఖర సదృశ్మేన అనేక విశ్రామస్థలాలు వస్తాయి. వైభవ లోభాలు ఆకర్షి స్తాయి. సుఖ సాధనల బాహుళ్యం యెదురుగా వచ్చి ఆహ్వానిస్తుంది. సంపత్తుల ఆధిక్యత విపత్తి అనీ, సుఖాధిక్యత దుఃఖమనీ గోస్వామి అంటాడు.

హనుమంతుడు అత్యంత సాఫ్తానంగా వున్నాడు. అతడు

యోచించి “స్వర్ణం మానవునికి విశ్రాంతి నివ్యదు కానీ దానిని తిరస్కరించనూ రాదు”. అనుకుంటూ మైనాక శిఖరాలను స్పృశించి మాత్రం అతనికి కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తూ “మైనాకా! రామకాజక్కేనే బిను మోహి కహో విశ్రామ్”:! అంటాడు.

యాత్రసాగుతున్నది. దేవతలు హనుమంతుని బుధ్భిబలాన్ని పరీక్షీంచ గోరారు. నాగమాత అయిన సురసతో వారు “అమ్మా! నీలో విశేష గమనశక్తి వుంది. మారుతి మార్గానికి విఘ్నాన్ని కలిగించి నువ్వు అతని బుధ్భిబలాన్ని పరీక్షీంచు”. అంటారు. ఆకాశ మార్గం నుండి సురస హనుమంతుని యాత్రా మార్గానికి అవరోదంగా వచ్చి “నేడు దేవతలు నాకు ఆహారాన్ని సమర్పించారు. నేను నిన్న భక్తిస్తామ” అంటాడి.

హనుమంతుడు చేతులు జోడించి “మాతా! నన్న భక్తించడం వల్ల నీ ఆకలి తీరుతుంది - అంటే అలాగే కానీ. నా ప్రార్థన ఒకటి ఆలకించు. నేను రామకార్యార్థానై యాత్ర చేస్తూన్నాను. శ్రీరామ సందేశాన్ని జానకీ దేవికీ, ఆ దేవి సందేశాన్ని రామచందులకూ వినిపించి అప్పుడు నేను నీ దగ్గరకు వస్తాను. ఆపై నీ ఆకలిని తీర్చుకోందువు కానీ ప్రస్తుతం నా పురోగమనానికి విఘ్నం కలిగించకు,” అన్నాడు

సురస - “నేను నాగమాతను, ఆకలి వేసిన క్షణంలో నేను నా గ్రుడ్లనైనా భక్తించి వేస్తాను. అట్టే దశలో నిన్న విడిచి పెడతానా? పైగా నువ్వు మరలి వస్తావనడానికి నమ్మక మేమిటి? ఇప్పుడే నేను నిన్న మింగివేస్తాను”.

హనుమంతుడు - “మరలివస్తానని నేను వాగ్గానం చేస్తూన్నాను.

సువ్య ప్రీవి. నేను ఓ నారీమణిని ఉద్దరించే కార్యంలో నిమగ్నుడనై వెడుతున్నాను. సీతాదేవి రావణుని బందీలో ఉంది. పరాధీనురాలైన ఓ నారీ మణి సందేశాన్ని నేను శ్రీరామచంద్రులకు అందజేయాలి. ఇందులకు నాకు సువ్య సహకరించ వలసినదే”.

సురస అంగీకరించక పోవడంతో— సురసను తనను మ్రింగడానికి రమ్మంటాడు.

సురస యోజన విశాలంగా తన నోటిని తెరుస్తుంది. మనసారామ చంద్రుని స్వరించి మారుతి తన శరీరాన్ని రెండు యోజనాలు పెంచుతాడు. సురస నాలుగు యోజనాలు. తన వదనాన్ని విస్ఫులం చేస్తుంది, హనుమంతుడు యెనిమిది యోజనాల శరీరాన్ని ధరిస్తాడు. చివరకు!

“సత జోజన తేహి ఆననకీవ్యా అతిలఘురూపనా పవన సుత లీవ్యా.”

సురస శతయోజనాల వైశ్వాలంలో తన నోటిని విస్తరిల జేయగా శ్రీమారుతి అతి సూక్ష్మ రూపాన్ని ధరించి యుక్తిగా కార్యాన్ని సాధించ దలచి సురస నోట ప్రవేశించి ఆమె నోటిని మూసుకునే లోపల బయటకు వచ్చేస్తాడు. “అమ్మా! సువ్య సన్న భక్తించాలి కదా! నేను నీనోట ప్రవేశించి బయటకు వచ్చేశాను. సువ్య సన్న భక్తించినట్లే అయినది. ఇక సువ్య నాకు మార్గాన్ని ప్రసాదించు”. అనగా హనుమంతుని బుద్ధి బలానికి అత్యంత ప్రసన్నురాలైన సురస అతణ్ణి ఆశీర్వదిస్తూ— “హనుమా! అవశ్యం నీ రామ కార్యం సిద్ధిస్తుంది”. సురస వెళ్ళగానే మారుతి పురోగమించాడు.

సురసను శిక్షించగల శక్తి సంపన్ముడై వా హనుమంతుడు ఆమెకు నమస్కరించాడన్న ప్రశ్న వస్తుంది.

దైవకార్యాన్ని సాధించడానికి పురోగమించనున్న వాని సమక్షంలో దర్శపూర్వమైన వ్యక్తిత్వం యొద్దెనా యొదురయితే సాధకుడు దానిని యొదుర్కొవడానికి ప్రయత్నించరాదు. దానికి విపరీతంగా తన గరిమను వర్ధింజియ్యాలి, తద్వారా ప్రతిద్వంద్య స్వయంగా లొంగిపోతాడు. తల వంచి వేస్తాడు. రెండవే విషయం-విపరీతంగా, వర్ధిల్లితే అనంతర కాలంలో అది తగ్గడం చాల కష్టమవుతుంది. భక్తి మార్గంలో అధికార దర్శాన్ని జీర్ణం చేసుకుంటూ వినయంగా వినమంగా కార్యాన్ని సాధించ ప్రయత్నించే వాడు సఫలతాయ్యాన్ని పొందుతాడు. భగవత్స్వార్యయాత్రలో స్వర్థకలిగి ఉండడమే ప్రథమ విఘ్నమవుతుంది భక్తితో ప్రతి ద్వంద్యత్వ వృత్తి లేని వానికి శత్రువులు కూడ తలలు వంచేస్తారు. అంతేకాదు. శుభ కామనలను వ్యక్తం చేస్తారు. అతని మార్గంలో వచ్చే అవరోధాలు కూడ ఆశీర్వాదాలుగా మారుతాయి. స్వర్ణను నివారించి మారుతి తనను సంఘర్షం నుంచి రక్షించుకున్నాడు. సురసా రూపమైన అవరోధం నుండి ఆశీర్వాదం పొందాడు.

సంత మహాత్ములు సురసను వాసనలకు ప్రతీకగా భావిస్తారు. వాసనలు సర్వదా అధికాధికంగా ముఖాన్ని నోటిసి-వ్యవృతం చేస్తాంటాయి. వాసనలకు యెన్నడూ తృప్తి అనేది కలుగదు. వాసనల నుండి విశ్వంలో యె మూలా కూడ రక్షణ పొందలేదు.

యావత్ సాగరం మీదా సురస వ్యాపించి పోయింది. భావమేమంచే సంసార సాగరం పొసనావృతమై ఉంది. అందుకే దాని బారినుండి యెవరూ తప్పించుకో జూలరు.

కంటకాన్ని కంటకంతోనే తొలగించుకో, సాంసారిక వాసనలన్ని బీసీజయించడానికి భగవద్భావాలను జాగ్రత్తం చేసుకోవాలంటాడు తులసీదామ.

సురసను తిరస్కరించి మారుతి పురోగమిస్తాడు. కానీ అతని గమనం అకస్మాత్తుగా ఆగిపోతుంటే, తన ఛాయను యెవరో బంధిస్తాన్నట్లు అతనికి అనుభవం కలిగింది, నాలుగు దిక్కులూ అతడు చూసినా అతనికెవరూ కనబడ లేదు. క్రిందకు చూడగా సాగర గర్భంలో కూర్చుని ఓ రాక్షసి తన ఛాయను ప్రంభింప జేస్తాన్నది. ఆ రాక్షసి పేరు సింహిక.

భక్తి మార్గంలో ప్రథమ విష్ణుం పై నుంచి వచ్చింది. రెండవ విష్ణుం సాగర గర్భం నుండి వచ్చింది, ఇది దాని ప్రథమ విచిత్రత, రెండవ విచిత్ర మేమంటే-అది జలజంతుపులను విడునాడి ఆకాశ జీవులను ఆకర్షించి భక్తించి వేస్తుంది.

పరమాత్మ ప్రాప్తి మార్గంలో యార్ఘ్య కలిగి ఉండడం అత్యంత బాధాకర విషయమే, దీని పట్ల సాధకుడు పూర్వ సావధానుడై చరించాలి.

సాగరంలో సింహిక ఉండడ మంటే మానవ్యాదయం సాగరసదృష విశాలమైనదే. అయితే అందులో యెక్కుడో అక్కడ యార్ఘ్య బీజం ఉంటుంది. సింహిక జలచరాలను భక్తించదు, యార్ఘ్య స్వభావం అంతే. అది తనతో సమానులను వేధించదు, తనకన్న వున్నతులైన వారిని సర్వదా క్రిందకు పడగొట్టులని ప్రయత్నం చేస్తుంది.

మానవుడు యెవరిమీదనైనా ప్రత్యక్షంగా దెబ్బ కొట్ట కపోతే అతడు వాని ఛాయను పట్టుకుంటాడు. ఛాయ నల్లగా వుంటుంది. భావ మేమంచే యార్ధ గ్రస్తుడైన వాడు పరుల శీలోజ్యల చరిత్రను దర్శించ జాలక వాని ధూమల పక్కన్ని పట్టుకుంటాడు.

హనుమంతుని ఛాయా శ్యామత్వంలో కూడ కళంక మన్మది యేదీ లేదు. ఈ శ్యామత్వం-అతని రోమ రోమంలోను వ్యాపించి ఉన్న శ్రీరామచందుని శ్యామ వ్యక్తస్వరూపమే.

సింహిక మారుతి ఛాయను స్థంభింప జీయడంతో అతడు ముష్టి ప్రహరం చేసి పురోగమించాడు.

భగవద్యాత్రా మార్గంలో వాసన, యార్ధ రూపమైన విఘ్నాలను రెండింటిని అధిగమించి మారుతి లంకా సాగర తీరం చేరాడు. తీరంలో ఉన్న పర్వతాన్ని అధిరోహించి లంకా నగరాన్ని దర్శించ సాగాడు. సువర్ణ నిర్మితమైన కోటను చూశాడు. అతడెన్నడూ రావణుణ్ణి చూడలేదు. అయినా అతడు మనసా రావణుణ్ణి ప్రశశించాడు. కారణం? అతడు పాషాణ లోహ నిర్మితమైన కోటను గాక సువర్ణ నిర్మితమైన కోటనే యేర్పాటు చేశాడు.

తులసీ దర్శనంలో బంగరుకోట మోహనికి ప్రతీకయే. ప్రపంచంలో మహామహా త్యాగులను కున్న వారు కూడ మోహ ముక్కలు కాలేదు. మోహగ్రంథి విచ్ఛేదనం కానంతవరకు భక్తి సన్నిధికి చేరడం కష్టతరమే.

లంకలో ఆరామాలూ, ఉపవాలూ వాటికలూ ఉన్నాయి. మునులను సహితం మోహింపజేశే సుందరాంగనలు వసిస్తూన్నారు. మదిరాపాన, మాంసభ్కుణలు అక్కడ విశేషంగా కొనసాగుతూన్నాయి,

ఆ భోగనగరంలోని రమణీయ భీభత్త దృశ్యాలను హనుమంతుడు తిలకీంచాడు.

లంకానగరం యొక్క కోట నలువైపుల నుండి రక్కక భటులచే ఆవరించబడి, సురక్షితంగా వుంది. అయోధ్యలో కాపలావాళ్ళు లేరు. అయోధ్యలో మహాత్యం స్వర్ణానికి కాదు, సమర్పణకు వుంది. ఏ సంపదలో సమర్పణ భావం లేకుండ అపహరణ భావం వుంటుందో? ఆక్కడ కాపలాదారుల అవసరం వుంటుంది. త్యాగ సమర్పణలు వున్న సంపదకు కాపలాదారుల అవసరం వుండదు.

రావణుని భావ సర్వస్వం అపహరణకు సంబంధించినదే. స్వర్ణ లంకకు ప్రభువే అయినా అతడు తులం బంగారమైనా దానం చెయ్యలేదు. ఈ విషయమై రామాయణంలో యొక్కాడా ఉల్లేఖించబడ లేదు.

నలువైపులా వున్న రక్కకభటులను తిలకీంచి మారుతి రాత్రివేళ లంకలో ప్రవేశించాలనుకున్నాడు. కారణం? మానవ మాత్రుని యదార్థ స్వరూపం రాత్రి వేళలోనే స్ఫుషమవుతుంది. పగటి వేళ మానవుడు కృతిమ వ్యవహార, కపట రూపాదులతో తన చరిత్రను కప్పి పుచ్చకుంటాడు. హనుమంతుడు లంకయొక్క వాస్తవిక రూపాన్ని దర్శించ దలవాడు. అందులకే అతడు తత్కార్యార్థం రాత్రి సమయాన్ని యెన్నుకున్నాడు.

రెండవ విచిత్రతం- హనుమంతుడు అత్యంత సూడ్కు రూపాన్ని ధరించడంలోని ఆంతర్యం, మానవుడు ఓ సారి వున్నత స్థానాన్ని పొందిన తరువాత వొంగడం అతని స్వభావానికి వ్యతిరేకమైనది. భక్తిభావం విశేషంగా గ్రిల్వారే సంతమహాత్ముల కృపకు పాత్రులు

కాగలిగినవారే లఘుత్వాన్ని స్వీకరించ గలుగుతారు. భగవత్సౌర్య సాధకులైన వారి జీవితాలలో ప్రభుచరణాలయందు ఆనందమాయి. పుండడం అత్యంతావశ్యకమనీ గ్రోంచాలి.

తెరవిన పుస్తక సదృశంగా వున్న వారికి కాపలా ఆవసరం లేదు. రహస్యమున్న చోట రక్షణార్థం కాపలాదారులు కావాలి. భేదదృష్టి వున్నవాడు కనుక రావణుని జీవితానికి ఆవరణ, రక్షణలు కావాలి.

మారుతిష్ఠాక్షురూపాన్నే ధరించినా రావణుని సంరక్షావ్యవస్థలో బంధింప బడ్డాడు. లంకిణి హనుమంతునితో అంటుంది.

“జూనేహి నేహి మరము సర మోరా! మోరాహార జహా లగి చోరా?”

“అరే మూర్ఖుడా! నువ్వు నన్ను గుర్తించడం లేదా? లంకా చోరుడా! నాకు ఆహారంగా రా.” అనడంతో కుపితుడైన హను మంతుడు

“మురికా ఏక మహాక్షీ హనీ, రుద్రిర బమత ధరనీ రన మనీ”.

“లంకిణి! నువ్వు నన్ను దొంగ అంటావా? కానీ రావణుని మించిన దొంగ విశ్వంలోనే మరి వాకడు లేదు. నీ రక్షణలో వున్న అతడు సీతాదేవిని ఆపహరించాడు. నీలో భేదబుద్ధి పుంది”. భేదబుద్ధిని అభేదబుద్ధిగా మార్చాలనియే హనుమంతుడు లంకిణి మస్తకం మీద కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు అది రక్తం కక్కుకుంటూ నే కూలింది.

భగవత్సౌర్యంలో తృతీయ విమ్మం భేదబుద్ధియే.

లంకిణి అంటుంది. “మారుతి! నువ్వు రామదూతాను. బ్రహ్మ

దేవుడు రావణునకు వరా లిచ్ఛి మరలే సమయంలో మార్గంలో నేను ఆయనను కలిశాను. “రావణునికి మృత్యువు యెప్పుడు వస్తుంది? అనినే నాయనను అడుగుగా” - ఓవానరుని ముష్టిప్రహరంచే నేను వ్యాకుల వైన కొద్దికాలానికి రాక్షస కుల మంత్ర నశిస్తుందని ఆయన చెప్పాడు.

“ఆంజనేయా! రాక్షసుల వినాశ కాలం సమీపించినదని నాకు అవగతమవుతున్నది. ఆ కార్యాన్ని సాతోబే నువ్వు ఆరంభించావు. నీ దర్శనం కలగడం వల్ల నేను భాగ్యశాలి నయ్యాను”.

క్షణికాలం క్రితం మారుతిని చోరుడన్న లంకణి యెప్పుడతణ్ణి సంతమహత్యనిగా ప్రకటించింది. ఆదిలో ఉన్నట్టె హనుమంతుడు యెప్పుడూ ఉన్నాడు. చోర సంతభావాలు దృష్టి భేదం వల్ల యేర్పుడుతాయి. రామభక్తుని ప్రహర మాత్రంచే బుద్ధి బాగుపడు తుంది.

సంత లేదా సత్యంగ మాత్రంచే జీవుని బేధబుద్ధి నాశన మవుతుంది.

ఇప్పుడు హనుమంతుని విఘ్నాలస్నీ దూరమైపోతాయి. సూక్ష్మ రూపంలో అతడు లంకలో ప్రవేశించాడు. గోస్వామి వ్యక్తిస్తాడు. మందిర మందిర ప్రతికర్ సోధా, దేశే జహం తహం అనగినత జోధా.

హనుమంతునికి ప్రత్యేక భవనము మందిరంలా గోచరమవుతుంది. ప్రతి భవనంలోకి అతడు వెళ్ళి అసంఖ్యాక యోధులను చూస్తాడు.

లంకలోని భవనాలు మందిరాలా? లేక హనుమంతునిలో భేదబుద్ధి ఉన్నదా? మందిర భావనతో హనుమంతుడు లోపలకు

ప్రవేశిస్తున్నాడు, కానీ లోపం భోగిలాస మగ్నులయిన రాక్షసులను చూస్తున్నాడు. బాహ్యరూపం మందిరాలు-అంతరంలో భోగిలాసాల తొండవాలు. రావణీయ విచారధార యిదియే.

రావణాంతఃపురంలో మారుతి ప్రవేశించాడు. అక్కడ భోగాధిక్యతను చూశాడు. ఇక్కడ భక్తి అసంభవ మనుకున్నాడు. బయటకు వచ్చాడు.

లంకానగర మంతా పరిభ్రమించాడు. ఓ భవనం వైపు చూశాడు.

భవన్ ఏక పుని దీఠ్ సుహోవా హరి మందిర్ తహం భిన్న బసావా,

పార్వత్య భాగంలో పృథివ్రాపేణ నిర్మించ బడ్డ మందిరాన్ని తిలకించాడు. ఆ మందిర ద్వారం మీద రామాయుధాలైన ధనుర్మాలు చిత్రించబడి ఉన్నాయి. ప్రాంగణంలో తులసీ మొక్క ఉంది. విధిగా యిది భగవద్ధృక్తుని ఆవాసమై ఉంటుందని హనుమంతునికి అభిప్రాయం కలిగింది. లంకానగరంలో రామ భక్తుని అవసరం యేమున్న దన్న శంక వెంటనే కలిగింది. తులసీదాసు అంటాడు.

“లంకా నిసిచర నికర నివాసా, ఇహకహో సజ్జనకర బాసా”

“మన మహఃతర్క్ కరై కలాగా, తేహి సమయవిభీషణ్ జాగా”

హనుమంతుడు మనసా తర్వాతర్వాలు కొనసాగిస్తూండగానే విభీషణుడు మేలుకొన్నాడు. లేస్తూనే ఆతడు ‘రామ నామస్నరణ’ ఆరంభించసాగాడు. ఓ సజ్జనుణ్ణే కలిసే మహావకాశం లభించినదని హనుమంతుడు మహానందం చెందాడు.

హనుమదాగమన-విభీషణ జాగరణాలు ఓ సుందరమైన యోగమనే

చెప్పాలి. హనుమంతుని వంటి సంత మహాత్ముడు ప్రవేశించనంత వరకు జీవితంలో యదార్థమైన జాగరణ జరగదని గ్రహించాలి. విభీషణుడు నామ జపం బాగానే చేస్తాడు, కానీ రామ కార్యాన్ని యొషణ్యాత్రం చెయ్యడు. అతని భక్తి సుమఘమై ఉంది. అందుకే రావణుడు సీతాపారణం చేసి వచ్చిన తరువాత అతడు నిండు కొలువులో రావణుని నిందించ లేదు.

ఇది సుమఘ భక్తి. సంతమహాత్ముని ఉపదేశం వల్ల జీవితంలో యదార్థమైన జాగృతి కలుగుతుంది.

ఇతడు రామభక్తుడే నన్న భావం విభీషణుని విషయంలో హనుమంతునికి కలిగింది. ఇతనితో పరిచయం చేసుకోవాలి. సజ్జన సాంగత్యం యెన్నడూ వ్యాఘం కాదు.

హనుమంతుడు విప్రవేషంలో విభీషణుని దగ్గరకు వెళ్ళాడు. “తమరెవరు?” అని విభీషణుడు ప్రశ్నిస్తూ “మీ దర్శన మాత్రంచే నాకు శాంతి కలుగుతున్నది. తమరు భగవత్సేవకులా? మీ పట్ల నా హృదయంలో తీవ్రమైన ప్రేమ ఉప్పాంగుతున్నది. దీనులపై దయచూపునట్టి శ్రీరామ ప్రభువులు నన్న కృతకృత్యుని చేయ మిమ్మల్ని పంపాడా?” అన్నాడు.

ఆ ప్రశ్నలకు హనుమంతుడు మహానందం చెందాడు. ఆవశ్యం యితడు సత్పురుషుడే అనుకున్నాడు. ఇక అతని దగ్గర దాపరిక మవసరం లేదని భావించి అతడు స్వస్యరూపంలో సాక్షాత్కరించి ప్రత్యుత్త రంగా ప్రథమంలో రామకథను చెప్పి ప్రభువరితను గానం చేసిన తరువాత -“నేను రామదూతను” అంటాడు.

సంత మహాత్ములు తమ పరిచయాన్ని ఆరంభంలో ప్రభునామంతో చేస్తారు. అవసరమైతేనే తమకు సంబంధించిన పరిచయాన్ని చేసుకుంటారు. సాంసారికులు ఆదిలో స్వపరిచయం చేసుకుంటారే కానీ దైవానామగుణ కీర్తనలు చెయ్యరు.

సంత జనులు స్వప్రభావాన్ని గుప్తంగా ఉంచుకుంటారు. సాంసారికులు తమ ప్రభావాన్ని మాత్రం చాటుకుంటారు,

హనుమంతడు స్వనామాన్ని వ్యక్తం చేయడంతో విభీషణుడు అతని శ్రీచరణాలపై వారి పోయాడు.

మారుతి అతణ్ణి హృదయానికి హత్తుకుంటాడు. భక్తులిద్దరి సమాగమం జరగుతుంది. విభీషణుడు-; “మారుతి! నీ రాక కారణంగా ప్రభువులు నాపై దయ చూపా రనిపిస్తున్నది, అచిర కాలంలోనే నాకు రామ ప్రభు దర్శన మపుతుందన్న విశ్వాసం కలుగుతున్నది. హనుమంతడు! “విభీషణా! యా రాక్షస నగరంలో నువ్వు యెలా భక్తి సాధన చెయ్యి గలుగుతున్నాపు! విభీషణుడు! మారుతి! “ముపైరెండు దంతాల మధ్య నున్న నాలుక వలె నేనికృదే ఉంటున్నాను”.

జీవ్య కోమలమైనది. శూలాలవలె గ్రుచ్చకునే ముపైరెండు దంతాలమధ్య దానిని రక్షించ కోవలసి వస్తున్నది. రాక్షస నిలయమైన లంకలో విభీషణుని స్థితి అలా ఉంది. హనుమంతడు “విభీషణా! నీకిట్టి యోగం లభించినదంటే శ్రీరామ ప్రభు కృప నీపై సంపూర్ణంగా ఉన్నట్టే”.

“నువ్వునే దేమిటి?”

“నేను యదార్థమే చెబుతున్నాను. శరీరంలో ముందుగా
రాలిపోయేవి దంతాలా? నాలుకా?”

“దంతాలే హనుమా! ”

“అయితే విను. మాసం కాలవ్యవధిలో రామబాణాల వల్ల
దంతాల వలె ఉన్న ర్షాష్టసులు అంతమై పోతారు. జిహ్వ వలె ఉన్న
నువ్వు మాత్రం శాశ్వతంగా ఉండడ మన్నది సంతత్యానికి ప్రతీక.

దంతాలు దుర్జనులు, జిహ్వ సంత జనులు. దుర్జనుల మధ్య
సజ్జనులు మెలగ వలసి వస్తుంది. దుర్జను లెంతగా వేధించినా
సజ్జనులు నీతిని విడవజాలరు. దంతాల మధ్య యొమైనాచిక్కుకుంటే
నాలుక. దానిని తీసి వేస్తుంది. అలాగే సజ్జనులు కూడా దుర్జనుల
మధ్య ఉంటూ వారి కష్టాలను సంతాపాలను దూరం చేస్తారు.

హనుమంతుడు విభీషణునకు ఓ నూతన మైన దృష్టిని
ప్రసాదించాడు. విభీషణుడు భావించిన దుఃఖ స్థితి యిప్పుడు సుఖ
స్థితిగా మారింది.

సంత-స్థితి మారదు. వారు స్థితి విశేషాన్ని దర్శించే దృష్టిని
మాత్రమే మారుస్తాంటారు. విభీషణుడు “హనుమా! నీ వంటి
భక్తశ్రేష్ఠుని దర్శనం కలిగిన దంటే నా పై రామచంద్రులకు విశేష
కృప కలిగినదనియే భావిస్తాన్నాను.

కించిత్ రుష్టస్వరంలో మారుతి - “విభీషణా! నీ వంటి వారిపై
ప్రభువులు యెన్నడూ దయ చూపరు. నేను సదా రామసేవలో
ఉంటాను. కనుక యెవరిపై రామకృప వుంటుందో నాకు
తెలుసుంది”.

విభీషణుడు - “హనుమ ! నేను యేకాంతంలో రామ నామ జపం చేస్తున్నాను. నిశాచరవగరంలో భగవన్నుందిరాన్ని యేర్పాటు చేశాను. అయినా భగవానుడు నాపై దయచూపడా?”

“మాపడు. నువ్వు కేవలం రామానామ జపం చేస్తూ న్నావే కానీ రామకార్యాన్ని సాధించడం లేదు. నువ్వు జపించే శ్రీరామచంద్రుని యల్లాలినే నీ అన్న అపహరించి తీసుకు వచ్చాడు. ఆతని సభలో నువ్వుచి మహామంత్రివి. అన్నా ! నువ్వు దుష్టార్యం చేశావు. అని యెన్నడైనా అన్నావా? సీతామాతను సందర్శించ ఒక్కసారైనా ఆమె సన్నిధానానికి వెళ్లావా? ఎవని నామాన్ని నువ్వు స్వరిస్తున్నావో? ఆతని ఆదర్శ సంస్కృతులను నువ్వు సేవించ గలిగిన నాడే ఆ ప్రభువుల కృప నీపై కలుగుతుంది”.

భగవత్సృపను పాందడానికి భగవాన్నమంతో బాటు దైవకార్య సమన్వయం కూడ జరుగుతూండాలి. కేవలం జపం మాత్రం చేస్తూ రామకార్యాన్ని ఆచరించని వాడు రామకృపకు పాత్రుడు కాజాలడు.

అంగీకరించాడు విభీషణుడు “హనుమ ! ఇక నేను రామ కార్యాన్ని సాధిస్తాను. రామకృపకు పాత్రుడ నవుతాను” అన్నాడు.

“విభీషణ ! రామానామ జపంతో రామ కార్యసమన్వయ మైతే ప్రభువు నిన్ను ప్రేమిస్తాడే కానీ కరుణించడు. కృపమాపడం కంటే ప్రేమించడమే విశేషమయినది.

“సౌదర ! విభీషణ ! నేను జానకీ మాతను దర్శించాలను కుంటున్నాను”.

“మారుతే ! ఏ సంబంధంగా నువ్వు నన్ను సోదరా! అని సంబోధించావు”.

“ఏ సోదరుల కన్న విభీషణ ! మన భూత్యం అత్యంత సన్నిహితమైనది. మన దౌర్ఘట మేమంటే నేనింత వరకూ పితృదర్శనమే చేశాను.నువ్వు మాత్ర దర్శనమే చేశావు. నువ్వు నేడు నాకు సీతామాతను దర్శింపజియ్య. త్వరలో నేను నీకు సాగర తీరంలో రామ ప్రభు దర్శనం చేయస్తాను”.

విభీషణుడు హనుమంతుని కొగలించుకున్నాడు. సీతా దర్శన మార్గాన్ని అతడు హనుమంతునకు చెప్పాడు.

విభీషణుడు యింకా సంపూర్ణ జాగరణను పొందాడు. అతడు న్యయంగా వెంటనుండి హనుమింటుసు.. ఒనకదేవిని దర్శింపజేయాలి. ఇలా చేస్తే కార్య సిద్ధి అవుతు ఆ. అని ఉపదేశకుని వలె పలికాడు.

విభీషణుడు సంపూర్ణ జాగరణ పొందడానికి యింకా సమయం పడుతుందని హనుమంతుడు గ్రహించాడు.

సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి హనుమంతుడు అశోక వనంలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ అనేక ప్రకారాలైన తరు లతాగుల్మాదులు వికసించిన పుష్పలతో మనోహరంగా ఉన్నాయి. ఉద్యానవన శోభను తిలకస్తూంటే అక్కడ సదా వసంత బుయువే ఉంటుందా? అన్నట్టుంది.

ఓ అశోక వృక్షం క్రీంద ఓ నారీమణి దైన్య ప్రోస్య స్థితిలో ఉండడం అతడు చూశాడు.

ఆమె శరీరం కృతించి ఉంది. శిరోజాలు యెకవేణీ రూపాన్ని దాల్చాయి. మనస్సు శ్రీరామ చరణాలపై లగ్నమై పోయింది. శ్వాసాహ్యాసాలపై రామనామజపం అభండంగా కొనసాగుతున్నది.

“ఈమెయే సీతామాత” అన్న విశ్వాసం హనుమంతునకు కలిగింది.

నాలుగు లక్ష్మాల ద్వారా భక్తీని గుర్తించ వచ్చును.

- 1) సీతాదేవి శరీరం పుష్టించి ఉంది.
- 2) నిర్విరామంగా ఆమె రామనామజపం చేస్తున్నది.
- 3) ఆమె దృష్టి స్వీయచరణాలపై ఉంది.
- 4) ఆమె మనస్సు రామచరణాలపై ఉంది.

భక్తుని శరీరం క్రమ క్రమంగా కృషిస్తూంటుంది. భజన వర్ధిల్లుతూంటుంది. బరువు తగ్గుతూంటుంది. బరువు పెరిగితే భజన తరుగుతూంటుంది. శరీరభారం తగ్గడం వల్ల తేజస్సు వర్ధిల్లుతూండడం భక్తీకి ప్రథమ లక్ష్మాము.

దీయీతీయ లక్ష్మాంజపం కొనసాగడం. జిహ్వాతో రామనామోచ్చారణ జరుగుతూంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు యెవరిదో నామాన్ని తీసుకుంటుంది. కానీ జిహ్వాతో రామనామోచ్చారణ జరుగుతుంది. ఇది భక్తీ ప్రతితి.

భక్తుడు నిజదృష్టిని స్వీయచరణాలపై ఉంచి మనస్సును శ్రీరామ చరణాలపై ఉంచుతాడు. భక్తిమార్గ సాధకునికి దృష్టి సదా స్వీయాచరణపై ఉంటూ మనస్సు ఆరాధ్యని చరణాలపై సర్వదా ద్వానమందు లీనమై ఉంటుంది.

“నేను విప్రవేషంలో సాక్షాత్కారించుకోనా? స్వస్య రూపంలోనే వెళ్నా? ముద్రికను సీతామాత సమ్మఖంలో పడవేయుదునా? అమృతాదసన్నిధిలో ముద్రికను అర్పించునా? ఏమిచేయుదును?

తులసీదాసు అంటాడు - భక్తి దేవిని సమీపించిన సాధకుడు తర్వాతర్వాలు చేయరాదు. స్వయంగా సమర్పితుడు కావాలి. భక్తిని చేరి కూడ సాధకుడు తర్వాతర్వాలు చేస్తూ కూర్చుంచే రావణుడు వచ్చి విక్షేపాన్ని కలిగిస్తాడు.

హనుమంతుడు యోచిస్తూండగానే రావణుడు వికటాట్టపోసాలతో ఆడంబరంగా మండోదరీ సమేతంగా అక్కడకు వస్తూనే.

“సుందరాంగి! ఒక్కసారి నువ్వు కన్నెత్తి నన్ను చూస్తే నేను మండోదర్యాది రాణుల నందరినీ నీ దాసీలనుగా చేస్తాను” అంటాడు.

రామస్కరణ చేసుకుని ఓ తృణాన్ని అడ్డుగా పడవేసి - “రావణా! సూర్యోదయానంతరమే కమలం వికోస్తుంది. నువ్వు మిఱగురు పురుగు లాంటి వాడను”.

తనను పురుగిని సీత భాషించడంతో రావణుడు కరవాలం తీసి ఆమెను అంతం చెయ్యాలని అడుగు వేసి “సీతా! నువ్వు నన్ను అవమానించావు. ఇప్పుడే క్యారక్కపాణంతో నీ మస్తకాన్ని ఖండిస్తాను” అన్నాడు.

రావణుడు సీతను వథించ అడుగు వెయ్యబోగా హనుమంతుడు కూర్చుని వున్న వ్యక్తశాఖ కంపించ సాగింది. “ఈ దుష్టుడు యింకా అడుగులు ముందుకు వేస్తే నేను వీడి కంఠాన్ని పట్టుకుంటాను. నా

తల్లిని విడేమి చేసినా నేను సహించను”.

సీతాదేవి కృపాణాన్ని సంబోధించి “సోదరీ! నువ్వు ప్రైజాతికి చెందిన దానవే. నేనూ ప్రైనే, నా మీదకు దుఃఖం వచ్చింది. దయ దలచి నా కుత్తుక్కపై పడి నన్న అంతం చెయ్య. తద్వారా యా దుఃఖాల నుండి నేను విముక్తురాల నవుతాను” అంటుంది.

ఖడ్డుహస్తుడై రావణుడు సీతవైపుకు నడవడం చూసి మండోదరి అతని హస్తాన్ని పట్టుకుని “నాథా! అబలను అంతం చెయ్యరాదు. కత్తిని వౌరాలో పెట్టండి” అంది.

రావణుడు కత్తిని వౌరాలో పెట్టేశాడు. అతడు సీతతో - “మాసం లోగా నువ్వు నా మాట వినకపోతే నేను నిన్న అంతం చెయ్యడం తప్పదు”. అన్నాడు. ఆపై అతడు రాక్షసప్రీలను సంబోధించి “మీరు సీతను నెలలోగా నాకు వశమయ్యేటట్లు వేధించి ఒప్పించండి”. అని అతడు మండోదరి సహితంగా వెళ్ళిపోయాడు.

రాక్షసాంగనలు సీతను వేధించసాగారు. అందులో త్రిజట అనే ప్రీ సీతాదేవికి సహకరిస్తూ థైర్యం చెబుతున్నది. సీతాదేవిని త్రిజట “అమ్మా” అంటూన్నది. త్రిజట రాక్షసాంగనలతో - రావణుడు ఆదేశించినా మీరు మాత్రం సీతను వేధించకండి.

కారణం ? నేడు నేను ఓ స్వప్నం చూశాను. ఓ వానరం లంకలోకి ప్రవేశించింది. అది లంకను దగ్గం చేసి రాక్షసులను సంహరించింది. పరాజితుడై రావణుడు ద్రుక్కిణాదిశగా పారిపోయాడు. లంకారాజ్యం విభీషణునకు దక్కింది, ఇదంతా నేను కలలో చూశాను. అనతికాలంలోనే యా స్వప్నం సత్య మవుతుందని .

నా కనిపీస్తున్నది, కనుక సీతాదేవికి కష్టం కలిగించకండి” అంది.

రాక్షసాంగనలు భయభీతమై సీతాదేవికి ప్రణమిల్లి వెళ్లిపోయారు.

వృక్షశాఖలై కూర్చున్న హనుమంతుడు యోచించ సాగాడు. నేనికృడకు వచ్చాను. ఈమెకు స్వప్నమూ వచ్చింది. ఎలాగైనా భగవానుడు యామె స్వప్నాన్ని సత్యం చేయును గాక!

అతనికి అక్కడే లంకా దహన సంకల్పం కలిగింది. సీతాదేవి త్రిజటి - “అమ్మా ! నాకు అగ్నిని తెచ్చి పెట్టు నేను దగ్గమై పోతాను” అంది.

“సుకుమారీ ! ఇది లంక. ఇక్కడ అగ్ని దౌరకదు”. అని త్రిజటి పరికిన పలుకులను హనుమంతుడు ఆలించాడు, ‘ఇక్కడ అగ్ని దౌరకదన్నమాట. రేపు నేను ప్రతియింటినీ అగ్నికి ఆహాతి చేస్తాను’ అనుకుంటాడు.

సీతాదేవిని ఓదార్పి త్రిజట వెళ్లి పోయింది, సీతాదేవికి రామ విరహం సహించరానిదిగా ఉంది. హీనభాంగారులారా! మీరు క్రిందకు వచ్చి నన్ను దహించి వేయండి”. అని సీతాదేవి తారాగణాన్ని సంబోధించి ప్రార్థిస్తుంది.

సీతాదేవి వృక్షన వాంకురాలతో పలుకుతుంది. “మీరు నన్ను భస్యం చేయుండి”.

సీతాదేవి ఆత్మ హత్యాప్రయత్నంలో అధీరురాలు కావడంతో హనుమంతునకు క్షణం యుగంగా గడుస్తుంది, సాక్షాత్కా భక్తి సమాప్తి, ఆమె మరణ యోచన సర్వదా అమంగళకరమైనదే.

నా తల్లి ఆత్మ దాహవిషయాన్ని యెలా చెప్పగలిగింది? అతనికి తత్కారణం అవగాహనమయింది. రావణుడు ప్రవేశించడంతో

సీతాదేవి రామస్కరణ విస్కరించింది. రామస్కరణలో పునః సీతాదేవిని సంలగ్నం చెయ్యాలని గ్రహించి మారుతి రామనామాన్ని స్కరిస్తూ రామముద్రికను క్రిందకు పడవేశాడు.

సీతాదేవి ముద్రికను తీసి దానిపై చెక్కబడిన రామనామాన్ని చదివింది, ఆమె యోచించసాగింది. రాముణ్ణి యెవరూ పరాజితం చెయ్యలేరు. అతడు అజేయుడు, మాయ ద్వారాకూడా యిట్టి ముద్రికను తయారు చెయ్య లేరు. అట్టి దశలో యిక్కడకు యెవరి ముద్రికను తీసుకుచ్చి ఉంటారు?

ఈ విధంగా సీతాదేవి యోచిస్తాండగా శాఖపై కూర్చున్న మారుతి రామ కథను ప్రారంభించాడు, అత్యంత భక్తి భావంతో మారుతి కథాగానం చేస్తాన్నాడు. రామకథా శ్రవణంతో ఆమె వ్యథ దూరం కాసాగింది, రామకథలో దుఃఖాలను దూరం చెయగల దివ్యశక్తి ఉంది. పైగా హనుమంతుని వంటి గాయకుడే గాన మారంబిస్తే చెప్పేదేమంది? సీతాదేవి దుఃఖమంతా దూరమై పోయింది.

ఆమె ప్రశ్నించకుండా ఉండలేక పోయింది, కథకు మధ్యలోనే ఆమె ఆపీ “వత్స ! ఇంతటి సరసగాదను గానంచేసే నువ్వేవరఖు? నా సమ్ముఖానికి రా” అంది.

దీని తాత్పర్యమేమంచే-భక్తి సాధకుణ్ణి ప్రశ్నిస్తుంది, నువ్వు చక్కగా మాట్లాడుతున్నావు. చక్కగా పాడుతున్నావు. స్వయద్ధరూపంలో నా సమ్ముఖానికి రా. ఇంతవరకూ నువ్వు పరిభ్రమిస్తూ వేషాలు మారుస్తా వచ్చావు. ఇప్పుడు స్వస్వరూపంలో రా, ఉన్నవాడవు ఉన్నట్టుగా రా, యితరుల దగ్గర నీవేషాలు సాగుతాయి. కానీ నాదగ్గరకు మాత్రం యద్ధర్థ రూపంతోనే నువ్వు రావాలి.

రామనామాన్ని స్వరించుకుంటూ మారుతి జానకీ మాత సమ్మానికి వానరరూపంలోనే వచ్చాడు. అతడ్సే చూసి సీతాదేవి భయశ్శర్యాలతో ముఖం తిప్పుకుంది, రాక్షసుడు వానరరూపంతో వచ్చాడెమో నన్న శంక ఆమెకే కలిగింది.

ఎవరినైనా ఆహ్వానించి ముఖం ప్రక్కు తిప్పుకోవడంచే వారిని అవమానించడమే అపుతుంది. కానీ హనుమంతుడు ఆమె ప్రవర్తనను అపార్థం చేసుకో లేదు. అందుకతడు సుందరమైన అర్ధాన్ని తీస్తూ “అమ్మా ! నన్నచూసి ముఖాన్ని ప్రక్కు తిప్పుకుని సరిగానే ప్రవర్తించారు”. అన్నాడు

“అదెలా?”

“అమ్మా ! కథావాచకుని ముఖం చూడలేము. అతని కథను మాత్రమే వినడం జరగుతుంది. నేను వానరుడను, పైగా నాముఖం చూడడానికి బాగుండదు కదా ! నా కథను వినడమే యోగ్యమైన విషయము”.

“నువ్వేవరను?”

“తల్లి ! నేను రామరూపను”.

“దీనికి ప్రమాణమేమిటి?”

“నేను నిన్న అమ్మా ! అని సంబోధిస్తాన్నాను. ఇది చాలదా? ఈ ప్రమాణం చాలదు. అమ్మా అన్న సంబోధన విషయంలో నాకు గతానుభవం ఉంది”.

“ఏ ప్రకారంగా?”

“రాక్షసులు కూడా అమ్మా !” అంటారు, కానీ తరువాత

అపహరిస్తారు. అందుకే అమ్మా! “అన్నసంబోధనవై నాకు విశ్వాసం లేదు.

దానితో హనుమంతుడు అత్యంత భిన్నుడై పోయాడు. అతని కనులనుండి ఆశ్రువులు వెలువడ్డాయి. అతడు యోచించ సాగాడు. ఇంత సుదీర్ఘమైన యాత్రచేసి నేను భక్తి దేవి సన్నిధానానికి వచ్చానే యిప్పుటిమే నా నుండి ప్రమాణం కోరుతున్నదే. నా దగ్గర ప్రమాణం రూపంలో ఉన్న రామ ముద్రికను కూడ నే నీమెకు యిచ్చేశాను. అయినా జానకీ దేవి నన్న రామదూతగా అంగీకరించడం లేదే. ఇక నేను చేయగలిగే దేషిటి? ఈమె కెలా విశ్వాసాన్ని కలిగించగలను? అని విచారించ సాగాడు.

చిట్ట చివరకతడు - “అమ్మా! నేను రామభక్తుణ్ణీ, ‘అమ్మా అన్న నా సంబోధనవై మీకు విశ్వాసం కలగడం లేదు. ఇప్పుడు నేనోక ప్రమాణం యిస్తున్నాను. కరుణా నిధానునిపై ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను. నేను రామ భక్తుణీ!

కరుణా నిధాన శబ్దాన్ని ఆలకిస్తూనే సీతాదేవి యెదురుగావచ్చింది, కరుణానిధాన సంబోధన రామునిపట్ల సీతామాతయొక్క అంతరంగ సంబోధన, మొత్తం అయోధ్యానగరంలో సీతాదేవి మాత్రమే రామభద్రుణ్ణీ అలా సంబోధిస్తుంది.

నాయి రహస్యమయ సంబోధన నెరిగిన వాడు అవశ్యం రామప్రభువుల అంతరంగ వ్యక్తియే అయి ఉంటాడు.

సీతామాతను సమ్ముఖంలో దర్శించి మారుతి ఆమె చరణార విందాలకు వందనం చేశాడు. రామ దూతను ప్రకటించడపు

కమ్మని నేను రామకథను ఆపు జేశానే-అని సీతాదేవి బాధపడ సాగింది, బాగాలేదు. ఈ గాథ వల్లనే నా దుఃఖం దూరమయింది. ఈ కథ కొనసాగితే బాగుండునే ! అనుకుంటూనే ఆమె కథ కొనసాగడానికి ఓ ఆలోచన చేసింది. “మఖ్య రామభక్తుడవని నేను విశ్వసిస్తున్నాను, కానీ రాముడు నరుడు. మఖ్య వానరుడవు? ఈ నరవానర సంయోగం యేలా జరిగింది?” అని ప్రశ్నించింది.

నరవానర స్నేహాన్ని వివరించడం కోసం కథ పునః ప్రారంభ మయింది. బుప్యమూక సామువులలో రామ సుగ్రీవుల కలయిక వరకూ గల గాథను చెప్పి హనుమంతుడు కథను ఆపు జేశాడు.

“ఇంత కథ మాత్రమేనా?”

ఈపై గాథ నా సంబంధమైనది తల్లి ! నా గాథను స్వయంగా నేను చెప్పుకోను, దీనిని రామప్రభువులే మీకు చెబుతారు.

హనుమంతుడు సీతామాతకు ప్రభు సందేశాన్ని వివరించి— “అమ్మా! ప్రభువులు మీ వియోగంలో దుఃఖిస్తున్నారు. ఆయన వాణిని ఆలకించండి”.

సీతా! నీ వియోగంలో వ్యక్తచ్ఛాయ కూడా దుఃఖాన్ని కలుగు జేస్తున్నది. శీతల పవనాలు అగ్నిసమంగా తేపింప జేస్తున్నాయి. వానటుంపరలు మరిగిన నూనె బిందువులలా నాకు అనిప్పస్తున్నాయి. నీ విరహంలో నేను అత్యంత దుఃఖితుడనై ఉన్నాను.

రామవిరహ విషయాలను గురించి మారుతి పలుకుతూంటే సీతాదేవి - “హనుమ ! ప్రభువులు నన్నింతగా స్కృతిస్తూంటే నన్న తీసుకు వెళ్డానికి యేల రావడం లేదు? వారు తమ ధనుర్ఘణాలను మరచిపోయారా? జయింతుళ్ళి ఆయన బ్రిహ్మలోక

పర్యంతం యాత్ర చేయించగలిగిన వారే ! అదీ మరచినారా?"

హనుమంతుడు ఉత్తమ దూత, ఆతడు చక్కగా బదులు పలీకాడు. "తల్లి నీ ధ్యాసలో రామప్రభువులు తాను క్షత్రియుడనని కానీ, తనహస్తాలలో ధనుర్ఘణాలున్నాయని కానీ స్వర్ణించడం లేదు.

"ఆపలుకులు విన్నజూను" ఏ ఆనందాంబుధిలో ములిగిపోయింది. రఘురాముని యావత్సందే న్నిమారుతిజూనకే దేవికి వినిపీంచాడు. ప్రభువుల సందేశాన్ని ఆలకీంచి జూనకే దేవి పరమప్రసన్నగూరాలయింది. రామ లక్ష్మణులను స్వర్ణించడంతో ఆమె కనుల నీరు నిండీంది. అది హనుమంతుడు చూడలేక పోయాడు. "అమ్మా ! ఇప్పుడే నేను లంకను సర్వనాశనం చేసి వేస్తాను. రావణుని సాగరంలో ముంచి వేసి నిన్ను విముక్త రాలిని చేసి శ్రీరామ సన్నిధికి తీసుకు వెడతాను. కానీ యిందుకు ప్రభువులు అనుమతించి యుండ లేదు.

హనుమంతుని పలుకుల నాలకీంచి - యితడు అధికాడంబరంగా మాట్లాడుతున్నాడేమో ? ననిపీంచింది సీతాదేవికి "హనుమా ! నువ్విక్కడకు రావడమే చాలగొప్ప విషయం. సర్వులనూ అంతం చేస్తా నంటున్నావు. కానీ యిక్కడున్న వారు సామాన్యులు కారు. ఫూర మహాభధుంకర ర్మాక్షసులు. రామచందులు సమావేశ పరచియున్న వానర భల్లాక వీరులు సీకు సములా? లేక సీకన్న అధిక బలశాలురా?" అని ప్రశ్నించింది.

"అమ్మకు నేనెవరో, యింకా తెలిసినట్లు లేదే"

అని గ్రహించిన మారుతి - ఈమె నా లఘురూపాన్ని మాత్రమే చూసింది. అనుకుంటూ - అతడు తన పాదాంగుష్టాన్ని పృథివీపై అణగ ద్రోక్కాడు.

“కనక భూధరాకార శరీరా, సమర భయంకర అతి బల వీరా”,
స్వర్ణమయ సుమేరుగిరి సమంగా నిజస్వరూపాన్ని ప్రకటింప
జేశాడు.

హనుమంతుని తద్విరాద్రూపాన్ని దర్శించి జానకీ దేవి కనులు మూసుకుని - “హనుమ ! ఆదిలో వున్నట్లుగానే వుండు”. అంది,
మారుతి పూర్వ లఘురూపంతో నిలబడ్డాడు. అమ్మా ! నేను విశాలకాయుణ్ణి కాదు. నా దేహం మహాత్మరమైనది కాకపోయినా నీ దర్శన భాగ్యం వల్ల మహాత్మరమైన దవుతుంది”. అనగా సీతామాత మారుతి మస్తకం పై హస్తముంచి నిమురుతూ “వత్సా ! నువ్వు అజరుడ వచ్చావు. నిన్న వార్ధక్యం ఆవహించదు”.

హనుమంతుడు స్థిత ప్రజ్ఞని వలె మౌనంగా వుండిపోయాడు. అతనికేమీ ఆనందం కలగలేదు. ఈ ఆశీర్వదంవల్ల హనుమంతుడు సంతసించ లేదని సీతామాతగ్రహించి-నువ్వు అమరుడవు వుతావు” అంది..

ఆ వరమూ హనుమంతునిపై ప్రభావాన్ని కలిగించ లేదు.

సీతాదేవి పునఃపలికింది - “నువ్వు గుణాగారుడవయ్యదవు గాక” అని పలికినా మారుతి ఆనందించ లేదు. అంత ఆమె - “మారుతీ! నువ్వు అమరుడ వచ్చావు. అజరుడ వచ్చావు, గుణాగారు దవచుతావు”.

“రామ ప్రభువులు నిన్న విశేషంగా ప్రేమిస్తారు” అన్న పలుకులు వింటూనే హనుమంతుడు అత్యంత ప్రసన్నుడయ్యాడు. అతడు సమాధి మగ్గుడయ్యాడు. ఆ స్థితి అనిర్వచనియ మయింది.

హనుమంతుడు జూకీ దేవి చరణాలను పట్టుకున్నాడు “అమ్మా! నీ ఆశీర్వాదం అమోఘమైనది. నేను ధన్యుడ నయ్యాను.

హనుమంతుడు - “అమ్మా! నాకు చాల ఆకలిగా ఉంది. నువ్వు అనుమతిస్తే నే నీ తోటలోని ఫలాలు ఆరగిస్తాను”.

సీత “ఫలాలు తినవద్దనను, కానీ ఫలాలు కోయవద్దు, రాలిన వాటినే భక్షించు, రాక్షసు లనేకమంది యా వనానికి కాపలా కాస్తు న్నారు. శ్రీరామ చంద్రుల చరణారవిందాను హృదయమార స్వరించి మధుర ఫలాలను భక్షించు”.

మారుతి అకోకవనంలో పరిభ్రమిస్తున్నాడు. చెట్ల నిండా ఫలాలున్నాయి. కానీ నేలమీద ఒక్కపండూ లేదు. అమ్మ - రాలిన పండ్లనే తినుమన్నది. పండ్లు కోయరాదు. పళ్ళను కోస్తే అమ్మ ఆదేశాన్ని అతిక్రమించినట్లవుతుంది. ఇప్పుడేమి చేసేది అని అనుకుంటున్న అతనికి ఓ ఉపాయం తట్టింది. ఒక్కొక్క చెట్లునే ఉండబెరకసాగాడు. చెట్లను ఉంపడంతో పళ్ళ నేలమీద పడసాగాయి. రాలిన పళ్ళను అప్పుడు తినసాగాడు. దానితో బాటు - “అమ్మా! నేను నీ ఆజ్ఞానుసారమే పళ్ళను తింటున్నాను”. అన సాగాడు.

వృక్షాలు వానరులకు నిషాస్తానాలు కదా ! ఫలాలు వాటికి భోజన వస్తువులు కదా ! అట్టి దశలో మారుతి చెట్లను యెందుకు పీకసాగాడు, అన్న ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది.

ప్రథమ దృష్టిలో వానరరూపంలో మారుతి వానరస్వభావానుసారం చెట్లనూ, కొమ్మలనూ ఉపడం విరగగొట్టడమూ చేశాడు, కానీ మారుతి సామాన్య వానరుడా ? అతడు “బుద్ధిమతాం పరిష్ఠం” బుద్ధిమంతుల లోనే సర్వజ్ఞేమ్మడు, అయితే అతడు వ్యక్తాలను యెందుకు వ్యాఢ బెరికాడు?

తులసీదర్శనంలో “మోహవిటివీ” శబ్దం వచ్చింది. హనుమంతుని వంటి మహాయోగి - భక్తిమాతకు సమర్పితుడై “మోహవిటివీ” ని నాశనం చేస్తున్నాడు.

మోహరూప వ్యక్తాలను సమూలంగా వ్యాఢబెరుకు తూన్నాడు.

వ్యక్తాలను వ్యాఢ బెరకడానికి మరో కారణం పుంది. పశ్చ తింటున్నా అతనికి సీతామాత దర్శన మవుతాండాలి. కనుక సీతామాత్రసందర్శనంలో విఘ్నంగా నిలచిన వ్యక్తాలను అతడు వ్యాఢ బెరికి విసిరేశాడు.

హనుమత్కుధన మేమంటే - భక్తి పరమార్థ సాధనలో విక్రేపాన్ని కలిగించే తత్త్వాలను నాశనం చేయ్యాలి. ప్రహ్లదుడు తండ్రితోనూ, ధ్రువుడు తల్లి తోనూ, విభీషణుడు సౌదరునితోనూ, మీరాబాయి కుటుంబ సభ్యులతోను. సంబంధాన్ని ఖండించు కున్నారు. నయనాలు విక్రేపాన్ని కలిగిస్తున్నాయని తలచి సూరదాస మహాకవి నేత్రాలనే వ్యాఢ బెరికి వేసు కున్నాడు.

గోస్యామి భావమేమంటే భక్తికి ఆటంకాన్ని కలిగించే వారితో గల సంబంధాన్ని దూరం చేసుకోవాలి.

మారుతి చెట్లను విరుగ్కొడుతూ, ఫలాలను భక్తిస్తూండడం

మాసి రక్షకభటులైన రాక్షసులు పరుగిత్తుకు వచ్చి హనుమంతుణ్ణి బాధించాలని ప్రయత్నించారు. అలాంటి రాక్షసులందరినీ మారుతి సంహరించాడు. హత శేషులు భయభీతులై రావణుని దర్శారులో ఫీర్యాదు చేశారు.

“ప్రభూ ! వానరు డోకడు వచ్చి అశోక వనాన్ని విధ్వంసం చేశాడు.

కుపితుడైన రావణుడు పంపిన అంసంఖ్యాక రాక్షస వీరుల నందరినీ మారుతి సంహరించేశాడు. దానితో ఆ రాక్షసరాజు పరాక్రమశాలియైన అక్షయకుమార నామక సుతుణి పంపాడు. మారుతి ఓ వృక్ష ప్రహోరంతో వాళ్ళే అంతం చేసి ఉచ్చేష్ణవ్యరంతో గడ్జించాడు.

ఈ వార్త రావణునికి అందడంతో అతడు తన జీవ్సపుత్రుడైన యింద్రజిత్తునిపంపాడు. హనుమంతునికి, యింద్రజిత్తుకూ మధ్య ఘోరయుద్ధం జరిగింది. తలచకుంటే హనుమంతుడు యింద్ర జిత్తును సంహరించగలడు. వినయ పత్రికలో వ్యాధించిన ప్రకారం చూస్తే యింద్రజిత్తు ‘కాముడు’. హనుమంతుడు బ్రహ్మాచారి. బ్రహ్మాచారికి కామశమనం విశేష విషయం కాదు.

ఇంద్రజిత్తు యొక్క యుద్ధపద్ధతి విశేషమెంటే-అతడెక్కడ యుద్ధం చేసినా వై రివీరులను బంధించేవాడు, కామ ప్రవృత్తి సదా బంధనకార్యాన్నే కొనసాగిస్తూంటుంది.

రావణుడెవరినీ బంధించడు. అతడందరినీ అంతం చేస్తూంటాడు. అతడు మోహస్వరూపుడు, మోహం సర్వలనూ అంతం చేస్తూంటుంది.

కుంభకర్ణుడెవరినీ బంధించడు. అంతం చెయ్యడు. అతడందరినీ ప్రింగి వేస్తాడు. కుంభకర్ణుడు మూర్తిభవించిన అహంకారమే, సద్గుణాలను ప్రింగి వేయడమే అహంకార కార్యము.

అశోక వాటికలో ఇంద్రజిత్తు ద్వారా మారుతి బంధించబడడమనే ఘట్టం, రామచరిత మాననీలో బహుసుందరంగా వ్యక్తించబడింది. కై లాస శిఖరంపై సుఖాసీనుడైన శంకరభగవానుడు యిం ప్రసంగాన్ని వ్యక్తిస్తూ—“భవానీ ! హనుమంతుడు బంధనం లోకి వచ్చాడు”. అంటాడు.

“స్వామీ ! నిజంగానే మారుతి బంధించ బడ్డాడా?” దేవీ ! ఎవరి నామస్వరణ మాత్రంచే జ్ఞానులు జనన మరణ బంధనాలను ఖండించి వేస్తుంటారో, ఆ రామ దూత బంధనాలలోకి వస్తాడా ? హనుమంతుడు ప్రభు కార్యాన్ని సాధించడానికి బంధనాలను అంగీకరించాడు. అంతే”

ఇంద్రజిత్తును హనుమంతుని ద్వారా కాకుండ లక్ష్మీఱుని ద్వారా అంతం చేయించడం జరుగుతుంది. లక్ష్మీఱుడు గృహస్థాశ్రమి. ఊర్మిలా దేవికి భర్త, గృహస్థద్వారా కామశమనం జరగడం ఆత్యంత మహత్వ పూర్వ విషయం.

ఇంద్రజిత్తు మారుతిపై బిహ్వస్త్రామనంధానం చేశాడు. మూర్ఖుడై పడి వున్న మారుతిని అతడు నాగపాశబద్ధుణీ చేశాడు.

ఇంద్రజిత్తు హనుమంతుని బంధించి రావఱుని ఆస్థానంలో నిలబెట్టాడు.

హనుమంతుని చూసి రావణుడు - “నువ్వేవరథు? ఏప్పు యెందుకు తిన్నావు? చెట్లను యెందుకు విరుగ గొట్టావు? నా రాక్షసులను యెందుకు సంహరించావు?”

“నేను రామదూతను. ఆకలితో పున్నాను. కనుక పట్టు తిన్నాను. ఫలపుష్పాదులను నువ్వు సృష్టించలేదు. వీటన్నింటినీ సృష్టించినప వాడు రామప్రభువే. వీటిపై నీ కెంత అధికారం ఉన్నదో నాకూ అంతే”.

“బాగుంది. మరి అయితే చెట్లను యెందుకు నాశనం చేశావు”.

“నేను వానరుడను. తత్ప్రభావానుసారం చెట్లను ధ్వంసం చేశాను”.

‘కానీ రాక్షసులను యెందుకు అంతం చేశావు?

“నేను నా అంతగా యెవరినీ అంతం చెయ్య లేదు. నన్న చంపాలని వచ్చిన వారే నా చేతులలో మరణించారు.

“రావణా? నా మాటలు విని సీతామాతను శ్రీరామచంద్రులకు సాదరంగా వప్పగించు”.

ఆ పలుకులు విన్న రావణుడు - ఆ వానరాన్ని వధించుడని రాక్షసులను ఆదేశించాడు.

రాక్షస మూకలు కత్తులు ధరించి మారుతిని వధించ వస్తూండగా విభీషణుడు లేచి వినయంగా - ‘దూతను వధించడం రాజనీతికి సమ్మతించిన విషయం కాదు. మరే శిక్షనే నా విధించండి ప్రభూ?’ అన్నాడు.

విభీషణుని వచనాలు రావణునికి నచ్చాయి. “పాలమంచే

వానరానికి అత్యంత ప్రీతి పాత్రమైనది. ఇతని వాలానికి ఘృత తైలాదులను పోసిన గుడ్డలు చుట్టే నిప్పు ముట్టేంచండి. తోకలేని కోతిని చూసి ఏని ప్రభువు కూడ పలాయనం చిత్తగిస్తాడు”.

హనుమంతుని వాలాన్ని దగ్గం చెయ్యాలన్న నిర్లయం జరిగింది.

సజ్జనుల వచన మేమంచే - వానరానికి వాలం మీద మమకారమైతే నరుడికి ముక్కుమీద - అంచే ప్రతిష్ఠ మీద మమకారం వుంటుంది. ఎవరికైనా కష్టం కలిగించ దలిస్తే వాని మమకారం మీద దెబ్బకొట్టు.

మారుతి తన వాలాన్ని - లంకానగరంలో వున్న ఘృతతైలాదులు పూర్తిగా అయి పోయేటంతటి విశాలంగా పెంచేశాడు, నగరంలోని వస్త్రాలన్ని అయి పోయాయి.

తోకకు గుడ్డలు చుట్టే రాక్షసులు హనుమంతుని లంకా నగరమంతా తిప్పారు. ఆ వింతను చూడాలని నగర వాసులంతా వచ్చారు. వికటాట్టపోసాలు చేయసాగారు.

బంధితుడై వున్న హనుమంతుడై ప్రజలు డోళ్ళు వాయిస్తూ అపశబ్దాలు పలుకుతూ, వ్యంగ్యంగా వ్యవహరిస్తూ తన్న సాగారు కూడా,

మారుతిని నగర మంతా త్రిప్పి రాక్షసులు అతణ్ణి సాగరతీరానికి తీసుకుపోయారు. అతని తోకకు నిప్పు ముట్టేంచారు. దానితో మారుతి యెగిరి పర్వత శిఖరం యెక్కాడు. వాలం దగ్గమై, లంకానగరంలో యథాతథంగా ఉండిపోతే త్రిజట స్వప్నం వృథా అపుతుందని గ్రహించాడు. రెండవది-లంకానగరంలో అగ్నికి లోటుందని భావించి - తన రాక వల్ల కూడ అగ్ని స్వల్పంగానే

పున్న దన్నలోటు తీరాలని యింటింటికి విశేషంగా అగ్నిని అందించాలని నిశ్చయించు కున్నాడు.

రామజ్ఞ లేనిదే యాపనిని యెలా చేయడమా? అనుకున్నాడు. వెళ్ళి రావాలంటే ఆత్యధిక విలంబ మఘుతుంది.

‘అదే సమయంలో రామ ప్రభు హృదయంలో స్పందన కలిగింది. ఆతడు లక్ష్మీనితో - సౌమిత్రీ! మన హనుమంతుడు లంకా దహనానికి అనుమతిని కోరుతున్నాడు. “దూతను పంపడానికి అవకాశమే లేదు”.

అందువల్ల రామప్రభును 49 వాయువులను ప్రేరేపించి హనుమంతుని కర్రంలో లంకాదహనానికి తన అనుమతిని వినిపించుడన్నాడు.

రామచంద్రుని ప్రేరణానుసారం 49 వాయువులూ బయలు దేరాయి. అప్పి హనుమంతుని కర్ర కుహరాలలో రామచంద్రుల ఆదేశాన్ని వినిపించాయి.

హనుమంతుడు భయంకరంగా గ్రించి స్వస్వరూపాన్ని ఆకాశపర్యంతం విస్తరింప చేశాడు. అంతే స్వల్ప కాలవ్యవధిలో లంకనంతనూ దగ్గం చేశాడు. అతణ్ణీ యెవరూ వారించనూ లేక పోయారు. వేధించనూ లేక పోయారు.

ఏయే గృహలనుండి ఫ్లూత, తైల, వస్త్రాదులు వచ్చాయో? ఆయా గృహలన్నీ అగ్ని పోతునికి ఆహాతి అయిపోయాయి. విభీషణుని మందిరం నుండి సామానేదీ రాలేదు. కనుక అది చెక్కు చెదర లేదు. రెండవది హనుమంతుడు విభీషణుని “సోదరా!” అని సంబోధించాడు. సోదర బాంధవ్య నిర్వహణ జరిగింది.

లంక దహనం చేసి హనుమంతుడు సాగరంలో మునిగాడు. వాలాగ్నిని శాంతింప జేసుకున్నాడు. స్వానం చేసి శ్రమను దూరం చేసుకున్నాడు. సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి సీతామాత సమ్మఖంలో చేతులు బోడించి నిలచాడు.

“హనుమా ! లంకకు నిప్పు అంటుకుందా? విపరీతజ్యాలలు లేస్తూన్నాయే? ఇదంతా ఏమిటి?”

“అమ్మా! పెద్ద నగరం కదా! ఏదో కోలాహలం కొనసాగుతూనే ఉంటుంది. మీరేమీ విచారించ వలసిన పని లేదు”.

“లేదు హనుమా ! ఇలా ఎన్నడూ జరుగలేదు. నువ్వు వచ్చిన తరువాతనే జరిగింది”.

“కోపగించనంచే చెబుతానమ్మా! మాతా ! ఇదంతా నీ యాకుమారుని పరాక్రమమే.”

“నీ పరాక్రమమా?”

“తల్లి ! ఇందులో ఆశ్చర్య పడవలసిన దేముంది? ఇదంతా నీ లీలలో ఓ భాగం మాత్రమే”. జరిగిన కథంతా చేప్పి సీతామాతకు ప్రణమిల్లి “అమ్మా! లంక దగ్గమై పోతున్నప్పుడు నాకు ఓ విచారం కలిగింది”.

“ఏమిటి?” “అశోకవనపర్యంతం అగ్నిజ్యాలలు వచ్చేస్తాయేమో నన్నంత ప్రచండంగా ఉన్నాయి”.

“హనుమా! నువ్వుంత పారపాటు యొందుకు చేపాపు? “ఏమి పారచాటమ్మా?”

“అగ్ని నాకు బహుదూరంలో ఉంది. కానీ నీ శరీరం మీదనే

నిప్పుంది. జ్యులించే నీ వాలాగ్నిని ప్రభువులు నీకే మాత్రం వేదన కలిగించకుండా ఉంచగా లంకాగ్నిని నా దగ్గరకు రానిస్తారా?"

హనుమంతుని మనస్య సమాధాన పడింది. సీతా భగవతి చరణాలకు ప్రణమిల్లి అతడు పలికాడు—"అమ్మా! నేను తిరిగి వెడుతున్నాను, ప్రభువులు అనుమతించ లేదు. లేకుంటే పనులన్నీ చక్కబెట్టి నేను నిన్ను వెంట తీసుకు వెళ్ళేవాడను. అమ్మా! నేను దృఢవిశ్వస పూర్వకంగా చెబుతున్నాను. మాసం గడువులోగా మేమంతా వస్తాము".

"మాతా! గుర్తు నిమత్తం ప్రభువులు అంగుళీయకాన్నిచ్చినట్లుగా మీరు కూడ యేమైనా ఆనవాలు నివ్వండి".

తన చూడామణిని తీసి జానకీమాత హనుమంతుని చేతికి యచ్చింది.

ఈ ప్రసంగాన్ని మానసకారుడు వర్ణిస్తా - హనుమంతుని ప్రస్తావచలో సీతామాత విలపిస్తా - "హనుమా! ఏక మాత్రాధారుడవుగా నువ్వు నాకు దౌరికావు. నీ రాకతో నాకు దైర్యం కలిగింది, శాంతి లభించింది, ఇప్పుడు నువ్వు మరలి పోవడంతో ఆ రాత్రులనే అనుభవించాలి. నా పరిష్ఠితినమాశాపు కదా! అథికంగా నేను చెప్పేదే ముంది? నా స్నేరణ గురించి ప్రభువులకు నేను చెప్పవసరం లేదు. నా విషయమై వారు పడుతున్న వేదనము గురించి నువ్వు చెప్పావు కదా! జయింతునివృత్తాంతాన్ని నువ్వు వారికి వివరించి మీరు క్షత్రియులనీ, మీ కరకమలాలలో ధనుర్ఘణాలున్నాయనీ నా మాటగా తెలియజెప్పు. మరో మాట కూడ చెప్పు. నెలరోజులలోగా ప్రభువులు రాక పోతే నేను

సజీవంగా వారికి లభించను”. అంటున్న ఆమె నేత్రాలు నీటితో నిండిపోయాయి.

అనేక మార్లు మాతృచరణాలకు ప్రణమిల్లి మారుతి సెలవు తీసుకున్నాడు. హనుమంతుని యాత్ర సార్థకమయింది. సాగర తీరంలోని శిఖరాన్నధిరోహించి మారుతి భయంకరంగా సింహగర్జన చేశాడు. అమోఘ రామ బాణ సమ వేగంతో గెంతు గెంతి ప్రయాణోన్ముఖుడయ్యాడు.

సాగరతీరంలో అతని సహచరు లందరూ అతని రాక్కె నిరీక్షిస్తూన్నారు. హనుమదాగమనంతో వారు నాట్యం చెయ్యసాగారు. జయ జయ కారాలు పలికారు. అందరికి మారుతి చూడామణిని చూపించాడు. జరిగిన కథ అంతా చెప్పాడు. తరువాత అందరి కందరూ సుగ్రీవ సన్నిధికి వచ్చారు. సుగ్రీవునికి ప్రణమిల్లి వానరులు పలికారు.

“ప్రభూ మనందరి కార్యాన్ని మారుతి యేకమాత్రుడుగా సాధించుకు వచ్చాడు. మన ప్రాణాలను కాపాడాడు. అతడే లేకపోతే మేము సజీవంగా ఉండేవారము కాదు”. అన్నారు.

తరువాత సుగ్రీవ సహితులై సర్వులూ శ్రీరామసన్నిధి చేరారు. ప్రభు చరణాలకు వినయంగా ప్రణమిల్లి మారుతి మాతృసందేశాన్ని వినిపించాడు. జానకీదేవి దుఃఖ స్థితిని గ్రహించిన రామచంద్రుని నేత్రాలు కన్నీటితో నిండిపోయాయి.

“మనసా వాచా కర్మణా త్రికరణశుద్ధిగా నన్నే నమ్ముకుని ఉన్న వారికి ఎన్నడూ కలలో కూడ విషత్తులురావు” అన్నాడు.

తత్పుమయంలో మారుతి చక్కగా అంటాడు. “ప్రభూ ! నిన్న

స్నేరించకుండ ఉండడం కంటె జీవునకు విష్టి యేముంటుంది?"

"స్వామీ! విశేంగా చెప్పును. నా తల్లికి సంభవించిన దుఃఖాలను ఆ భూపుత్రి మాత్రమే సహించగలదు. ఇంత మాత్రం అర్థం చేసుకోండి, ఇంక ఎంతమాత్రం ఆశ్చర్యం చెయ్యాదు. మీరు పరిశ్రమించాలంటే నాకు ఆజ్ఞనివ్యండి - రావణ కులంలో తర్వాతాలీయదగిన వాడెవడూ శేంచకుండ చేస్తాను". అంటూన్న అతని నేత్రాలలో ఆవేశం గోచరించింది. హనుమంతుణ్ణి హృదయమార హత్తుకుని రామచంద్రుడు - 'మారుతీ! నేను నీ బుణివిముక్తుడను కాజాలను," అంటాడు. జీవునికి యింతకంటే యెమి కావాలి?

హనుమంతుడు భగవచ్చరణాలపై వాలిపోయాడు. భగవానుడు తన వరద హస్తాన్ని మారుతి మస్తకం మీద ఉంచాడు. రామప్రభువు మారుతి మస్తకంపై నిజహస్త ముంచగానే కథను చెబుతున్న శంకరుడు సమాధి గమ్యడై పోయాడు.

"ప్రభూ! ఇక ఆలసించకండి. యుద్ధ సన్మాహం చెయ్యండి. అన్నాడు మారుతి. సుగ్రీవుడు సైన్యాన్ని సిద్ధం చేశాడు. సైన్య సమేతుడై రామచంద్రుడు సాగర తీరం చేరాడు.

సాగరానికి అభిముఖంగా రామసైన్యాలు వచ్చి ఉన్నాయన్న వార్త రావణునికి అందింది". ఇప్పుడు మనం యెమి చెయ్యాలని అతడు మంత్రుల నడిగాడు. మంత్రు లతణ్ణి ప్రశంసించారు. సీతను తిరిగి రామునికి వప్పగించుమని పరికిన విభీషణుని రావణుడు కాలితో తన్నాడు. నాకు నీ అవసరం లేదు. నువ్వు ఆ తపస్స దగ్గరకే పో" అన్నాడు.

విభీషణుడు రావణుని పరిత్యజించి శ్రీరామ సన్నిధికి వచ్చి

శరణు వేడుతాడు. రామచంద్రుడు విభీషణునికి శరణిస్తాడు. అంత విభీషణుడు—“స్వామీ! ఆదిలో వాసనలుండేవి, కానీ నీ దర్శన మాత్రంచే అవస్త్ర నశించి పోయాయి. ఇక తమ పవిత్ర భక్తి వినా మనస్సు దేనినీ కోరడం లేదు. “అన్నాడు. భగవానుడు సాగర జలాలను రప్పొంచి విభీషణుని మస్తకంపై రాజతిలకం ఉంచాడు, లంకా రాజ్య సింహసనాభిషిక్తుని చేశాడు. జీవుడు భగవానునితో నాకే కోరికా లేదని చెప్పగలిగిననాడు పరమాత్మ అట్టి వానికి సర్వాన్ని ప్రసాదిస్తాడు. విభీషణుడు భగవంతుని వాడయ్యాడు.

భగవానుడు సుగ్రీవ విభీషణులను ప్రశ్నించాడు—మధ్యలో వచ్చే సాగరాన్ని యేలా దాటేది? త్రిరాత్రి దీక్షలో ఉపవసించి ప్రార్థించుడని విభీషణ సలహా యిచ్చాడు. సాగర తీరంలో రామప్రభువు త్రిరా దీక్షలోకూర్చుని ప్రార్థించాడు. సాగరుడు దారికి రాలేదు.

“లక్ష్మీ! ధనుర్మాణాలు తీసుకురా, సాగరుడు యిలా దారికి వచ్చేటట్లు లేదు, అని లక్ష్మీనితో పరికి రామచంద్రుడు శరసంధానం చెయ్యగా సాగరంలో జ్యాలలు లేచాయి.

ముత్యాల పచ్చెరంతో సాగరుడు రామచంద్రుని శరణు వేడాడు. “ప్రభూ! నీసైన్యంలో నలభీలనామాలతో వానరు లిద్దరున్నారు. వారి హస్తసృష్టమాత్రంచే రాళ్ళ నీళ్ళపై తేలతాయి. తద్వారా మీరు సేతునిర్మాణం చెయ్యండి, నేను సహకరిస్తాను” అంటూ భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించి సముద్రుడు స్వస్థానానికి వెళ్ళి పోయాడు.

తులసీదాను అంటాడు. ఈ రామగాథను గానం చేసే వారూ ఆలకించే వారూ నొక లేకుండానే భవసాగరాన్ని తరిస్తారు. అని ఆశీర్వదించి గోస్వామి సుందరకాండను పూర్తి చేశాడు.

హనుమల్లు

ఓం శ్రీ గణేశాయనమః

సదాశివ దేవుడు సతీ సమేతంగా కైలాస పర్వతంపై గల మహాన్నత శిఖరం మీద తేజరిల్లతూన్నాడు. ఆ దేవ దేవుని ధవళ శరీరం మీద జబాబం కోభిల్లుతున్నది. కరకులంలో రుద్రాక్షమాల, మనోహర కంఠసీమలో నాగరాబూ విరాజిల్లుతూ న్నారు. శ్రద్ధా భక్తులు మూర్తిభవించి సేవలకై వినయభావంతో చేతులు జోడించి ఆసేనమై వున్నాయా. అన్నట్లు సందీశ్యరుడు వినయంగా కూర్చుని వున్నాడు. ఆ దేవదేవుని అనుచర సహచర సమూహం కొద్ది దూరంలోనే నానావిధ క్రీడలలో మునిగి తేలుతూ ఆనందిస్తాన్నది. ఆ శంకరభగవానుని మస్తకం మీద బాలచంద్రుడూ, ఆకాశ గంగా సర్వదా నివసిస్తాండడం వల్ల ముక్కంటే కంటిమంట శాంతి వహించి వున్నట్లు గోవర మవుతున్నది. లలాట భాగంలో భస్మరేఖలు అత్యంత సుందరంగా సందర్శన మవుతున్నాయి.

“శ్రీరామ, శ్రీరామ” అంటూనే మహాదేవుడు నిజసమాధి స్థితి నుండి ప్రకృతిలోకి వచ్చాడు. తన నాథుడు అపూర్వభావంతో తనను తిలకించడం సతీదేవి గ్రహించి భర్తకు అభిముఖంగా వచ్చి నిలచి దోయిలించిన హస్తాలతో - “ప్రభూ ! ఇప్పుడు నేను తమకు చేయవలసిన సేవలేమిటో సెలవిస్తారా? మీ ముఖ కవళికలను పరిశీలిస్తాంటే మీరు నాతో యెదో చెప్పాలనుకుంటూన్నట్లు గోవరమన్నతున్నది.” అనిపలుకగా సదాశివుడు బదులు పలుకుతూ

“ప్రియ ! నేడు నా మదిలో మహాత్మ శుభ సంకల్పం జరిగింది. ఏ మహా మహిమాన్వితుని నేను నిరంతరం ధ్యానిస్తూ న్నానో యే దేవాధి దేవుని శభనామాన్వి నిరంతరం స్మృతిస్తూ గద్దదత్యాన్వి పొందుతూ పుంచానో, యెవరి యద్భుత రూపాన్వి స్మృతించి సమాధి గమ్యుడ నవుతుంచానో, ఆ నా దేవ దేవుడే భూతలాన అవతరించ నున్నాడు. అమరులందరి కందరూ మదీయారాధ్య దేవునితో అవతరించారని అత్యంత కుతూహలంతో ఆ ప్రభు సేవా భాగ్యాన్వి పొంద కోరుతున్నారు. అట్టి దశలో నేను మాత్రం యెందుకు వంచింపబడాలి? నేనూ అక్కడకు వెళ్ళి నా ప్రభువును సేవించి యుగయుగాలుగా నాకు కలిగిన అభిలాషను నెరవేర్పు కుంటాను” అన్నాడు. ఆ మధుర వచనాలను విన్న సతీదేవి తత్పమయంలో ఉచితానుచిత కర్తవ్యాలను వెంటనే నిశ్చయించుకో లేకపోయింది. ఆమె మదిలో ద్వంద్వభావాలు చెలరేగాయి. తన పతి అభీష్టం నెరవేరాలన్నది ఓ భావం. తనకూ తన నాథునికి మధ్య వియోగం కలగరాదన్నది మరోభావం - ఇలా ఆమె కొన్ని క్షణాలు యోచించి “స్వామీ ! మీ సంకల్పం యోగ్యమైనదే. నా యిష్ట దేవులయిన మిమ్మల్ని నేను ఆరాధించ గోరువట్టి మీరు మీ ఇష్ట దేవుణ్ణి సేవించ గోరుతున్నారు. కానీ వియోగ భీతి వల్ల నా హృదాత స్థితి యెలా అపుతుందో తెలియడం లేదు. మీ సుఖంలోనే నాకు సుఖం కలదన్న భావం కలిగేటట్లు మీరు నాకు శక్తిని ప్రసాదించాలి. మరో విషయం యే మంచే యా సారి పరమాత్మ రావణ వద్భుతం అవతరించ బోతున్నాడు. మీకు పరమభక్తుడయిన రావణుడు మిమ్మల్ని ప్రసన్నులపు చేసుకోవడం కోసం తన శిరస్సులను సయితం ఖండించి పోరామం చేశాడు. అట్టి

స్థితిలో తమరు రావణుట్టి అంతం చేసే కార్యంలో యేలా సహకరిస్తారు?" అని ప్రశ్నించింది.

అందుకు ఆపతోమడు చిరునవ్యానవ్యాడు. దేవీ! నువ్వేంతటి అమాయకురాలపు? ఇందులో మన వియోగ విషయం యేముంది? నేను ఓ రూపంలో అవతరించి నా ప్రభువును సేవించుకుంటాను. ఈ రూపంలో నీ దగ్గరే ఉంటూ ఆ లీలా మయుని మహాత్మర లీలలను చూపిస్తాంటాను. అవకాశం లభించి నప్పుడల్లా నా ప్రభువును సేను ధ్యానించుకుంటూ వుంటాను. ఇప్పుడు నీ రెండవ సందేహాన్ని నివారించుకో. రావణుడు ఓ రీతిగా నన్ను ప్రార్థించినా మరో రూపంలో నా అంశను హేళన చేశాడు. దేవీ! నేను యొకాదశకారాలలో తేజరిల్లుతూ ఉంటానన్న విషయం నీకు తెలిసినదే కదా! రావణుడు తన మస్తకాలను ఖండించి నాకై హేరామం చేసే సమయంలో నా అంశను ఒక దాని చూసి వికటంగా నవ్యాడు. ఇప్పుడు నేను అదే అంశతో అవతరించి వానికి విరుద్ధంగా యుద్ధం చేస్తాను. వాయుదేవత ద్వారా పరమ తపస్సీని అయిన అంజనాదేవి గర్భంలో అవతరించ దలచాను. ఇక నీ సందేహాలు తీరినట్టే కదా!" అన్న సదాశివ నాథుని మధుర వచనాలకు సతీ దేవి పరమానందం పొందింది.

రూప యోవన మదగర్భంతో ఓ మహార్షి శాపానికి గురి అయింది అమరావతీ నగరంలో విలాసంగా జీవించే "పుంజికస్తల" అనే అప్పరన. ఆమెవల్ల జరిగిన అపరాధానికి ప్రాయశ్శిత్తంగా ఆ మహార్షి ఆమెను "వానరయోనిలో జన్మించు" అని శుంచేశాడో. ఆమె అనేక విధాల ఆ మహాత్ముని పాదారవిందాలపై వాలి ప్రార్థించగా

అతడు కరుణించి ఆమెకు యెప్పుడు యేలాంటే రూపం ధరించాలనుకుంటే అలాంటే రూపాన్ని ధరించే కామరూపధారణాశక్తిని ప్రసాదించాడు. అందువల్ల ఆమె మానవిగా కానీ, వానరిగా కానీ

సంచరించే శక్తిని పొందినది. ఆపారశక్తి సంపన్నుడూ, భగవద్ఘృక్తుడూ అయిన వానర రాజయిన కేసరి-ఆమెను భార్యగా స్వీకరించాడు, సర్వాంగసుందరి అయిన ఆమె అతణ్ణే అత్యంత ప్రేమానురాగాలతో సేవించసాగింది.

ఓ నాడు వారిద్దరూ సుందర మానవ రూపాలను ధరించి తమ ప్రాంతంలో రాజిల్లుతూన్న సుమేరు పర్వత శిఖరం మీద విహారించ సాగారు. అప్పుడు వాయువు మంద మందంగా వీస్తున్నాడు. వాయు తరంగం ఒకటే అంజన చీర చెరగును యెగుర గొట్టేంది. తనను యెవరో స్మృతిస్తునట్లు అంజనకు అనిపించసాగింది. ఆమె తన చీరను సవరించుకుంటూ వేరుగా నిలబడి గడ్డిస్తూ “నా పాతిప్రత్యాన్ని భంగపరచ సాహసించే వారిని నేనిప్పుడే భస్యం చేస్తాను”. అంది. “దేవీ! నేను నీ మహాప్రతాన్ని భంగపరచను. అస్మాత్ సమాన మహాశక్తి సంపన్నుడైన కుమారుడు నీకు కలుగుతాడు. బలబుద్ధ్యాదుల విషయంలో అతణ్ణే అధిగ మించగల వారు యూ భువన భవనంలో ఉండరు. అతణ్ణే నేను కంటేకి రెప్పలా రక్షిస్తూంటాను. త్వరలో నీకు కలుగబోయే కుమారుడు భగవత్పీంకరుడై మహాధర్మ మార్గగామియై దుష్టసంహారానికి, శిష్ట జన సంరక్షణకూ పాటుభదుతూ ఆవంద్ర తారార్జుమైన సత్తీశ్వరీని సంపాదించగలడు”. అంటూ వాయుదేవుడు పలుకుతూన్నట్లు అంజనసేవికి వినిపించింది. ఆనంతరం అంజనాకేసరులు స్వస్థానాలకు

మరలిపోయారు. శంకరభగవానుడు వానరరూపంలో వై శాఖబహుళ దశమినాడు ప్రాదుర్భు వించాడు. ఈ విషయంలో మతభేదమున్నది. ఏది యేమయినా స్వామి సేవ, పూజ, పారాయణాదులు సర్వదా అనుసరణియాలే కదా ! అంజనా కేసరుల ఆనందానికి అవధులు లేకపోయాయి. శుల్క పక్షంలోని చంద్రునిలా ప్రవర్ధమానుడవుతూ ఆ బాలుడు అల్లారు ముద్దుగా పోషింపబడుతున్నాడు. అంజన యెక్కడిక్కెనా బిడ్డను గుండెకు హత్తుకుని తీసుకువెళ్లేది. కేసరి తన ముద్దుల గారాల పట్టిని వీపు మీద యెక్కించుకొని గంతులు వేస్తూ ప్రియసుతుడు ఆనందించడం చూసి పరమానందపరవుడు తూన్నాడు.

కాలచక్రం అవ్యాహతగతితో గిరగిర తిరిగిపోతున్నది. ఓ నాడు అంజనాదేవి బిడ్డను యింటిదగ్గరే విడిచి పుప్పులకై వెళ్లింది. అంత క్రితమే వానరరాజైన కేసరి కార్యాధియై వెళ్లి పోయాడు. బాలుడు యింట్లో వంటరిగా ఉన్నాడు. అతనికి తీవ్రంగా ఆకలి వేసింది. అతడు యటూ అటూ పరికించ సౌగాడు. కానీ అతనికి తినడానికి యెమీ దొరకలేదు. చివరికి అతని దృష్టి సూర్యబింబం పై పడింది. అది ప్రాతఃకాల సమయం కావడం వల్ల అతడు సూర్యబింబాన్ని చూసి అదేరో యెఱ్ఱని పండసుకొని భ్రమవశైలై అది తినడానికి ఆడుకోవడానికి కూడా పనికివస్తుందన్న భావంతో సూర్యమండలం వరకూ వెళ్లాలని ప్రయత్నించాడు, వాయదేవుడు ఆదిలోనే అతనికి యెగిరే మహాత్మర శక్తిని ప్రసాదించాడు. లేకుంచే మహాదేవుని భవ్యతీలలో యదేమంత ఆశ్చర్యకర విషయమూ

కాదని చెప్పాలి. ఆ బాలుడు ఆకాశవీధిలో యొగరుతున్నాడు. సురాసుర గరుడ గంధర్వ యక్షకీన్సుర గణాలు అతనిని చూసి ఆశ్చర్యపడుతున్నాయి. వాయు దేవుని మదిలో కూడా సందేహం కలగ సాగింది. తన పుత్రుడు ప్రచండ కిరణుడైన భాస్కరునివైపు పరుగులు తీస్తున్నాడే సూర్య కిరణ జ్యాలల్లో అతడు దగ్గం కాకుండా వుండాలన్న భావంతో అతడు హిమాద్రి మలయాద్రుల నుండి శితలత్వాన్ని వెంటపెట్టుకుని పుత్రుని వెనువెంట రాసాగాడు. తత్పమయంలో దివాకరుడు దివ్యదృష్ట్యా పరిస్థితులను తిలకీంచ సాగాడు - వాయుదేవుని వల్లనే యి బాలుడు జన్మించాడనీ యితళ్ళే నంరక్కించాలని అతడు కూడ వన్నాన్నాడనీ తెలుసుకున్నాడు. వెంటనే తన సౌదర్యుడై కోమలకర స్వర్పతో లాలిస్తున్నాడా? అన్నట్లు అతడు తన ప్రచండ కిరణాలను శితలం చేశాడు. లేదా జగత్పుతి అయిన సదాశివ భగవానుని ఆగమనాన్ని తిలకీంచి స్వాగతం పలుకుతున్నాడా? అన్నట్లుంది. ఆ బాలకుడు సూర్యరథాన్ని యొక్క అతనితో ఆడుకోసాగాడు. సరిగా నాడు గ్రహణ దివసం కావడం వల్ల రాహువు - సకాలంలో సూర్యగ్రసనార్థం వచ్చాడు. అతడు - సూర్యరథం మీద వానరబాలుడు శీలగాకూర్చుని ఉండడం చూసి కూడ అతన్ని లెక్కచెయ్య లేదు. ఆదిలో వలెనే అతడు సూర్యునివై విరుచుకు పడ్డాడు. కానీ వానర బాలుని కంఠ హస్తాలలో చిక్కుకు పోయి అతడు భయపడి యెలాగో తెప్పుంచుకుని పారిపోయాడు. సరాసరి మహాంద్రుని సమీపించి - “సురరాజ! సూర్యగ్రసనాధికారం మీరు నాకు ప్రసాదించి ఉన్నారు. దాని యిప్పుడు వేరొకరికి కూడా యిచ్చారా?” అని ప్రశ్నించేసరికి మహాంద్రునికి అసలు సంగతి తెలియక రాహువును గద్దించి మళ్ళు

సూర్యుని దగ్గరకు పంపాడు. రాహువు తిరిగి రావడం చూసిన ఆ
 వానరబాలునికి తన ఆకలి విషయం జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. దానితో
 అతడు రాహువు మీదకు విరుచుకు పడ్డాడు. ఆ బాలుని తేజానికి
 రాహువు దడదడ లాడిపోయాడు. తనను రక్షించుచుని అతడు
 దేవేంద్రుని ప్రార్థించ సాగాడు. అతని ఆర్త్రనాదాలను ఆలకించి
 దేవేంద్రుడు పరావతారూఢుడై మహావేగంతో వచ్చాడు. పరావతాన్ని
 చూడగానే ఆ బాలుడు రాహువును వదిలి. దాని పట్టుకోవాలని
 పరుగెత్తాడు. ఇంద్రుడు భయపడి ఆ బాలుని మీద మహా వేగంగా
 తన వజ్రాయుధాన్ని విసిరాడు. ఆ దెబ్బకు అతని వామహానుపు
 విరగడంతో అతడు పర్వతం మీద పడి విలవిలలాడ సాగాడు. అది
 చూసి వాయు దేవుడు తనపుత్రుని యొత్తుకుని పర్వత గుహలోకి
 వెళ్ళిపోయాడు. అతనికి మహేంద్రునివై మహాక్రూధం కలగడంతో
 వెంటనే తన గతిని బంధించి వేశాడు. వాయుప్రసారం లేకపోవడంతో
 విశ్వమంతటా కల్గోలం బయలు దేరింది. ముల్గోకాలలో యేదీ
 కదలడం లేదు. పర్వత శ్వాస కార్యమూ బంధింప బడసాగింది.
 మహేంద్రుడు పరుగెత్తి పితామహ సన్నిధి కరిగి సమాచారాన్ని
 వివరించగా - ప్రజాపతి అమర ప్రముఖులను వెంటబెట్టుకుని
 పర్వత గుహలోనికి వచ్చి బాలుళ్ళి స్ఫూర్చించే పరికి అతడు
 దివ్యానందంతో లేచి నిలచాడు. దానితో వాయుదేవుడు పరమా
 నంద భరితుడయ్యాడు. శ్రీప్రుమే విశ్వంలో ప్రాణవాయు సంచారం
 జరిగింది. బ్రహ్మ దేవుడు దేవతలను సంబోధించి - “అమరులారా!
 ఈ బాలుడు సామన్యుడు కాదు. మన కార్య సిద్ధ్యర్థం యిత
 దవతరించాడు. కనుక మీ రందరూ యితనికి వరాలను ప్రసాదించాలి”
 అన్నాడు.

ఆంత దేవేంద్రుడు పరమానంద భరితుడై “నా వజ్రం వల్ల యితని హనువు భగ్నమైపోయింది, కనుక నేటే నుండి యితడు హనుమంతుడని పీలివబడతాడు. భవిష్యత్తులో నా వజ్రంవల్ల యితనికి యెట్టి ఆపదా కలగదు”. అన్నాడు. అప్పుడు సూర్యుడు వరాలను ప్రసాదిస్తాన్నాను “నా శతాంశ తేజాన్ని యితనికి ప్రసాదిస్తాన్నాను, నా అనుగ్రహం వల్ల యితడు తన రూపాన్ని అభీష్టమసారం మార్చి కోగలడు. శాస్త్రాధ్యయనేచ్చ కలుగగానే యితనిచే నేను సమస్త శాస్త్రాలనూ అధ్యయనం చేయస్తాను, ఇతడు మహావాజ్పై అపుతాడు” అన్నాడు. అనంతరం వరుణ, కుచేర, విశ్వకర్మాదులందరూ బాల హనుమంతునికి వరాలను ప్రసాదించారు. బ్రహ్మదేవుడు వరాలనిస్తా - “ఈ బాలుడు బ్రహ్మజ్ఞానియై, దీర్ఘాయుర్దాయం కలవాడై-అంటే చిరంజీవియై బ్రహ్మప్రతి బ్రహ్మ శాపవిముక్తుడై భాసిల్లనుగాక!” అని ఆశీర్వదిస్తా స్వస్థానానికి మరలిపోయే సమయంలో వాయుదేవుణ్ణి చూస్తా - “నీ కుమారుడు మహాపరాక్రమశాలియై, కామరూపదారణా శక్తిసంపన్నుడై, మనోవేగంతో సమానమైన వేగం కలవాడై, అప్రతిహతగతితో అమర కీర్తితో భాసిల్లతాడు. రాబోయే రామరావణ సంగ్రామంలో యితడు శ్రీరామచంద్రులకు సహాయకుడై ఆ పురుషోత్తమునకు అత్యంత ప్రేమపూత్రుడు కాగలుగుతాడు”. అంటూ చెళ్ళిపోయాడు. అలా అమరులందరూ బాలహనుమంతునికి వరాలను ప్రసాదించి తమ తమ స్థానాలకు మరలిపోయారు. ఈ యావత్ సమాచారాన్ని ఆలకించి అంజనాకేసరులు చెప్పలేని సంతోషాన్ని పొదారు.

భూ ల లీ ల లు

బాల్యదశలో హనుమంతుడు ఆనేక విధాలుగా అల్లర్లు చేసేవాడు. అసలే వానరుడు. పైగా బాలుడు. అదీ గాక అమరుల వల్ల పాందిన వరబలం తోడునీడై పుండి. ఇవన్నీ అలా పుంచగా రుద్రాంశులో ఆవతరించిన వాడు, మునుల ఆననాలు యెత్తుకుపోయి చెట్లకొమ్మలకు వ్రేలాడ దీసేవాడు. వారి కమండలలు జలాలను పారబోసే వాడు, వారి అంగ వస్త్రాలను చింపి పార వేసే వాడు, అప్పుడప్పుడు ముద్దుగా వారి తొడలమీద కూర్చుని అకస్మాత్తుగా వారి గడ్డలనూ, మీసాలనూ ఏకి పారిపోయే వాడు. బలవంతంగా ఆతణ్ణి యెవరూ ఆపలేరు కదా ! ఆతడు పెద్దవాడయ్యాడు. విధ్యార్థయన సమయం వచ్చింది. కానీ ఆతని బుద్ధి చాచల్యంలో మాత్రం మార్పు రాలేదు, అంజనా కేసరులు విచార సాగరంలో పడిపోయారు. బిడ్డను క్రమ శిక్షణలోనికి తీసుకురావాలని వారు చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ వ్యాపై పోయాయి. అంత వారు మహర్షులను ఆశ్రయించి—“మీరే దయ, మాపాలి. లేకపోతే మా వాడు బాగు పడడు!” అన్నారు. అంత మహర్షులు దివ్యదృష్ట్యా తిలకించి—ఇతనికి తన బలం మీద ఆపారగర్యముంది. స్వయంక్రమిని మరచిన నాడు కానీ యితడు మార్గం లోకి రాజులడు.” అని నిశ్చయించు కున్నారు. వారు ఒకానోక సమయంలో వచ్చిన అవకాశాన్ని పురస్కరించుకుని హనుమంతుణి శేషుర్కు “నువ్వు సీశక్కిని మరచి పోయెదనుగాక ! సీబలశారుషాలను గురించి పరులు సీస్కురణకు తీసుకువచ్చిన నాడే స్వయంక్రమిని పాంది నువ్వు దానిని సంపూర్ణంగా సద్యనియోగం చేసుకోగలుగుతావు”, అనడంతో హనుమంతునికి స్వయంక్రమి స్కురణ దూరమై పోయింది.

హనుమంతునికి విద్యార్థ్యయన సమయం రాగానే వానర రాజైన
కేనరి తన కుమారునికి సముచిత సంస్కరం చేయించి
వేదార్థ్యయనార్థం సూర్య దేవుని సన్నిధానానికి పంపాడు.
హనుమంతుడు అక్కడకు వెళ్లి వేదవేదాంగాలను అర్థయనం
చేశాడు. అతడు వేరే ఆర్థ్యనం చెయ్యాలా? స్వాస్తుత్తు మహాదేవాంశగా
అవతరించిన వాడే అయినా సంప్రదాయ పరంపరను సంరక్షించడం
కోసం సమస్త శాస్త్రాలనూ సమగ్రంగా ఆర్థ్యయనం చేసి అతడు
తల్లిదండ్రుల దగ్గరకు తిరిగి వచ్చేశాడు. సూర్యదేవుని అనుగ్రహం
వల్ల తమ బిడ్డ సకల విద్యాపారంగతుడు కావడం చూసి అంజనా
కేసులు మహానంద పరపశలయ్యారు.

లోక కంటకులైన రావణ కుంభకర్ణాది దుష్టాత్ములనందరినీ
సంహరించే నిమిత్తం దేవతలచేతా మహర్షుల చేతా ప్రార్థించబడిన
శ్రీమన్మారాయణమూర్తి ధర్మమూర్తిరూపంలో శ్రీరామురూపంలో
అవతరించాడు. శివభగవానుడు శ్రీరాముని బాలలీలలను తిలకించి
పులకించాలని తరచు అయోధ్యాపురానికి వచ్చి ఆక్కడ ఉండేవాడు.
ఓ నాడు అతడు జ్యోతిమని రూపంలో వచ్చి బాలరాముని చెయ్య
చూసేవాడు. మరోనాడు భిక్షురూపంలో వచ్చి ఆశీర్వదించేవాడు.
కాలం గడుస్తాన్నది. బాలరాముడు ఓ నాడు ఆడుకోవాలి. రాజ
భనం నుండి వచ్చి బయట చూసేసరికి వానరాలను ఆడించేవాడు
-ఒకడు చాలాబాగా ఆడే వానరాన్ని వెంటబిట్టుకు వచ్చాడు. ఆ
వానరం అసామాన్యమైనది. బాలకులందరూ దాని మనోహర
విచిత్ర క్రీడను తిలకించడానికి అక్కడ గుమి గూడారు. బాల రామ
చంద్రుడు కూడ తమ్మునితో అక్కడకు వచ్చాడు. తన ప్రభు
నును ఆకర్షించాలని వానర రూపంలో శంకరుడే విజయం చేశాడు.

ఆడేవాడూ, అడించేవాడు సర్వం ఆ మహాదేవ భగవానుడే. అంతా యెందుకు? తనతో ఆడాలనీ, ఆయన మదుర లీలలను సందర్శించాలనీ ఆయన్ని ప్రసన్నుణ్ణే చేసుకోవాలనీ అతడు వచ్చాడు. ఆ వానర క్రీడను తిలకించి పులకించిన బాలరాముడు ఆక్షరింప బడ్డాడు. ఆ సుందర వానరక్రీడను సందర్శించి అందరూ వెళ్ళి పోయారు. కానీ బాలరాముడు మాత్రం కదల లేదు. “నాకీ వానరం కావాలి” అంటూ రామచంద్రుడు పట్టుబట్టాడు. కోసల్య దశరథులు గారాల పట్టే పట్టుపడితే జరగని దేముంటుంది? దశరథమహారాజు సేవకులను పీలచి “ఆ కోతులాడించే వానికి యొంతైనాసరే యచ్చి ఆ వానరాన్ని తీసుకు రండి”. అని ఆజ్ఞాపిం చాడు. కోతుల వాడు వచ్చినది గ్రద్వం కోసం కాదు. తన పెన్నిధియైన శ్రీరామచంద్రప్రభు చరణాలలో తనకు తాను అర్పించు కోవాలని వచ్చాడు. బాలరాముడా సుందర వానరాన్ని తన చేతుల లోకి తీసుకున్నాడు. అంతవరకూ ఆ దివ్య వానరం తనను తానే ఆడించు కుంటున్నది. ఇప్పుడా రామచంద్ర ప్రభువే ఆడించ సాగాడు. యుగయుగాల నుండి కలిగిన కోరిక నాటితో నెరవేరింది. అది ఆనంద పారవశ్యంతో నాట్యం చెయ్య సాగింది. జనులందరూ ఆ దివ్యవానర నృత్యాన్ని తిలకించి పులకించి పోయారు. ముగ్గులై పోయాడు. తత్సమయంలోనే ఆ కోతులవాడు మాయమై పోయాడు. అతడు ఆ వానరంలో లీవమై పోయాడో? లేక తన పని పూర్తి కావడంతో తన కై లాసానికి వెళ్ళి పోయాడో తెలియదు. ఆ రూపంలోనే హనుమంతుడు అక్కడ బాలరామ చంద్రుని సేవించుకుంటూ ఉండి పోయాడు. అంతట ఓ నాడు విశ్వామిత్ర మహార్షి యజ్ఞ సంరక్షణార్థమై - రామ, లక్ష్మణులను

తనతో జీసుకు వెళ్లాలని వచ్చినప్పుడు భగవానుడు హనుమంతుని దగ్గరగా పిలచి “హనుమ! నువ్వు నా అంతరంగ మిత్రుడవు. నీకు తెలియని లీలలు నాలో యెమీ లేవు. భవిష్యత్తులో నేను దశ కంఠుడైన రావణాసురుణ్ణి అంతం చేస్తాను. ఆ సమయంలో నాకు వానర సహకారం కావలసి ఉన్నది. ఖర, దూషణ, త్రిశిర, శూర్ప నఖాదులు దండక వనంలో దుష్టవిహారం చేస్తాన్నారు. మారీచ, సుబాహు తాటకాదులు మనకు దగ్గరలోనే ఆవాసం యెర్పర చుకున్నారు. వారి మాయాజూలాలు, సర్వేసర్వత్రా వ్యాపించి ఉన్నాయి.నువ్వు శబరిని కలుసుకుని బుధ్యమూకాదిని చేరి సుగ్రీవ రాజుతో స్నేహం పెంపాందింప జీసుకో. నేను క్రమంగా మార్గాన్ని నిష్కరంటకం చేసుకుంటూ అక్కడకు వస్తాను. అప్పుడు నువ్వు నాకూ సుగ్రీవునికి స్నేహాన్ని యెర్పాటుచెయ్యి. ఆ తరువాత నేను రావణుణ్ణి అంతం చేసి అవతార కార్యాన్ని నెరవేరుస్తాను” అన్నాడు.

హనుమంతునికి తన ప్రభువును విడనాడి వెళ్డం యెంత మాత్రము యిష్టం లేదు. అయినా అతడు.రామాజ్ఞను తలదాల్చి రామనామ స్కృతా చేసుకుంటూ బుధ్యమూకాదిని చేరుకున్నాడు. ఆ రోజులలో సుగ్రీవుడు తన అన్నగారైన వాలికి భయపడి తఃమంత్రులతో బుధ్యమూకాదిపై నివసిస్తున్నాడు. హనుమంతుడి సుగ్రీవ మిత్రుడై ఉంటూన్నాడు, మహాబలపరాక్రమ సంపన్నుడై స. వాలిచే పంపబడ్డ వారెవరైనా వచ్చి తనపై దండెత్తుతారేమో” అన్న భయంతో సుగ్రీవుడు సంచరిస్తాన్నాడు. శాప కారణం వాలి ఆ ప్రదేశానికి రాలేదు. ప్రియసఖుడైన హనుమంతునితోను

ఆస్యలతోనూ కూర్చుని సుగ్రీవుడు రాజకీయ విషయాలపై చర్చలు కొనసాగిస్తూన్నాడు. అప్పుడు ఆక్షాత్తుగా ఆతని దృష్టి పంపా పరోవరం వైపుకు పోయింది, ఆక్షాడ దనుర్వాణాదారులైన యిద్దరు వ్యక్తులు నిలబడే వుండడం ఆతడు చూశాడు. వారి మనోగతం ఆర్థం కావడం లేదు. కానీ వారి పోకడ చూస్తుంటే యెవరి కోసమో వారిద్దరూ వెదుకుతున్నట్లు మాత్రం ఉంది. వారి నడక ఏర పరాక్రమాచిత దేహాలూ, వారు దరించిన అప్రాయా వల్గుల వప్రాయా జటాలూ, చూచిన సుగ్రీవునికి సంశయం కలిగింది. దానితో ఆతడు హనుమంతుని దగ్గరగా పిలచి, “ఆంజ నెయా ! ఆ ఏర పురుషు లిద్దరూయెవరో తెలుసుకునిరా, శక్తు వర్గం వారైతే యిక్కడి మండి పొరిపోవాలి. మన సహకారాన్ని కోరి వప్పే వారితో స్నేహం చేసి ఒకరి కోరికను వేరాకరు నెరవేర్పుకోవచ్చును. నువ్వు బ్రహ్మాచారి వేషంలో వెళ్లి వారి వివరాలు తెలుసుకురా, వివరాలు తెలియగానే సంకేతం చెయ్యి”. అవగా హనుమంతుడు సుగ్రీవాజ్ఞను శిరసా వహించి బయలు దేరాడు.

హనుమంతుడు సుందర బ్రహ్మాచారి రూపంలో ఆ పురుషౌత్త్ర ములను సమీపించి కుశల ప్రశ్నలు పూర్తి అయిన తరువాత ఆతడు వారిద్దరినీ అభినందిస్తూ వారి వరిచయాన్ని గురించి ప్రశ్నిస్తూ మహాసీయులారా! మీ దివ్యదేహకాంతినీ, శప్తాదులనూ చూడ మీరు మహావీరశార పరాక్రమ సంపన్నులుగా గోచరమవుతున్నారు. మీ సుకోమల పాదార విందాలను సందర్శించ మీరు రాజమందిర వాసులని మీరు చెప్పకయే తెలుస్తాన్నది. గతంలో యెన్నడూ మీరు కొండకోసలలో కానీ అరణ్యాలలో కానీ సంచరించ లేదని

తెలియచున్నది. వేషాలను చూస్తూంటే మీరు బుపీకుమారులుగా కనబడుతున్నారు. నిశ్చయాత్మకంగా మాత్రం యేమీ చెప్పిలేక పాతున్నాను. మీ దివ్య సుందర వదన సీమలనుండి బహిర్జత మనుతున్న తేజాన్ని సందర్శిస్తూ వుంటే మీరు సాధారణలు కాదనీ దివ్యులనీ సువ్యక్త మనుతున్నది. శివకేషప ప్రభాపతులలో మీ రెవరు? నరనారాయణులేమోనని నాకు సందేహం కలుగుతున్నది. మీలో దివ్య భవ్యకర్షణ గోచరిస్తూన్నది. మీ సౌందర్య మాధుర్య లలో నా చిత్తం ముగ్గమై పాతూన్నది. మీరు నాకు అత్యంత మమతాస్పదులుగా గోచరమవుతున్నారు. ఎన్నడో యెక్కడో గతంలో మీతో గడిపినట్లు నాకు స్వరణకు వస్తూన్నది. కరుణించి నా సందేహాలన్నిటినీ దూరం చెయ్యండి!” అని వినయంగా అర్థించాడు.

పవనసుతుని పటుకులు ఆలకిస్తూన్నంతసేపూ రామవంద్రుడు చిరునవ్య నవ్యతూనే వున్నాడు. తరువాత అతడు లక్ష్మణుని వైపు తిరిగి—“తమ్ముడూ! ఈ బ్రహ్మాచారి ఆపార బుద్ధిశాలి. ఇతడు మాటలాడే తీరును తిలకిస్తూంటే - ఇతడు వేద వేదాంగాలను అధ్యయనం చేసినట్లు ఆవగత మనుతున్నది. సంస్కృత బధమైన యితని సంభాషణలో కానీ, ఆకృతిలో కానీ కొంచెన్నాడో ప్రం కనిపించటం లేదు. ఏ మహారాజు దగ్గరనో యితడు మహామాయ్యడుగా ఉండ తగిన వాడే. స్వప్తమైన యితని ఉచ్చారణాధోరణి, బుద్ధి కుశలతా, రెండూ గంభీరంగా, ప్రభావాన్ని కలిగించేవిగానే ఉన్నాయి” అని పరికి సంజ్ఞ చేయగా లక్ష్మణుడు హనుమంతుని వైపు తిరిగి— “బ్రాహ్మణోత్తమా! అయోద్యను పాలించిన దశరథచక్రవర్తి మాతండ్రి. చారి ఆదేశానుసారం పద్మాలుగేశ్శు వనవాసం చెయ్యాలని

వచ్చాము. ఇక్కడ మేము సంచరిస్తాండగా దుర్మృత్తిన రాక్షసు
చెవడో మా వదిన గౌరైన సీతాదేవిని అపహరించుకు పోయాడు.
ఆమెను వెతుక్కుంటూ మేమిద్దరము బయలుదేరాము” అన్నాడు,
లక్ష్మీజుని మాటలు పూర్తికాకుండానే హనుమంతుని బ్రహ్మచారి
రూపం మారిపోయింది. వానర స్వరూపంలో అతడు శ్రీరాముని
పాదాలపై వాలిపోయాడు. అతడు తనలో “నేను మారు రూపాన్ని
ధరించడం వల్లనే రామచంద్రుడు నాతో మాటల్లాడ లేదు. నేనే నా
స్వామిని గుర్తించలేక పోవడం వల్లనే ఆయన నన్ను గుర్తించ లేదు.
నా ప్రభువుల పరిచయాన్ని నేను అడగడంతో వారు నన్ను
వివరాలు అడిగారు. ఇదంతా నా కూట నీతికి ఫలమే. నేను
మహాపరాథం చేశాను” అనుకుంటూ అతడు కనులనుండి జలాలు
ప్రవహించభగవానుని చరణాలపై బడి వేడుకో సాగాడు. భగవంతుడు
అతణ్ణి లేవదీసి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు.

అప్పుడు హనుమంతుడు రామచంద్రునికి వినయంగా
నమస్కరిస్తూ “ప్రభూ ! మా సుగ్రీవ రాజు ఆపదలో చిక్కు
కున్నాడు. తమరు తప్ప అతనికి సాయపడ గల వారు యా
భూమండలంలో మరెవ్వురూ లేరు. ఆపదలో ఉన్న అతణ్ణి
ఆదుకొని ధైర్యం చెప్పి అతని సేవలను తమరు స్వీకరించండి”.
అంటూ ఆనందమగ్నుడై అతడు రామ లక్ష్మీజులను తన భుజాల
మీద యెక్కించుకుని సుగ్రీవుని సమీపానికి తీసుకు వెళ్లాడు.
వెంటనే రామ సుగ్రీవులకు మైత్రి యేర్పడింది. అగ్నిని సాక్షిగా
పెట్టుకుని వారు మైత్రిని యేర్పరచుకున్నారు. వాలి మరణించాడు.
సుగ్రీవుడు వానరులకు రాజు అయ్యాడు. రామ లక్ష్మీజులు నాలుగు
నెలల వరకూ ప్రవర్షణ పర్యతం మీదనే నివసించసాగారు. విషయ

· వాసనలలో మనిగి సుగ్రీవుడు శ్రీరామకార్యాన్ని మరచి పోయాడు. కానీ ప్రభు కార్యాన్ని హనుమంతుడు యేల మరువగలడు? అనేక మార్లు అతడు సుగ్రీవునికి నచ్చ చెప్పాలని ప్రయత్నించాడు. కానీ సుగ్రీవుడు వినిపించుకో లేదు. అతడు స్వకార్యంలో సంలగ్నిడై వున్నాడు. సుగ్రీవుడు ఉపేక్షించడం చూసి లక్ష్మీఱుడు మహా కోపంతో రావడం చూసి తార అతనికి నచ్చచెప్పసాగింది. అంతలోనే హనుమంతుని ద్వారా పిలుపబడ్డ అపార వానర భల్లాక సై న్యాలు వచ్చి చేరాయి. ఆ ప్రయత్నాల్ని చూసి లక్ష్మీఱుడు సుగ్రీవుని విషయమై ప్రసన్న చిత్తుడయ్యాడు. అంత సుగ్రీవుడు రామ సన్నిధి చేరి తన అపరాధాన్ని మన్నించ వలసిందిగా ప్రార్థించాడు. ఆపై శ్రీరామ సన్నిధిలో అతడు దేశదేశంతరాలను వ్యాపించి వానరులను - సేతను వెదికి రమ్యని పంపాడు. రావణాసురుడు జానకీ దేవిని అపహరించాడని మాత్రమే తెలిసింది. కానీ అతడామెను యొక్కడ దాచినదీ తెలియలేదు. కనుకనే వానరులను దశ దిశలకూ పంపడం జరిగింది. తద్వారా వారు వివిధ ప్రదేశాలలో ఉన్న వానరులను సమీకరించడమూ జరుగుతుంది, సేత జాడ తెలుస్తుంది. సుగ్రీ వుడు వానరులను శాసిస్తూ నెలలోగా నిర్దిష్ట స్థానాలను వెదికి తిరిగి రానివారు కరిన శిక్షలకు పాత్రు లవుతారు. జాగ్రత్త! అనడంతో వారందరూ నియమింపబడ్డ స్థానాలకు బయలు దేరారు.

దక్కిణ దిక్కును వెదికే పని అన్నిటి కంటె గొప్పది. అందులకే సుగ్రీవరాజు ముఖ్యవానర వీరులయిన జాంబవంత, హనుమంత అంగద, నల, నీలాదులను పిలిచాడు. వారు రాగానే హనుమంతుని తనకు దగ్గరగా కూర్చో బెట్టుకుని “అంజనేయా! జల, స్థల, ఆకాశాలలో నీ గమనం ఆటంకం లేనిదే. స్వర్గంలో కూడా నువ్వు

సునాయసంగా సంచరించగలవు. గమన, వేగ, తేజ, స్వార్థులలో నువ్వు సీతండ్రితో సరిపుమానుడైన వాడవు. నీకు తెలియనిది యెమీ లేదు. నీతో యెమి చెప్పాలి? కేవలం ఆయా స్థానాలను గాలించి రావడం కాదు. నువ్వు సీత జూడ తెలుసుకొని రాగలవని నాకు పూర్తి నమ్మకం ఉంది” అన్నాడు.

సుగ్రీవునిపలుకులు విని శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతుని చేరి బిలచి - “హనుమా ! నువ్వు నా పనిని తప్పక చెయ్యగలవు - ఇదిగో నా వేలి ఉంగరం-దీనిని తీసుకు వెళ్లు. దీనిని చూడగానే నువ్వు నా దూతవని సీత గ్రహిస్తుంది”. అంటూ సీతతో చెప్పు వలసిన సందేశ వచ్చాలను కూడ చెప్పాడు. అంత హనుమదాది వానర వీరులందరూ రామునికి, సుగ్రీవునికి నమస్కరించి బయలు దేరారు.

సీతకై వెదికి వెదికి హనుమంత, జాంబవంత అంగదాది వీరులందరూ అలసి పోయారు. ఆకలి దప్పికలతో బాధపడి పోతూన్నారు, సీత్య యెక్కడున్నదీ వారికి తెలియడం లేదు. చాల రోజులుగా పశ్చ కూడ దౌరకడం లేదు. భారం అంతా హనుమంతునిపై బడింది. కొండశిఖరం పైకి యెక్కి హనుమంతుడు చూడగా దగ్గరలో పచ్చడనం కనిపించింది. అందమైన పక్కలు తమ రెక్కలతో సీత్య జల్లుకుంటూ రావడం కనిపించింది. సమీ పంలోనే ఉద్యానవనంలో సరోవరం ఉండవచ్చును” అనుకున్నాడు. అందరినీ వెంటబెట్టుకుని వారు అలావెళ్లి చూడగా ఓ గుహలో నుండి పక్కలు బయటకు త్ణమ్మాన్నాయి. ఒకరి బుజాలు వేరొకరు పట్ట కుని రామ నామాన్ని స్మృతించుకుంటూ ఆ గుహలో

ప్రవేశించారు. అత్యంత సుందరమైన పరమ రఘుణీయమైన ఆగుహం తర్వాగంలో వున్న సరోవర జలాలు అమృతంలా ఉన్నాయి. బంగరు కాంతులతో తళ తళ లాడే చెట్లా వాటిపై మధురాతి మధురమైన పశ్చాల్లా ఉన్నాయి. అక్కడే ఉంటూన్న “స్వయంప్రభ” అన్న తపస్సిని యొక్క అంగికారంపై వారందరూ ఆకలిదప్పికలను తీర్చుకుని ప్రశాంతంగా కూర్చున్నారు. తపస్సిని అయిన స్వయంప్రభ అడుగగా హనుమంతుడు తమ సమాచారమంతా చెప్పాడు. తరువాత తమను యెంత త్వరగా బయటకు పంపితే అంత మంచిదన్నాడు. ఆప్యాడు స్వయంప్రభ వారితో యిలా అంది—“సోదరులారా! ఇంతవరకు యిక్కడకు వచ్చినవారు యెవరూ ప్రాణాలతో బయట పడలేదు. ఎట్టి ఆటంకాలూ లేకుండా తీపస్సు చేసుకునే యొకంత ప్రశాంత స్థానం యిది. జనులు యిక్కడకు వచ్చి పోతుంటే తాపసులకు ఆటంకం కలుగుతుంది. కానీ మీరు శ్రీరామ కార్యార్థం వచ్చినవారు. కనుక మిమ్మల్ని నా శపుష్టకీతో బయటకు పంపుతాను. నేను కూడ శ్రీరామచందులను చూడడానికి ప్రవర్షణ పర్వతం దగ్గరకు వెళ్ళవలసి వుంది. పీరందరూ కళ్ళు మూసుకోండి” అంది. అందరూ వెంటనే కళ్ళు సహాసుకున్నారు. క్షణంలో వారందరూ సముద్రపు వోడ్డున వున్న సెద్ద పర్వతం మీద నిలబడ్డారు. అంత స్వయంప్రభ వారి దగ్గర పెంచు తీసుకుని శ్రీరామ సన్నిధికి వెళ్ళిపోయింది.

తత్పుమయంలో అంగదుడు వానర వీరుల వైపు చూస్తూ “సోదరులారా! మనం బయలుదేరి నేటికి పూర్తిగా నెల గడచి పోయింది. ఇంత వరకూ మనం సీతాదేవి వివరాలను తెలుసు కోలేదు. సరికదా? పోవలసిన స్థానాలకు యింకా పోనేలేదు. పనిని

పూర్తి చేసుకోకుండా తిరిగినే వెడితే సుగ్రీవరాజు తప్పక నన్న
అంతం చేస్తాడు. అందువల్ల నేను యిక్కడే వుంటూ తపస్స
చేసుకుంటాను. మీరు వెళ్ళండి ”- అని దీనంగా పలికాడు.

ఆ మాటలు విని హనుమంతుడు అంగదునికి ధై ర్యం చెబుతూ
”యవరాజా! సుగ్రీవరాజు నీపై విశేష ప్రేమాభిమానాలతో
వుంటున్నాడు. శ్రీరామ కార్యంలో మీరందరూ దత్తచిత్తులై
వున్నారు. గుహలోకి వెళ్ళడం వల్ల మనకు ఆలస్యమయింది.
ఇందుకు ఆయన తప్పకుండా క్షమిస్తాడు. నిన్న తప్పక రాజును
చేస్తాడు. భయపడవలసిన పని లేదు. శ్రీరామచందుడు అపార
ధృయాసముద్రుడు. ఆయన సర్వకాల సర్వవస్తులలోనూ నిన్న
సంరక్షిస్తూ వుంటాడు. శక్తివంచన లేకుండా మనం రామసుగ్రీవులు
అజ్ఞలను పాలిద్దాము. ఒకవేళ సుగ్రీవునిపై గల ద్వేషం కారణంగా
అతడు రాజు అవడం నీకు యిష్టం కాకపోతే యెక్కడా కూడ
నువ్వు సురక్షితంగా మాత్రం ఉండ లేవు. రామకార్యాన్ని
నెరవేర్పకుండా నువ్వు తప్పించుకుని తిరగదలిస్తే నువ్వేక్కడున్నా
లడ్కుణస్యామి యొక్క తీవ్రబాణాలు నిన్న ప్రాణాలతో విడిచి
రామకార్యాన్ని పూర్తిచేయకుండా బ్రతకడం కంటే వారిసన్నిధానానికి
వెళ్ళడమే మంచిది. వారి యిష్టప్రకారమే జరగనివ్వడం చాల
మంచిది”. అనడంతో అంగదుడు ప్రాణాలపై గల ఆశను
వదులుకున్నాడు. సుగ్రీవుని దగ్గరకు మరలి వెళ్ళడం కంటే
నిరాపోరంగా ఉండి ప్రాణాలను విడనాడడానికి
నిశ్చయించుకున్నాడు. అతనితో బాటు మిగిలిన వారు కూడ దీక్క
ప్రారంభించారు.

ఆప్సుడే వారికి జటాయువు సోదరుడైన నసంపాతి కనిపించాడు. వానరభల్లాకాలన్నీ సముద్రతీరంలో సమావేశమయ్యాయి. “సముద్రాన్ని దాటగలవారెవరు? అన్న విషయమై చర్చ ప్రారంభమయింది. అందరికందరూ తమతమ పరిమిత శక్తులను గురించి చెప్పి ఆసమర్థతను వివరించారు. “నేను సముద్రాన్ని దాటి వెళ్ళగఱను. కానీ మరలి రాగలనో లేదో అన్న సందేహముంది. అన్నాడు అంగదుడు. జాంబవంతుడు అతణ్ణియువరాజుగా గౌరవించి అతడు వెళ్ళడానికి వొప్పుకో లేదు. పైగా వార్ధక్యం కారణంగా తానూ పోలేను అన్నాడు.

అంతవరకూ హనుమంతుడు అందరి మాటలూ వింటూ మోనంగా ఓ మూల కూర్చున్నాడు. అంగదుడు నిరాశ చెందాడు, అంత జాంబవంతుడు అంగదుని వైపు చూస్తూ “యువరాజు! నిరాశ చెంద నవసరం లేదు. సముద్రాన్ని దాటడానికి కావలసింది కేవలం శారీరిక బలమేకాదు. కావలసినది అపారమైన బుద్ధిబలం కూడా. ఈ పనిని పూర్తి చేయడానికి స్థాక్తు రుద్రబ్రహ్మానుడే అవతరించి ఉన్నాడు. రావణాది దుష్టరాక్షస సంహరం అత్యవసరమైనది” అంటూ అతడు హనుమంతునివైపు తిరిగి—“అంజనేయా! నువ్వు మోనంగా యెలా కూర్చోగలిగావయ్యా. నీవు జన్మించి నది రామకార్యార్థమే కదా! పవనతనయా! నువ్వు నీ తండ్రి వలెక్కణంలో యా సముద్రాన్ని దాటివేయగలవు. నీ బుద్ధి అపారమైనది. వివేక, జ్ఞానసాగరుడవైన నువ్వు యింత బలాన్ని నీలో దాచుకుని యెలా కూర్చోగలిగావు?” అని పలికి అతడు ఆంజనేయుని జన్మ, దేవతలు పరాల నివ్వుడం, బుమలు శపించడం ఆదిగాగలవన్నీ విని పీంచి, జ్ఞాపకానికి తెచ్చి— “మారుతీ! నువ్వు తలుమకుంటే యేమైనా చేయుగలవు” అన్నాడు.

సముద్రోల్సంఘునం

పవన తనయుడు సదా సర్వదా రామస్కరణలోనే సంలగ్నమై వుండే వాడు. అతనికి తన బలపరాక్రమ స్కరణ లేనే లేదు. జాంబ వంతుని మాటలు వినేసరికి అతనికి తనలో అపారమైన శక్తి వున్నదనీ, భగవంతుని శక్తి అంతా తనదేననీ అనిపించ సాగింది, అతడు వెంటనే గ్రిస్తూ— “ఈ సముద్రం దాటడమన్నది నాకు ఓ లెక్కా? రాముని దయల్ల నేను యిలాంటి అనేక సముద్రాలను దాటివేస్తాను. 100కలో నాకు సీతామాత కనిపించకపోతే స్వర్గం మొదలు బ్రహ్మలోకం పరకూ వెదుకుతాను. 10కా సమేతంగా త్రికూట పర్వతాన్ని యెత్తుకువస్తాను. రావణుణ్ణి అంతం చేసి వేస్తాను. రామ కార్యాన్ని సాధించే నా దారికి యెవరూ ఆటంకాన్ని కలిగించ లేరు”. అంటూ హనుమంతుడు చేసిన గ్రజనలతో కూడిన గంభీర వచనాలను ఆలకించిన వానర సేన అంతా ఒక్కమ్మడిగా ఆనందంతో నాట్యం చేసింది. “ఆంజనేయ! నువ్వు మహావిర శార బలపరాక్రమ శాలివి. నువ్వేమైనా చెయ్యగలవు. నువ్వు సీతామాతను చూసే రావాలి. శ్రీరామప్రభువుతో మనమందరం లంకకు చేరి రావణ సంహరం చేద్దాము. రామచంద్రునికి కీర్తి కలుగుతుంది. మనమందరం ఆనందోత్స్వాలు చేసుకుందాము” అన్న జాంబవంతుని మాటలు ఆలకించి హనుమంతుడు లేచి ఓ మహేశవర్ణతపర్వత శిఖరాన్ని యొక్కాడు. అతని పాదఫుట్టనలకు పర్వత శిఖరాలు విరిగి పడిపోసాగాయి. అతని వాల విడ్జేపాలకు పెద్ద పెద్ద చెట్లు ఆకాశంలో యెగిరిపోసాగాయి. అందులో అసంఖ్యాక పుష్పాలు హనుమంతుని పూజిస్తున్నాయా! అన్నట్లు పడసాగాయి.

దేవతలు “జయ జయ” నాదాలు చేశారు, మహర్షులు శాంతి పాలాలు వల్లించ సాగారు. వాయుదేవుడు అండగా సహకరించగా హనుమంతుడు సముద్రాన్ని దాబడానికి పైకియెగిరాడు. రామ పరమాత్మను స్వరించు కుంటూ అతడు వానరులకు అందరికీ ధై ర్యాన్ని చెప్పాడు. “సోదరులారా! మహోత్సాహంతో మహావందంగా నా మనస్సు భగవంతుని అపార దయానుభవాన్ని పొందుతున్నది, కార్యాన్ని సాధించుకుని నేను వెంటనే తిరిగి వస్తాను, మీ రెంతమాత్రం భయపడ నవసరం లేదు”. అంటూ అతడు మరల భగవన్నామాన్ని స్వరించుకుంటూ బయలుదేరాడు. మేఘ సమూహం అతని కఠోర వజ్ర సమమైన దేహ స్వర్ణకు చెల్లా చెదరై అతనిపై చల్లటి నీటి బిందువులను వ్యర్థించింది. ఏకాగ్రచిత్తుడై అతడు ఆకాశ మార్గంలో ముందుకు దూసుకు పోతున్నాడు. మారుత తుల్యవేగంతో ముందుకు అలాపోతున్న హనుమంతుని చూసి సముద్రుడు తనలో యిలా అనుకున్నాడు- రామచంద్రుని పూర్వీకులే నాకు యి స్వరూపాన్ని ప్రసాదించి వున్నారు. నేటి పరకూ నేను వారికి యేవిధమైన ప్రత్యపకారమూ చెయ్యలేక పోయాను. సీతాదేవిని అపహరించుకు పోవడంలో నాకు కూడ సంబంధం ఉన్నదని శ్రీరామచంద్రుడు అనుకో రాదు. ఏమంటే ఓ విధంగా రావణుడు నా లోపలే ఉంటూన్నాడు. అతని కోటకు నేను కందకంగా వున్నాను, కనుక నేనీ రామసేవకునికి స్వాగతం పలికి అతని విశాంతికి యేదేని ఉపాయం ఆలోచించ గలిగితే సురక్షితుడనై చేసిన మేలు మరువని వాడనవుతాను”. అనుకుని అతడు మైనాకుణ్ణి పిలిచి- “మైనాకా! శ్రీరామసేవకునికి స్వాగతం చెప్పు”. అన్నాడు. అప్పుడు మైనాకుడు విశాలమైన రూపాన్ని

ధరించి సముద్రం పైకి వచ్చాడు. అదేదో ఆటంకమని తలచి తన కాంతితో అతణ్ణి పాతాళ లోకంలోకి అణచి వెయ్యాలని హనుమంతుడు మహా వేగంతో తనవైపుకు రావడం చూసి మైనాకుడు మనుష్య రూపాన్ని ధరించి శిఖరం మీద నిలబడి వినయంగా “అంజనేయా! నీ తండ్రి అయిన వాయుదేవుడు నాకు మహాపకారం చేశాడు. తన వజ్రాయుధంతో మహాంద్రుడు మా పర్వతాల రెక్కలు నరికే సమయంలో నీ తండ్రి సహాయంతో నేనీ సముద్రంలో రహస్యంగా దాక్కున్నాను. నేను నీకు విగ్రాంతి నివ్వాలను కుంటున్నాను. నాపై విశ్రమించి అలసటను తొలగిం చుకుని ముందుకు వెళ్ళు. రామకార్యం ప్రపంచ కార్యమే కదా! రామసేవకుడవైన నిన్ను సేవించడమంటే యావత్ విశ్వాన్ని సేవించడమే అపుతుంది. నా కోరికను మన్నిస్తావను కొంటున్నాను” అన్నాడు. అంత హనుమంతుడు సాదరంగా మైనాకుని స్ఫురించి - “మైనాకా! నువ్వు నాపై చూపిన ప్రేమాభిమానాలకు నేను చాల సంతోషించాను. తండ్రిలా నువ్వు నాకు గౌరవసీయుడవే. నేను నీ ఆదేశాన్ని పాలించ వలసినదే, కానీ నేనిప్పుడు రామకార్యార్థినై వెడుతూన్నాను. నా మనస్సు శ్రీరామకార్యంలో పరిపూర్ణంగా లగ్గుమై పోయింది. అలసట తీర్చుకోవడం కోసం నేనిక్కడ ఆగినా, నా మనస్సు నా దేహాన్ని విడనాడి లంకకు పోతుంది. క్షణకాలం కూడ నేనిక్కడ నిలవలేను. నన్ను క్షమించు. “హనుమంతుడు మహావేగంతో ముందుకు యెగరి పోసాగాడు.

శరీర బలం హనుమంతునిలో అపారంగా ఉన్నదన్న సంగతి తెలిసిన దేవతలు అతని బుధ్యబలాన్ని కూడ పరీక్షించాలని - నాగమాత అయిన సురసను పంపారు. ఆమె వస్తూనే మారుతి

మార్గానికి అడ్డంగా నిలబడి బిగ్గరగా - దైవకృప వల్ల నాకు భోజనం దౌరికింది. తనివి తీరా తింటాను". అంది. ఆమెకు సమాధానమిస్తా హనుమంతుడు "నేను రాముని పనిమిద వెడుతూన్నాను. ఆ పని పూర్తికాగానే వచ్చి నీకు ఆహార మమతాను. నేను మృత్యువుకు యెంత మాత్రం భయపడను". అని అతడు యెన్ని విధాల చెప్పినా సురన వినలేదు. ఆమె అతడై మ్రింగి వేయాలని నోరు తెరచింది. ఆమె తెరచిన దానికి రెట్టింపుగా మారుతి తన దేహాన్ని పెంచాడు. ఆమె వంద యోజనాలు నోటిని పెంచేసరికి అతడు సూక్ష్మ దేహాన్ని ధరించి ఆమె నోటిలో దూరి బయటకు వచ్చేశాడు, హనుమంతుని బుధ్మి కుశలత్వానికి నురన ప్రసన్నురాలయింది. అతడు వెళ్ళిపని నెరవేరాలని ఆశీర్వదించి మాయమై పోయింది. అదే సముద్రంలో రాహువు యొక్క తల్లియైన సింహికా రాక్షసిని నివసిస్తా పై నుండి యెగిరేప్రాణల నీడ సముద్రం మీద పడగానే ఆ నీడనే పట్టుకుని తనవైపుకు లాగి అంతం చేస్తూంటుంది. అలా యొందరో హతమై పోయారు. రామదూత విషయంలో కూడా సింహిక అలానే చేయ సాగింది. తన నడకకు ఆటంకం కలగడం చూసి హనుమంతుడు క్రిందకి చూసి ఆ రాక్షసిని గుర్తించాడు. మహాబల పరాక్రమశాలి అయిన ఆ వజ్రాంగుని ముందు ఆ సీచ రాక్షసినిలవగలదా? ఒకే ఒక గుద్దుతో హనుమంతుడు ఆ రాక్షసిని నేలకూల్చి వేశాడు, వెంటనే అతడు యెట్టి ఆటంకం లేకుండా సముద్ర తీరానికి చేరుకున్నాడు.

అక్కడి మనోహరమైన వనంలో పచ్చటి చెట్ల్లూ, సువాసన లీనే పువ్వులూ పక్కలు చేసే మధుర నాదాలూ, తుమ్మెదలు చేసే రుఖుంకారాలూ-అదిగా గల వాటితో అక్కడ శ్రవణ నయ

నానందకరంగా ఉంది, కానీ హనుమంతుడు తన దృష్టిని
 అయ్యకర్షణలవైపు పోనీయనే లేదు. ఒక్కదూకులో ఓ
 కొండశిఖరం యెక్కు కూర్చున్నాడు. అది తనకు శిఖిరంగా
 బాగున్నదనుకున్నాడు. తియ్యటిజలాలున్నాయి. విశేషం యేమంటే
 అక్కడ కూర్చుని చూస్తే లంక అంతా కనిపిస్తుంది. అది తెలిసిన
 ఆ రామదూత అక్కడ కూర్చునియే లంకలోని అనేక విషయాలను
 అర్థం చేసుకున్నాడు. ప్రవేశించడానికి వీలులేని లంకకు సంబంధించిన
 సమస్త విషయాలూ తెలుసుకున్నప్పుడే సీతాదేవి జాడ తెలుస్తుంది-
 అని నిశ్చయించుకున్నాడు. విశాలమైన ఆకారంతో లంకానగరంలో
 ప్రత్యేక విషయాన్ని అర్థం చేసుకోవడం కుదరని విషయం కావడం
 వల్ల ఆ సిద్ధుడు అభిమా సిద్ధిని ప్రయోగించాడా? అన్నట్లు సూక్ష్మ
 రూపాన్ని ధరించి లంకానగరం యొక్క ప్రముఖ ద్వారం దగ్గరకు
 వచ్చాడు. లంకానగరానికి లంకిణి అధిష్టానదేవి. సాయం సమయంలో
 రహస్యంగా వానరుడొకడు ప్రవేసిస్తూండడం చూసి సందేహంతో
 ఆమె హనుమంతుని దగ్గరగా వచ్చి గద్దిస్తూ “మహ్య దొంగతనం
 చేయదలచు కున్నావా?” అని ప్రశ్నించింది. దానితో రామ దూత
 క్రోధావేశంతో బలం కొద్దీ ఆమెను ఓ గుద్దు గుద్దుడు. దానితో
 ఆమె రక్తాన్ని కక్కుకుంటూ నేల మీద పడిపోయి మరల తేరుకుని
 లేచి “మహారీ! మహ్య లంకానగరంలోకి యే విధమైన ఆటంకం
 లేకుండా వెళ్లు. నేను నిన్ను గుర్తుపట్టాను. చాలకాలం క్రీతమే
 బ్రహ్మదేవుడు నన్న చూసి - ఓ వానరుని చేత దెబ్బతిన్న
 సమయంలో రావణాసురునికి అంతం సమీపించిందని తెలుసుకో అని
 నాకు చెప్పి పున్నాడు” అని లంకిణి పలకగానే హనుమంతుడు
 లోపల ప్రవేశించాడు. ఆ లంకా నగరంలో ప్రవేశించి- రాక్షసుల

ఆహోర, విహోర, శయన, శస్త్రాగార, ఆలోచనా మందిరాలను అన్నింటినీ నిశితంగా పరిశీలించాడు. సీతాదేవి జాడ తెలుసుకోవాలని రావణాసురుని అంతఃపురాన్ని కూడ వెతికాడు. మండోదరి ఆదిగాగల రావణుని భార్యలను చూశాడు. కానీ సీతామాత మాత్రం అతనికి కనిపించ లేదు. దానితో ఆతనికి చాల వేదన కలిగింది. చెప్పులేని బాధను అనుభవించ సాగాడు.

అతడు తనలో తానిలా అనుకోసాగాడు “నేను ధర్మాన్ని అతిక్రమించ లేదు కదా! పరకాంతలను చూడడం అధర్మమే. నేనింత వరకూ యేలాంటి పొపమూ చెయ్యి లేదు. నేడు నా ద్వారా మహాపరాధం జరిగింది”. అని అతడు విచారసముద్రంలో మునిగి పోయాడు. మరుక్కణంలో అతని మనస్సులో మరోభావం కలిగింది. ఆ సమయంలో దైవస్వరణవలన అతని హృదయం పరిపూర్ణమైనది. అతడోక నిశ్చయానికి వచ్చాడు. ఇంద్రియాల పుభూషణ ప్రవృత్తికి కారణం మనస్సు. అత్యవసరాన్ని బట్టి కార్య సాధనకోసం నేను పరకాంతలను చూశానే కానీ నా మనస్సులో యేలాంటి వికారమూ లేదు. నా మనస్సు స్థిరంగా పవిత్రంగానే ఉంది. సీతాదేవిని నేను స్థీసమూహంలో కాక మరెక్కుడ చూడగలను? అత్యంత పవిత్రమైన మనస్సుతోనే నేను వారిని తిలకించాను. కనుక యూ విషయంలో నాదోషం యొంతమాత్రం లేదు. అని చృఢమైన మనస్సుతో హనుమంతుడు యతరేతర స్థానాలను కూడ వెతక సాగాడు.

ముందుకు సాగగా అతనికి ఓ చిన్న కుటీరం కనిపించింది, దాని గోదలపై సర్వత్రా రామనామం కనుల విందుగా వ్రాయబడింది. మణుల ధగధగ కాంతులు కారణంగా ఆ రామ నామాలు రాత్రులలో

కూడ చక్కగా స్వప్తంగా కనిపిస్తున్నాయి. అక్కడే బారులు బారులుగా తులసి మెక్కలున్నాయి. కేనర ఆదిగా గల సుగంధిత పుష్పాలున్నాయి. ఆ పెద్ద కుటీరానికి యెదురుగా ఓ చిన్న చేవాలయం ఉంది. “లంకలో యిలాంటి ప్రదేశమా?” అన్న భావం కలగడంతో హనుమంతునికి ఆశ్చర్యానందాలు కలిగాయి. తూర్పు తెల్లవారబోతుండగా విభీషణుడు లేచి “శ్రీరామజయరామ జయజయరామ” అంటూ రామచంద్ర పరమాత్మను స్వరించ సాగడు. “ఈ రామభక్తుడేవరా?” అనుకుంటూ హనుమంతుడు బ్రాహ్మణ వేషాన్ని ధరించి తానుకూడ విభీషణుని స్వరంతో స్వరం కలిపి రామనామం చెయ్యసాగడు. బ్రాహ్మణోత్ముని మాస్తునే విభీషణుడు బయటకు వచ్చాడు. ఒకరినోకరు పరిచయం చేస్తుకున్నారు, ఆ తరువాత ఆ భగవత్ భక్త లిద్దరూ గాఢంగా ఆలింగనం చేసుకున్నారు. విభీషణునిలో హనుమంతునకు శ్రీరామ పర మాత్ర కనిపించాడు. విభీషణుడు మారుతిని సౌక్షమ్యాత్మ భగవంతునిగానే భావిస్తున్నాడు. తనను గుర్తించి విభీషణునకు చెప్పుకో ఎలసిన దేహి లేదు, కరుణాసముద్రుడైన శ్రీరామ చంద్రుని సమాచారాన్ని, సీతాపారణ విషయాన్ని వివరించి చెప్పాడు. అప్పుడు విభీషణుడు వినయంగా మాట్లాడుతూ హనుమా! కరోర దంతాల మర్య పున్న నాలుక వలెనే నిక్కడ పుంటూన్నాను. అసురుడనైన సమ్మ శ్రీరామ ప్రభువు యెనాటీకైనా తన వాట్లిగా చేసుకుంటాడా? కామ ప్రవృత్తి గల జాతిలో నేను పుట్టాను. ఎలాంటి సాదనా చెయ్యలేక పొతున్నాను. శ్రీరామపరమాత్మ పాదకమలములపై నాకు అపారమైన శ్రద్ధ, భక్తి, ప్రేమలున్నాయి, రామప్రభువు నాకు తప్పక లభిస్తాడని

ఆశించవచ్చునా? నిన్న మాస్తాంటే నాకు ఆశకలుగుతూ దృఢ మవుతున్నది. భగవంతుని దయలేనిదే నీ వంటి మహాత్మలయిన సజ్జనుల సాంగత్యం కలగదు. దైవకృప వల్లనే భక్తులలో గొప్పవాడవైన నీ స్నేహం లభించింది. భగవంతుని దర్శనం లభించబోయే ముందు సజ్జనుల సాంగత్యం యేర్పుడుతుంది” అంటాడు.

అప్పుడు హనుమంతుడు బదులుపలుకుతూ అంటాడు—“విభీషణా శ్రీరామ పరమాత్మ పరమ దయాశుడు. అతడు సదాసర్వదా దీనులపై దయచూపుతూనే ఉంటాడు. నువ్వు నీ గురించి అంతా చెప్పాపు. నా గురించి ఆలోచించు. వానరుణ్ణి చాంచల్యమే మాజూతికి సహజ స్వభావం ఏ విధమైన సాధనా లేని వాళ్ళి. పరోపకార విషయం ఆలా ఉంచగా, కీరయసమయంలో మా వానర నామాన్ని తలచిన వారికి భోజనం దౌరకదు, మిత్రుడా విభీషణా! నేను వానరజూతివాడనైనా రామప్రభువు నాపై దయ చూపించాడు. అట్టి ప్రభువును గురించి తెలిసి కూడ సేవించని వారు సంసార సముద్రంలో పడి కొట్టుకు పోతారు. అలాంటి వారు దుఃఖించి లాభమేముంది?” అంటూ శ్రీరామపరమాత్మ యొక్క సద్గుణాలను స్మరించుకుంటూన్న హనుమంతుని నయనాల నుండి ఆనంద బొప్పులు జల జల రాలాయి. ఆ రీతిగా వారిద్దరి మద్య చాల సేపు సంభాషణ జరిగింది. విభీషణుని సూచనానుసారం హనుమంతుడు అశోకవనం వైపుకు వెళ్ళాడు.

అశోకవనంలో శ్రీరామపత్ని అయిన సీతామాత ‘శింపుప’ అనే చెట్టు క్రీంద దీనంగా కూర్చున్నది. ఆమె దేహం వాడిపోయి

సీరసించి వుంది తల వెంటుకలు పెనవేసుకు ఉన్నాయి. తలపై శాభాగ్యానికి గుర్తుగా యొకవేణి ఉంది, ఆమె శ్రీరామ భగవన్నామాన్ని, శీలంమా తలచుకుంటూ వుంది. దూరం నుండి యే హనుమంతుడు ఆమెకు మనసా నమస్కారం చేశాడు. అతి సూక్ష్మరూపంలో శింశుపమనే ఆ చెట్టునెక్కి కూర్చున్నాడు. ఆదే సమయంలో రావణుడు సీతను స్వాధీనం చేసుకోవాలని ప్రయత్నం చెయ్యి సాగాడు. సామరానబేదోపాయాలు వుపంచోగించాడు. చిట్టచివరకు గర్జిస్తూ భయంకరంగా పలికాడు. కానీ ఆమె పవిత్రత్వంలో రామ నిష్ఠలో, సతీత్వంలో అగ్రస్థానాన్ని అలంకరించి పున్న ఆమహాసధ్య ముందు ఆ రాక్షసుని ప్రయత్నాలు నెరవేరుతాయా? ఎంతో మంది రాక్షస ప్రీతిలు ఆమెను రావణ వశవర్తినివి కావలసినదని బాధించ సాగారు. వారి అప్రియ కండర కర్కృత వచనాలు ఆమెకు తీవ్రమైన బాధను కలిగించ సాగాయి. భర్త జూడ తెలియక పోవడంతో ఆమెకు అనేక సందేహాలు కలగసాగాయి. ఇక తాను బ్రతికి వుండడం అసంభవమనుకున్నది. అంత త్రిజట అనే రాక్షస ప్రీతనకు వచ్చిన కలను గురించి సీతకు చెప్పి ఆమెకు ధైర్యం చెప్పింధి. రాక్షస ప్రీతిందరూ ఆక్కుడ నుండి వెళ్ళిపోయారు, కొన్ని క్షణాలకు త్రిజట కూడ వెళ్ళి పోయింది.

చెప్పలేని బాధతో ఆత్మహత్యకు సంసిద్ధమవుతున్న సీతాదేవిని చూసి హనుమంతుడు సమయం కనిపెట్టి రాముడు పుట్టినది మొదలు, సీతను వెండ్లాడడం, అరణ్యహాసం, సీతాపహరణం ఆదిగాగల సమాచారాన్ని చెట్టుమీద నుండి యే చెప్పి చిట్టచివరగా “అమ్మా! నేను శ్రీరామ ప్రభువులు పంపగా వచ్చాను”. అన్నాడు. హనుమంతుని మధురాతి మధురమై అమృతంతో సమానమైన

పలుకులు విన్న జానకీ దేవికి మహావందం కలిగింది. “ఇది రాక్షసమాయ కాదు గదా!” అన్నసందేహం ఆమెకు మరుక్షణంలోనే కలిగింది. అది గ్రహించిన హనుమరీతుడు- “అమ్మా ! నేను రామచంద్రుల పాద కమలాలు స్థాంకీగా శపథం చేసి చెబుతున్నాను, నేను ఆ పరమాత్మ దూతను. మీకు నమ్మకం కలగడం కోసం ప్రభువులు నాకు ఓ రఘుస్వామైన కథను చెప్పారు. మీరు అడవిలో ప్రభువులతో వున్న సమయంలో జయింతుడు కాకిరూపంలో వచ్చి మిమ్ము బాధించడం చూసి శ్రీరామచంద్రులు వారు అతని పై ఇంకాస్త్రాన్ని ప్రయోగించారు, ముల్లోకాలలోను వానికి యొవరూ శరణివ్యలేదట, చిట్టచివరకు ప్రభువులే దయతలచి వాళ్ళే ఒంటికంటే వాళ్ళీగా చేసి విడిచి పెట్టారట. అంతే కాక ఆ దయామయుడు మీకు ఆనవాలుగా నాకు ఓ వుంగరాన్ని యిచ్చారు. మీరు నన్న నమ్మండి. నేను మీ పాదాలు పట్టుకుంటున్నాను” అన్నాడు. నిజానికి హనుమంతుని హృదయం నిర్విలమైనది. అతడు నిజమైన ప్రమాణం కూడా చూపించాడు, దానితో సీతాదేవికి నమ్మకం కలిగింది, ఆమె పవతనయుని క్రిందకు దిగి రమ్మన్నది, రామనామాం కీతమైన, వుంగరాన్ని చూసి ఆమె మహానందమగ్నురాలై పోయింది. శ్రీరామ సందేశాన్ని ఆలకీంచిన ఆమెకు ప్రాణాలతో సమానుడైన అంతకన్నా అధికు డైన రామప్రభువే లభించినంతటి ఆనందం కిగింది. అప్పుడిమే హనుమంతుని వైపుచూస్తూ-“అంజనేయా ! నువ్వు కు మహారాపకారం చేసావు. నా స్వామి నన్న మరచి పోయారనీఁ, ఆయనకేమైనా అపకారం జరిగినదని కానీ భావించి నే , మరణించిపుంటే యి విషాదవార్త విన్న ఆయనకు యెంతటిక కు

కలుగుతుందో కదా ! బాబూ! వారునన్న యెప్పుడైనా తలుస్తున్నారా? నేను నా ప్రాణనాథుణ్ణి సందర్భించ గలుగుతానా? నన్న నా నాథుడు శ్రీప్రమాత్మా తీసుకు వెడతారా !” అని యింకా యేమో పలకబోతుండగా ఆమె కనుల నుండి దుఃఖ బాష్పాలు జలజలా రాలాయి. ఆమె యిక మాట్లాడలేక పోయింది. “అమ్మా ? మిమ్మల్ని తలుచుకుని ప్రభువులు పడుతున్న బాధను నేను చెప్పలేకున్నానమ్మా! ఆ మహాత్ముడు భూదేవిని చూస్తూ - నీ బిడ్డకు నా వర్ల మహోకష్టాలు కలిగాయి, అందుకే నేను నీలో కలిసిపోవాలను కుంటున్నాను. నువ్వు నాకుస్తానం యివ్వడం లేదు”. అని పలికి విరబూసిన పూలను కోసుకురా. గుచ్ఛి సీత జడలో పెడతాను”. అంటూన్నారు. తల్లివారివిరహ బాధలను యెవరూ వరించలేరమ్మా ! వారు తమ్ముతామేమరచిపోతూన్నారు. యెల్లవేళలా మిమ్మల్నే స్కృస్తున్నారు. మిమ్మల్ని సంబోధించి “ప్రియురాలా!

నువ్వు నా దగ్గర ఉన్నప్పుడు నాకు ఆత్మంత ప్రియకరమై, సుఖప్రదమైన వస్తువులే నువ్వు లేనప్పుడు నాకు మహా దుఃఖాన్ని కలుగజేస్తూన్నాయి. అందమైన మనస్సును ఆకర్షించే చెట్లసమూ హలలో తేజరిల్లే ఎర ఎళ్ళని చిగురుటాకులు యిప్పుడు నాకు నిప్పుకణాలవలె కనపడుతున్నాయి. చంద్రుడు గ్రీమ్మకాలంలోని సూర్యానిలా నన్న దగ్గం చేస్తూన్నాడు. నీవున్న వేళ అమృతం వలె పుండే వానతుంపరలు నేడు సలసలికాగే నూనె చుక్కల్లా నన్న వేధిస్తున్నాయి. శితలమందసుగంధ వాయువులు విషపర్మాల వలె పీల్చి విడిచే ఉచ్ఛాసి, నిఃశ్వాసం వలె నన్న పీడించి వేస్తూ న్నాయి. నా బాధలను యెవరి దగ్గరైనా తెలుపుకుంటే నాగుండె

బరువు తగ్గుతుంది. కానీ యెవరితో యేమని యెలా చెప్పుకుంటాను? మన యిరువురి ప్రేమ, అభిమాన సంయోగ రహస్యవిషయాలను నా హృదయం తప్ప గుర్తించగల వారె వరున్నారు? అట్టే నా హృదయం సర్వకాల సర్వవస్తులలోనూ నీదగ్గరే వుంటున్నది. అది క్షణం కూడా నన్న విడనాడే ఉండదుకదా! ఇంతమాత్రంచే మనం చెప్పజాలని, వ్యక్తించ వీలుపడని మన ప్రేమకు వ్యాఖ్యానం చాలుతుందా? చాలదు. కానీ యిక చెప్ప గలిగేది మాత్రం యేముంది!” అంటూ హనుమంతుడు భాఖావేశంలో ములిగిపోయాడు. తన ప్రాణనాథుడే తన ముందు నిలచి మాట్లాడుతున్నట్లు సీతాదేవికి అనిపించింది. ఆమె ప్రేమమగ్నయై దేహస్నృతిని మరచిపోయింది. అంత హనుమంతుడు ఆమెకు ధై ర్యాప్సిచెబుతూ - “అమ్మా! ప్రభువుల అతులనీయ బలై శ్వర్య ప్రభావాలను జ్ఞాపీకి తెచ్చుకో. ఆ మహామహితాత్మని ఒకొక్క పదునైన బాణం ముందు వీరందరి కందరూ కలసి నిలవగలరా? ఈ దురాత్మలు సమూలంగా నాశనమై పోయారనే భావించు. ఈ ఘడియ వరకూ రామప్రభువులకు సీజాడ తెలియ లేదు. లేకుంటే ఆ మహాపరా క్రమశాలి యా పాటికే యా రాక్షసులనందరినీ బూడిద చేసి ఉండేవాడే, ఇప్పుడు మా వానర భల్లాక సై న్యాలనీన్న హరితో రావడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. మేమందరం కలిసి యాదుష్టులను అందరినీ అంతం చేసి ఆనందోత్స్వాలతో మిమ్మల్ని తీసుకు వెళ్గాలము. అమ్మా! మీరు శ్రీరామచంద్రుల మహాప్రభావ విషయాలను మరచిపోయారా? ఆయనకీ సమాచారం తెలియగానే వానర భల్లాక సేనలతో వచ్చి తన నిశితబాణ పరంపరలతో సముద్రాన్ని ప్రంభింప జేసి లంకలో ఒక్క రాక్షసుట్టే కూడ

మిగలకుండ అంతం చేసి వేస్తారు. వారికి అడ్డంగా దేవదానవాదులే కాదు సాధ్యాత్మ మృత్యుదేవత వచ్చి నిలచినా ఆ మహాత్ముడు దానిని కూడ అంతం చేసి తీరతాడు తల్లి ! నీ విరహంలో రామ ప్రభువు యెంతగా దుఃఖ పడుతున్నాడో ? నేనువ్యాంచజాలనమ్మా ఆయనింక క్షణకాలం కూడ ఆలస్యం చెయ్యడు. శ్రీప్రమంగానే ఆయనను కలసి మీరు సుఖిస్తారు ” అన్నాడు.

ఆ మాటలు విన్న జానకీదేవి “హనుమా ! నేటికి పది నెలలు గడిచి పోయాయి. ఇంక గడువు రెండు నెలలే వుంది. ఈ లోగా నా ప్రభువు నామై దయదలచనిచో నేను వారిని సందర్శించ లేను. విభీషణుడే లేకపోతే ఆ దుష్ట రావణుడు నన్ని పాటికే అంతం చేసి ఉండేవాడు”. అంటూ సీత భరించ జాలని దుఃఖం వల్ల యింక మాటల్లాడ లేక పోయింది, అప్పుడు హనుమంతుడు ఆమెకు ధై ర్యాన్ని చెబుతూ ” అమ్మా ! నా వల్ల మీ సమాచారం వింటూనే రామ ప్రభువులు మహా వేగంతో యిక్కడికి వచ్చేస్తారు. నిజానికి ఆయన రావలసిన అవసరం మాత్రం యెముంది? ఈ దుఃఖ సముద్రం నుండి నేనే మిమ్మల్ని విడిపించ గలను. మీరు నా భుజసీమపై కూర్చుంటే సురక్షితంగా యిప్పుడే సముద్రాన్ని దాటించి వేస్తాను. అగ్నిపోత్తుడు హవనం చేయబడ్డ హవిస్సును శ్రీప్రమంగా దేవేంద్రునికి అర్పించునట్లు మిమ్మల్ని శ్రీప్రమంగా శ్రీరామ ప్రభు సన్నిధానానికి చేర్చగలను. భగవంతుని దయ వల్ల మిమ్మెకాదు. రాక్షస సమేతంగా యా లంకనే తీసుకుపోగలను. ఇక ఆలసించకండి. మిమ్ము తీసుకుపోయే సమయంలో రాక్షసుడెవరూ నన్న అడ్డగించ లేడు”. అన్న మారుతి వచనాలకు సీత యిలా బధులు పలుకుతున్నాడి. “హనుమా ! నువ్వుచూపై చాల చిన్నహాడిగా

ఉన్నాను - నన్ను తీసుకు వెళ్లాలని యెలా సాహసిస్తాన్నావు? అని ప్రశ్నించగా ఆంజనేయమూర్తి సీతాదేవికి తన విరాట స్వరూపాన్ని చూపించాడు. ఆమె అలా చూస్తాండగానే అతడు పెరిగి సుమేరు పర్వతంలా అయిపోయాడు. “అమ్మా! ఇంక ఆలస్యం చెయ్యకు. నీ ఆజ్ఞయే లభిస్తే రాక్షస సమేతంగా నేనీ లంకనే యెత్తుకు పోతాను. నిశ్చయించుకో. నాతో వచ్చి రామచంద్రుల ఆనందాన్ని వర్ధిల్ల జెయ్యి”, అన్నాడు “హనుమా! నీ శక్తినీ యుక్తినీ అర్థం చేసుకున్నాను. వాయువుతో అగ్నితో సమాన ప్రతాపం కల నువ్వు నన్ను తీసుకు పోగిలపు. కానీ నీతో నేను రావడం సముచితం కాదు. తీవ్రమైన వేగానికి నేను మూర్ఖ పోవచ్చును. లేదా పడిపో వచ్చును. రాక్షసులతో నువ్వు ఛొరయుద్ధవం చెయ్యవలసి వస్తుంది. జయ పరాజయాలు ముందుగా నీర్లయించలేము. ఒకవేళనువ్వే జయించినా భగవంతుని ప్రతిష్ట వర్ధిలదు. నువ్వీ రీతిగా రావడం వల్ల-హనుమంతుని వీపుపై కూర్చుని పోవుచున్నదేవరు? అన్న ప్రశ్నతో క్షణంలో అనేకులకు నాశిలంపై సందేహం కలుగు తుంది”. అంటూ సీతాదేవి మరెన్నో కారణాలు చెప్పి “పతిభక్తి దృష్ట్య స్వేచ్ఛగా నేను నీ శరీరాన్ని స్మృశంచజాలను. రావణుడు నన్ను యెత్తుకు తీసుకు వచ్చాడు. అది కేవలం వశంలో లేని విషయం. నేను అసమర్థరాలను. ఆ ఫీతిలో యేమి చెయ్యగలను? నా ప్రభువులు యిక్కడకు వచ్చి రాక్షస సమేతంగా రావణుణ్ణి అంతం చేసిన నాడు నేను వారితో వ్యాత్రం రాగిలను. ఇది నాకూ వారికి కూడ మర్యాదాకరమైన ఎస్తయం” అని ఆమె పలుకగా హనుమంతు డందులకు అంగీకరించి అమెను అభినందించాడు.

“వత్స ! శ్రీరామచంద్రులపై నీకు గల భక్తి విశ్వాసాలనూ నీ బల పొరుషాలనూ చూస్తూంటే నాకు మహానందం కలుగుతున్నది. నేను నిన్న ఆశీర్వదిస్తాన్నాను, నువ్వు శీలవంతుడవై, అతి బలవంతుడవై, అజరుడవై, చిరంజీవివై సద్గుణ సంపన్ముడవై తేజరిల్లెదవు గాక ! ” శ్రీరామచంద్రులు సదా నీపై స్నేహ ముంచే దరుగాక ! “అని సీతామాత అతణై ఆశీర్వదించింది. “భగవంతుడు సర్వదా నీపై స్నేహ ముంచును గాక ! అన్నాలమృతసు వచనాలను ఆలకీంచిన హనుమంతుని శరీరం పులకరించి పోయింది. అతనికి అంతకుమించి కావలసినది మాత్రం యొమున్నది ? జీవితపరమార్థం. అదియే కదా ! సీతామాత ఆశీర్వదాన్ని అతడు అమోఘమును కుంటూ తన జన్మ చరితార్థతను ప్రకటించుకున్నాడు.

అనంతరం అతడాలోచించ సాగాడు. రామరావు యుద్ధం తప్పదు. ఇక్కడే వాతావరణాన్ని పూర్తిగా తెలుసుకున్న మీదటనే ప్రతీకారమార్గాలు కనిపిస్తాయి సరే ! నేను వానరుడను కదా ! పశ్చ కోసుకు తింటాను. ప్రభువుల పని పూర్తి అయింది. కొన్ని చెట్ల కొమ్మలు విరగొడతాను. ఈ రాక్షసులను ఆవేశితులను చెయ్యడానికి యింతకు మించిన మార్గం లేదు. అనీనిశ్చయించుకుని అందులకు జానకీదేవి అనుమతిని కూడా తీసుకున్నాడు.

ఆ సుందరమైన అశోకవనంలోని యెన్నో చక్కటి చెట్లు నేలకూలాయి. కాపలా కానే వారు పారిపోయారు. ఎంతోమంది రాక్షసులు అంతమై పోయారు. ఒకేఒక్క గుద్దుతో ఆక్షయకుమారుడు యమలోకం చేరుకున్నాడు. లంకానగరం నగరమంతా కోలహలంతో నిండి పోయింది. అంత రాముడు తన పెద్ద కొడుకెన

యింద్రజిత్తును పంపాడు, హనుమంతుని దెబ్బలకు తట్టుకోలేక అతడు బ్రహ్మపాశాన్ని ప్రయోగించాడు “బ్రహ్మ పాశం నిన్నేమీ చెయ్యలేదని” బ్రహ్మదేవుడు ఆదిలోనే హనుమంతునకు వరం యిచ్చినా కార్యసాధనకై హనుమంతుడు - ఆ పాశానికి బంధించబడిన వాని వలే రావణుని కొలువు చేరి శ్రీరాఘవమహిమను గానం చెయ్యాలను కున్నాడు. స్వయంగా అతడు బ్రహ్మపాశ బంధితుడై పోయాడు. అంత మహానందంతో యింద్రజిత్తు అతణ్ణి రాజసభలోనికి తీసుకువెళ్లాడు. అక్కడకు ప్రవేశిస్తూండగానే బ్రహ్మపాశం హనుమంతుని శరీరం నుండి విడివడిపోయింది. ఆ రావణాసురుని యెదుట దేవతలూ, లోకపాలురూ చేతులు కట్టుకుని నిలబడి వుండడం చూశాడు వాయునందనుడు. రావణుని ఆజ్ఞల కోసం అగ్ని దేవుడు యెదురు చూస్తూన్నాడు. వారందరి కందిన భయంతో వినయంగా రావణుని కనుసన్నిలలో మెలగుతూన్నారు. ఆ నాడు సభలో వీర హనుమంతుడు మహాధై ర్యంగా, యే విధమైన సంకోచమూ లేకుండా నిలబడ్డాడు. వినయం విధేయతా లేకుండ అలా నిలబడ్డ హనుమంతుని చూసే గద్దిస్తూ రావణుడు వికటాట్టపోసం చేస్తూ “సువ్యోవడవురా? యెవని అండను కొండంత బలంగా భావించి యా కోలాహలాన్ని చెలరేగ దీశావు?” అంటూ ప్రశ్నించాడు. దానికి హనుమంతుడు బదులు చెప్పుతూ ధై ర్యంతో - “ రావణు చరా చర ప్రపంచానికి అంతటికీ ఆశ్రయమైనవాడూ ప్రతీరోమంలోనూ అనంతకోటి బ్రహ్మండాలను సృష్టించి పాలించి లయిల చేసేవాడూ, తనక్కి ప్రసాదించి బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరుల ద్వారా సృష్టిస్థితి సంహరాలను చేయించేవాడూ, తన కృపాలేశ మాత్రం చేతనే ఆది శేషువు ద్వారా యా భూమినంతమా మోయింప

ఇంజేసేవాడూ నీ వంటి లోకకంటకులైన రాక్షసులను శిక్షించడానికి అవతారమెత్తిన వాడూ అయిన శ్రీరామప్రభుదూత నైన నన్నె నువ్వెరుగవా? జనకమహారాజు యాగంలో నీచే కొంచెం కూడ కదల్చిబడనిశివునివిల్లును అవలీలగా భగ్నంచేసిన రామప్రభువులనే మరచి పోయావా? నీ వారైన ఖర, దూషణ. త్రిశిరాది పథ్మాలుగు వేల మంది రాక్షసులనే సంహరించిన శ్రీరామపరమాత్మనే మరచినావా? నిన్ను తన చంకలో నొక్కివేసి బాధించిన మహాబలి అయిన వాలిని ఒకే ఒక్క బాణపు దెబ్బతో నేలకూల జేసిన రామచంద్రునే నువ్వెరుగవా? రావణ! నువ్వుయనను మరచిపోవచ్చనేమో? కానీ ఆయన మాత్రం నిన్ను యె నాటికీ మరువజూలరు. ఏ మహానీ యులయిన రామలక్ష్ముణులు లేనివేళ నువ్వు మాయారూపాన్ని ధరించి సీతాసతిని దొంగిలించుకుని తీసుకువచ్చావో? అట్టి శ్రీరామప్రభువునే మరచి నువ్వుజీవాలతో బయట పడాలనుకుంటూన్నావా? నేను ఆ మహామహాన్యితుని సేవకుడను, రామదూతగా వచ్చాను. నన్ను బాగా గుర్తుంచుకో, కొద్దిరోజులలోనే అద్భుతపరాక్రమాలి అయిన ఆ శ్రీరామచంద్రుని బాణాగ్ని జ్యోలల్లో యా లంక అంతా భస్యమైపోతుంది. నీ సభాసదుల నామరూపాలు కూడా ఉండవు". అని మేఘగ్రసంతో సమానమైన కంఠంతో పలికాడు.

కొంచెంకూడ భయం లేకుండా పలికిన హనుమంతునిపలుకులు విన రాక్షసులందరూ దడదడ లాడి పోయారు. రామునికి యెదురుగా నిలచి యుద్ధం చెయ్యజూలమన్న భావం వారికి కలిగింది. అక్కడి దేవత లందరికందరూ మనసా మహానందం చెందారు. రావణుడు

మాత్రం వాయునందనుని వచ్చాలను పెడవేని బెట్టాడు. అది గమనించిన హనుమంతుడు మళ్ళీ అందుకున్నాడు. “రాష్ట్రా ! ఆకలి వేయడంతో పశ్చ తిన్నాను. ఆ రీతగా నా వల్ల దోషం జరగలేదు. చెట్ల కొమ్మలను విరగ గౌట్టడం మా వానర జాతికి సహజ లక్ష్మణం కదా! నన్న అంతం చెయ్యాలని వచ్చిన దుష్ట శత్రువుల నుండి నన్న నేను కాపాడుకోవడానికి వారిని నేను కూడా కొట్టాను. వారు నా ఆ ప్రయత్నంలో యమసదనం చేరారు. హద్దులు మీరి నీ పెద్దకొడుకే నన్న బంధించ ప్రయత్నించాడు. అయినా ఆతణీ నేను క్షమిస్తాన్నాను, నువ్వు నా మాట ఒకటి వినాలి. నేను ప్రేమతో హితంగా నీకు క్షేమాన్ని కలుగ చేసే మాటలను చెబుతున్నాను. ప్రపంచాన్ని అంతటినీ ప్రింగివేయగల కాలుడు కూడ శ్రీరామచంద్రుని అధినంలోనే ఉన్నాడు. అట్టి శ్రీరామప్రభువులకు యెదురై నువ్వు చేయగలిగిన దేహిలేదు. ప్రాణాలతో బయటపడ లేవు కూడ. దయాసముద్రుడైన రామప్రభువుల సన్నిధానానికి నువ్వు ఆయన భార్యను తీసుకు వెళ్ళాడు. ఆ మహాత్ముడు శరణాగతులయిన వారి తప్పులను అన్నిటినీ క్షమిస్తాడు. ఆయన పావన శ్రీచరణాలను శరణువేడి ధ్యానించు. తద్వారా యెట్టి బాధలూ లేకుండా లంకారాజ్యాన్ని పాశంచి అనుభవించు. ఉత్తమ కులంలో పుట్టావు. మహైశ్వర్యంతో ఉపార బలంతో, విద్యాంసుడవై కూడ అహంకరించకు. ఇదంతా మూడునాళ్ళ ముచ్చులయే, నేను ప్రమాణపూర్వకంగా చెఱుచు న్నాను. రామ చంద్రులకు యెదురు నిలిపై యా పదునాలు ఉ లోకాలలో నిన్నెవరూ రక్షించ లేరు” అన్నాడు.

తనకు యెంతగానో మేలు చేసే పలుకులనే హనుమంతు పు

చెప్పినా అవి రావణాసురునికి యొంతమాత్రం రుచించ లేదు. సరికదా! అతడు మహోపంతో “పీణి అంతర్ చెయ్యండి” అని రాళ్ళసులను ఆదేశించాడు. దూతను చంపడం అధర్మం అని విభీషణుడు అడ్డుచెప్పగా రావణుడు- “అయితే పీణికి అత్యంత ప్రీయమైన తోకను కాల్పండి”, అని ఆజ్ఞాపేంచాడు. అంత రాళ్ళసు సేవకులు హనుమంతుని తోకకు గుడ్డలు చుట్టి దానిని నూనెలో ముంచి నిప్పు ముట్టించి అతణ్ణి పట్టుకుని లంకా నగర వీధులలో తిప్ప సాగారు. చప్పటల్లు కొడుతూ ఆడుతూ పాడుతూ; కేకలేస్తూ సవ్యకుంటూ అతణ్ణి వెంబడించారు, “లంకను తగులబెట్టడానికి యిదే మంచి సమయం” అని అనుకుంటూ హనుమంతుడు తన తోకను బలంగా ఒక్క విసురు విసిరాడు. దానితో రాళ్ళసు ఏర సేవకులందరూ హడలెత్తి పారిపోయారు. వాయు కుమారుడు ఓ మేడ మీద నుండి మరోమేడ మీదకు దూకుతూ అన్నింటినీ బూడిద చేశాడు, ఆ దహనకాండలో వాయుదేవుడు పూర్తిగా సహకరించాడు. భయంకరమైన అగ్నిజ్యాలల్లో లంకా నగరమంతా మండిపోతున్నది. ఎన్నో యంత్రాలు నాశనమై పోయాయి. కానీ బంగరు లంక మాత్రం భస్యం కాలేదు. అందరూ భార్యాపుత్ర పరివార సామగ్రులతో పారి పోసాగారు,

అదే లంకలోని గాఢాంధకారంతో పున్న ఓ గదిలో శన్నె శృంగరుడు (శనీశ్వరుడు) బంధింపబడి ఉన్నాడు. హనుమంతుని పాదం ఆ గది గోడమీద బలంగా పడడంతో అది కూలిపోయింది. ఆంజనేయుని ద్వారా సర్వవిషయాలనూ గ్రహించిన శనీశ్వరుడు క్రీగంటితో లంకనంతనూ చూశాడు. విభీషణుని యిల్లు తప్ప లంక అంతా నాశనమై పోయింది. అంత శనీశ్వరుడు హనుమంతునికి వరాన్ని

ప్రసాదిస్తూ “ఆంజనేయా! కొద్దిరోజులలోనే లంక అంతా నాశనమై పోతుంది. నీ కృషి పలిస్తుంది”. అని వెళ్లిపోయాడు. శనీశ్వరునికి ముక్కి కలగడంతో లంక అంతా భస్యమవడం చూసి హానుమంతుడు తన తోకను చల్ల బరచు కోవాలని సముద్రంలోకి దూకాడు. అక్కడ స్నానం చేసి మరల జానకీ దేవిని దర్శించి తుమె యిచ్చిన చూడామణిని పుచ్చకుని ఆమెకు ప్రణమిల్లి ఫోరంగా గర్జన చేసి బయలు దేరాడు.

హానుమంతుని రాక కోసం వానరులందరితో సహ అంగద జాంబ వంతాదులు యెమీ తినకుండ యెదురుతెన్నులు చూస్తూ న్నారు “కిలకీల” మనిధ్వనులు చేసుకుంటూ వస్తూన్నహానుమంతుని చూసి వెళ్లిన పని పూర్తి అయినదని గ్రహించి ఆతని కెదురేగి కోగలించు కున్నారు, తింటూ, తాగుతూ మధు వనాన్ని ధ్వంసం చేసుకుంటూ అందరూ క్రమంగా శ్రీరామసుగ్రేహిలను సమీపించారు. పవనసుతుడు వినయంగా అత్యంత కరుణా పూర్ణమైన మాటలతో సీతాదేవి యొక్క దైన్యదశను పూర్తిగా వర్ణించి చెప్పాడు. తరువాత లంకానగరంలోని బశ్వర్యాన్ని రావణుని శక్తినీ, అక్కడి ప్రత్యేక విషయాన్ని రామచంద్రునికి వివరించి చెప్పాడు. అంతా విన్న రామచంద్రుడు ఆంజనేయా! ఈ ప్రపంచంలో నాకు నీ వంటి ఉపకారి మరెవ్వురూ లేరు. నీకు బుఱపడి ఉన్నాను.” అని రామ చంద్రుడు సాదరంగా పలుకుతూంటే హానుమంతుడు ఆనంద సముద్రంలో మునిగిపోయాడు. అతడు రామప్రభు చరణాలపై వాలి పోయాడు. అంత రామచంద్రుడు ఆతణ్ణి లేవదీసి హృదయానికి హత్తుకున్నాడు. తనయందు ఆతనికి అనన్యభక్తి కలగాలని వరాన్ని ప్రసాదించాడు. దేనికోసం సదాశివ దేవుడు హానుమంతుని రూపంలో

అవతరంచాడో ఆ కోరిక నెరవేరింది.

హనుమంతునిసంకల్పం పరమపవిత్రమైనది. తన సాంగత్యంలోకి వచ్చే వారిని యేదో విధంగా దైవ సన్నిధానానికి చేర్చడమే హను మంతుని గౌప్యతనం.

లంకా నగరంలో విభీషణుడు పవన సుతుని కలిసి అతనితో మాటల్లాడు. అన్న అయిన రావణుని నిండు కొలువులో విభీషణుడు హనుమంతుని వైపు వాదించాడు, చివరకు అతడు రావణుణ్ణి విడిచి పెట్టి శ్రీరాముని శరణు వేడాడు. తత్సమయంలో వానర రాజైన సుగ్రీవుడు అడ్డు చెప్పినా రామచంద్రుడు - “సక్రదేవ ప్రవన్నాయ తవస్మైతి చ యాచతే, అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యే తద్వతం మమ”, అంటూ - శరణా గతుని రక్షించడమే నా ప్రతం - అని శపథం చేశాడు. అందులక్కె హనుమంతునికి కలిగిన ఆనందానికి హద్దులు లేవు. అంగదునితో హనుమంతుడు మొట్టమొదటగా ఉత్సాహంగా గంతు వేసి విభీషణుని దగ్గరకు వచ్చి అతణ్ణి రామ పరమాత్మ సన్నిధికి తీసుకు వచ్చాడు, తాను స్వయంగా రామ పరమాత్మను సేవించడమూ, రామచంద్రుల శరణు గోదేవారికి సహాయం చేయడమూ మాత్రమే అతని పని,

సాగరానికి ఆనకట్ట కట్టరు ఆ సమయంలో హనుమంతుడు యెన్నెన్నో పర్వతాలను యెత్తుకు వాచ్చాడు. పని పూర్తి అవుతుండగా ఉత్తర సరిహద్దు నుండి అతడు ఓ పర్వతాన్ని తీసుకు వచ్చాడు, ఇంద్రప్రస్థం నుండి కొంచెం దూరం వచ్చేసరికి సేతు నిర్మణం పూర్తి అయిపోయినదని అతనికి సమాచారం అందింది. ఇక ఆ కొండను మోసుకు పోవడం వల్ల లాభం లేదని దాన్ని అక్కడే

విడిచి వేళాడు, కానీ అది సామాన్య పర్వతం కాదు. దాని ఆత్మ సాక్షాత్కారించి—“రామభక్త! నేను చేసిన పాపమేమిటి? నీ పవిత్ర హస్తాల స్వర్గము పాంది కూడా నేను రామసేవకు పనికిరాని వాడి నమ్రతున్నానే! నన్నికృత విడువవద్దు. రామపరమాత్మ సన్నిధానానికి నన్ను తీసుకు వెళ్ల, నన్ను వారి పావన పాదకమల సన్నిధానం లోనే ఉంచు. లేదా నన్ను సముద్రగర్జుంలో పడెయ్య. రామసేవకు వినియోగపడని జీవితం వల్ల ప్రయోజనం యొముంది?” అంది. దానికి హసుమంతుడు బదులు పలుకుతూ—“గిరిరాజా! నువ్వు నిజంగా పరమ ధన్యడవయ్య! నీ పవిత్ర భావాలను గ్రహిస్తాంటే తెప్పకుండా నిన్ను రామప్రభు సన్నిధికి తీసుకు వేళ్లాలనియే ఉంది. కానీ యిక యే పర్వతాన్ని తీసుకు రావలదని ప్రభువులు ఆదేశించారు. అయినా నీ కోసం రామచంద్రులను అర్థస్తాను. ఆ పై వారి ఆజ్ఞానుసారం చేస్తాను” అంటూ మారుతి రామ సన్నిధానం చేరి సంగతులను చెప్పగా—“అంజనేయ! ఆ పర్వతం నాకు యెం లో ప్రీతి ప్రాతమయింది. నువ్వు దానిని ఉధరించావు. ద్వాపరంలో కృష్ణవతార సమయంలో నేను దానిని వినియోగించుకుంటానని చెప్పు. ఏడు రోజులు దానిని నా వేలిపై వుంచుకుని ప్రజవాసులను రక్షిస్తాను”. అన్నాడు. అంత హసుమంతుడు ప్రజభూమి చేరి గోవర్ధన పర్వతానికి రామ సందేశాన్ని వినిపించాడు. గోవర్ధన గిరి హసుమంతుని దయవల్ల భగవంతుని పరమకృపకు పొత్తమై, నిత్య లీలా పరికరమైనది.

అది సువేలాచలం— దానిపై పూర్వయ్యమీద శ్రీరామచంద్రుడు శయనించి ఉన్నాడు. సుగ్రీవుని వౌడిలో అతని శిరస్సు ఉంది. హసుమంతుడూ, అంగదుడూ, ఆయన పొదాలను ఒత్తుతున్నారు.

కుడి యెడమలలో విల్లమ్ములున్నాయి. ప్రక్కగా లక్ష్మణస్వామి వీరాసనంపై కూర్చుని అన్నగారి వైపు చూస్తున్నాడు. అంత రామ చంద్రుడు చంద్రబింబం కేసి చూస్తూ “సౌచరులారా! మీ మీ అభి ప్రాయిలను అనుసరించి చంద్రునిలో ఉన్న శ్యామత్వాన్ని (మచ్చను) వర్ణించండి” అన్నాడు. సుగ్రీవ, అంగద, లక్ష్మణ, విభీషణాదులు తమతమ అభిప్రాయాలు చెప్పారు. అందరూ చెప్పిన తరువాత హనుమంతుడు అందుకున్నాడు. ప్రభూ! చంద్రుడు సర్వకాల సర్వ వస్తులలోనూ మిమ్మల్ని తన హృదయంలో ఉంచుకుని ద్వానీస్తున్నాడు. మీరతని గుండెలలో వుండం వల్ల అతనిలో శ్యామసుందర రూపంలో “మీరే నాకు కనిపేస్తాన్నారు.” ఆ మాటలు విని అందరూ ఆనందించారు. భగవానుడు చిరునవ్య నవ్యాడు. హనుమంతునికి యెక్కడ చూసినా రామ పరమాత్మ దర్శనమే అపుతుంది. అట్టి దశలో చంద్రునిలో అతనికి రామ ప్రభు సందర్శన భాగ్యం లభించడంలో ఆశ్చర్యం యేమున్నది?

రామరావణ యుద్ధం మహాదారుణంగా భయంకరంగా జరిగింది. అందులో హనుమంతుని ద్వారా హతమైపోయిన రాక్షసుల సంఖ్య రామయణాన్ని చదివే వారందరికి తెలిసినదే. అంతే కాదు. అనేక సమయాలలో ఆ మహాబలశాలి రామలక్ష్మణ విభీషణ అంగద జాంబవంతాదు లందరికి సహకరించాడు. ఇందజిత్తుతో యుద్ధం చేసేటప్పుడు భయంకరమైన “శక్తి” అనే ఆయుధం యొక్క దెబ్బతిని లక్ష్మణుడు మూర్ఖపోయాడు. అప్పుడు ఇందజిత్తు లక్ష్మణస్వామిని లేవనెత్తుకొని పోవాలని యెంతగానో ప్రయత్నం చేశాడు. కాఫీఫలించ లేదు. నేలమీద నుండి కనీసం యిటూ అటూ కదపన్నెనా కదపలేక పోయాడు. అంత హనుమంతుడు నునాయా

సంగా లక్ష్మీబుళ్ళే లేవనెత్తుకుని శ్రీరామ సన్మిధికి తీసుకువచ్చాడు.
 మూర్ఖితుడై పడేవున్న లక్ష్మీబుళ్ళే చూసి రామచంద్రుడు శోక
 సాగరంలో ములిగి వ్యాకులుడై పోసాగాడు. లంకా సగరంలో వున్న
 సుషేషుడనే గొప్ప వైద్యభ్రమ తీసుకు రాగలిగితే లక్ష్మీబుళు
 మామూలు స్థితికి రాగలడని జాంబవంతుడు చెప్పాడు. అది
 వింటూనే హనుమంతుడు లంకలో ప్రవేశించి సుషేణ వైద్యభ్రమ
 తీసుకువచ్చాడు. మూర్ఖులో వున్న లక్ష్మీబుని చూసి సుషేషుడు
 అతట్టే పరీక్షించి-“తూర్ప తెల్లవారకుండ ద్రోణ పర్వతం మీద
 వున్న ఓషధులను తీసుకు రాగలిగితే యితడు బ్రతుకుతాడు”
 అన్నాడు. అంతే! వెనువెంటనే హనుమంతుడు రామనామాన్ని
 స్నేరించుకుంటూ మనో వేగంతో ద్రోణాద్ధికి బయలు దేరాడు.
 అది తెలిసిన రావణాసురుడు “కాలనేమి” అనే మహామాయావి
 అయిన రాక్షసుట్టే పిలచి- కపటవ్యహాన్ని పన్ని హనుమంతుడు
 రాత్రి అంతా మధ్య మార్గంలోనే గడిపేటట్లు యేర్పాటు చేశాడు.
 కపట బుఱి రూపాన్ని ధరించిన కాలనేమి హనుమంతుని
 మోసగించాలని ప్రయత్నించాడు. కానీ మాయాపతి అయిన వాని
 దూతకు యా మాయాజూలం వొక లెక్కయా? దైవ యోగం వల్ల
 హనుమంతునికి యదార్థ విషయాలు తెలిశాయి. వెంటనే అతడు
 మాయాబుప్పిరూపంలో ఉన్న కాలనేమిని యమ సదనానికి చేర్చ
 ముందుకు సాగి పోయాడు. అతనికి ద్రోణాచలం కనిపీంచింది.
 నానిసమయం రాత్రివేళకావడం వల్ల అతడు ఓషధులను గుర్తించలేక
 యాడు. కాలాన్ని వ్యర్థం చేయడమంటే మేమో యెరుగని
 ఉడు ద్రోణపర్వతాన్నే పెకలించుకుని మన వేగంతో లంకు
 ఉండు. ఆ సమయంలో శ్రీరాముడు చెందుతూన్న బాధను

యెవ్వరూ వ్యక్తించ తేరు. హనుమంతుని మాస్తూనే రాముడు అతణ్ణి గాఢాలింగనం చేసుకున్నాడు. సుషేణ వైద్యుడు చికిత్స చెయ్యగా లక్ష్మీఱుడు పూర్తిగా తేరుకుని లేచి కూర్చున్నాడు. అన్ని దిశల నుండి అందరి కందరూ హనుమంతుని పాగడ సాగారు.

యుద్ధ శిబిరాల దగ్గర హనుమంతుడు సావధానంగా కాపలా కాస్తూన్నాడు. ఆసమయంలో రావణునికోరికపై ఆహిరావణుడు- విభీషణుని రూపంలో వచ్చాడు. హనుమంతుడతణ్ణి పిలచి- “సాదరా! ఇంత రాత్రివేళ యెక్కుడ నుండి వస్తూన్నావు?” అని అడియేగాడు. ప్రభువుల ఆదేశానుసారం సంఘ్యవందనానికి వెళ్ళాను. తిరిగి రావడంలో ఆలశ్యమైపోయింది. వెంటకే రమ్యుని ప్రభువులు చెప్పి పున్నారు” అని మాయా విభీషణుడు చెప్పాడు. అందరూ నిద్రపోయారు. అప్పుడు ఆహిరావణుడు రామ లక్ష్మీఱులను తన భుజాల మీదకు ఎక్కించుకుని పారి పోయాడు. భగవంతుడ్ణి యెవరైనా దొంగిలించుకు పోగలరా? లక్ష్మీఱుడు అసలు యెప్పుషా నిద్రపోనేపోడు. కానీ తన మహిమలను ప్రకటించాలని భగవంతుడ్ణి ఉండిక కలిగినప్పుడు ఆయన అనేక శీలలు చేస్తూంటాడు. రామలక్ష్మీఱులు కనిపీంచక పోవడంతో వాసర భల్లాక సైన్యాలలో మహాకోలాహలం చెలరేగింది. సుగ్రీవ, అంగద, జాంబ వంత, విభీషణాదులందరికందరూ బాధపడి పోసాగారు. జరిగిన విషయాలను హనుమంతుడు వారికి చెప్పగా విని విభీషణుడంటాడు- “ఆంజనేయా! నా రూపాన్ని ఆహిరావణుడు తప్ప మరెవరూ ధరించలేరు”. అనగా హనుమంతుడు మహావేశంతో - “విభీషణా! ఆహిరావణుడు యెంతటిబలశాలి అయినా, యెట్టి

రహస్యతిరహస్య ప్రదేశంలో దాక్కున్నా నేను వెళ్లి వాళీ అంతం
చేసి నా ప్రభువులను తీసుకువస్తాను అంటూనే బయలుదేరాడు.
అపొరావణుడు తన ప్రభువులను నాగలోకానికి తీసుకుపోయాడని
మార్గమధ్యంలోనే అతనికి నిశ్చయంగా తెలిసింది. అక్కడకు వెళ్లి
హనుమంతుడు అపొరావణని మందిరం లోకి ప్రవేశిస్తాండగా
మకరధ్వజుడనే మహావీరు డత్స్తి అడ్డగించబోగా “నువ్వేవరఖు?”
అని ప్రశ్నించాడు. అందుకు అతడు బదులు పలుకుతూ
“వీరాంజనేయుని కుమారు డనయిన నన్నే నువ్వు గుర్తుపట్టలేదా?
దొంగతనంగా ప్రవేశించి ఆపదల పాలుకాకు, జాగ్రత్త!” అన్నాడు.
ఆశ్చర్యకరమైన ఆ సమాధానం విని హనుమంతుడు - “నాయనా!
నాకు పుత్రులెవరూ లేరే. నువ్వేలా పుట్టావు? నేనే హనుమంతుడను”
అన్నాడు అందుకుఅతడు “మీరు లంకానగరాన్ని భస్యంచేసి
సముద్రంలో స్నానం చేస్తాండగా మీ స్వేదాన్ని ఓ మత్స్యం పానం
చేసింది. దాని గర్భం నుండి నేను పుట్టాను” అని మకరధ్వజుడు
బదులుపతికాడు, అనంతరం హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులను
గురించి ప్రశ్నించగా వారి విషయం తన కేమీ తెలియదనీ, నేడు
తమ రాజు యెవరినో బలి చేయదలచాడనీ, అక్కడకు యెవరినీ
రాసీయవద్దనీ తనను కాపలా పెట్టాడనీ మకరధ్వజుడు అన్నాడు.
అంత వారిద్దరి మధ్య యుద్ధం జరిగింది. హనుమంతుడత్స్తి
బంధించి భవనంలో ప్రవేశించాడు. అతని పాద స్ఫుర్తి దేవి
విగ్రహం భూమిలోకి దించుకుపోయింది. ఆ విగ్రహ స్థానంలో
హనుమంతుడు తన నోటిని విశాలంగా తెరచి నిలబడ్డాడు, మహాదేవి
అనందించి ప్రత్యక్షమెనదని రాక్షసులు అనుకున్నారు. చక్కగా
పూజలు చేశారు. పల పుష్ప ఆహారాదులు యొమి పెట్టినా నేటి దేవి

తిని చేస్తాన్నది. బలి యిచ్చే సమయం వచ్చే సరికి రామలక్ష్ముణులు తీసుకు రాబడ్డారు. రాక్షసులు వారిని ఆటబోమ్మలుగా భావించి వినోదంగా వారిని బాధిస్తా తీసుకువచ్చారు. ఏమ్ అనకుండ రామలక్ష్ముణులు వస్తున్నారు. అపోరావణ డందుకుని “ఇక మీరు మీ యిష్టదైవాన్ని తలచుకోండి”, అనగా రాముడు అందుకుని—“నీ దేవి నిన్న మింగివేయకుండ ప్రార్థించుకో” అన్నాడు. దానితో అపోరావణుడు క్రోధంతో యెర్రవారిన నేత్రాలతో వారిని అంతం చెయ్యాలని పదునైన కత్తిని యెత్తగా - హనుమంతుడు భూమీ ఆకాశమూ దద్దరిల్లి పోయేటట్లు గజ్యిస్తా రామలక్ష్ముణులను తన భుజాల మీద యెక్కించుకుని ఆ దుష్టాత్మని చేతిలోని కత్తిని లాక్కుని దానితోనే వాళ్ళిపరివారంతో సహా అంతం చేసి సురక్షితంగా శిఖిరం చేరుకున్నాడు. రామలక్ష్ముణులను వెంటబెట్టుకుని మరలి వచ్చిన హనుమంతుని చూసి వానరులు చేసిన “జయ జయ” ధ్వనులతో దిశలన్నీ ప్రతిధ్వనించి పోయాయి.

నిరంతరం హనుమంతుడు శ్రీరామునిపని లోనే ఉంటున్నాడు. పగటివేళ రామచంద్రునికి దగ్గరగానో దూరంగానో పుంటూ యుద్ధం చేస్తాన్నాడు. రాత్రి సమయాలలో రామ పాదాలను వొత్తుతూ సేవ చేస్తూండేవాడు. రామచంద్రుడు తరచుగా తన కోమలమైన చేతులతో హనుమంతుని దేహాన్ని నిమురుతూండే వాడు. దానితో అతని శ్రమ అంతా మటుమాయమై పోయేది. రామచంద్రుడు నిద్రపోయే సమయంలో హనుమంతుడు తన తోకను పెంచేసి యెత్తైన ఆసనాన్ని తయారు చేసుకుని సింహాద్వారం దగ్గరకూర్చునే వాడు. రాత్రి అంతా కాపలాకాయడం, సూర్యోదయం కాగానే యుద్ధ రంగానికి పోవడం జరగు తున్నది. ఎట్టి ఆపద

పచ్చినా సుగ్రీవాంగద జాంబవంతాదులు అందరూ హనుమంతుణ్ణే
శరణు వేడేవారు. యుద్ధ సమయంలో ఓ సారి హనుమంతుడు
రావణాసురుణ్ణే బలంగా ఓ గుర్దు గుద్దాడు. దానిలో మూర్ఖపోయిన
రావణుడు కొన్ని క్షణాలకు తేరుకుని హనుమంతుని గొప్పగా
పాగడుతూ-తన జీవిత కాలంలో యెవరి చేతా, యెనాడూ
అలాంటి దెబ్బతిని వుండ లేదన్నాడు. రావణుడు లక్ష్మణుని
తీవంగా వేధించి అతణ్ణే యెత్తుకు పోవాలని శక్తినంతటిసీ వినియెగించి
ప్రయత్నించి విఫలుడయ్యాడు. ఆ దృశ్యాన్ని చూస్తూనే
హనుమంతుడు వేగంగా పరుగెట్టాడు. ఓ మూల రావణుని బాణపు
దెబ్బలకు అతని శరీరమంతా రక్తంతో ఉన్నా ఆ బాధను కూడ
లెక్క చెయ్యకుండ అతడు లక్ష్మణుని సమీపించి రావణుని ఓ గుర్దు
గుద్ది పున్యసు యెత్తుకు పోయే టంత తేలికగా లక్ష్మణస్వామిని
లేవదీసుకుని రామసన్నిధికి చేర్చాడు. అది చూసి శ్రీరామచంద్రుడు
హనుమంతుణ్ణే గాఢాలింగనం చేసుకుని- “హనుమా! నువ్వు
మృత్యువుకు కూడ మృత్యువు లాంటి వాడవు. దేవతలను
సంరక్షించడానికి అవతరించావు. నా సోదరునికి ఆపద ఉంటుందా?”
అన్న మాటలు పూర్తికాక ముందే లక్ష్మణుడు నిద్ర నుండి లేచిన
వానివలె లేచి రెట్టింపు ఉత్సాహంతో యుద్ధస్థలానికి చేరుకున్నాడు.
హనుమంతుని సహకారంతో పెద్ద పెద్ద ఆపదలు కూడ క్షణంలో
దూరమై పోతున్నాయి.

రఘురాముడు రావణుని అంతం చేసి విజయలక్ష్మీని వరించాడు.
విజయ వార్తను సీతకు అందించాలన్న భావం కలగనే అతడు
హనుమంతుని చేర బిలచి- “ఆంజనేయా! సీతకు నీ మీద
చెప్పలేనంత వాత్సల్యం ఉంది. ఈ శుభ విజయ సమాచారాన్ని

సీతకు నువ్వే వినిపించాలి, విభీషణరాజు దగ్గర అనుమతి తీసుకుని లంకలో ప్రవేశించి-సుగ్రీవ లక్ష్మీబులతో సహ నేను క్షేమంగా ఉన్నానని ఆమెతోచెప్పు. రాఘుణైనేను అంతం చేసిన విషయాన్ని కూడ ఆమెకు ఆనందం కలిగే విధంగా వినిపించు” అన్నాడు.

శ్రీరామాదేశానుసారం హనుమంతుడు లంకలో ప్రవేశించాడు. లంకలోని వారందరూ అతణై గొప్పగా గొరవించారు. విభీషణుని అనుమతిపై అతడు అశోకవనంలో శింపుపావుక్కం క్రింద కూర్చుని ఉన్న సీతామాత సన్నిధికి చేరి ఆ తల్లికి సాష్టాంగప్రణామం చేసి జరిగిన సమాచారమంతా చెప్పాడు. ఆ పరమ సాధ్య జానకీ మాత క్షణం పరకూ యెమీ మాట్లాడలేకపోయింది. ఆనంద పారవశ్యం వల్ల కంఠంలో గాద్గదిక మేర్పడగా ఆమె నయనాల నుండి జలజల ఆనందబొప్పులు రాలుస్తూ “హనుమా! నాజీవితంలో యింతకన్న మిన్నయైన ఆనందమయ సమాచారం మరేముంటుంది? దీనికి ప్రత్యుపకారంగా సీకు యేంచెయ్యడమా? అని ఆలోచిస్తూన్నాను. నీ హృదయం సర్వవేళల్లోనూ శ్రీరాముని యందలి అనవ్యభక్తితో నిండియుండును గాక! సమస్తసద్గుణాలూ నీలో నివసించి యుండునుగాక! శ్రీరామచంద్రులవారి కరుణా కట్టాడ వీక్షణాలు నీపై సర్వదా ప్రసరించు చుండునుగాక!” అని ఆశీర్వదించినది. అమృతంతో సమానమైన శుభాశీర్వచన యుక్త మైన జానకీ దేవి పలుకులు ఆలకించి హనుమంతుడు ఆనంద పారవశ్యంతో చేతులు జోడించి “అమ్మా! వాత్సల్యపూర్ణమైన యట్టిపలుకులు నువ్వు తప్ప మరెవరు పలక గలరమ్మా!” అన్నాడు. నా పరమ పవిత్రమైన హృదయ పీరంలో మీ సీతారాముల దీవ్య మంగళ సుందర మూర్తులు సర్వదా ప్రకాశించుచుండును గాక! మీ పాద సేవలో

నేను మహానందాన్ని పొందుతుంటాను. తల్లి! యింకా మీకు నేను యేలాంటి సేవ చెయ్యాలో ఆదేశించండి” అని అర్థించాడు.

అందుకు జానకీదేవిసంతోషంగా - “వత్స! నేను నా ప్రాణాధుని సందర్శించాలని తహతహలాడు తూన్నాను. ఇక క్షణం ఆలస్యాన్ని కూడ తట్టుకో లేకున్నాను” అనగా హనుమంతుడు వెనువెంటనే రామ సన్నిధికి చేరి జానకీమాత అభిప్రాయాన్ని వినిపించాడు. సీతను తన సన్నిధికి తీసుకు రమ్మని విభీషణువకు ఆదేశించాడు.

సీతాలక్ష్మీణ, సుగ్రీవ, విభీషణాదులతో, రామచంద్రుడు పుష్పక విమానం మీద అయోధ్య సగరానికి బయలు దేరాడు. ప్రయాగ వేరగానే రఘురాముడు హనుమంతుని పిలచి “ఆంజనేయా! అయోధ్యకు వెళ్లి భరతుడేం చేస్తున్నాడో? చూడు. నా వియోగంలో ప్రతీక్షణం అతనికి ఓ కల్పంలా కనిపిస్తూ వుంటుంది. నా సంగతులన్నీ అతనికి చెప్పి అతని స్థితిగతులను నాకు చెప్పు” అనగానే హనుమంతుడు అయోధ్య వైపు బయలు దేరాడు. అయోధ్యలో శ్రీరాముని కోసం భరతుడు యెంతగా బాధపడు తున్నాడో? ఎవరూ వ్యక్తించలేరు. అతనిస్థితి గతులను హనుమంతుడు చూర్చిగా చూశాడు. సుమ్మించి పోయిన శరీరంతో జటాజూబంతో నీరు నిండిగా రసాయనాతో భరతుడు దర్శసనం మీద కూర్చున్నాడు, తగకుండ తత్తు నోటి నుండి రామనామం వెలువడుతున్నది. తన దృష్టకు యెపరువన్ని పోతున్నదీ కూడ అతనికి తెలియనంతటి తన్న ఉత్సవంలో వున్నాడు. హనుమంతుడు అతని ధ్యానానికి అంశాలలో కలిగిస్తూ “భరతా! యే శ్రీరామ ప్రభువు” నిరహం ఫఱడి పోతున్నావో? ఆ రఘు రామచంద్రుడు సీతా మరులతో సహాక్రొమంగా ఉన్నాడు.” అన్నాడు.

అమృతోపమానమైన ఆ తియ్యని పలుకులను ఆలకీంచి చేపు లేని ఆనందాన్ని పాందిన భరతుడు హనుమంతుని గాథాలింగనం చేసుకున్నాడు. ఎన్నో పర్యాయాలు శ్రీరామచంద్రులను గురించి ప్రశ్నించాడు. హనుమంతుడు ఆనందంగా అతని ప్రశ్నలన్నింటికి సమాధానం చెప్పాడు. అంత వారిద్దరూ మహానందాన్ని అనుభవిం చారు. ఆ సమయంలో భరతుడు—“అంజనేయ! ఇంతటి సంతోషప్రదమైన సమాచారాన్ని అందజేసిన నీకు యాయదగిన వస్తువు యేమున్నది? నీకు బుబుపడి వుండడం లోనే మహానందం ఉంది” అనగా హనుమంతుడు అతని చరణ కలమలాలపై బడి అతని ప్రేమాదర సాజన్య సామనస్యాలను ప్రశంఖిస్తా—“భరత! శ్రీరామచంద్రుడు విశేషంగా నీగురించియే భాషిస్తూండేవాడు. నీ నామాన్నే జపించేవాడు; అంటూ భరతుని దగ్గర నుండి సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

అత్యంత వైభవోవేతంగా శ్రీరామ పట్టాభిషేక మహాత్మపం జరిగింది, అందరికి బహుమానాలు లభించాయి. శ్రీరామచంద్రుడు తన చేతులతో సుగ్రీవ విభీషణాదులకు బహుమూల్య రత్నాభరణమణి వప్రాదులను సమర్పించాడు. ఆ మర్యాదా పురుషోత్తముని మదిలో యేముందోకానీ ఆయన హనుమంతునకు మాత్రం ఏమీ యివ్యాలేదు. పరమాత్మీయుడైన మారుతిని రామప్రభువులు విస్కరించారు? అని అందికందరూ అనుకోసాగారు. ఆశ్చర్యపడి పోతున్నారు. అంతా తెలిసియే రఘురాముడు మౌనంగా వూరు కున్నాడు. జానకి దేవి మాత్రం నాథుని అంతర్యాన్ని గ్రహించింది. అందరికి శ్రీరామచంద్రులయందు హనుమంతునికి గల ఆనంద భక్తిని ప్రకటించాలని ఆ తల్లి భూపించింది. వెంటనే ఆమె తన

మెడనుండి యెంతో విలువైన మణిహరాన్ని తీసి మారుతికి యిచ్చింది. దానితో అందరూ ఆ తల్లిని కొనియాడారు. హనుమంతుడు ఆనందంగా ప్రేమాదర భావాలతో ఆ మాలను తీసుకున్నాడు కానీ సర్వులూ ఆశ్చర్యంగా అతని వైపే చూడ సాగారు. ఆ హరాన్ని తీసుకున్న హనుమంతుడు ఒక్కొక్క మణిని తీసి బద్దలు చెయ్యడం మొదలు పెట్టాడు. అతి జాగ్రత్తగా బ్రద్దలైన ముక్కలను పరీక్షించి పారవేస్తాన్నాడు. ఆ పని ఆగకుండా జరుగుతూనే ఉంది. అది చూచి శ్రీరాముడు చిరునవ్వునవ్వుతూంటే సీతాదేవి మాత్రం గంభీరంగా చూస్తా వుండిపోయింది. భరత, లక్ష్మీ, శత్రువు, సుగ్రీవ, విభీషణాదులందరూ మహాశ్చర్యంగా అంతా తిలకిస్తున్నారు: కానీ సభలోని వారు ఉండ బట్టలేక- “ఆంజనేయ! అమృ యిచ్చిన అమూల్యమైన మణులను మట్టి పాలు చేస్తాన్నావే అలా చెయ్యకు” అన్నారు. అందులో ఒకడు లేచి గట్టిగా-కోతి లక్ష్మాలు యెక్కడికి పోతాయి? మణుల విలువ యితనికి యేం తెలుసుంది?” అన్నాడు. చాలామంది కోపంగా తన కేసి చూస్తా అవహేళన చెయ్యడం గమనించి హనుమంతుడున్నాడు:

“సౌదరులారా! మిత్రులారా! అనవసరంగా మీరెందుకు నా మీద కోపగించి హేళనగా మాట్లాడుతారు? నేను యా మణులను పరీక్షిస్తా న్నాను. మహాత్రరమైన ప్రకాశం గల యివి యెంతో ధనానికి అమృబడతాయి. వీటిని ధరించడం వల్ల అందం పెరుగుతుంది. గొప్పతనాన్ని తెలియ జీయడానికి ఆధారాలు యివి యేనా? యెంతమాత్రం కాదు. దేనిలో భగవంతుడు దర్శనమవుతాడో? అదియే మహామహత్వం కల వస్తున్నా. ఈ

మణిలలో యెక్కడా పరమాత్మ కనిపించ లేదు, ఏటి కాంతి నాకు అంధకారమయింగా కనిపించింది, ఏనాడో ఓనాడు బ్రద్దలు కావలసిన వీటితో నాకు పని యొముంది? అందుకే బ్రద్దలు కూట్టి పారవేసాను". అన్నాడు. దానితో అందరికి జ్ఞానోదయమయింది. కానీ అందులో యింకా కొందరి నందేహం దూరం కాలేదు. అందుకే పారందుక్కన్నారు- "అయితే హనుమా! నీ గుండెలలో శ్రీరామచంద్రుడున్నాడా? అయితే చూపించు". "నిశ్చయింగా నా హృదయ మందిరంలో శ్రీరామచంద్ర పరమాత్మ ప్రకాశిస్తూన్నాడు". అంటూ అతడు తన విశాలమైన వక్షఃఫలాన్ని చిల్పి-సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘులతో తన హృదయరూప సింహాసనంమీద తేజరిల్లిపోతున్న శ్రీరామచంద్ర పరమాత్మను చూపించాడు. దానితో అందరి కందరూ హనుమంతుని ఆపార భక్తిని వేనోళ్ళడుకొనియాడారు. అంత శ్రీరామచంద్రుండు సింహాసనం నుండి దిగి వచ్చి హనుమంతుని గాఢాలింగనం చేసుకున్నాడు. ఆ దివ్య స్పర్శతో హనుమంతుని శరీరం రెట్టించిన దృఢత్వాన్ని పొందినది. హనుమంతునకు శ్రీరాముడు ఆదిలో బహుమానం యొందుకీయలేదో అప్పుడు అందరికి అధిమైనది. అది చూసి సీతాదేవి చిరునవ్య నవ్యింది.

సీతవంటి మాత, హనుమంతుని వంటి పుత్రుడూ- వారి స్నేహ వాత్సల్యాలను గురించి యెవరు యెంతని వ్యక్తించగలరు? సీతాదేవిని సేవించడానికి దాసదాసీలు యెంతో మంది ఉన్నారు. కనుసన్నాల మాత్రంచే యేమైనా జరిగిపోతుంది. కానీ ఆమెకు అంత మాత్రంచే సంతుష్టి కలగడం లేదు. తన చేతులతో వండి హనుమంతునికి తినిపించాలని ఆమెకు కోరిక కలిగింది. ప్రడసోపేతమైన వంటకాలు

యెన్నో తయారయాయి. తినడానికి హనుమంతుడు సిద్ధంగా కూర్చున్నాడు. సీతమ్మ చేతివంట యెంత మధురంగా వుంటుంది? అతడు తినడం మొదలు పెట్టాడు. యెంత తిన్నదీ అతనికి తెలియ లేదు. చేసిన పదార్థాలన్నీ అయి పోయినా అతడు మాత్రం లేవ లేదు. జానకీదేవి మహాళ్ళర్యంలో ములిగి పోయింది. ఏమీతోచక రామప్రభువును స్వరించ సాగింది. హనుమంతుని రూపంలో సాష్టాత్కృత రుద్రభగవానుడే సావకాశంగా కూర్చుని భుజిస్తూండడం చూసింది. ప్రశయ సమయంలో సర్వ ప్రపంచాన్ని లయం చేయగల కారూపుడైన హనుమంతుని ఉదరం యా పదార్థంతో నిండుతుందా? ఆమె శ్రద్ధ, భక్తులతో హనుమంతుని స్తుతించింది. హనుమంతుని వెనుకగా వెళ్లి అతని పీపు మీద “ఓం నమశ్శివాయ” అని ప్రాణి మిగిలిన కొంచెం పదార్థాన్ని వడ్డించింది. దానితో అతడు పూర్తిగా తృప్తి చెందాడు. ఈ రీతిగా జానకీ దేవి కూడ హనుమంతుని రుద్రావతారునిగా గ్రహించింది.

హనుమంతుడు విసుగ్గుది లేకుండ రామచందులకు సర్వోపచారాలూ చేస్తూన్నాడు. యెవోక్కృరికీ యెంతమాత్రమూ అవకాంశయవ్యడం లేదు. సావధానుడై ఆనందంగా సేవాకార్యాలన్నింటినీ శ్రమ లేకుండా నిర్వహిస్తూన్నాడు. భరత లక్ష్మణ శత్రువులు కూడ శ్రీరాముని సేవించాలని తహతహ లాడుతున్నారు. ఆఖరుకు వారందరూ కలసి ఓ పుపాయం ఆలోచించారు. దాని ప్రకారం రామచందుల దినచర్య నీర్దయింపబడింది. అందులో ‘రఘురాముళ్ళే’ యెవరు యెప్పుడు యొలా సేవించాలి? అన్న విషయమే సమాలో చన ఆరంభమయింది. “హనుమంతునికి యెవిధమైన అవకాశమూ యవ్యకుండా సేవలన్నీ మనమే చెయ్యాలి”. అన్న ప్రణాళికకు

ఆందరూ ఆవోదించారు. ఈ విషయాన్ని జానకి దేవి రామచంద్రులకు స్వయంగా నివేదించింది కూడ, అది చూసి రఘురాముడు చిరునవ్యవిష్ట ప్రణాలికను హనుమంతునికి చూపి “అంజనేయా! ఈపద్ధతి సీకు అంగీకరామేనా?” అనగా—“స్వామీ! సీతామాత ద్వారా యిదే నిర్ణయమైతే తమరు తప్పక అంగీకరించ వలసినదే. మీ సేవాభాగ్యానికి నోచుకోని వాళ్ళినేనొక్కడినే కదా!” అన్నాడు, అంత రామచంద్రుడు అందరినీ సంబోధించి— ఏ సేవనూ మరువకుండ ప్రణాలికను సిద్ధం చేశారా? సావధానంగా చూసుకోండి” అని అడుగగా యేదీ మరువ లేదని వారు సమాధానం చెప్పారు. దానితో ఆ ప్రణాలికను రాజముద్రపడింది. అంత హనుమంతుడందుకొని— “రామప్రభూ! మహారాజులు ఆపులించే వేళలో చిట్కెలు వేశేసంప్రదాయం వుంది కదా? ఆపని నాకు మిగిలింది” అని అనగా అందరూ దానిని సామన్యంగా భావించారు. అందుకు రామచంద్రుడు నవ్యతూ అంగీకరించాడు. ఈ ప్రసంగం ద్వారా హనుమంతుని సూక్ష్మ జ్ఞానం అర్థ మవుతుంది. అందుకు భరతుడు మాత్రం మహాశ్వర్యం పొందాడు. హనుమంతుని కోరిక నెర వేరింది. రామప్రభువు తింటూన్నా, త్రాగుతున్నా, పడుకున్నా— అన్ని వేళల్లోనూ హనుమంతుడు సీడలూ ఆయనను వదలకుండా ఉంటూన్నాడు. రఘురాముడు నిదురపోయే వేళలో అతడు కొంచెం దూరంలో కూర్చుని ఆ పురుషోత్తముని దివ్య సుందరవదన బింబాన్ని చూస్తూండి పోతున్నాడు. అందరికందరూ అతణ్ణి గురించి తమ తమ భావాను గుణంగా భావించుకో సాగారు. హనుమంతుడు వారందరితోనూ— “రామప్రభువులకు ఆపులింత యెప్పుడు వస్తుందో? యెవరు చెప్పగలరు?” అంటూండే వాడు.

జానకీ దేవి కూడ ప్రాణనాథుణై సేవించ లేక పోతున్నది. రామ చంద్రుడు ఆ స్థితికి తనలో తానే నవ్యకుంటూ వుండేవాడు. లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు భీతి చెందారు. చిట్టచివరకు జానకీదేవి ప్రతి పాదించగా పూర్వపు పద్ధతిని మరల అమలులోకి తెచ్చారు. గతంలో వలనే హనుమంతుడు నిరంతరం రామ సేవ చేసుకుంటూ ధన్యత చెందుతూన్నాడు.

రామచంద్రుడు అందరి కంటే హనుమంతుళ్ళే అత్యధికంగా ప్రేమిస్తున్నాడన్న భరతభావం శత్రుఘ్న లక్ష్మణాదు లందరికి కలిగింది. అది యదార్థమే కూడ. వారేదైనా ప్రభువుకు నివేదించ వలసి వస్తే హనుమంతుని ద్వారానే చెప్పించక తప్పడం లేదు. హనుమంతుడు స్వయంగా సీతారాములను ప్రశ్నిస్తూ వుండేవాడు. జీవాత్మ పరమాత్మల విషయమై తత్త్వ జ్ఞానాని పొందుతూ వుండే వాడు. రామచంద్రుడు అతనికి అనేకమార్గ తత్త్వ జ్ఞానాన్ని ఉపదేశించే వాడు. అతడు హనుమంతునికి వేదవేదాంత రహస్యాలను వివరించి చెప్పేవాడు. అధ్యాత్మారామాయణంలో ఆదిలో జరిగిన ప్రసంగాలు యిలాంటివే. హనుమంతుడు జ్ఞానమూర్తి - అన్న విషయానికి అనేక ఘట్టాలలో అనేక ప్రమాణాలు పున్నాయి. రుద్రావతారుని విషయంలో అదో ఆశ్చర్యమా? తనను విశేషంగా సేవిస్తాన్న హనుమంతుని చూసి రామచంద్రుడు - ఆంజనేయా! నువ్వునా స్వరూపుడవే. ఇంతగా సేవ చెయ్యవలసిన పనేముంది? విశ్రాంతిగా యెందుకుండవు? అని అడుగగా “స్వామీ! మీ మాటలు నిజమే మిమ్ము సేవించినంత మాత్రాన నేను మీ స్వరూపుడను కాకుంటానా? మిమ్మల్ని సేవించే వేళలో కూడ నాకు శాంతిగా విశ్రాంతిగానే వుంటుంది. దేహదృష్టి నేను మీ దాసుణి. నాయా

దేహం మీకూ మీ సేవలకూ వినియోగ పడాలి. దీని ప్రయోజనం యిదియే కదా! జీవదృష్ట్యానేను మీ అంశనే. నాకు యెన్నడూ మీ నుండి యెడబాటు కలుగకుండును గాక! ఇదే నా యెక మాత్రమైన అభిలాష. తత్త్వదృష్టీతో చూస్తే నేను మీ స్వరూపాన్ని. ఈ దృష్టీతో చెప్పవలసినది ఆలకీంచవలసినది యేముంటుంది ప్రభూ!” అని హనుమంతుడు సఫినయంగా పలికాడు. ఆ సమాధానానికి రామచంద్రుడు మహానందం పొందాడు.

రామప్రభువుల ఆశ్చర్యమేధయాగం ఆరంభమయింది. యాగాశ్చయం విడువబడగా దానిని అనుసరించి శత్రువు పుష్టి, ఉక్కీధరుడు మొదలైన మహాశారు లందరూ సడుస్తూన్నారు. వారి వెంట హనుమంతుడు కూడ ఆనందంగా వస్తూన్నాడు. అనేక రాజ్యాలలో భయంకరమైన యుద్ధాలు జరిగాయి. ఆయా వేళల్లో వీరహనుమంతుడు చూపిన శార్య ధైర్య పరా క్రమ విషయాలు పర్మ పురాణంలోని పాతాళభండంలో చూస్తే అర్థమవుతాయి. ఆ సమయంలో వోనాడు చక్రాంక నగరాన్ని పాలించే ‘సుబాహువు’ అనేరాజతో యుద్ధం జరగుతున్నది. రెండు పక్కాలలోనూ అనేకమంది వీరులు నేల కూలిపోయారు. ఎందరో గాయపడి విల విల లాడుతున్నారు. చిట్ట చివరికి హనుమంతునికి సుబాహువుకూ మధ్య యుద్ధం ఆరంభమయింది. హనుమంతుడు ఒక దెబ్బ కొట్టడంతో సుబాహువు తెలివి తప్పీ పడిపోయాడు. తెలివి తప్పీన ఆ స్థితిలో అతడు అయోధ్యలో ఉన్నట్టు, రామచంద్రుడు ఆశ్చర్యమేధ యాగం చేస్తూన్నట్లు సరయూ నదీ తీరంలో సమావేశమై ఉన్న బ్రహ్మదులు ఆతణీ స్తోత్రం చేస్తూన్నట్లు, నారదుడు మొదలైన దేవర్షులూ, బ్రహ్మర్షులూ. వీణ, వేణు,

మృదంగ ఆదిగాగల మంగళ వాద్యవిశేషాలతో రామచంద్రుని అనంతకళ్లాణ గుణాలను గానం చేస్తున్నట్లు చూశడు. నీలమేఘు శ్యాముడైన శ్రీరామచంద్రుని నిఖిల లోకా శృంగార దివ్య మధుర శాందర్భాన్ని కనులారా తనిని తీరా సందర్శించి సుబాహురాజు ముగ్గుడై అదే దశలో చాలసేపు వుండిపోయాడు. కొన్ని క్షణాలకు తెలివి వచ్చిన తరువాత అతడు ఓ మహార్థి శాపకథను వినిపించి హనుమద్విరుని మహిమను గానం చేసి - “మహాత్మ! నీ పాద కమలముల స్వర్ప వలన నాకు శ్రీరామ తత్త్వజ్ఞానం కలిగింది. జరిగిన దానికి నన్ను దయదలచి క్షమించండి”. అంటూ యుద్ధం ఆపివేసి అమూల్యమైన యెన్నో బహుమానాలతో అయోధ్యాపురం చేరి శ్రీరాముల వారి అశ్వమేధ యాగంలో త్రిక రణ పుద్ధాసేవలు చెయ్యాలని నిశ్చయించుకొని రామానుచరులను అందరినీ పూజించి యాగాశ్వంతో వారి వెంట బయలు దేరాడు.

దేవపురాన్ని పాలించే మహారాజు పేరు వీరమణి. అతడు శివభక్తులలో ప్రేముడు. యాగాశ్వం ఆతని చేత బంధించబడింది. దానితో - ఫూరభయంకర యుద్ధం ఆరంభమయింది. తన భక్తుని పణ్ణన్ని వహించి భక్తజన వశంకరుడైన శంకర భగవానుడు స్వయంగా యుద్ధం చేశాడు. ఆ మహా భయంకర పరాక్రమశాలి అయిన రుద్రదేవునికి యెదురై పోరిన శత్రుఫున్న, పుష్టిర ఆదిగాగల వీరులందరూ తెలివి తప్పు పడి పోయారు. కేవలం హనుమంతుడు మాత్రం యుద్ధం చేస్తున్నాడు. ఇటూ అటూ కూడ ఉన్నవాడు ఒక్కడే శంకరుడు. వీరమణి భక్తుని పక్షంలోనూ, శ్రీరామభగవానుని పక్షంలోనూ కూడ అతడే ఉన్నాడు. ఓడిపోయే వారెవరు? అంత మారుతి గదిస్తూ - “శంకరుడు రామభక్తుడని విన్నానే కానీ యిలా

యెదురుతిరుగు తాడని యుప్పుడే తెలిసింది. శ్రీరామ ప్రభువుల అశ్వమేథయాగం జగత్కృష్ణాప్రదంగా సమాప్తం కావాలని మేమందరం యాగాశ్వన్ని రక్షించాలని వస్తే నువ్వేమో దానికి అంతరాయాన్ని కలిగిస్తూన్నావు. అనగా రుద్రభగవానుడు - “హనుమ! నువ్వు చెప్పింది నిజమే- కానీ నాకు భగవత్ భక్తి కుదిరేది యేలా? నువ్వు నాచే నా దైవాన్ని స్వరింప జేశావు. ఇది నాకు మహానందమే-కానీ నేను నా భక్తునికి వపుడనై అతని పక్షం చేరి యుద్ధం చెయ్యక తప్పడం లేదు”-అన్నాడు. తరువాత దారుణ యుద్ధం జరిగింది. అతులిత బలధాముడైన హనుమంతుని దెబ్బలకు మహాదేవుని రథం ముక్కలై పోయింది. ఆయుధాలు పిఫలం కాగా ఆయన దేహం శిథిలం కాసాగింది. నందీశ్వరుడంతటి హదు కూడ పలాయన మంత్రం పరించాడు. అంత మహాదేవుడు హనుమంతుని పిలచి-“మహావీరా! ధన్యడవైన నీ శ్రీరామభక్తి కొనియాడ తగినది, నిన్న చూస్తాంటే నాకు మహానందం కలుగుతున్నది. నీకు వరాన్ని ప్రసాదించదలచాను కోరుకో”- అనగా హనుమంతుడు సవినయంగా-“మహాదేవా! రామప్రభు కరుణావల్ల నాకు యే కోరికా లేదు. అయినా నువ్వు అనుగ్రహించ దలచావు కనుక కోరుతున్నాను. ఈ యుద్ధంలో మరణించిన పుష్టిరుని మరల బ్రతికించు, మూర్జుపోయిన శత్రుమ్ని వీరుళ్ళి గాయపడిన సైనికులనూ అనుగ్రహించు, నేను ద్రోణాది చేరి ఓషధులను తీసుకు వచ్చేవరకూ-నువ్వు వీరిని సంరక్షించు” అని కోరగా-“తథాస్తు” అంటూ శంకర భగవానుడు ఆ పని చేయడానికి అంగీకరించాడు. అంత హనుమంతుడు మనో వేగంతో ద్రోణాగిరివైపు బయలుదేరాడు. అనుకున్న ప్రదేశం చేరిన హనుమంతుడు అపార

శక్తి సంపన్నమైన తన తోకతో చుట్టబెట్టి ద్రోణవర్యతాన్ని వూడబెరికి అక్కడ నుండి మరతి వచ్చే సమయంలో దేవతలు అతని మీద దండెత్తారు. కానీ హనుమద్వేగ పరాక్రమాల ముందు వారు తాళలేకపోయారు. వానరు డోకడు వచ్చి ద్రోణగిరిని యెత్తుకు పోతున్నాడనీ అతనిపై తాము ప్రయోగించే ఆయుధాలేమీ పనిచేయడం లేదనీ వారు వెళ్లి దేవేంద్రునితో మొరపెట్టుకున్నారు. అది విని భయపడిన దేవేంద్రుడు కులగురువైన బృహస్పతుల వారిని ఉపాయం చెప్పుడని అడుగగా ఆయన వీరాంజనేయుని విశేష మహాబల పరాక్రమాలను వర్ణించి అతణ్ణి సంతోష పెట్టండి” అని వెంటనే ఆయన దేవేంద్రుణి, జరిగిన అపరాధానికి మన్మించ వలసినదని అర్థించారు. “ఆంజనేయ! నీ కోరిక నెరవేరుతుంది. ఈ మృత సంజీవనీ ఓ పథిని తీసుకు వెళ్లు”. అని దానిని యిచ్చాడు. వెంటనే హనుమంతుడు సంతో షంగా ఆ మూలికను తీసుకొని యుద్ధరంగంలో చచిపడియున్న పుష్టరుని సమీపించి “నేను మనసా వాచా, కర్మణా శ్రీరామ చంద్రభగవానునే ఆరాధించి సేవించిన వాడి వైతే, ఆయన ఆజ్ఞలను సర్వదా శిరసావహించి పాటించువాడ వైతే, నా హృదయ మందిరంలో శ్రీరామ చంద్రుడు తప్ప అన్యలెవరూ లేకుంటే యా దివ్యమైన ఔషధంతో పుష్టరుడు బ్రతుకును గాక!” అంటూ ఓపథిని ప్రయోగించాడు: అంత పుష్టరుడు లేచి మహా దేవునితో యుద్ధానికి పరుగు తీశాడు. ఆ తరువాత హనుమంతుడు శత్రుమున్ని దగ్గరకు రాగా అతడు మూర్ఖులో ఉండియే “రామరామ! రఘునందనా!” అంటూ అప్పుడప్పుడు రామలీలను ప్రేలాపనలోనే పలుకుతూన్నాడు.

హనుమంతుడు అతనిపై కూడ ఛిషథిని ప్రయోగిస్తూ రామప్రథు
 కరుణవల్ల నేను నిత్యబ్రహ్మచారినేని, నా బ్రహ్మచర్యం అఖండమైన
 దేని శత్రుఘ్నుడు యా క్షణంలోనే లేచును గాక! అన్నాడు. అంతే
 శత్రుఘ్నుడు లేచి సాయుధుడై - “శంకరుడెక్కడ”? అంటూ
 రణరంగంలోకి పరుగుతీశాడు. తరువాత ఆ యిరు సేనలలోనూ
 మహాయద్ధం జరిగింది. వీరమణి మూర్ఖ పోయాడు. శంకర
 శత్రుఘ్నుల మధ్య యద్దం కొనసాగుతున్నది. శంకరుడు విడిచిన
 తీవ్రబాణాలకు శత్రుఘ్నుడు వేదన పడడం మాసి హనుమంతుడు -
 “శత్రుఘ్నా! శ్రీరామచంద్రుని స్వరీంచు” అంటాడు. అంత
 శత్రుఘ్నుడు యెకాగ్ర చిత్తంతో అత్యంత శద్భక్తులతో
 శ్రీరామచంద్రుని ధ్యానిస్తాడు. వెంటనే రామచంద్రుడు ప్రత్యుంకాగా
 శంకరుడు శ్రీరామ నన్నిధికి వచ్చి - తన అవరాధాన్ని
 క్షమించుమన్నాడు. అంత శ్రీరాముడు సమాధానం యిస్తూ
 “మహాదేవా! నువ్వు మహత్తార్యం చేశావు. తమ భక్తుల యందు
 వాత్సల్యం చూపించడం వారిని సంరక్షించడం దేవత లైన వారికి
 ధర్మమేకదా! నువ్వు నా హృదయంలో ఉన్నావు. నేను నీ
 హృదయంలో ఉన్నాను. మనయందు భేదభావం కలిగి నడిచే
 వారు నరకయాతనలకు గురి అవుతారు. నీ భక్తులందరూ నాకు
 భక్తులుకాగా నా భక్తులందరూ విశేషభక్తితో నీకు ప్రణమిల్లుతారు”.
 అంటూ రామచంద్రుడు హతులై పడేవున్న వీరులను స్మృతించే
 సరికి వారందరూ నిద్రనుంచి లేచిన వారివలె లేచి ఆ ప్రభువునకు
 సాష్టాంగ నమస్కారాలు చేశారు. అంత వీరమణి శివదేవుని
 ఆదేశానుసారం తన నమస్కార్సీ రామచంద్రులకు అర్పించి
 రామభక్తుడయ్యాడు.

సమస్త వానరభల్లక సై న్యాలకూ, తమ తమ స్థానాలకు మరలి పోవలసినదిగా రామచంద్రుడు ఆశాదేలిచే సమయం వచ్చింది. అందరూ సీతారాములకు ప్రణమిల్చి వెళ్లి పోతున్నారు. అప్పుడు హనుమంతుని వంతు కూడ వచ్చింది. అతడు రామచంద్రుని పాదకమలాలపై పడి వినయంగా ప్రార్థిస్తూ “ప్రభూ! నేను మీ శ్రీచరణకమల సన్నిధానం లోనే ఉంటాను. మిమ్ము విడనాడి నేను యెక్కుడకూ పోలేను”. అనగా రామచంద్రుడు అంగీకరించాడు. హనుమంతుని వంటి మహాభక్తుణ్ణి విడనాడి రామభగవానుడు మాత్రం ఉంటాడో? పరమాత్మ తన అవతారాన్ని చాలించే సమయం సమీపించడం గ్రహించి మారుతిని ఏంలచి “అంజనేయా! నేను నా ధామానికి వెళ్లి పోతున్నాను. నువ్వు విచారించకు. నీకు యిష్టం లేకపోయినా నువ్వు యిక్కడే ఉంటూ జ్ఞాన ప్రేమ విషయాలను ప్రచారం చెయ్య. నా గాధలను గానం చేసే పవిత్ర స్థానాలలోనే నువ్వుండు. నేను నీకు వేరుగా ఉండను. ఇదంతా లీల మాత్రమే”. అనగా హనుమంతుడు చేతులు జోడించి. స్వామీ! మీ నామ సంకీర్తన జరిగేచోట, మీ లీలలు గానం చేయబడే స్థానాలలో నేను తప్పకుండా ఉంటాను. అదే నా జీవితానికి ఆధారం. అనగా విని రామచంద్రుడు సంతోషించాడు. ఇలాంటి ప్రసంగమే మరొక చోట కూడ జరుగగా రామచంద్రుడు—“హనుమా! నాకు నువ్వు చేసిన ఉపకారానికి ప్రత్యుపకారంగా నా సర్వస్వాన్ని అర్పించినానీ బుఱం తీరదు. నేను నీకు ప్రత్యుపకాం చెయ్యలేను కూడ. నీ జీవనంలో యెన్నడూ నీకు ప్రత్యుపకారావశ్యకత రాకుండును గాక! కారణం? ఆపదలోనే మానవుడు ప్రత్యుపకారాన్ని వాంచిస్తాడు. ”అన్నాడు. అనంతరం రామచంద్రుడు తన అవతారాన్ని

చాలించాడు. కానీ ఆయన భక్తుడైన రుద్రాంశాసంభూతుని లీల పూర్తి కాలేదు.

రామంద్ర భగవానుడు తన ధామానికి పయనం చేసిన తరువాత హనుమంతుడు ఆదేవదేవునికళ్యాణమయసద్గుణాలనూ, లీలలనూ సంకీర్తనం చేసుకుంటూ తన జీవితాన్ని అత్యంత పవిత్రంగా గడుపుతూన్నాడు. సత్యంగం యెక్కుడ జరిగితే అక్కడ హనుమంతుడు ప్రత్యక్ష మపుతూన్నాడు. కింపురుష దేశంలో బుషిశ్రేష్ఠుడైన ఆర్థిషేఖనితో ఉంటూ విశేషంగా భగవత్గుణగానం చేస్తూన్నాడు. మూడు లోకాలనూ గంథర్వ మధురగానలహరి తన్నయం చేసే సమయాలలో ఆ రామదూత అమృతమయ సంగీతానికి ముగ్గుడవుతూ శ్రీరామలీలను నయనానంద దాయకంగా చూడగలుగుతూన్నాడు. యుగాలు కాలచక్ర మహావేగంతో శీనమై పోతూన్నాయి. అయినా భగవంతునిస్వరణ, ధ్యానాదులు లేకుండ అతడు ఒక్క క్షణం కూడ వ్యాఘరంగా గడవడం లేదు. వైవస్వత మన్యంతరంలో 28వ ద్వాపరంలో భగవానుడు శ్రీకృష్ణ దూపంలో అవతరించాడు. శ్రీకృష్ణ- శ్రీరాములలో భేదం యొముంది? కనుక పరమ ప్రియభక్తుడైన హనుమంతుడు లేకుండా భగవంతుడు యేలా ఉండగలుగుతాడు? హనుమంతుని పిలిపీంచాలని శ్రీకృష్ణ చంద్రునికి సంకల్పం కలిగింది. తద్వారా కొంత లీల జరగవలసి వున్నది. హనుమంతుని దివ్యప్రభావం ముల్లోకాలలో వ్యాపించాలి. శ్రీకృష్ణ సంకల్పమాత్రంచే మారుతి ద్వారకానగర సమీప వుద్యానవనంలోకి వచ్చాడు, రామనామ సంకీర్తనం చేసుకుంటూ పశ్చ తినసాగాడు. కొమ్మాలను ఏరుగ గౌట్రేస్తున్నాడు. ఆ కాలంలోనే ప్రియసతి అయిన సత్యబామాదేవి కోసం శ్రీ:

చంద్రుడు స్వగ్రం నుండి పారిజాత వ్యక్తాన్ని అపహరించుకు వచ్చాడు. సత్యభామాదేవికి తన సొందర్యంపై అపారగర్వం. దానితోబాటు నాథుడు అందరికంటె యెక్కువగా తననే ప్రేమి స్తు న్నాడన్న భావం, అహంకారం ఆమెలో పెరిగిపోతున్నాయి. ఓ రోజున ఆమె ప్రసంగంలో—“ప్రభూ! సీతాదేవి నా కంటె అందమయినదా? మీరు ఆమె కోసం అడవుల పది తిరిగారు”. అంది. అందుకు శ్రీకృష్ణదేవుడు తాత్కాలికంగా మౌనం వహించాడు. దేవేంద్రుని వజ్రాయధం కంటె నేను గొప్పవాణ్ణి అనుకుంటూ సుదర్శనచక్రానికి కూడ గర్వం కలిగింది, గురుత్వంతుడు కూడ గర్వపడుతూ—నా వల్లనే కదా శ్రీకృష్ణుడు దేవేంద్రుణ్ణి జయించ గలిగాడు. అని అనుకున్నాడు. ఆ ముగ్గురికి గర్వభంగం చెయ్యాలని వాసుదేవుడు నిశ్చయించుకున్నాడు. “నా సన్నిధిలో ఉంటూ కూడ ఏరు గర్వస్తున్నారే? ఇది నేను సహించలేను”. అని పరమాత్మ అనుకున్నాడు, వెంటనే ఆ దేవదేవుడు గరుత్వంతుని పిలిచి “గరుడా! మన వుద్యానవనం లోకి ఓ వానరం వచ్చినదట. నువ్వు వెళ్ళి దానిని తీసుకురా. ధై ర్యం చాలకపోతే మన సైన్యాన్ని కూడ తీసుకు వెళ్ళు”. అన్నాడు.

“సామాన్యమైస్తు కోతినిపట్టి తీసుకు రావడానికి—నా శక్తి తెలిసి ఉండీ కూడ స్వామి కూడా సైన్యాన్ని తీసుకు వెళ్ళమంటూన్నాడే! ఇది నాకు యెంతటి అవమానకర విషయం? నేనిప్పుడే ఆ వాన రాన్ని చూర్చం చేసి వేస్తాను”. అని అనుకుంటూ గరుత్వంతుడు వొంటరిగానే ఉద్యానవనంలోకి వెళ్ళాడు. అక్కడ హనుమంతుడు పశ్చాతీంటూ “రామనామ” సంకీర్తనలో సంలగ్నమై ఉన్నాడు.

అతణ్ణి గద్దించి తీసుకు వెళ్లాలని గరుత్కుంతుడు ప్రయత్నించాడు. కానీ హనుమంతుడు కదలలేదు. దానితో గరుత్కుంతుడు విరుచుకు పడేసరికి హనుమంతుడు అతణ్ణి తోకతో బంధించి నొక్కి వేయడంతో అతడు గిలగిలలాడుతూ శ్రీకృష్ణప్రభువుల పేరు చెప్పి వారి ఆజ్ఞానుసారం నచ్చాననీ దయచేసి తనతో రావలసినదనీ ప్రార్థించాడు. అంత హనుమంతుడు నవ్యమా “గరుడా! శ్రీరామ శ్రీకృష్ణులతో భేదం లేక పోయినా నేను సీతాపతి అయిన శ్రీరాముటే భాసిల్లతూంటారు. నేను శ్రీకృష్ణస్నిధికి యెందుకు రావాలి?” అంటూ అతడు దైవలీలకు సహకరించాడు, అయినా గరుత్కుంతుని అహంకారం దూరం కాలేదు. పట్టబడకపోతే తానతణ్ణి బలాత్మారంగా తీసుకు పోగలవాడనే అనుకుంటూ అహంకారాంధుడై మరల హనుమంతుని మీదకు దండెత్తాడు. శ్రీకృష్ణ దేవుని సేవకుడని తెలిసిన హనుమంతుడు అతణ్ణి నెమ్ముదిగా పట్టుకుని సముద్రం వైపుకు విసిరేశాడు. సాగరంలో పడిపోవడంతో గరుత్కుంతునికి దిగ్భూమ కలిగింది. అతడు చాలసేపు అక్కడే గిలగిలాడి తరువాత దైవాన్ని స్వరించడంతో అతనికి ద్వారకానగరం కనిపించింది. ఆపై అతడు శ్రీకృష్ణ దేవుని సన్నిధానానికి చేరుకున్నాడు. అంతా విని శ్రీకృష్ణ చంద్రుడు చిరునవ్య నవ్యాడు. గరుత్కుంతునికి-తాను మహావేగంగా యెరగల నన్న గర్వం మిగిలి పోయింది. వాయుదేవుడు కూడ తనతో సమానంగా యెగరలేడని అతడు భావిస్తూన్నాడు, హనుమంతుడు తన కన్న మిన్నయైన బలం కలవాడే అయినా ఆకాశ గమనంలో అతని కన్న తానే ఘనుడ ననుకుంటున్నాడు. ఆ గర్వాన్ని కూడ దూరం చెయ్యాలని

కృష్ణపరమాత్మ—“గరుడా! యాసారి నువ్వు వెళ్లి హనుమంతునితో
- నీ యిష్ట దైవమైన శ్రీరామచంద్రదు నిన్ను ఆహ్వానిస్తున్నాడని
చెప్ప). త్వరగా వెళ్ల. అతడై నీతో తీసుకురావాలి సుమా! అతడి
సారి నిన్నేమీ చెయ్యడు. సరికదా! అవశ్యం గౌరవిస్తాడు” అని
ఆదేశించి పంపాడు.

మరల హనుమంతుని దగ్గరకు వెళ్డానికి గరుత్యంతుడు
భయపడ్డాడని—తన ఆకాశ గమన శక్తిని ప్రదర్శించాలని బయలుదేరాడు.
అంత శ్రీకృష్ణచంద్రుడు సత్యబామను పిలచి—ప్రేయసీ! భక్తశిఖామణి
అయిన హనుమంతుడు వస్తున్నాడు, మనం యిద్దరం యిప్పుడు
సీతారాముల వేషంలో అతనికి కనిపించాలి. నువ్వు సీత రూపంలో
రా” అంటూ సుదర్శనుని పిలచి—“సుదర్శనా! జాగ్రత్తగా కాపలా
కాయి. ద్వారకా నగరంలోకి యెవరూ ప్రవేశించకూడదు” అన్నాడు.
సుదర్శనుడు కాపలా కాస్తూన్నాడు, సత్యబామాదేవి చక్కగా
అలంకరించుకుని సాందర్భగర్వంతో వచ్చి కూర్చుంది. శ్రీకృష్ణ
చంద్రుడు రామభద్రుని రూపంలో కోదండ్రాన్ని చేబూని సుఖాసీను
ఉచయ్యాడు.

ఈ సారి హనుమంతునికి దగ్గరగా వెళ్డానికి గరుత్యంతుడికి
ధైర్యం చాలాలేదు. అతడు దూరంగా ఉండియే—“అంజనేయా!
రామచంద్రప్రభువులు నిన్ను వెంటనే నాతో తీసుకురమ్మన్నారు.
నువ్వునా వేగంతో రాలేవు కనుక-నా ఏపుమీద కూర్చుంటే నిన్ను
నా వెంట సునాయాసంగా తీసుకు వెడతాను” అనగా హనుమంతుడు
మహానందంతో—“నా ప్రభువులు నన్ను తీసుకు రమ్మన్నారా? నా
అదృష్టం యెంత గొప్పది! నువ్వు వెళ్ల—నేనిదే వచ్చేస్తున్నాను”

అన్నాడు. తాను ముందుగా మహా వేగంతో వెళ్లిపోతే యితడెప్పటికీ చేరుతాడో? అని అనుకున్నాడే కానీ గరుత్వంతుడు హనుమంతుని యెదుట మాట్లాడ లేక పోయాడు, తన మహా వేగాన్ని ప్రదర్శించి తన కృష్ణప్రభువును మెప్పించా లనుకున్నాడు. కానీ గరుత్వంతుని కంటే ముందుగానే హనుమంతుడు ద్వారకా నగరం చేరేశాడు. హనుమంతుని దృష్టిలో అది ద్వారకా నగరం కాదు. — అది అయిధ్యా నగరమే. సింహ ద్వారం దగ్గర హనుమంతుణ్ణి సుదర్శనుడు ఆటంక పరచగా—దైవదర్శన వేళలో ఆటంకాన్ని కలిగించే నువ్వే వరు? రా! అంటూ హనుమంతుడు అత్యణ్ణి పట్టి మింగేశాడు. శ్రీ కృష్ణ చంద్రుని మందిరంలోకి ప్రవేశించి దృష్టి సారించగా— అతనికి తన యిష్టదైవమైన శ్రీరామ చంద్రప్రభు సందర్శనం లభించింది. కానీ అతనికి సీతామాత కనిపించ లేదు. అంత అతడు భగవంతుని పాదార విందాలపై పడీ—“ప్రభూ! నా తల్లి సీతాదేవి యెక్కుడ? నేడు మీ ద్వారా యింతగా ఆదరింపబడుతూ మీ వామభాగంలో సవిలాసంగా కూర్చున్న యా దాసీ యెవరు?” అనగా సత్యభాము సిగ్గుపడిపోయింది. దానితో ఆమె సాందర్భగర్వం మటుమాయమై పోయింది. అప్పుడు వాసుదేవుడు “ఆంజనేయా! దారిలో నిన్నెవరూ ఆపలేదా? నువ్విక్కుడకు యేలా రాగలిగవు?” అని అడుగగా హనుమంతుడు తాను మింగిన సుదర్శనుణ్ణి సురక్షితంగా బయట పడవేశాడు. అంత గర్వం ఆణగిపోవడంతో సుదర్శనుడు చేతులు కట్టుకుని నిలబడ్డాడు. అంత గరుత్వంతుడు ఆయాసంతో వచ్చి చూసేసరికి హనుమంతుడు తనకన్న ముందే వచ్చి కూర్చోవడం గమనించి అతడు శ్రీకృష్ణ దేవుని పాదాల దగ్గర వాలిపోయాడు. ఇలా హనుమంతుని నిమిత్తంగా చేసి పరమాత్మ వారి ముగ్గరి

గర్వాన్ని దూరం చేశాడు. తరువాత శ్రీకృష్ణ భగవానుడు హనుమంతుని-ద్వారకానగరం యొక్క తూర్పుద్వారం దగ్గర నగర సంరక్షణార్థం నియమించాడు.

చెప్పుకోవడానికి నా హనుమంతునిలో గర్వం కొంచెం కూడ లేదు. అందుకే పరమాత్మ అతని ద్వారా అస్యులైన భక్తుల గర్వాలను అణచి వేస్తూండే వాడు. తాను మహావీరుడ ననీ, ధనుర్వేదపారంగతుడననీ అర్జునునికి తన శరవిద్యాపై మహాగర్వం ఉండేది. ఓ నాటి ప్రసంగంలో అతడు శ్రీకృష్ణ దేవునితో - “మాధవా! రామావతార కాలంలో సేతువు నిర్మించడానికి నువ్వు పెద్ద ప్రణాళికను యెందుకు తయారు చేశావు? వంతెనను బాణాలతో కట్టేస్తే సరిపోయేది కదా? పొపం కపులంతా యెంత కష్టపడ వలసి వచ్చిందో?” అన్నాడు. అందుకు వాసుదేవుడు చిరునవ్వు లౌలికిస్తూ - “అర్జునా! నీ బాణాలతో సముద్రం మీద ఓ చిన్న ప్రదేశంలో వంతెన కట్టు. ఆపై యేం జరుగుతుందో చూద్దపు గాని” అన్నాడు. అర్జునుడు వెంటనే బాణాలతో వంతెన కట్టేశాడు. అంత శ్రీకృష్ణభగవానుడు హనుమంతుని స్నానించడంతో అతడు ప్రత్యక్ష మయ్యాడు. దైవాజ్ఞను శిరోధార్యం చేసి అతడు ఆ వంతెన మీద యొక్కాడు, అతడు అడుగు తీసి అడుగు వేయకముండే ఉపటప లాడుతూ వంతెన కూలిపో సాగింది. దానితో అర్జునుడు తల వంచేశాడు. శ్రీకృష్ణచంద్రుని వీపు మీద నుండి రక్తం కారడం చూసి - అదేమిటని అర్జునుడు ప్రశ్నించగా - “ నా వీపును వంతెనకు ఆలంబనంగా ఉంచి ఉండకపోతే వంతెనతో కలని హనుమంతు డీపాటికేసముద్రగర్జుంలోకి దించుకు పోయేవాడు. దానివల్ల నీకు అపకీర్తి కలిగేది. అర్జునా! ఆంజనేయుని వంటి ఆతి మహాబులశాలురు యొందరో వంతెన మీద నుండి నడచి వెళ్లాలికదా! వారందరూ యట్టి బాణాలతో నిర్మించబడిన వంతెన మీద యొలా వెళ్లగలరు?” అన్నాడు. అంత గర్వభంగం కావడంతో

అర్జునుడు సిగ్గుతో తల వంచుకున్నాడు.

రామ రహస్యపనిషత్తులో - హనుమంతుడు మహ తత్త్వవేత్త అన్న విషయం వివరింపబడింది. సనక, సనందన, సనత్కమార సనాతన సోదరులు నలుగురూ హనుమంతుని ద్వారా శ్రీరామ మంత్ర రహస్యాలను తెలుసుకుంటూ ఉండే వారు. అతని దగ్గరే అనేకమంది బుమలూ, మునులూ, ప్రఫ్లోదుడూ కూడ శిష్యరికం చేశారు. హనుమంతునకు స్వయంగా రామచంద్రుడే ఉపనిషత్తుభ్యాన్ని బోధించి నట్టు ముక్కీ కోపనిషత్తులో వివరింపబడి ఉంది. అన్ని పురాణాల లోనూ, విశేషంచి పరాశర సంహిత, సుదర్శన సంహిత, హనుమద్భవ్యరం-ఆదిగాగల ప్రామాణిక గ్రంథ రత్నాలలో హనుమల్లీలూ, మహిమలూ, అనుష్టాన విదానాలూ వ్యక్తించ బడ్డాయి. ఆ స్వామి లీలలో కొన్నింటిని మాత్రమే యా పుస్తకరత్నంలో అంద జేయగలిగాను.

మన మధ్యనే తేజరిల్లుతున్న ఆంజనేయమూర్తిని శ్రద్ధాభక్తులతో, విశేషాస్కీ సాధనల ద్వారా తులసీ దాసాదులు యా యుగంలోనే ప్రత్యక్షం చేసుకున్నారు. ఇంకా యెందరో భక్తులు ఆ దివ్యమూర్తిని సందర్శించారు కూడ. ఆ దివ్య తేజోవిలసితుని అనుగ్రహాన్ని పొందడానికి శాస్త్రాలలో యెన్నో మంత్రానుష్టానాలు, యంత్రా రాధనా విదానాలూ ఉన్నాయి. సద్గురువు ద్వారా వాటిని అనుష్టం చగలిగిన నాడు శ్రీమదాంజనేయ స్వామి వారిని దర్శించ గలుగుతాము. శ్రీస్వామి! వారి నృరణమాత్రంచే హృదయం పవిత్రమవుతుంది. ఆ దేవదేవుని దివ్యానుగ్రహం లభించి సమస్త సుఖ శాంతులూ లభిస్తాయి.

॥మంగళం మహాత్॥

హనుమదు పానవ

శ్రీఆంజనేయ స్వామి పూజా విధానము

వైశాఖ బహుళ దశమి హనుమజ్జయంతి, ఆ నాడే గాక నిత్యము లేదా ప్రతి శని మంగళహరములు సర్వ జనులు వ్యక్తిగతముగా గాని, సామూహికముగా గాని, తమకు తాముగా గాని, పురోహిత సహాయ ముతో గాని ఆచరించుటకు అనువైన ఆంజనేయస్వామి పూజా విధాన మిది.

ముందుగా దీపారాధన చేసి నమస్కరించి.....

ఆచమనం - కేశవాయ స్వాహా, నారాయణాయ స్వాహా, మాధవాయ స్వాహా, గోవిందాయ నమః, విష్ణవే నమః, మధుసూదనాయ నమః, త్రివిక్రమాయ నమః వామనాయ నమః శ్రీదరాయ నమః, హృషీకేశాయ నమః, పద్మనాభాయ నమః దామోదరాయ నమః, సంకర్ణాయ నమః, వాసుదేవాయ నమః, ప్రద్యుమ్నాయ నమః, అనిరుద్ధాయ నమః, పురుషోత్తమాయ నమః అధోక్షజాయ నమః, నారసింహాయ నమః, అచ్యుతాయ నమః, జనార్థనాయ నమః ఉపేంద్రాయ నమః, హరయే నమః, శ్రీకృష్ణాయ నమః।

ఉత్తిష్ఠంతు భూతపీశాచాః యేతే భూమి భారకాః

ఏ తేషా మవిరోధేని బ్రహ్మకర్మ సమారథో

(ప్రాణాయామము చేసి)

మమోపాత్త సమస్త దురితక్షయ ద్వారా, శ్రీపరమేశ్వర ముద్దిశ్య శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యశ్శం శుభే శోభనే ముహూర్తే, అద్య బ్రహ్మణః

ద్వితీయపరార్థే, శ్వేతవరాహకల్పే వైవస్యతమన్యంతరే, కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్యేవే భరతవర్షే, భరతభండె మేరోర్దక్షిణాదిగ్ంగై, శ్రీశైలస్యశశాస్యప్రదేశే, కృష్ణగోదావరోర్మధ్యదేశే, శోభనగ్యో సమస్తదేవతా బ్రహ్మాణహరిహరసన్నిధౌ, అస్మిన్వర్తమానవ్యావ హరికచాంద్రమానేన, ప్రభవాదిసంవత్సరాణాం మధ్యే.... నామ సంవత్సరే.... అయినే..... బుతో..... మానే.... పక్షే... తిథో..... వాసరే శుభనక్కుతే, శుభయోగే, శుభకరణ ఏవం గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం, శుభతిథౌ, (వ్యక్తిగతమైనవో) అస్మాకం, సహకుటుంబానాం(సామూహికమైనవో)సహసమాజానాం, క్షేమసైర్య విజయ అభయ ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభివృద్ధిర్థం, ధర్మర్థ కామమోక్షచతుర్యధపలపురుషార్థసిద్ధుర్థం పుత్రప్రాత్రాభివృద్ధుర్థం, ఇష్టకామ్యర్థసిద్ధుర్థం, సమస్తసన్మంగళఫలావాప్తుర్థం, యథాజ్ఞానం, యథామిలితోప చార్టేః శ్రీ హనుమదైవతా పూజాం కరిష్యే, తదాదౌ నిర్విశ్వేష్మనపరిసమాప్తుర్థం, శ్రీ మహాగణాధిపతి పూజాం కరిష్యే, తదంగ కలశారాధనం కరిష్యే.

కలశస్యముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రస్యమార్శితః మూలే తత్త్స్ఫీతో
బ్రహ్మ మధ్యే మాతృగణా స్పృహతాః | కుండొతు సాగరాస్పృహ్య
సప్తదీప్యపో వసుంధరా.

బుగ్యోఽథ యజుర్వేదో హ్యథర్వణః||
అంగైశ్చ సహితా స్పృహ్య కలశాంబు సమార్శితాః ||
గంగే చ యమునే చైవ కృష్ణే గోదావరి సరస్వతీ||
నర్మదే సింధు కావేర్య జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు|
ఆయాంతు శ్రీమహాగణాధిపతి పూజ్యార్థం మమ దురితక్షయ

కారాకాః, కలళోదకేన దేవం ఆత్మానం చ పూజా ద్రవ్యాణి సంప్రోక్షు॥

శ్రీ మహాగణాధిపతి స్థిరోభవ, వరదోభవ, సుముఖోభవ, సుప్రసన్నోభవ, స్థిరాసనం కురు ॥ క్లో ॥ స్వామిన్ సర్వజగన్మాఢ యావత్మాజావసానకం । తావత్త్వం ప్రేతి భావేన బింబేస్విన్ సన్నిధిం కురు ॥ శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః ధ్యాయామి, ఆవాహయామి, రత్నసింహసనం సమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి, హస్తయోః అఫ్యం సమర్పయామి, ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి, స్నానం సమర్పయామి. వప్రయుగ్మం సమర్పయామి, యజ్ఞాపోవితం సమర్పయామి, శ్రీగంధం సమర్పయామి. అక్షతాన్ సమర్పయామి, పుష్టిః పూజయామి - సుముఖాయనమః ॥ ఏకదొంతాయనమః । కపీలాయనమః । గజక్రూర్కాయనమః । లంబోదరాయనమః । వికటాయనమః । విఘ్నురాజాయనమః । గణాధిపాయనమః । ధూమకేతవేనమః । గణాధ్వక్షాయనమః । ఫాలచంద్రాయ నమః । గజాననాయనమః । వక్రతుండ్రాయనమః । శూర్పక్రూయనమః । హౌరంభాయనమః । స్వందపూర్వజ్ఞాయనమః । శ్రీ మహాగణాధిపతయేనమః । ధూప మాఘ్రాపయామి, దీపం దర్శయామి, ఆచమనీయం సమర్పయామి, నైవేద్యం సమర్పయామి, నీరాజనం దర్శయామి, సువర్ణమంత్రపుష్పం సమర్పయామి, ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి క్లో ॥ వక్రతుండం మహాకాయం సూర్యకోటి సమప్రభం, అవిఘ్నం కురు మే దేవ సర్వకార్యేషు సర్వదా ॥ ఇతి ప్రార్థనాం సమర్పయామి, ధ్యానావాహనాది షోడశో పచార పూజయాచ భగవాన్ సర్వత్కృతః.... శ్రీ మహాగణాధిపతి స్వప్రీతస్పు ప్రసన్నో వరదో భవతు శ్రీ మహాగణాధిపతి ప్రసాదం శిరసా గృహ్ణమి.

శ్రీ హనుమదైవతా పూజా ప్రారంభః

శరామధ్యానమ్.

శ్లో వైదేహి సహితం సురద్రుమతలే ప్రామే మహామంటపే
మధ్య పుష్పకమాసనే మణిమమే వీరాసనే సుస్థితం
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజన సుతే త్యుత్యం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాంతం భరతాభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్

ఆంజనేయ ధ్యానమ్.

శ్లో. అతులిత బలధామం స్వర్ణ కైలాభ దేహం దనుజ వన
కృష్ణానుం జ్ఞానినా మగ్రగణ్యం సకల గుణ నిధానం వానరాణ
మధీశం రఘుపతి ప్రియభక్తం వాతజాతం నమామి.

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవా ధురంధరాయ నమః
ధ్యాయామి, ధ్యానం సమర్పయామి.

శ్లో || ఆగచ్చ హనుమదైవ, త్వం సువర్ణలయా సహ
పూజా సమాప్తి పర్యంతం, భవసన్నిహితో ముదా ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధ రాయనమః
ఆవాహయామి ఆవాహనం సమర్పయామి.

శ్లో. భీమాగ్రజ మహాప్రాజ్ఞ, త్వం మమాభిముఖో భవ |
శ్రీరామసేవక శ్రీమన్ ప్రసీద జగతాం పతే|
హో స్వామిన్, స్థిరోభవ, వరదోభవ, సుముఖోభవ,
సుప్రవోభవ, స్థిరాసనం కురు ||

శ్లో. దేవదేవ జగన్నాథ, కేసరి ప్రియనందన ||

రత్న సింహాసనం తుభ్యం, దాస్యమి హనుమత్పుభో ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవా ధురంధరాయ నమః
నవరత్న ఖచిత స్వద్మసింహాసనం సమర్పయామి.

శ్లో. యోగిద్యేయాంప్రైపద్మాయ, జగతాం పతయే నమః |

పాద్యం మయార్పితం దేవ, గృహణ పురుషోత్తమ ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి.

శ్లో. లక్ష్మీణ ప్రాణ సంరక్ష, సీతాశోక వినాశనః |

గృహణార్థం మయాదత్తం, అంజనా ప్రియనందన ||

శ్రీ సీతా సమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
హస్తయోః అర్థం సమర్పయామి

శ్లో. వాల్మాగ్రసేతుబంధాయ ! శతానవ వధాయ చ !

తుభ్యమాచమనం దత్త ! ప్రతిగృహ్ణమ్య మారుతే ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో. అర్పువద్వయజ సంవాస | దశానవ మదాపహ |

మధుపర్కం ప్రదాస్యమి, హనుమత్పుతిగృహ్యతామ్ ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
మధుపర్కం సమర్పయామి.

శ్లో. గంగాది సర్వతీర్థేభ్యః | సమానీతైర్పువోదకై : |

భవంతం స్వాపయశ్యమి కౌనాయక గృహ్యతామ్ ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
ఖద్భోదక స్నానం సమర్పయామి.

శ్లో. పీతాంబర మిదం తుభ్యం | తప్తహోటక సన్నిభం |
దాస్యమి వానర శ్రేష్ఠ సంగ్రహణ నమోఽస్తుతే ||
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
వప్రయుగ్మం సమర్పయామి.

శ్లో. బ్రహ్మసూత్రమిదం దివ్యం | ముక్తా దామోష్టోభితం |
స్వీకురుష్యంజనీ పుత్ర | భక్త రక్షణ తత్పర ||
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః |
యజ్ఞహోవీతం సమర్పయామి.

శ్లో. ఉత్తరీయం తు దాస్యమి | సంసారోత్సరకారణ |
గృహణ రమయాప్రీత్యా | ప్రతిష్టాస్నిప్రతివపాదయోః ||
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః |
ఉత్తరీయం సమర్పయామి.

శ్లో. భూషణాని మహోర్మాణి కిరీట ప్రముఖాన్యహం |
తుభ్యం దాస్యమి సర్వేష | గృహణ కపినాయక ||
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః |
అభరణాని సమర్పయామి.

శ్లో. కస్తూరీ కుంకుమాన్మిశ్రం | కర్మార్గసురువాసితం |
శ్రీవందనంతు దాస్యమి | గృహ్యతాం హనుమత్రైభో ||
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః
దివ్య శ్రీ చందనంసమర్పయామి.

క్షో. సుగంధాని సురూపాణి | వన్యాని వివిధాని చ |

చంపకాదీని పుష్టాణి | కమలాన్యత్పులాని చ ||

తులసీదళ బిల్యాని | మనసా కల్పితాని చ

గృహణ హనుమదైవ | ప్రణతోచస్మిపదాంబజే ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః |

పుష్టాణి సమర్పయామి.

క్షో. శాలీయా నక్షత్రాన్ రమ్యాన్ | పద్మరాగ సమప్రభాన్ |

అఖండాన్ ఖండిత ధ్వంత స్వీకురుష్వదయానిథే ||

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవాధురంధరాయ నమః |

అక్షత్రాన్ సమర్పయామి.

అథ అంగపూజా.

మారుతయే నమః | పాదౌ పూజయామి | సుగ్రీవ సఖాయు నమః
గుల్మో పూజయామి, అంగద మిత్రాయ నమః | జంఫే పూజయామి,
రామదాసాయ నమః | ఊరూ పూజయామి, అక్షమ్మాయ నమః |
కటీం పూజయామి, లంకాదహనాయ నమః | వాలం పూజయామి,
సంజీవన నగాహారై నమః | స్వంధౌ పూజయామి, శామిత్రి
ప్రాణదాతాయ నమః | వక్షస్తలం పూజయామి, కుంరిత దశకంతాయ
నమః | కంరం పూజయామి, రామాభిషేక కారిణే నమః | హస్త
పూజయామి, మంత్రరచిత రామాయణాయ నమః | కఫ్కం
పూజయామి, ప్రసన్నవదనాయ నమః | వదనం పూజయామి,
పింగళ నేత్రాయ నమః | నేత్రై పూజయామి, శ్రుతి పారాయణాయ
నమః | క్రోత్రై పూజయామి, ఊర్ధ్వ పుండ ధారిణే నమః | కపోలం
పూజయామి, మణికంతమాలికాయ నమః | శిరః పూజయామి,
సర్వాభీష్ట ప్రదాయ నమః | సర్వాణ్యాంగాని పూజయామి.

అథ అష్టాతర శతనామ పూజा.

ఓం ఆంజనేయాయ నమః	ఓం హసుమతే నమః
మహావీరాయ నమః	మారుతాత్మజాయ నమః
తత్త్వజ్ఞాన ప్రదాయ నమః	మహాబల పరాక్రమాయ నమః
సీతాదేవీ ముద్రా ప్రదాయకాయ నమః	కారాగ్నూ విమోత్క్రే నమః
సర్వగ్రహ వినాశినే నమః	శ్వంఖలభంధమోవకాయ నమః
భీమసేన సహాయకృతే నమః	సాగరోత్సరకాయ నమః
పరవిద్య పరీహారాయ నమః	ప్రాజ్ఞాయ నమః
పరశోర్య వినాశకాయ నమః	రామదూతాయ నమః
పరయంత నిరాకర్త్రే నమః	ప్రతాపవతే నమః
పరమంత ప్రభేదకాయ నమః	వానరాయ నమః
సర్వదుఖహరాయ నమః	ఉంకిణి భంజనాయ నమః
సర్వలోకచారిణే నమః	శ్రీమతే నమః
మనోజవాయ నమః	సర్వమంత స్వరూపిణే నమః
పారిజాతద్రుమమూలస్థాయ నమః	సర్వతంత స్వరూపిణే నమః
అశోకవనికా చేప్తి నమః	గంధమారన కైలస్థాయ నమః
సర్వమాయావిభంజకాయ నమః	ఉంకాపుర విదాహకాయ నమః
సర్వబంధ విమోత్క్రే నమః	సుగ్రీవ సచివాయ నమః
రక్షో విధ్యంసకారకాయ నమః	ధీరాయ నమః
సర్వయంత్రాత్మకాయ నమః	శారాయ నమః
కపీశ్వరాయ నమః	దైత్యకులాంతకాయ నమః
మహాకాయాయ నమః	సురార్జుతాయ నమః
సర్వరోగహరాయ నమః	మహాతేజసే నమః
సర్వ విద్యాసంపత్ప్రిదాయకాయ నమః	ప్రభవే నమః
కపేసేనా సాయకాయ నమః	బలసేద్దికరాయ నమః
భవిష్యత్వశురాసనాయ నమః	కేసరీసుతాయ నమః
కుమార బ్రహ్మారిణే నమః	సీతాశోక నివారకాయ నమః
ఓం రత్నకుండల దీప్తి మతే నమః	ఓం అంజనాగ్ర్హ సంభూతాయ నమః
సంచలద్వార సన్వద్ధలంబమాన	

శిఖోజ్యలాయ నమః
 గంధర్వ విద్యతత్త్వజ్ఞాయ నమః
 లడ్చుణ ప్రాణదాత్రే నమః
 వజ్రకాయాయ నమః
 మహాద్వయమే నమః
 చిరంజీవినే నమః
 రామభక్తాయ నమః
 దైత్యకార్యవిష్మాతకాయ నమః
 అష్టహంత్రే నమః
 కాంచనాభాయ నమః
 చంచవక్రాయ నమః
 మహాతపనే నమః
 విజితేంద్రియాయ నమః
 సింహికా ప్రాణభంజనాయ నమః
 మహారావణ మర్దనాయ నమః
 సృటికాభాయ నమః
 వాగధీశాయ నమః
 నవవ్యకృతి పండితాయ నమః
 చతుర్మాహవే నమః
 దీనబంధవే నమః
 మహాత్మనే నమః
 భక్తవత్సలాయ నమః
 రామ మాడామణి ప్రదాయనమః
 కామరూపిణే నమః
 పీంగళాక్షాయ నమః
 వార్ధమైనాక పూజితాయ నమః
 కబలీకృత మార్తాండ →
 మండలాయ నమః
 శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాద సేవా ధురంధరాయ నమః
 నానావిధ పరిమళ పత్ర పుష్టిణి సమర్పయామి.

బొలార్పు సదృశానవాయ నమః
 విభీషణ ప్రియకరాయ నమః
 దశగ్రీవ కులాంతకాయ నమః
 దాంతాయ నమః
 కాంతాయ నమః
 ప్రసన్నాత్మనే నమః
 శతకంర మదాపవ్యాతే నమః
 యోగినే నమః
 రామకథా లోలాయ నమః
 సీతాన్యేషణ పండితాయ నమః
 వజ్రదంప్రాయ నమః
 వజ్రనభాయ నమః
 రుద్రవీర్య సముద్రవాయ నమః
 సంజీవ నగాహాట్రే నమః
 శువయే నమః
 వాగ్మినే నమః
 దృఢ ప్రతాయ నమః
 కాలనేమి ప్రమథనాయ నమః
 హరిమర్మణ మర్మటాయ నమః
 ఇంద్ర జిత్ప్రిహితామోష +
 బ్రహ్మప్రత్తి వినివారకాయ నమః
 పార్థ ద్వాగ్రాగ్రసంవాసినే నమః
 శరపంజర భేదకాయ నమః
 దశబాహవే నమః
 లోక్పుర్వాజ్యాయ నమః
 జాంబవత్ప్రితి వర్ధనాయ నమః
 సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవ
 ధురంధరాయ నమః .

ధూప మాప్రాపయామి దీపం దర్శయామి ధూప దీపానంతరం
ఆచమనీయం సమర్పయామి.

నైవేద్యం : (అరటిపండ్లు, కొబ్బరికాయ, పటికబెల్లం మొదల
గునవి) మధ్య మధ్య పాసీయం సమర్పయామి. ఉత్తరాపోశనం
సమర్పయామి, హస్తా ప్రక్షాశయామి. పాదో ప్రక్షాశయామి,
శుద్ధాచ మనీయం సమర్పయామి, తాంబూలం సమర్పయామి,
సీరాజనం సమర్పయామి, సీరాజనానంతరం ఆచమనీయం
సమర్పయామి, సువర్ష దివ్య మంత్రపుష్టం సమర్పయామి,
ఆత్మ ప్రదక్షిణ నమ స్వారమ్ సమర్పయామి.

అంజలి ఘటించుచు ఈ క్రింది ఖ్యాతములు ధ్యానము
చేయనసు.

అంజనేయ ధ్యానమ్.

1. గోప్యదీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసం
రామాయణ మహామాలారత్నం వందేటనిలాత్మజం |
- అంజనా నందనం వీరం జానకీ శోకనాశనం
కపీశమక్క హంతారం వందే లంకా భయంకరమ్ |
2. ఉల్లంఘ్య సింధోస్మలిలం సలీలం యక్షోక వహ్నిం జనకాత్మజాయాః
ఆదాయ తేనైవ దదాచ లంకాం నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం |
3. ఆంజనేయ మతి పాటలాననం కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహం
పౌరిజాత తరుమూల వాసినం భావయామి పవమాన నందనం |
4. యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం తత్త తత్త కృత మస్తకాంజలిం
శ్రీమృహరి పరిపూర్వ లోచనం మారుతిం నమత రాక్షసాంతకం |
5. మునిజవం మారుత తుల్య వేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం
శ్రీత్వజం వానరయూఢ ముఖ్యం శ్రీరామమాతం శిరసానమామి

- నాద చిందు కళాతీతం ఉత్పత్తిస్తీతి వర్ణితం
సౌక్ష్మాదీశ్వర సద్గుపం హనుమంతం భజామ్యహం । 6
- శ్లో. సర్వారిష్ట నివారకం శుభకరంపింగాక్షమక్షాపహం
సీతాన్వేషణ తత్పరం కపివరం కోబీస్త్ర సూర్యప్రభమ్
అంకాద్వీప భయంకరం సకలదం సుగ్రీవ సమ్మానినం
దేవేంద్రాది సమస్త దేవ వినుతం కాకుత్థదూతం భజే । 7
- బుధీర్పుం యకోధై ర్యం నిర్భయత్వ మరోగతా
అజాడ్యం వాక్యటుత్వం చ హనుమత్స్నిరణాద్భవేత్ । 8
- యస్యస్మృత్యం చ నామోక్యాశుతపః పూజా క్రీయాదిష్ట
మ్యానం సంపూర్ణతాం యాతి సద్యో వందే కపిశ్వరం । 9
- మంత్రహీనం క్రీయాహీనం భక్తిహీనం సమీరజ
యత్పూజితం మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే । 10

అనయా ధ్యాన ఆవాహనాది శోడశోపచార పూజ యాచ
భగవాన్ సర్వత్సకః శ్రీ ఆంజనేయ దేవతాస్మి శ్రీతస్మి ప్రసన్సో
వరదో భవతు. ఏతత్పలం సర్వం శ్రీ ఆంజనేయ దేవతార్పణమస్త.
శ్రీ ఆంజనేయ స్వామినే నమః యథాస్థానం ప్రవేశయామి.

పూజానంతరం స్వామివారి కథాశ్రవణ మననాదులు చేయవలెను.

వీరాంజనేయా ! రావయ్యా !
సర్వ భారమూ వీదేనయ్యా !

హనుమత్ సూక్తం

శ్రీమాన్ సర్వలక్ష్మణ సంపన్మోళ జయప్రదః సర్వభరణ
 భూషిత ఉదారో మహోన్నత ఉష్టోరూఢః కేనరీ
 ప్రియనందనో వాయుతమాజో యథేచ్చంపంపాతీర్థవిహారీ
 గంధ మాదన సంచారీ హేమ ప్రాకారాంచిత కనక కదళీ
 వనాంతరనివాసీపరమాత్మ మకరీశాపవిమోచనో హేమవర్ణా
 నానారత్న ఖచితా మమూల్యం మేఘలాం స్వర్ణా పవీతం
 కాశేయ వప్త్రం చ బిభ్రాణం సనాతనో మహబల అప్రమేయ
 -ప్రతాపశాలీ రజితవర్ణర్థ శుద్ధ స్వటీక సంకాశః పంచవదనః
 పంచదశనేత్ర స్ఫకల దివ్యప్రతిథారీ సువర్ణలారమణో
 మహోంద్రాద్యష్ట దిక్షాలక త్రయ ప్రీంశ దీర్ఘాణ మునిగణ
 గంధర్వయుష్టకిన్నరపన్నగాసురపూజిత పాదపద్మ యుగళో
 నానావర్ణః కామరూపః కామచారీ యోగిధ్వేయః శ్రీహనుమాన్
 ఆంజనేయః విరాద్రూపః విశ్వత్సుపవన నందనః పార్వతీపుత్రః
 ఈశ్వర తమాజః సకల మనో రథానో దదాతు.

సద్గురువు దగ్గర ఉపదేశం పొందిన నిత్యం ॥

“పౌరాయుణాల వంతున 120 రోజులు చెయ్యాలి”

ఆంజనేయని ద్వాదశనామావళి

హనుమా నంజనాసూనుః వాయుపుత్రో మహాబలః రామేష్టః
ఫల్గుణసభః పింగ్కోచ మితపిక్రమః ఉదధి క్రమణశైవ సీతాకోక
వినాశకః, లక్ష్మీణ ప్రాణదాతా చ దశగ్రీవస్యదర్శపో ద్వాదశైని
నామానికపీంద్రస్యమహాత్మనః స్వాపకాలేపలేన్నిత్యం యాత్రాకాలే
విశేషతః, తస్యమృత్యుభయం నాస్తి సర్వత విజయా భవేత్ ॥

(ఈ ద్వాదశనామావళి పరుండునపుడు, ప్రయాణసమయమున
పరించుటవలన మృత్యు భయ ముండదు. విజయప్రాప్తించును.

ప్రాతః స్నేరణము.

మంత్రానుష్టాపములు, కలిననియమాలు ఆచరించుటకు అందరికి
శక్తి లేకున్నను స్తోత్రమననాదులచే హనుమన్మహార్థరుని కృపకు
ప్రతియొక్కరు పాత్రులగుటకు అవకాశము కలదు. ఆ దృష్టితో
యా ప్రాతఃస్నేరణము, స్తోత్రములు తదితరములు యచ్చట
ఈయబడుచున్నవి.

హనుమన్మతి

(వేకువధుమాముననే లేచి పరింపదగినక్కోష్టక ఏది)

స్తో. వీక్ష్యే కదాహం తరుణార్థ సన్నిభమ్ దయామృతార్థీరుణంక జేక్కణమ్
సుఖం కుంద్రస్య ముదుస్నైతాంచితమ్ చిరత్న రత్నాంచిత గండలోజ్యలమ్.
కదాహ మాదాపుయాంత మద్భూత ప్రభావమీశం జగతాం కౌపభుమ్
సమీక్ష వేగ రథిగమ్యసుస్తువ్ జగమ హర్ష త్ర్పతస్పదాభ్యయో!
కదాంజనాసూను పదాంబుజద్వయం కరోరసంసార భయప్రశామకమ్
కరద్వయేన ప్రతి గృహ్యసార్దరో మదీయ మూర్ఖాన మలంకరోమృషామ్!

కదా లురంతం స్వపదబ్బయోర్చుదా హలాత్మముద్దాచ్య హరీంద్రనాయకః
మదీయ మూర్ఖీ స్వకరాంబుజం శుభం నిధాయ మాభీరతి వీడ్డుతే విభుః ।

ప్రదీప్తకార్త స్వర్షైల భాస్యరం ప్రభూతరక్షో గణదర్శ శిక్షకమ్
వపుః కదాలింగ్య వర ప్రదం సతాం సువర్ప లేశస్య సుఖిభవా మ్యహమ్ ।

క్లో. ధన్యోవాచః కపివర గుణస్త్రైత పూతా కవీనాం
ధన్యోజంతు ర్జగతి హనుమత్సారపూజా ప్రవీణ
ధన్యావాసా స్పుతత హనుమత్సార ముద్రాభి రామ
ధన్యం లోకే కుకుల మభూ దాంజనేయావతారాత్ ॥

క్లో. జంతూనామతి దుర్రభతా మనుజతా తత్త్వాపేభూదేవతా
బ్రహ్మణైపే చ వేదరాప్రతి విషయా ప్రజ్ఞా తత్తో దుర్రభా
తత్త్వాప్యతమ దేవతా విషయిణి భక్తిర్భూతో ద్భేదిని
దుర్రభ్యాసుతరాం తత్తో హనుమత్సారారవిందేరతిః ।

క్లో. అహం హనూమత్సారవాచ్య దైవం భజామి సానంద మనోవిహంగం
తదన్యదైవం న కదాపి దేవం బ్రహ్మది భూయోపి న శాలనేత్రం ।

క్లో. యూష్మపుక మిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ మానవః
పరేదనస్యయా భక్త్యాస్పర్శాస్మానవాప్ను యాత్ ॥

ఆంజనేయ స్తోత్రమ్.

క్లో. రం రం రం రక్త వర్షం దినకరవదనం తీక్షదంప్రైకరాళం
రం రం రం రమ్య తేజం గిరిచలనకరం కీర్తిపంచాది వక్కం
రం రం రం రాజయోగం సకల శుభనిధిం సప్త భేతాశం భేద్యై
రం రం రం రాక్షసాంతం సకల దిశయశం రామదూతం సమామి.

క్లో. ఖం ఖం ఖం ఖద్గహస్తం విషజ్యరహరణం వేద వేదాంగదీపం
ఖం ఖం ఖం ఖద్గరూపం త్రిభువన నిలయం దేవతా సుప్రకాశం
ఖం ఖం ఖం కల్పవృక్షం మణిమయ మకుటం మాయామాయా స్వరూపం
ఖం ఖం ఖం కాలచక్రం సకల దిశయశం రామదూతంసమామి.

- శ్లో. ఇం ఇం ఇం ఇంద్రవంద్యం జలనిధికలనం సామ్యసామ్యజ్యలాభం
ఇం ఇం ఇం సీధియోగం నతజవసదయం ఆర్యపూజ్యర్పితాంగం
ఇం ఇం ఇం సీంహసాదం అమృతకరతలం ఆది అంత్య ప్రకాశం
ఇం ఇం ఇం చిత్పురూపం సకలదిశయశం రామదూతం నమామి.
- శ్లో. సం సం సం సాధైభూతం వికుల వదనం పింగలాక్షం సురక్షం
సం సం సం సత్యగీతం సకలమునినుతం శాస్త్రపంపత్కరీయం
సం సం సం సామవేదం నిష్పత్తి సులాలితం నిత్యతత్త్వ స్వరూపం
సం సం సం సావధానం సకలదిశయశం రామదూతం నమామి
- శ్లో. హం హం హం హంసరూపం స్మృతచికటముఖం సూక్ష్మ సూక్ష్మవతారం
హం హం హం అంతరాత్మం రవిశినయం రమ్యగంభీర భీమం
హం హం హం ఆట్లహసం సురవరనిలయం ఊర్ధ్వరోమం కరాశం
హం హం హం హంసహంసం సకల దిశయశం రామదూతం నమామి.

హనుమత్త్వవచమ్

హరిః ఓమ

ఏకదా సుఖమాసీనం శంకరం లోకశంకరమ్
పప్రచ్ఛ పార్వతీ భక్త్య కర్మారథవశం శుభమ్:

శ్రీ పార్వత్యవాచः భగవన్ దేవ దేవేశ శంభోశంకర శాశ్వత, మహా
దేవ జగన్నాథ శివ విశ్వార్థ హరక. 1. సంగ్రామే సంకటే ఘోరే
భూత ప్రేతాదికేభయే దుఃఖ దావాగ్ని సంత్ప్రేభంధనే వ్యాధిసంకులే. *
2 దారిద్ర్యే మహతి ప్రాప్తే కుష్ఠరోగేజ్యరేభమే చాతుర్ధికే సన్నిపాతే
వాతే పిత్తే కఫే తథా. శోకాకులేము మర్యేము కేన రక్షా భవేధ్యువమ్.

శ్రీ రుద్రోవాచः శృంగదేవి ప్రవక్ష్యమి లోకానాం హితకామ్యయా;
విధిషణాయ రామేణ ప్రేమ్మా దత్తం చ యత్పురా. 4 కవచం

కపీనాథస్వ వాయుపుత్రస్వధీమతః తద్గహ్యం సంప్రవక్ష్యామి
 విశేషాచ్ఛ్వాణు సుందరి. 5 ఉద్యదాదిత్య సంకాశముదారభుజ
 విక్రమమ్. కందర్ప కోటి లావణ్యం సర్వ విద్య విశారదం. 6.
 శ్రీరామ హృదయానందం భక్తకల్పమహిరుహమ్, అభయం వరదం
 దోర్ఘ్యం కలయే మారుతాత్మజః 7. శ్రీరామరామ రామేతి రమే
 రామే మనోరమే, సహస్ర నామ తత్తుల్యం రామనామ వరాననే. 8.
 ఉల్లంఘ్య సింధోస్సలిలం సలీలం యక్షోక వహ్నిం జనకాత్మజా
 యాః ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం నమామి తం ప్రాంజలిరాం
 జనేయమ్, 9. మనోజవం మారుత తుల్య వేగం జితేంద్రియం
 బుద్ధి మతాం వరిష్ఠమ్ వాతాత్మజం వాసదయుధ ముఖ్యం
 శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి. అస్య శ్రీ హనుమత్తవచ స్తోత్ర
 మహామంత్రస్వ శ్రీరామచంద్రబుషిః, వీరహనుమాన్ దేవతా
 అనుష్టప్తందః శ్రీరామదూత ప్రీత్యదేజపేవినియోగః(ధ్యానమ్)
 హనుమ నంజనాసూనుర్వయుపుత్రో మహాబలః రామేష్టః
 ఫల్గుణసభః పింగాక్షోచమితవిక్రమః 1. ఉదధిక్రమణశైవసీతాకోక
 వినాశనః లక్ష్మణ ప్రాణదాతా చదశగ్రీవస్వ దర్పహః; 2. ద్వాదశైతాని
 నామాని కేంద్రస్య మహాత్మనః స్వాపకాలే, పశేన్నత్యం యాత్రాకాలే
 విశేషతః; 3. తస్య మృత్యు భయం నాస్తి సర్వత్ర విజయాభవేత్,
 స్వాటేకాభం స్వర్వకాంతిం ద్వీభుజం చ కృతాంజలిమ్; 4. కుం
 డలద్వయ సంశోభిముఖాంభోజం హరింభజేత్; 5. ఆంజనేయ
 మతిపాటులాననం కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహమ్ పారిజాత,
 తరుమూల వాసినం భావయామి పవ మాన నందనమ్; 6. యత్ర
 యత్ర రఘునాథకీర్తనం తత్త తత్త కృతమస్త కాంజలిమ్ బాష్పవారి
 పరిపూర్ణలోచనం మారుతిం నమత రాక్షసాంతకమ్; 7. విజయం

లభతే సత్యం పరం సౌఖ్య మవాప్నుయాత్, భూతప్రేత పీశాచాస్చ
బ్రహ్మ రాక్షసదర్శనే; 8. సింహావ్యాఘ్రభయే ప్రాప్తే శత్రువస్త్రాప్త
పంజరే దుఃఖే మహారణచైవ పీశాచ గ్రహపాతకే; 9. శతవారం
పశేన్నిత్యం మండలం భక్తితత్పరః సర్వసౌఖ్య మవాప్నోతి త్రిసంధ్యం
రామపోతః; 10. అపరాజిత పింగాక్ష నమస్తే రాజపూజిత,
ప్రస్తావంచయ కరిష్యామి సిద్ధిర్భవతు మే సదా; 11. ఆయుః
ప్రజ్ఞాతుషోలక్ష్మీ శ్రద్ధా పుత్రా స్నేహితా, ఆరోగ్యం దేహసౌఖ్యం చ
కపొనాథ నమోఽస్తుతే; 13. దీనేమయి దయాం కృత్యామమ
దుఃఖం వినాశయ షయ్యర్యం పుత్ర లాభం చ లక్ష్మీం దేహి
సదాప్రభో; 17. త్వత్ప్రాద పంకజ ద్వంద్వం వినా నాన్యం
భజామ్యహమ్ స్వానాతిరిక్తం యత్క్రంచి త్తత్పర్యం క్షంతుమర్హనే;
14. మాతా త్యం చ పితాత్యం చ భ్రాతాత్యం చ ప్రభర్మమ
త్వమేవ శరణం ప్రాప్తం రక్షమాం కరుణానిధి; 15. నానావిష్ణుంశ్చ
రోగాంశ్చ నాశయ త్యం సదామమ త్రిలక్షం హనుమన్నామ యో
జపేభక్తితత్పరః; 16. రాజద్వారే మహామారే భయం నైవారి
సంకటే బ్రహ్మరాక్షస భూతానాం భయ లేశో నవిద్యతే.

శ్రీ సీతారామలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్యమేత
శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మర్పణమస్త

శ్రీ మదాంజనేయష్టోత్రర శతనామ స్తోత్రమ్.

- అంజనేయో మహావీరో హనుమా న్యారుతాత్మజః
- తత్త్వజ్ఞాన ప్రదస్మితా దేవీముద్రా ప్రదాయకః 1
- అశోకవనికాచ్ఛేత్తా సర్వ మాయావిభంజనః
- సర్వబంధ విమోక్షా చ రక్షో విధ్వంసకారకః 2
- పరవిద్య పరీహరః పరశోర్య వినాశనః
- పరమంతనిరాకర్తా పరయంత్ర ప్రభేదకః 3
- సర్వ గ్రహవినాశి చ భీమసేన సహయకృత్
- సర్వదుఃఖ హరస్యర్వలోకచారీ మనోజవః 4
- పారిజాత ద్రుమూలస్థస్యర్వ మంత్రస్యరూపవాన్
- సర్వతంత్ర స్వరూపి చ సర్వయంత్రాత్మక ప్తతా 5
- కపీశ్వరో మహాకాయ స్యర్వరోగహరః ప్రభుః
- బలస్థి కరస్యర్వవిద్య సంపత్ర్పదాయకః 6
- కపీసేనా నాయకశ్చ భవిష్యచథతురాననః
- కుమార బ్రహ్మచారీ చ రత్నకుండలదీపీమాన్ 7
- సంచలద్వాలసన్వద్ధ లంబ మానశిఖోజ్యలః
- గంధర్వ విద్యాతత్త్వజ్ఞో మహాబలపరాక్రమః 8
- కారాగ్యు విమోక్షా చ శృంఖలాబంధ మోచకః
- సాగరోత్తారకః ప్రాజ్ఞో రామదూతః ప్రతాపవాన్ 9
- వానరః కేసరీసుతః సీతాశోక నివారకః
- అంజనాగర్భ సంభూతో బాలార్థసదృశాననః 10
- విభీషణ ప్రియకరో దశ గ్రీవ కులాంతకః

లడ్కుణ ప్రాణదాతా చ వజ్రకాయో మహోద్యతిః	11
చిరంజీవి రామభక్తో దై త్యక్తార్యవిఘూతకః	
అక్షహంతా కాంచనాభః పంచవక్తో మహోతపః	12
లంకిణీభంజన శ్రీమాన్ సింహీకా ప్రాణభంజనః	
గంధమాదనసై లస్థా లంకాపుర విదాహకః	13
సుగ్రీవసచివో ధీరశ్వారో దై త్యకులాంతకః	
సురార్పితో మహాతేజా రామచూమణిప్రదః	14
కామరూపీ పీంగళ్మాషో వార్ధిమైనాక పూజితః	
కబళీకృత మార్తాండమండలో విజితేంద్రియః	15
రామసుగ్రీవ సంధాతా మహారావు మర్దనః	
సృటీకాఖో వాగధీకో నవవ్యాకృతిపండితః	16
చతురాబహుద్ది నబంధుర్మహత్యా భక్తవత్సలః	
సంజీవ నగమార్తాపుచిర్వాంగీనై దృఢ వ్రతః	17
కాలనేమిప్రమథనో హరిమర్మట మర్మటః	
దాంతశ్శాంతః ప్రసన్నాత్మా శతకంర మదాపహృత్తో	18
యోగీ రామకథాలోల స్నీతాన్వేషణ పండితః	
వజ్రదంప్రో వజ్రినఫో రుద్రవీర్య సముద్భవః	19
ఇంద్రజిత్ర్పీఎతామోషు బ్రహ్మప్రసినివారకః	
పార్థధ్వజాగ్ర సంవాసీ శరపంజర భేదకః	
దశబాహుర్లోక పూజ్యో జాంబవతీప్రతివర్ధనః	20
ఇత్యేవం శ్రీహనుమతో నామాన్ మషోతరం శతమ్	
సితాసమేత శ్రీరామపాదనేవా ధురంధరః	21
యః పశేచ్ఛాణయాన్నిత్యం సర్వాన్మా సవాప్నుయాత్	
ఇతి కాథికారహస్యే	
శ్రీమదాంజనేయాష్టోత్రర శతనామ ప్రస్తోత్రం సంపూర్ణమ్ ..	

శ్రీ వానుమత్పుర బ్రహ్మజీవనమః

శ్రీ రామదూతం - శిరసా నమామి.

అంజనేయ మతిపాటలాననం కాంచనాది కమనీయ విగ్రహమ్ |
 పారిజాత తరుమూల వాసినం భావయామి పవమాన నన్ననమ్ |
 యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం తత్త తత్త కృతమస్త కాళ్ళలిమ్ |
 బాష్పవారి పరిపూర్వీచనం మారుతిం నమత రాక్షసాస్తకమ్ |
 మనోజవం మారుతతుల్య వేగం జితేస్తీయం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠమ్ |
 వాతాత్మజం వానరయూధముఖ్యం శ్రీరామ దూతం శిరసా నమామి
 మిశచాపుతాశము.

1. మకుట రత్న కాంతి మధిత తమిస్రం
శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి ॥
 2. అరుణోదయ రుచిరాననకమలం
 3. స్వర్షపీంగభాస్వర నేత్రయుగం
 4. చలితమకరకుండల గండబాగం
 5. నవమణిమయ రసనామధ్యభాగం
 6. తరుణరుచిర శుభతరవరహం
 7. సమలంకృతదివ్య స్వర్ణపీఠం
 8. కటీతట విలసిత కాంచనచేలం
 9. మంజుమంజీర మహితపదాబ్జం
 10. దినమణిశతనిభ దివ్యప్రకాశం
 11. సకలసద్గుణబ్యంద సార పయోధిం
 12. దాసముఖామ్రాజ దశ శతభానుం
 13. వాల్మీకి కృతకావ్య వరసరోవంసం
 14. శితజనకువలయ శితమయూఫం

15.	రామలావణ్యభ రాగమయూరం	శ్రీరామదూతం
16.	రామచంద్రవదరాజీవ మధుపం	"
17.	తరుణాయత దోష్టంభ గంభీరం	"
18.	సుగ్రీవ శ్రీరామ సంధాన హేతుం	"
19.	సుగ్రీవ వెదిత శ్రీరామవృత్తాన్తం	"
20.	అగ్నిస్కాంక్షకృత అర్జుజరామం	"
21.	సీతాభూషణ సమర్పితరామం	"
22.	శ్రీరామ సుగ్రీవ సఫోయల్లాసం	"
23.	వాలివదోహాయ వరమృదువాక్యం	"
24.	సుగ్రీవ పట్టాభిషేక ప్రవీణం	"
25.	వానరసేనా సమాపుతథిరం	"
26.	సకల దేశాగత శాఖామృగాళిం	"
27.	రామచంద్రదత్త రమణీయభూషణ	"
28.	స్వయంప్రభాదత్త సుఫలాతిభోజ్యం	"
29.	లంకాగమనసుమలంకృత దేహం	"
30.	సాగరోల్లంఘన సంపూర్ణకాయం	"
31.	అభీమధ్యమిత్ర అగపతిపూజ్యం	"
32.	సురస మాయాధ్వన్త సూర్యప్రకాశం	"
33.	ఛాయాగ్రహచ్ఛేద శమనస్వరూపం	"
34.	దివ్యోద్యగకృత గోష్మాదజలధిం	"
35.	సువేలా శిఖరాగ్ర శ్రమితాభిగమనం	"
36.	లంకిణీభంజన లావణ్యసారం	"
37.	లంకావరోద నిశ్శంకితహృదయం	"
38.	సీతాన్వేషణ సురశత్రుసదనం	"

39.	వాయుప్రేరిత వరవనగమనం	శ్రీరామదూతం
40.	సీతాదర్శన చింతాపవరణం	"
41.	రావణదుర్వాక్య అక్షీణకోపం	"
42.	సీతానివేదిత శ్రీరామకుశలం	"
43.	రాఘువీయకథా రంజితరామం	"
44.	రామాంగుళీయక రామానివేద్యం	"
45.	వసుధాత్మజాదత్త వరశిరోభూషం	"
46.	ఆతిశయబలదర్ప అకోకభంగం	"
47.	దనుజ-నివహన-దహన-దావాగ్నిం	"
48.	వజ్రాయుధ ఫోరవాల కరూళం	"
49.	సష్ట మండ్రి కృతశలభకృశానుం	"
50.	జంబుమాలివధ చండ్రప్రతాపం	"
51.	అక్షుకుమార సంహరణ విక్షేపం	"
52.	బ్రహ్మప్రస్తుబంధిత బ్రహ్మవరదానం	"
53.	చాతుర్ఖాగసైన్య చండీతరూపం	"
54.	వాయుప్రేరిత వాలాగ్ని జ్యులం	"
55.	సీతాప్రసాదిత శీతలవాలం	"
56.	వరరాక్షసగ్యహ వహ్ని సందగ్ధం	"
57.	కపిదృక్షకోర సంగత చంద్రబిమ్మం	"
58.	తారాచందనాది తరువరయుక్తం	"
59.	మధువన మధుపాన మత్తకపేస్త్రిం	"
60.	కొసలేయకార్య కరణసమర్థం	"
61.	రామనివేదిత రామావృత్తాన్తం	"
62.	వరషీకణరక్ష వాక్యసైపుణ్యం	"

63.	రామసంవర్ధిత రాక్షస సథ్యం	శ్రీరామదూతం
64.	అభీబంధనకార్య అమితోత్సహం	"
65.	ప్రబల జలదిసేతు బంధన నిపుణం	"
66.	ధూప్రాక్షకంపన త్రిశిరసంహారం	"
67.	రామనామాస్త్రేణ రాక్షసనాశం	"
68.	రణకర్మశఖార రాజితవేషం	"
69.	రావణఘనయుద్ధ రామతురంగం	"
70.	మేఘనాథసైన్య మృత్యుస్వరూపం	"
71.	రక్షణ్ఠజిద్యుద్ధ లక్ష్మణతురంగం	"
72.	లక్ష్మణమూర్ఖ సంరక్షణహృదయం	"
73.	సంజీవాద్రిగమన సంతోషస్వాంతం	"
74.	కాలనేమికృత ఘనమాయాయుక్తం	"
75.	మకరబంధికృత మహితపదాబ్జం	"
76.	ధాన్య మాలినీ శాప ధర్మితరూపం	"
77.	కాలనేమిదనుజ ఖండితధీరం	"
78.	ధికృతాటద్ర్యధిశ తీవ్రప్రకోపం	"
79.	గందర్యసైన్య సంక్షోభప్రతాపం	"
80.	ష్టుబకీకృతధృత సంజీవనాద్రిం	"
81.	భరతసంబోధిత ప్రశమితబాణం	"
82.	మాల్యవదాది మహాదధిహారణం	"
83.	లక్ష్మణప్రాణ సంరక్షణ నిలయం	"
84.	శామిత్రి సమ్మాహ జలద సమీరం	"
85.	అభీమధ్య మథిత రాక్షసవారం	"
86.	స్వాలజంఘాసుర తుముల సంహారణం	"

87. సింధూల్లంఘన జలస్విరం శ్రీరామదూతం

88. వాలప్రాకార సంవేషిత తీరం

89. పాతాళలంకా ప్రవేశితధీరం

90. మత్స్యవల్లభధీర మహాయథీతం

91. మైత్రీకృత ధీ మత్స్యధిపత్యం

92. దోర్ధండీకృతమత్ర దైర్య ప్రతాపం

93. భిన్నతులాయాద్వ భీమస్వరూపం

94. బలరాక్షస్కోటి భంజితసత్యం

95. ప్రతివాక్య శ్రవణ సంతోషితస్వాంతం

96. మైరావణసైన్య మర్దితసూరం

97. మైరావణకృత మర్గసంవేద్యం

98. మహాయాతి ఫోర మైరావణాజీం

99. దోర్ధండీవ్యాఖ్యాతి భండితదైత్యం

100. నీలమేఘకృత నిస్తులరాజ్యం

101. రామలక్ష్మణపూర్వ లంకాభిగమనం

102. సకలవానరస్తుతి సంతోషహృదయం

103. ప్రబలమూలబల ప్రశయకాలగ్నిం

104. రామరావణయుద్ధ రామతురంగం

105. దశకంర కంరవిలుంరన దీక్షం

106. రాక్షసానుజదత్త లంకాభీషేఖం

107. పుష్పకాధిరూఢ పృథ్వీశ సహితం

108. సాకేతపురవాన సబలసంయుక్తం

109. భక్త పాప తిమిర భాస్కరరూపం

110. శతకంరవదోపాయ చాతుర్యయుక్తం

111.	ఏకైక రాక్షస ఏకైక రూపం	శ్రీరామదూతం
112.	శతకంరచ్చేదక సీతాప్రబోధం	"
113.	అవనిజాధిపయుక్త రాజ్యప్రవేశం	"
114.	అశ్వమేధయాగ అమితోత్సాహం	"
115.	దశ శత శిరచ్చేద దీక్షప్రతాపం	"
116.	దశ శత శిరోధార్య భాష్యాతిరిక్తం	"
117.	రాక్షససైన్యజీ భయదస్యరూపం	"
118.	దశ శత శిరచ్చేద దశరథసూనుం	"
119.	సకల సైన్యవృత సాకేతవాపం	"
120.	బోధిత కపివర్య పూర్వస్యరూపం	"
121.	రుంకారోచ్ఛాటిత ధాకీనీ సైన్యం	"
122.	చలితవాల సంవేషితకాయం	"
123.	యజితరామపాద యజురాదివాక్యం	"
124.	శ్రీకాకుళేశాశ్రిత మందారం	"
125.	భక్తజనకాంక్ష ముక్తి నిధానం	"
126.	లీలావినోదిత దాసస్యరూపం	"
127.	పరిపాలిత భక్తపాదపకల్పం	"
128.	బుధజన వేదిత పూర్వస్యరూపం	"
129.	మోహనఫున పెదముక్తివి నివాసం	"
130.	భద్రాచలరామ భద్రసమేతం	"
131.	వరసుందర రామదాసానుపాలం	"
132.	మంగళ మంజనా మారుతపుత్రం	"

శ్రీ రామదూతం శిరసానమామి.

పంచముథీ హనుమత్కృవచ్మ

అస్య శ్రీ పంచముథీ హనుమత్కృవచ స్తోత్ర మంత్రస్య బ్రహ్మబుషిః
గాయత్రీ ఛందః శ్రీహనుమాన్నేవతా రాం భీజఠి మం శక్తిః ।
చంద్రః కీలకం । ఓం రౌం కవచాయహుం । ప్రోం । ఆప్రాయఫట్టి
కశ్యారోఽవాచ:

అధధ్యానం ప్రవక్ష్యామి శృంగా సర్వాంగ సుందరం యత్కృతం
దేవదేవేశి ధ్యానం హనుమతః ప్రియం పంచవక్త్రీం మహాభీమం కపి
యూధసమన్వితం భూహూ భిర్వర్షీ భిర్వృక్తం సర్వకామ్యార్థ సిద్ధిదం ।
పూర్వాంతు వానరం వక్త్రం కోటి సూర్య సమప్రభం దంప్టోకరాళ
వదనం భృకుటీమటీలేకొణం ॥ అస్త్యైవ దక్షిణం వక్త్రం నారసింహం
మహాదుఖతం అత్యుగ్రతేజో వస్తుషం భీషణం భయనాశనం ॥
ప్రశ్నమే గారుడం వక్త్రం వక్తుండం మహాబలం సర్వనాగ ప్రశమనం
సర్వ భూతాది కృంతనం ॥ ఉత్తరే సౌకరం వక్త్రం కృష్ణదీప్త
నభోభయం పాతాఛే సిద్ధ బేతాశ జ్వర రోగాది కృంతనం ॥ ఊర్ధ్వే
హయాననం మోరం దానవాంతకరం పరం యేన వక్త్రేణ విప్రేంద్ర
తాటకాయాః మహాహావే దుర్గతేః శరణం తస్య సర్వ శత్రుహరం
పరం ధ్యాత్యా పంచముఖం రుద్రం హనుమంతం దయా నిధిం
ఖద్దం త్రిహాలం ఖట్టాంగం పాశమంకుశ పర్వతం ముష్టాతు
మోదకో వ్యక్తం ధారయంతం కమండలం భిందిపాలం జ్ఞానముద్రాం
దశమం మునిపుంగవంతు ఏతా న్యాయుధ జాలాని ధారయంతం
భయాపహం ॥ దివ్యమాల్యాంబరథరం దివ్యగంధాను లేపనం
సరైవ్యర్థమయం దేవం హనుమద్విశ్వతో ముఖం. పంచాస్య
మచ్యుత మనేక విచిత్ర వర్ణం వక్త్రం సకంబుదధతం కరిరాజ వీర్యం
పీతాంబరాది ముకుబైరపి శోభితాంగం పింగాక్షమంజని సుతం

హ్యనిశం స్వరామి॥ మర్గటస్య మహాత్మాపాం సర్వశోక వినాశనం
శత్రువంహారకం చైతత్ప్రవచం హ్యపదంహారేత్స్థి ఓం హరి మర్గట
మర్గటాయ స్వాహాపీ|| ఓం నమో భగవతే పంచవదనాయ
పూర్వముఖాయ క్షేముఖాయ సకల శత్రు సంహరణాయస్వాహా
|| ఓం నమో భగవతే పంచవదనాయ ఉత్తరముఖాయ ఆదివరాహాయ
సకల సంపత్కురాయస్వాహా|| ఓం నమో భగవతే పంచవదనాయ
ఉత్స్వముఖాయ హాయగ్రీవాయ సకల జనవశ్యకరాయ స్వాహా

ఇతి మూర్ఖ మంత్రం:

ఓం అస్య శ్రీ పంచముఖీ హనుమత్ప్రవచ స్తోత్రమంత్రస్య శ్రీరామ
చంద్ర బుధిః అనుష్టుప్స్థందః|| శ్రీరామచంద్రోదేవతా || సీతా ఇతి
బీజం | హనుమానితి శక్తిః | హనుమత్ప్రిత్యదే జపే వినియోగః |
పునర్వనుమానితి బీజం | ఓం వాయుపుత్రాయ ఇతి శక్తిః |
అంజనీసుతాయేతి కిలకం| శ్రీరామచంద్రవరప్రసాదసీధ్యాహే జపే
వినియోగః ఓం హామమతే అంగుష్ఠాభ్యం నమః | ఓం హం
వాయుపుత్రాయ తర్జనీభ్యం నమః|| ఓం అంజనీసుతాయ మధ్యమా
భ్యం నమః | ఓం రాం రామదూతాయ అనామికాభ్యం నమః | ఓం
రుధ్రమూర్తయే కనిష్ఠి కాభ్యం నమః | ఓం సం సీతాశోక
నివారణాయ కరతల కరప్పుష్టాభ్యం నమః | ఓం అంజనీసుతాయ
హృదయాయ నమః ఓం రుధ్రమూర్తయే శిరసేస్వాహా | ఓం
వాయుపుత్రాయ శిఖాయైవషట్క | ఓం అగ్నిగౌఢాయ కవచాయ
ముం | ఓం రామదూతాయ నేత్రత్రయాయ వోషట్క | ఓం
పంచముఖీ హనుమతే అస్త్రాయఘట్

అథ ధ్యానః— శ్రీరామదూతాయ ఆంజనేయాయ వాయు

పుత్రాయ మహాబలాయ సీతాకోక నివారణాయ మహాబల
ప్రచండాయ లంకాపురీ దహనాయ ఫల్గుణసభాయ కోలాహల
సకల బ్రహ్మండ విశ్వరూపాయ సప్తసముద్రాంతరాల లంఘితాయ
పింగళవయనాయామిత విక్రమాయ సూర్యబింబ ఫలసేవాధిష్టత
పరాక్రమాయ సంజీవన్యాసంగద లక్ష్మణ మహాకౌణసైన్య ప్రాణదాత్రే
దశగ్రీవ విధ్వంసనాయ రామేష్వాయ సీతాసహిత రామచంద్రవరప్రసా
దాయ షృంగారాగమ పంచముఖీ హనుమన్మంత్ర జవే
వినియోగః.

ఓం హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయస్యహా । ఓం
హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయ వంవంవంవం ఫట్టస్యహా ।
ఓం హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయ ఫంఫంఫంఫంఫం ఫట్టస్యహా ।
ఓం హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయ ఖంఖంఖంఖంఖం మారణాయ
స్యహా । ఓం హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయ రంతంతంతంతం
స్తుంభనాయ స్యహా । ఓం హరిమర్గ్రంత మర్గ్రంతాయ
డండండండండం ఆకర్షణాయ సకల సంపత్కరాయ
పంచముఖీ వీరహనుమతే స్యహా. ఉచ్చాటనే ఓం
థంథంథంథం కరార్పుమూర్త్యే పంచముఖీ హనుమతే
పరయంత్ర తంత్రోచ్చాటనాయ స్యహా । కం, ఖం, గం,
ఘం, జం, చం, ఛం, జం, రఘం, ఇం, టం, తం,
డం, థం, ఇం, తం, థం, దం, థం, నం, పం,
ఘం, బం, భం, మం, యం, రం, లం, వం, శం,
షం, సం, హం, తం, స్యహా ॥ ఇతి దిగ్ంధః

ఓం పూర్వకపెముఖాయ పంచముఖీ హనుమతే రం తం తం
రం సకలశత్రు సంహరణాయస్యహా । ఓం దక్షిణముఖే పంచముఖీ
హనుమతే కరాళవదనాయ నారసిం హయ ప్రోం, ప్రోం, ప్రోం,
ప్రోం ప్రోం సకల భూత ప్రేత దమనాయ స్యహా । ఓం

పశ్చిమముఖే గరుడానూయ పంచముఖీ వీరహనుమతే మం, మం,
మం, మం, మం, సకల విషహరాయ స్వాహో । ఓం ఉత్తరముఖే
ఆదివరాహోయ లం, లం, లం, లం, లం, నృసింహోయ నీలకంఠాయ
పంచముఖీ హనుమతే స్వాహో అంజనీసుతాయ, వాయుపుత్రాయ
రామేష్టి ఘల్గుణసభాయ, సీతాకోక నివారణాయ, లక్ష్మణ
ప్రాణరక్షకాయ, కౌస్త్రోన్యప్రకాశాయ, దశగ్రీవాభిమాన దహనాయ,
శ్రీరామచంద్రవర ప్రసాదాయ, మహా వీర్యాయప్రథమ
బ్రహ్మండనాయకాయ, పంచముఖీ హనుమతే భూతప్రేత పిశాచ
బ్రహ్మ రాక్షస శకీనీ ధాకీనీ అంతరిక్ష గ్రహ పరయంత్ర ॥

పరమంత్ర పరతంత్ర సర్వగ్రహోచ్ఛాటనాయ సకల శత్రు
సంహరణాయ, పంచముఖీ హనుమద్వయ ప్రసాదాయ,
సర్వరక్షకాయ, జం, జం, జం, జంగ జంగ స్వాహో । పరిత్యే
దతు కవచం మహాంతం కవచం పటేత్ ॥ ఏకవారం పశేన్నిత్యం
సర్వశత్రు నివారణం ద్వివారంతు పశేన్నిత్యం పుత్రహసోత్ర
ప్రవర్ధనమ్ త్రివారం పశేన్నిత్యం సర్వసంపత్తురం పరం ॥
చతుర్వారం పశేన్నిత్యం సర్వమర్య వశంకరం పంచవారం
పశేన్నిత్యం సర్వరోగ నివారణం ॥ షడ్వారం తు పశేన్నిత్యం
సర్వదేవ వశంకరం సప్తవారం పశేన్నిత్యం సర్వకామ్యాద్ర
సిద్ధిదం ॥ అష్టవ్యారం పశేన్నిత్యం . సర్వసౌభాగ్యదాయకం
నవవారం పశేన్నిత్యం సర్వైశ్వర్య ప్రదాయకం ॥ దశవారఁ
పశేన్నిత్యం సర్వసిద్ధిం లభేన్నరః ॥ కవచం స్మృతిమాతేఁ.
మహాలక్ష్మీ ఘలప్రదం ॥

పంచముఖీ హనుమత్కృవచం సఁఁ భ్రమ్.

అథ సప్తముఖీ హనుమత్కృవచమ్.

ఉక్కంచాథర్యాణ రహస్యః

ఓం అస్య శ్రీ సప్తముఖీ వీర హనుమత్కృవచ స్తోత్ర మంత్రస్య
సారద బుషేః అనుష్టుప్ ఛందః శ్రీసప్తముఖీ కేః పరమాత్మా
దేవతా ప్రోం బీజమ్ | ప్రోం శక్తిః | ప్రశాం కీలకమ్ | మమ సర్వాధీష్ట
సిద్ధధర్మ జపే వినియోగః | ఓం ప్రోం అంగుష్ఠాభ్యం నమః | ఓం ప్రోం
తర్జనీభ్యం నమః ఓం ప్రశాం మధ్యమాభ్యం నమః ఓం ప్రోం
అనామికాభ్యం నమః | ఓం ప్రోం కనిష్ఠి కాభ్యం నమః | ఓం ప్రః
కరతల కరపృష్ఠాభ్యం నమః | ఏవం హృదయాది న్యాసః ||

అథ ధ్యానమ్— వందే వానర సింహ సర్వరిపు వారాహశ్వ
గోమాను షైర్యక్తం సప్తముఖై : కరైర్ము గిరిం చక్రం గదాం
ఫేఱకమ్ | ఖట్టాంగం హలమంకుశం ఘణిసుధా కుంభం శరాబ్జు
భయామ్మాలం సప్తముఖం దధాన మమరైః సేవ్యం కేం
కామదమ్ | బ్రహ్మావాచ - సప్తశిర్భుః ప్రవక్ష్యామి కవచం సర్వసిద్ధిదమ్
జప్త్వా హనుమతో నిత్యం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే సప్తవర్గ పతిః
పాయాచ్ఛిఫామే మారుతాత్మజః సప్త మూర్ఖా శిరోవ్యాన్మై సప్తార్పి
ర్భూల దేశకమ్ త్రిస్పృష్ట నేత్రో నేతేర్ | వ్యాత్పష్ట స్వర గతిః ప్రతీ
నాసాం సప్త వదార్థో వ్యాన్ముఖం సప్త ముఖోఽవతు, సప్త జివ్యాస్తు
రసనాం రదాన్ స్తుపహయోఽవతు సప్తచ్ఛదో హరిః పాతు కంఠం
బాహూ గిరిష్టతః కరో చతుర్ధశ కరో మూర్ఖోఽవ్యాన్ముం గుళీః
సప్తష్టి ధ్యాతో హృదయ ముదరికుణ్ణే సాగరం సప్తదీప్యప పతిశ్చిత్తం
సప్త వ్యాహృతి రూపవాన్ కటిం మే సప్త సంస్థాధ దాయకః సక్తినీ
మమ సప్తగ్రహ స్వరూపీమే జానునీ జంఘు యోస్తా సప్త

ధన్యప్రియః పాదో సప్త పాతాళ ధారకః పశువ్ ధనం ధాన్యం చ
లక్ష్మీం లక్ష్మీ ప్రదోఽవతు.దారాన్పుత్రాంశ్చ కన్యాంశ్చ కుటుంబం
విశ్వపాలకః అనుక్షణ మపి మే పాయద్వాయు స్నుతస్మిదా
చోరేభ్యో వ్యాళ దంప్రి భ్యః శృంగిభ్యో భూతరాక్షసాత్
దైత్యేభ్యోఽప్యథ యక్షేభ్యో బ్రహ్మరాక్షసజ్ఞ దృయాత్ దంప్రా
కరాళవదనో హనుమాన్యం సదాఽవతు పరశప్త మంత తంత్ర
యంత్రాగ్ని జలవిద్యతః రుద్రాంశః శత్రు సంగ్రామత్సర్వవస్తా
సు సర్వభృత్. ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ ఆద్యకపి
ముఖాయ వీరహనుమతే శత్రు సంహరణాయ రం, రం, రం, రం,
రం, రం, రం ఓం నమః స్నాపో ॥

ఓం నమో భగవతే సప్తవదనాయ ద్వితీయ నారసింహో స్వాయ
అత్యుగ్ర తేజో వపుషే భీషణాయ భయనాశనాయ హం హం హం
హం హం హం హం ఓం నమస్నాపో ॥

ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ తృతీయ గరుడవక్రాయ
వజ్రదంష్ట్రోయ మహాబలాయ సర్వరోగ వినాశనాయ మం మం
మం మం మం మం మం ఓం నమః స్నాపో ॥

ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ చతుర్థకోడ తుండాయ
సామిత్రి రక్షకాయ పుత్రాద్యభివృద్ధికరాయ లం లం లం లం
లం లం ఓం నమః స్నాపో ॥

ఓ నమో భగవతే సప్త వదనాయ పంచమాశ్వ వదనాయ
రుద్రమూర్తయే సర్వ వశి కరణాయ సర్వగమ స్వరూపాయ రుం
రుం రుం రుం రుం రుం ఓం నమః స్నాపో ॥

ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ పష్టగోముఖాయ సూర్య
స్వరూపాయ సర్వరోగ హరాయ ముక్తి దాత్రే ఓం ఓం ఓం ఓం
ఓం ఓం నమః స్వాహ॥

ఓం నమో భగవతే సప్తవదనాయ సప్తమ మానుషముఖాయ
రుద్రావతారాయ అంజనీ సుతాయ సకల దిగ్యశో విస్తారకాయ
వజ్రజేపోయ సుగ్రీవ సాహ్యకరాయ ఉదధి లంఘనాయ సీతా
శుద్ధికరాయ లంకాదహనాయ అనేక రాక్షసాంతకాయ రామానంద
దాయకాయ అనేకపర్వతోత్సాధకాయ సేతు బంధకాయ కౌసైన్య
నాయకాయ రావణాంతకాయ బ్రహ్మచర్య శ్రమిణే కౌపిన బ్రహ్మ
సూత్రధారకాయ రామహృదయాయ సర్వముష్టగ్రహ నివారణాయ
శాకినీ డాకినీ బేతాళ బ్రహ్మరాక్షస భై రవగ్రహ యుక్కగ్రహ పీశాచ గ్రహ
బ్రహ్మగ్రహ క్షత్రియగ్రహ వైక్యగ్రహ హద్రగ్రహ మేల్చుగ్రహ
సర్వగ్రహాచ్ఛాట కాయ మమ సర్వకార్యసాధకాయ సర్వశత్రు
సంహరకాయ సింహావ్యాఘ్రాది దుష్టసత్యకర్మ కాయై కాపికాది
వివిధజ్యరచేదకాయ పర యంత మంత నాశకాయ సర్వవ్యాధి
నిక్యంతకాయ సర్వాది సర్వస్థావర జంగమ విషంభవ కరాయ
సర్వరాజభయ చోరభయ అగ్నిభయ ప్రశమనాయ ఆధ్యత్మికాది
దైవికాది భోతికతాపత్రయ నివారణాయ సర్వవిద్యాసర్వసంపత్తిర్వ
పురుషార్థదాయకాయ అసాధ్యకార్య సాధకాయ సర్వవరప్రదాయ
సర్వభీష్ట కరాయ ఓం ప్రోం ప్రోం ప్రొం ప్రోం ప్రోం ప్రోం ఓం
నమః స్వాహ॥

• • • •

మారుతి స్తోత్రమ్.

ఓం నమో భగవతే విచిత్ర వీరహనుమతే ప్రశయ కాలానల
 ప్రజ్యలనాయ ప్రతాప వజ్రదేహయ అంజనీ గర్భ సంభూతాయ
 ప్రకట విక్రమ వీర దైత్య దానవ యక్క రక్షోగణ గ్రహ బంధనాయ
 భూత గ్రహ బంధనాయ ప్రేతగ్రహ బంధనాయ పిశాచ గ్రహ
 బంధనాయ శాకీనీ డాకీనీ గ్రహ బంధనాయ కాకీనీ కామినీ గ్రహ
 బంధనాయ బ్రహ్మ గ్రహ బంధనాయ బ్రహ్మ రాక్షస గ్రహ
 బంధనాయ చోర గ్రహ బంధనాయ మారీ గ్రహ బంధనాయ ఏహి
 ఏహి ఆగచ్ఛ ఆగచ్ఛ ఆవేశయ అవేశయ మమహృదయే ప్రవేశయ
 ప్రవేశయ స్వరస్వర ప్రస్వర ప్రస్వర సత్యం కథయ వ్యాఘ్రముఖ
 బంధన సర్వముఖ బంధన రాజముఖ బంధన నారీ ముఖ బంధన
 సభాముఖ బంధన శత్రుముఖ బంధన సర్వముఖ బంధన లంకా
 ప్రాసాద భంజన అముకం మే వశమానయ క్లీం క్లీం క్లీం ప్రీం శ్రీం
 శ్రీం రాజానం వశమానయ శ్రీం ప్రీం క్లీం స్త్రీణాం ఆకర్థయ
 ఆకర్థయ శత్రూన్నర్దయ మర్దయ మారయ మారయ చూర్చయ
 చూర్చయ ఫేఫే శ్రీరామచంద్రాజ్ఞయా మమకార్యసేద్దిం కురుకురు
 ఓం ప్రోం ప్రీం ప్రహాం ప్రోం ప్రోం ప్రాః ఫట్ స్వాహో విచిత్ర వీర
 హనుమాన్ మమ సర్వశత్రూన్ భస్య కురుకురుహనహన హంఫట్
 స్వాహో *

హనుమత్ బడబానల స్తోత్రమ్.

ఓం అస్య శ్రీ హనుమదృడబానల స్తోత్ర మంత్రస్య శ్రీరామచంద్ర బుషిః శ్రీ బడబానల హనుమాన్ దేవతా మమ సమస్తరోగ ప్రశమనార్థం ఆయురారోగ్య వస్త్రాయధివృధ్యం నమస్తపాశకయార్థం సీతారామచంద్ర ప్రత్యర్థం హనుమదృడబానల స్తోత్ర జమవం కరిష్యా.

ఓం ప్రోం ప్రీం ఓం నమో భగవతే శ్రీ మహా హనుమతే ప్రకట పరాక్రమ సకల దిడ్చుండల యోవితాన ధవళీకృత జగత్తితయ వజ్రదేహ రుద్రావతార లంకాపురీ దహనఉమాఅనల మంత్ర ఉదధి బంధన దశిరిః కృతాంతకసీతాశ్వాసన వాయుపుత్ర అంజసీ గర్వ సంభూత శ్రీరామ లక్ష్మణందకర కోచైన్య ప్రాకార ముగ్రీన సాహాయ్యకరణ పర్వతోత్సాటన కుమార బ్రహ్మాచారిన్ గంభీరనాద సర్వ పాప గ్రహారణ సర్వజ్యోత్సాటన డాకీనీ విధ్వంసన ఓం ప్రోం ప్రీం ఓం నమో భగవతే మహావీరాయ సర్వ దుఃఖ నివారణాయ గ్రహమండల భూతమండల సర్వపీశాచ మండలోత్సాటన భూతజ్యోత్సై కాపీక జ్యరద్వ్యాప్తిక్త్తాపీక జ్యర చాతుర్దికజ్యర సంతాపజ్యర విషమజ్యర తాపజ్యర మహేశ్వర వైష్ణవ జ్యరావ్ చింది చింది యడ్డ రాక్షస భూత ప్రేత పిశాచాన్ ఉత్సాటయ ఉత్సాటయ ఓం ప్రోం ప్రీం ప్రూం ప్రైంప్రోం ప్రాః అం హం హం హం ఔం ఔం ఔం ఐం ఐం ఐం ఐం ఐం ఐం ఐం ఐం నమో భగవతే శ్రీ మహాహనుమతే శ్రవణ చక్షురూప్తానాం శాకీనీ డాకీనీ విషమ దుష్టానాం సర్వవిషం హర హర ఆకాశ భువనం భేదయ భేదయ భేదయ భేదయ మారయ మారయ కోషయ కోషయ మోహయ మోహయ జ్యులయ జ్యులయ ప్రహరయ ప్రహరయ సకల మాయాం భేదయ భేదయ భేదయ ఓం ప్రోం ప్రీం ఓం నమో భగవతే మహాహనుమతే సర్వగ్రహాత్మాసాటన పరబలం క్షోభయ క్షోభయ సకల బంధన మోక్షాం కురు కురు శిరిః శాల గుల్మశాల సర్వశాల నిరూపయ నిరూపయ నాగ పాశానంత వాసుకి తడ్డక కర్కృట కాఢియావ్ యడ్డకుల జలగత చిలంగత రాత్రించర దివాచర సర్వాన్నిర్విషం కురుకురు స్వాహా రాజభయ చోరభయ పరయంత పరమంత పరవిద్యాబ్సేరయ చేపదయ స్వమంత, స్వయంత స్వయిద్యాః ప్రకటయ ప్రకటయ సర్వరిష్టాన్నాశయ నాశయ సర్వ శత్రూన్నాశయ నాశయ ఆశాధ్యం సాధయ సాధయ హుం ఫచ్ స్వాహా.

వీరాంజనేయా | రావయ్యా | సర్వభారమూ నీ దేనయ్యా.

శ్రీ ఆంజనేయ దండకము

శ్రీ ఆంజనేయం ప్రసన్నాంజనేయం ప్రభాదివ్యకాయం ప్రకీర్తి ప్రదాయం భజే వాయుపుత్రం భజే వాలగాత్రం భజేహం పవిత్రం భజే రుద్రరూపం భజే బ్రహ్మతేజం బటంచున్ ప్రభాతంబు సాయంత్రమున్ని నామ సంకీర్తనల్ చేసి నీరూపు వ్యర్థించి నీ మీద నే దండకం బొక్కటిన్ జేయ నూహంచి నీ మూర్తిగావించి నీ సుందరంబెంచి నీ దాసదాసుండనై రామ భక్తుండనై నిన్ను నే గౌత్మేధన్ నీ కట్టంబునున్ జూపితే వేడుకల్ జేసితే వా మొరాలించితే నన్ను రక్షించితే అంజనాదేవి గర్వాన్వయా దేవ నిన్నెంచ నే నెంతవాడన్ దయా శాలివై జూచితే దాతవై బ్రోచితే దగ్గరం బిల్పితే తొల్లి సుగ్రీవుకున్నంతివై స్వామి కార్యంబు నందుండి శ్రీరామ సామిత్రులం జూచి వారి న్యచారించి సర్వేపు పూజించి యచ్ఛానుజుం బంటు గావించి యవ్యాలినిన్ జంపి కాకుత్సుతిలకుం దయాదృష్టి వీక్షించి కిష్మింధ కేతెంచి శ్రీరామ కార్యార్థమై లంక కేతెంచియున్ లంకిణిన్ కొట్టియున్ లంకయుం గాల్పియున్ భూమిజన్ చూచి యానంద ముప్పాంగ యా యుంగరం బిచ్చి యా రత్నమున్ దెచ్చి శ్రీరాముకున్నిచ్చి సంతోషునిన్ చేసి సుగ్రీవునిన్ అంగదున్ జాంబవంతాది నీలాదులన్ గూడి యా సేతువున్ దాటి వానరుల్ మూకలై దైత్యులం ద్రుంచగా రావణండంత కాలాగ్ని యుగ్రుండుడై కోరి బ్రహ్మండమైనట్టి యా శక్తినిన్ వేసి యా లక్ష్మణున్ మూర్ఖ నొందింపగా నప్పుడేబోయి సంచీవియుం దెచ్చి సామిత్రికిన్నిచ్చి ప్రాణంబు రక్షింపగా కుంభకర్ణాది వీరాళితో పోరి చెండాడి శ్రీరాము

బాణగ్ని వారందరిన్ రావణున్ జంపగా నంత లోకంబు
 లానందమైయుండ నవ్యేళలన్ నవియ్భిషణ న్యేదుకన్ దోడుకొ
 న్యచ్చి పట్టభిషేకంబు జేయించి సీతా మహాదేవినిన్ దెచ్చి
 శ్రీరాముకున్నిచ్చి నయోధ్యకున్పచ్చి పట్టభిషేకంబు
 సంరంభమైయున్న నీ కన్న నా కెవ్యరున్ గూర్చిలేరంచు
 మన్నించిన్ రామభక్తి ప్రశ్నంబుగా నిన్న నీనామ సంకీర్ణన్జ్ఞేసితే
 పాపముల్చయవే భయములుస్థిరునే భాగ్యముల్గల్లునే సకల
 సామ్రాజ్యము ల్పకలసంపత్తులున్గల్లనే వానరాకారయో భక్తమందార
 యో పుణ్యసంచార యో వీర యో శూర నీవే మహా ఫలమ్ముగా
 వెలసి యా తారక బ్రహ్మ మంత్రంబు పరించుచున్ స్థిరమ్ముగా
 వజ్రదేహంబునున్ దార్పి శ్రీరామ శ్రీరామ యంచున్ మనః
 ఘూతమై ఎప్పుడున్ తప్పకన్ తలతు నా జిహ్వయందుండి నీ దీర్ఘ
 దేహంబు త్రై లోక్య సంచారివై రామ నామాంకిత ధ్యానివై
 బ్రహ్మతేజంబునున్ రౌద్రసీజ్యల కల్గొల హాపీరహనుమంత ఓంకార
 ప్రీంకార శబ్దంబులన్ భూత ప్రేత పిశాచ శకినీ డాకినీ గాలి
 దయ్యంబులన్ నీదు వాలంబున్ జట్టి నేలం బదంగొట్టి నీ ముష్టి
 ఘూతంబులం బాహు దండంబులం రోమ ఖండంబులంధ్రుంచి
 కాలాగ్నిరుద్రుండవై బ్రహ్మ ప్రభా భాసితంబైన నీదివ్యతేజంబునుం
 చూచి రారా నా ముద్దు నరసింహ యంచున్ దయాదృష్టి వీక్షించి
 నన్నెలు నా స్వామి నమస్తే సదా బ్రహ్మచారీ నమస్తే వాయుపుత్రా
 నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః.

“అద్భుత ఫలప్రదాయకమైన శ్రీరామరక్షా స్తోత్రము.

బుధకౌశిక మహార్షి ప్రణీతమైన శ్రీరామ రక్షా స్తోత్ర పారాయణ మును గురించి ప్రభ్యాత విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్త డాక్టర్ శ్రీ వేణీచరణ మహేంద్రగారు స్వానుభవాన్ని వివరంగా వివరించగా గీతాప్రేస్ గోరథపూర్ వారు విడుదలచేసిన కల్యాణ్ విశేషాంకమయిన “ప్రార్థనాంక్” లో ప్రచురించబడిన హిందీవ్యాసమునకు ఇది ఆంధ్రానువాదము.

డాక్టర్ శ్రీ వేణీచరణ మహేంద్రగారు ఆగ్రా కాలేజీలో సైన్సు విభాగమునందు అధ్యయనులుగా పనిచేస్తున్నారు. రోగ నివారణ విషయంలో విశేష ఫలప్రదాయిని యగు శ్రీరామ రక్షాస్తోత్ర ప్రయోగాన్ని గురించి వారిలా వివరించారు.

మహాశయులారా! అత్యద్భుత ఫలప్రదమైన శ్రీరామ రక్షాస్తోత్రాన్ని పారాయణ చేసి నేను అనేక సంకట పరిస్థితుల నుండి ఉధరింపబడ్డాను. అంతే కాదు. అనేకమంది ఉధరింపబడడానికి మార్గదర్శకున్నట్టి కాగలి గాను. బుఱా విముక్తి విషయంలో పోయిన ఉద్యోగం తిరిగి పాందే ప్రసంగంలో, జ్వరగ్రస్తాది అనారోగ్య పరిస్థితులలో, క్లీప్సమయాలలో, విషత్తులలో శిరోవేదనమానసిక విచారాలలో, సంకట పరిస్థితులలో యిది తన అద్భుత చమత్కూరాన్ని చూపిస్తూ వచ్చింది. నాకే కాక వందలాది మందికి లాభాలు చేకూర్చింది. దీని విషయమై విశదీకరింప వలసిందని

కోరగా శ్రీ వేణీచరణ్ గారు ఇలా చెప్పారు.

ఓళ పర్యాయం నేను జబ్బి పడ్డాను. ఆ జబ్బిలో తీవ్రవేదన పదుతున్నాను. మనస్సు ఉద్విగ్నమైపోతున్నది. అన్ని రకాల వైద్యాలూ చేయించినాను. ఫలితం శూన్యమై పోయింది. ఆ రోజులలో నన్ను చూడాలని ఓ స్నేహితుడు వచ్చాడు. అప్పుడే ఆగ్రా నుండి వచ్చిన ఓ మహాత్ముని గురించి విశేషంగా చెప్పి నా మిత్రుడు వారి సలహాను తీసుకోమన్నాడు. చాలా కష్టం మీద ఆ మహాత్ముణ్ణి మా యింటికి తీసుకొని వచ్చాము. అప్పుడు ఆయన శ్రీరామరక్షాస్తోత్రాన్ని పరించారు. చూస్తూండగా పది నిమిషాలలో నాకు మానసిక బలం వచ్చింది. మంత్రార్థాన్ని నేను సపిస్తరంగా గ్రహించినాను. సంపూర్ణ శ్రద్ధ, భక్తి, విశ్వాసాలతో, నవరాత్ర దీక్షలో దానిని సిద్ధి చేశాను. ఇప్పుడు నా కేది నిత్యము ఔషధిగా పనిచేస్తోంది. అనేక మంది తమ సంకలనీతులలో నన్ను పీలచి పారాయణ చేయించు కొంటున్నారు. విధి విధానాలను తెలుసు కొంటున్నారు. సదా వారి శ్రద్ధ భక్తి, విశ్వాస తీవ్రతర స్థాయికి అను కూల మయిన లాభాలను పొందుతున్నారు. ఇందులో అపూర్వమైన శక్తి, సాహస సద్గుణాలు నిండివున్నాయి. ఇది మహాత్తర గుణ ప్రదాయిని. ఇందలి ప్రత్యేక శబ్దం నవ్య దివ్య శక్తిని, ప్రభవింప చేస్తుంది. ఇది అత్యద్భుత చమత్కార పూర్వమైన కవచము. మీరు విజ్ఞాన విభాగంలో అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు కదా! ఈ స్తోత్రం మీద మీకు విశ్వాసం యెలా కలిగింది? ధర్మ విజ్ఞాన శాస్త్రాలు భిన్నభిన్న మార్గాలలో పనిచేస్తాయి. మొదటిది శ్రద్ధ

ప్రధానమైతే రెండవది బుద్ధి ప్రధానమయినది” అని మేమనగా వారిలా సమాధానం యిచ్చారు.

ధ్వని ప్రభావం మానవుని మనః శరీరాలపై పదుతుందన్న విషయం మీకు తెలిసినదే. యుద్ధరంగంలో తుపాకులు - ఫిరంగులు - ఆటంబాంబులు ప్రేలునపుడు భయంకరధ్వనులు వెలువడతాయి. ఆ ధ్వనుల శ్రవణ మాత్రంచే మనః శరీరాలలో అనేక వికారాలు ఉత్పన్నమౌతాయి. ఎందరి మూతులో వంకరోతూంటాయి, మరెందరో బధిరులై పోతూంటాయి. మరెందరి నాడీ సంస్కారాలో బలహీనమై పోతూంటాయి. అనేక హృద్యాగులు వస్తూంటాయి. తీవ్రధ్వనులవల్ల వాయుమండలంలో కంపనం యేర్పుడుతుంది. వాయువు ద్వారా అవి మానవుని మస్తిష్కంపై తీవ్ర ప్రభావాన్ని కలుగ జేస్తాయి. ఈ ప్రభావం మంచికి గూడా జరుగుతుంది. దీనివలన రోగుల యొక్క చింతా గ్రస్థులయొక్క మనస్సులలో శాంతినీ బలాన్ని కలుగ జేస్తాయి. నేను పరించే స్తోత్రం వల్లనే వాయుమండలంలో ఆరోగ్య, బల, శాంతి రక్షాదులు వర్ధిల్లతాయి, ఈ కంపనాలు రోగియొక్క మనస్సులో ప్రవేశించి, రోగ శోకాలనూ, పీడలనూ కల్గొం వివారాల్ని దూరం చేసి దివ్య మానసిక బలాన్ని స్పృష్టాయి. ఎంతపుట్టితో అనగా ఉచ్చేస్తూ స్వరంతో రోగియా స్తోత్రాన్ని పారాయణ చేస్తాడో అంత శీఘ్రంగా బాధలన్ని దూరమై పోతాయి, ఆనందం లభించి ఆరోగ్యస్థితి ఏర్పుడుతుంది.

.....

శ్రీ రామ రక్షాస్తోత్ర మహాత్మ్యం.

శ్రీ రామ రక్షాస్తోత్రం ఓ మనో వైజ్ఞానికమైన ఓపథి. ఇందులో మానసిక రోగాలన్నీ దూరమై అలోకిక మగు శక్తి ఉత్సవమయే భావాలు నీండి ఉన్నాయి.

హాద్దులు మీరి మీరు భయపడుతూన్నప్పుడు ఆశాంతి మిమ్మల్ని అణగద్రాక్షేప్తిలో బ్రతకాలని మీకు లేని సమయంలో ఘోరమైన ఆశాంతి, ద్వేషాదులతో మీ జీవనం గడుస్తాన్నప్పుడు జీవితం నీరసంగా దుఃఖమయంగా ఉన్నప్పుడు లోకమంతా దయారహితంగా పాపండంగా గోచరించే వేళల్లో మీరు అవశ్యం శ్రీ రామరక్షాస్తోత్రాన్ని పారాయణ చెయ్యండి. సూక్ష్మమైన ఆధ్యాత్మిక శక్తితో అవశ్యం మీరు లాభాన్ని పొందుతారు. ధనబల, విద్యాబల, బుద్ధిబలాదులకన్న మిన్న అయిన అధికబలం కలిగినట్టేది యా స్తోత్రము. దీనివల్ల దుష్టసంస్కరాలు దూరమై పుభసంస్కరాలు జాగ్రత మవుతాయి. ఆశాకేరణాలు బహీర్ధత మవుతాయి. వేలాది మంది “శ్రీ రామజ్ఞా స్తోత్రమ్” వల్ల ఆశాంతి ఉన్నాదం ఆత్మహత్య ఆదిగాగల వాటినుండి సంరక్షింపబడ్డారు. దీనివల్ల శరీరం రోగరహిత మవుతుంది. ఆరోగ్యం వర్ధిలుతుంది, మస్తిష్కమూ జ్ఞానతంతువులూ పరిపుష్టమవుతాయి. స్కృతాల శక్తి తీవ్రమవుతుంది. రక్తచాపం (బ్లైండ్ ప్రెషర్) హృదయ రోగాలూ సమూలంగా నిర్మాలమవుతాయి. మానసిక ఆరోగ్య సంతుల నార్థం దీనిని నిత్యం పారాయణ చెయ్యాలి. అనుదినం ప్రతీ వ్యక్తి ముఖ్యంగా శ్రీ రామభక్తులూ పూజతో పాటు దీనిని అభ్య సించాలి.

(సిద్ధార్థం 11 పారాయణల వంతున 9 రోజుల పారాయణ చెయ్యాలి)

శ్రీ రామ రక్షాస్తోత్రం అత్యంత ఘలప్రదమైనది. సాధకుని శ్రద్ధ
భక్తి భావములను అనుసరించి లౌకికములగు సుఖముల నన్నియు
లభింపజేయును. సిద్ధి చేసిన తరువాత యా స్తోత్రమును పరిం
చుట వలన విశేష ఘలము కలుగును, సిద్ధిచేయు విధానము.

ఆశ్వయజ శుక్ల పష్ఠంలో లేదా వసంత బుతువులో లేదా ఓ
ఘబముహర్షార్థంలో తొమ్మిది రోజుల వరకు నిత్యము బ్రాహ్మణ
ముహర్షములో సాధకుడు స్నానాది నియమిత నిత్యకర్మలు
పూర్తిచేసికొని శుద్ధవస్త్రములు ధరించి కుశసనము(దర్శసనము)
పై సుఖాసీనుడు కావలేను. శ్రీరామచంద్ర భగవానుని పరమ
కళ్యాణ ప్రద దివ్య మంగళ సుందర స్వరూపంలో చిత్తమును
యేకాగ్ర మొనర్చి అత్యంత శ్రద్ధ విశ్వాసములతో మహత్తర
ఘలములను ప్రసాదించు యా స్తోత్రమును శక్తి ననుసరించి 11
పర్యాయములు లేదా సప్తపర్యాయములు నిత్యము నియమిత
రూపేణా పరించవలేను. శ్రద్ధ యెంత అభిందముగా నుండునో
ఘలము కూడ దానిని అనుసరించియే ఉండును.

వివాహ, బుణ విముక్తి, రోగ నాశనము మానసిక సంకట నివా
రణము విపత్తి నాశనము చింతా నాశనాది యెంతటి కష్ట
విషయములలో నయినను దీనిని ప్రయోగింప వచ్చును. రోగి
వద్ద కూర్చొని నిత్యము శుద్ధ సృష్టి రూపములో పరించుట వలన
సత్కరితము కలిగి తీరును.

అద్భుత ఫల ప్రదాయకమేన శ్రీరామ రక్షణస్తోత్రమ్.

అన్య శ్రీరామ రక్షణస్తోత్ర మంత్రస్య బుధ కౌశిక బుషిః శ్రీ సీతారామచంద్రో దేవతా అనుష్టవ్ ఛందః సీతాశక్తిః శ్రీమాన్ హనుమాన్ కీర్తికం శ్రీ రామచంద్ర ప్రీత్యథే రామ రక్షణస్తోత్ర జపే వినియోగః.

ధ్యానమ్.

ధ్యాయే దాజానుబాహుం ధృతశర ధనుషం బద్ధ పద్మసప్నాం
పీతం వాసోవసానం నవకమల దళస్పర్ధి నేత్రం ప్రసస్నమ్
వామాంకారూఢ సీతా ముఖ కమల మిలల్లోచనం నీరదాభం
వానాలంకార దీప్తం దధత మురుజటామండలం రామచంద్రమ్.

స్తోత్రమ్.

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిష్టరమ్
ఏకైక మక్కరం పుంసాం మహాపాతక నాశనమ్.

ధ్యాత్వా నీలోత్పుల శ్యామం రామం రాజీవలోచనమ్
జానకీ లక్ష్మణోవేతం జటామకుట మండితమ్.

సాటసీతూణ ధనుర్మాణ పాణిం నక్తం చరాంతకమ్
స్వలీలయా జగత్రాతు మావిర్మాటమజం విభుమ్,
రామరక్షాం పరేత్ర్మాఙ్జిః పాపశ్శుం సర్వకామదామ్.
శిరో మే రాఘువః పాతు ఫాలం దశరథాత్మజః

కొసల్యేయో దృషో పాతు విశ్వమిత్రః ప్రియః ప్రతీ
 ప్రూణాం పాతు మఖత్రాతా ముఖం సామిత్రి వత్సలః
 జిహ్వం విద్యానిధిః పాతు కంరం భరత వందితః
 స్క్రంధో దివ్యాయుధః పాతు భుజో భగ్నిశ కార్యకః
 కరో సీతాపతిః పాతు హృదయం జామదగ్న్యజిత్
 మధ్యం పాతు ఖరధ్వంసీ నాభిం జాంబవదాశ్రయః
 సుగ్రీవేశః కటీపాతు సక్షినీ హనుమత్ప్రభుః
 ఊరూ రఘూత్తమః పాతు రక్షః కుల వినాశకృత్
 జానునీ సేతుకృత్ పాతు జంఫై దశముఖాంతకః
 పాదో విభీషణ శ్రీదః పాతు రామోఽభిలం వపుః
 ఏతాం రామ బలోపేతాం రక్షాం యః సుకృతి పథేత్
 సచిరాయుః సుఖీ పుత్రీ విజయా వినయా భవత్
 పాతాళ భూతల వ్యోమ చారిణశ్వర్య చారిణః
 నద్రష్టమపి శక్తాస్తే రక్షితం రామనామథిః
 రామేతి రామభద్రేతి రామచంద్రేతి వా స్నేరన్
 నరో న లిప్య తేపాపై రుఖ్కిం ముక్కిం చవిందతి,
 జగజ్జిత్తైక మంత్రేణ రామనామాఖ్యిరక్షితమ్
 యః కంఠేధారయే త్తస్య కరస్థాః సర్వసిద్ధయః
 వజ్రపంజర నామేదం యో రామకవచం స్నైరేత్
 అవ్యాహతాజ్ఞః సర్వత్ర లభతే జయమంగళం,
 ఆదిష్టవాన్ యథా స్వాప్నే రామరక్షా మిమాం హరః
 తథా లిఖితవాన్ ప్రాతః ప్రబుద్ధో బుధకౌశికః

ఆరామః కల్పవృక్షణాం విరామః సకలాపదామ్
 అభిరామ స్త్రీ లోకానాం రామః శ్రీమాన్వనః ప్రభుః
 తరుణౌ రూప సంపన్మో సుకుమారౌ మహాబలో
 పుండరీక విశాలాక్షౌ చీరకృష్ణజీనాంబరో.
 ఘలమూలాసినో దాంతో తాపసా బ్రహ్మచారిణో,
 పుత్రో దశరథస్నేహో భ్రాతరో రామలక్ష్మణో.
 శరణ్యో సర్వసత్యానాం శ్రేష్ఠో సర్వ ధనుమ్మతాం
 రక్షసుల నిహంతారో త్రాయేతాం నో రఘుాత్తమో.
 ఆత్రేసజ్య ధనుషో విషుస్మృతా వక్షయాశుగ నిషంగ సంగినో
 రక్షణాయ మమ రామలక్ష్మణా వగ్రతః పథి సదైవ గచ్ఛతాం.
 సన్వద్ధః కవచీ ఖట్టీ చాపబాణాధరో యువా
 గచ్ఛన్ మనోరథాన్వశ్చ రామః పాతు స లక్ష్మణః,
 రామో దశరథిశ్శూరో లక్ష్మణానుచరో బలీ .
 కాకుళ్ళః పురుషః పూర్ణః కౌసల్యేయో రఘుాత్తమః
 వేదాంత వేద్యో యజ్ఞేశః పురాణ పురుషోత్తమః ,
 జానకీకల్పభః శ్రీమా నప్రమేయ పరాక్రమః
 ఇత్యేతాని జపేన్నిత్యం మద్భక్తః శ్రద్ధయాన్వితః ,
 అశ్వమేధాధికం పుణ్యం సంప్రాప్తోతి నఽంశయః
 రామం దూర్యాదశ శ్యామం పద్మాక్షం పీతవాససం
 స్తువంతి నామభిద్రివ్యేర్పుతే సంసారిణో నరాః .
 రామం లక్ష్మణ పూర్వజం రఘువరం సీతాపతిం సుందరం
 కాకుళ్ళం కరుణార్థవం గుణనిధిం విప్ర ప్రియం ధార్మికం

రాజీంద్రం సత్యసంధం దశరథతనయం శ్యామలం శాంతమూర్తిం
వందే లోకాభిరామం రఘుకుల తిలకం రఘువం రావణారిం.

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేథనే
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయః పతయే నమః.

శ్రీరామ రామ రఘునందన రామ రామ

శ్రీరామ రామ భరతాగ్రజ రామ రామ

శ్రీరామ రామ రణ కర్తృష రామ రామ

శ్రీరామ రామ శరణం భవ రామ రామ.

శ్రీరామచంద్ర చరణౌ మనసా స్నేరామి

శ్రీరామచంద్ర చరణౌ వచసా గృణామి

శ్రీరామచంద్ర చరణౌ శిరసా నమామి

శ్రీరామచంద్ర చరణౌ శరణం ప్రపద్యే.

మాత్రా రామో మత్పితా రామచంద్రః

స్వామీ రామో మత్పుఖో రామచంద్రః

సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాశు-

ర్మాన్యం జానే నైవ జానే నజానే.

దక్షిణే లక్ష్మీణో యస్య వామే చ జనకాత్మజో

పురతో మారుతిర్యస్య తం వందే రఘునందనం.

లోకాభిరామం రణరంగ ధీరం

రాజీవ నేత్రం రఘువంశనాథం

కార్యాయ రూపం కరుణాకరం తం

శ్రీరామచంద్రం శరణం ప్రపద్యే,

మనోజవం మారుతల్య వేగం
 జితేంద్రియం బుద్ధి మతాం వరిష్ఠం
 వాతాత్మజం వానర యూఢ ముఖ్యం
 శ్రీరామ దూతం శరణం ప్రపద్యే.
 కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరం
 ఆరుహ్య కవితా శాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలం.
 ఆపదా మపహర్తారం దాతారం సర్వ సంపదాం
 లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహం.
 భర్జనం భవ బీజానామర్జనం సుఖ సంపదాం
 తర్జనం యమదూతానాం రామరామేతి గర్జనం.
 రామో రాజమణిః సదా విజయతే రామం రమేశం భజే
 రామేణాభిహతా నిశాచర చమూ రామాయ తస్నై నమః
 రామాన్మాస్తి పరాయణం పరతరం రామస్య దాసోఽ స్వ్యహం
 రామే చిత్తలయః సదాభవతు మే భో రామ మా ముద్ధర.
 శ్రీరామ రామ రామేతి రమే రామే మనోరమే
 సహస్ర నామ తత్తుల్యం రామనామ వరాననే.

ఇతి శ్రీ బుద్ధోళికముని విరచితం

శ్రీరామర్జ్ఞా స్తోత్రం సంపూర్ణం.

రాం - రామాయ నమః,

హనుమత్ చమత్కారానుషోన పద్ధతి.

ఈ అనుషోన విధానం అత్యద్యుతమై, సిద్ధిప్రదమైనది. సిద్ధి ప్రాప్తునంతరమే తమ తమ కష్టాలను నివారించుకోవడం లోనూ పరులకు శుభాలను చేకూర్చడం లోనూ దీనిని ఉపయోగించాలి. విషత్తులను దూరం చేయడంలో ఇది మహాతర శక్తిమంతమైన సాధనం. దృఢమైన శ్రద్ధతో, విశ్వాసంతో విధ్యనుసారం దీనిని సాధించ గలిగితే నిశ్చయంగా సఫలత్వం లభిస్తుంది.

అనుష్టంచ దగిన సాధారణ నియమాలు.

ఇందులో మొత్తం 20 మంత్రాలున్నాయి. ప్రత్యేక మంత్రాన్ని సిద్ధింపజేసుకునే నిమిత్తం వేర్చేరుగా 11 వేల వంతున జపం చేయాలి. జపార్థం రుద్రాక్షమాలను వినియోగంలో ఉంచాలి. సాధకులు సాధనకాలంలో సంపూర్ణ బ్రహ్మ చర్యాన్ని పాటించాలి. సాధన సంపూర్ణంగా సమాప్తం కాగానే దీనిని ఉపయోగంలో పెట్టాలి. మంత్ర సిద్ధికి పూర్వమందు, యే కార్యార్థం ఈ జప, హవనాదులు జరుగుచున్నవో ఆ కార్యామోచార్పణ - సంకల్పంలో చేయడం మరువరాదు. ప్రత్యేక మంత్ర జప పూర్త్య నంతరం 11 వేలు హవనం చేయాలి.

1) ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ వాయు సుతాయ అంజనీ గర్భసంభూతాయ అఖండబ్రహ్మచర్య ప్రత పాలన తత్పరాయ, ధవళీకృతజగత్తితయాయ జ్వలదగ్ని సూర్యకోటి సమప్రభాయ, ప్రకటపరాక్రమాయ. ఆక్రాంత దిజ్ఞండలాయ, యసో వితానాయ,

యకో లంకృతాయ, శోభితానవాయ, మహా సామర్థ్యాయ, మహాతేజఃపుంజ విరాజమానాయ, శ్రీరామభక్త తత్పరాయ శ్రీరామలక్ష్మణసందకారణాయ, సుగ్రీవసఖ్యకారణాయ, సుగ్రీవ సాహయ్యకారణాయ, బ్రహ్మప్రతిబ్రహ్మ శక్తిగ్రసనాయ, లక్ష్మణ శక్తి భేద నివారణాయ శల్యవిశల్యోషధి సమానాయ బాలోదిత భాను మండలగ్రసనాయ, అక్షకుమారచేష్టదనాయ, వనరక్షాకరసమూహ విభంజనాయ, ద్రోణ పర్వతోత్సాటనాయ, స్వామి వచన సంపాదితార్జునసంయుగసంగ్రామాయ, గంభీర శబ్దోదయాయ. దక్షిణాశా మార్తాండాయ. మేరు పర్వతపేరికార్పునాయ, దావానల కాలాగ్ని రుద్రాయ సముద్ర లంఘనాయ, సీతాశ్వసనాయ సీతారక్షకాయ, రాక్షసీ సంఘ విదారణాయ, ఆకోకవన విదారణాయ, లంకాపురీ దహనాయ, దశగ్రీవ శిరః కృంతకాయ, కుంభ కర్మాది వధ కారణాయ, వాలి నిబ్రథ కారణాయ, మేఘునాద మోహ విద్యంసనాయ, ఇంద్రజిద్యధకారణాయ. సర్వశాప్తి పారంగతాయ, సర్వగ్రహ వినాశకాయ, సర్వ జ్వర హరాయ, సర్వ భయ నివారణాయ, సర్వ కష్ట నివారణాయ, సర్వాపత్రి నివారణాయ, సర్వ దుష్టాది నిబ్రథణాయ, సర్వ శతుచేష్టద నాయ, భూత ప్రేత హితాచ, డాకీనీ, శాకీనీ ధ్వంసకాయ, సర్వకార్యసాధకాయ, ప్రాణమాత్ర రక్షకాయ, రామ దూతాయ స్వాహ.

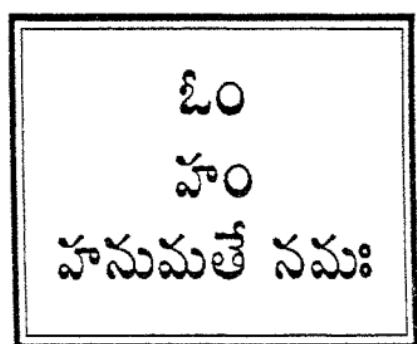
2. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, విశ్వ రూపాయ, అమిత విక్రమాయ, ప్రకట పరాక్రమాయ, మహాబలాయ, సూర్యకోటి సమప్రభాయ, రామదూతాయ స్వాహ.

3. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, రామ సేవకాయ, రామభక్తి తత్పరాయ, రామ హృదయాయ లక్ష్మణ శక్తిభేద నివారణాయ, లక్ష్మణ రక్షకాయ, దుష్ట నిబర్ధణాయ, రామదూతాయ స్వాహ.
4. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, సర్వ శత్రు సంహరణాయ సర్వరోగ హరాయ, సర్వ వశికరణాయ, రామ దూతాయ స్వాహ.
5. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ ఆధ్యాత్మికాధి దైవికాధి భౌతిక తాపత్రయ నివారణాయ, రామ దూతాయ స్వాహ.
6. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ దేవ దానవర్షిముని వరదాయ రామదూతాయ స్వాహ.
7. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, భక్త జనమనః కల్పనా కల్పద్రుమాయ, దుష్టమనోరథ ప్రంభనాయ, ప్రభంజన ప్రాణ ప్రీయాయ, మహాబల పరాక్రమాయ, మహా విపత్తి నివారణాయ పుత్ర పైత్ర ధన ధాన్యాది వివిధ సంపత్పుదాయ, రామ దూతాయ స్వాహ.
8. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, వజ్ర దేహయ, వజ్రసఖాయ, వజ్రముఖాయ, వజ్రిరోష్మే, వజ్ర నేత్రాయ, వజ్ర దంతాయ, వజ్రకరాయ, వజ్ర భక్తాయ, రామదూతాయ స్వాహ.
9. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, పరయంత, మంత తంత తాటక నాశకాయ, సర్వ జ్యురచ్ఛేరకాయ, సర్వవ్యాధి

- నికృంతకాయ, సర్వ భయ ప్రశమనాయ, సర్వ దుష్టముఖ
ష్టంభనాయ సర్వకార్య సిద్ధి ప్రదాయ, రామదూతాయ స్వాహ.
10. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, దేవ దానవ యక్ష
రాక్షస భూత ప్రేత పీశాచ శాకీనీ దుష్ట గ్రహ బంధనాయ రామ
దూతాయ స్వాహ.
 11. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, పంచవదనాయ,
పూర్వముఖే వానరముఖ హనుమతే సకల శత్రు సంహరకారాయ
రామ దూతాయ స్వాహ.
 12. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, పంచ వదనాయ,
దక్షిణముఖే కర్మ వదనాయ, నారసింహాయ సకల భూత ప్రేత
దమనాయ రామదూతాయ స్వాహ.
 13. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, పంచ వదనాయ,
పశ్చిమ ముఖేగుడాయ సకల విఘ్న నివారణాయ రామదూతాయ
స్వాహ.
 14. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ పంచవదనాయ ఉత్తర
ముఖే ఆది వారాహాయ సకల సంపత్కరాయ రామదూతాయ
స్వాహ.
 15. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ ఉత్సు ముఖాయ,
హయగ్రీవాయ సకల జన వశికరణాయ రామ దూతాయ
స్వాహ.
 16. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ సర్వ గ్రహమూళిత

భవిష్యద్వరమాన్ సమిపస్తాన్, సర్వకాల దుష్టబుద్ధినుచ్చాట
యోచ్చాటయ, పరబలానిక్షేభయక్షేభయమమసర్వకార్యాణి
సాధయ సాధయ స్వాహ.

17. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ పరయంత మంత్ర
పరాహంకార భూత ప్రేత పీశాచ పరదృష్టి సర్వవిష్ణు తర్జన
చేటక విద్య సర్వగ్రహ భయం నివారయ నివారయ స్వాహ.
18. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ డాకీనీ శాకీనీ బ్రహ్మ
రాక్షసకుల పీశాచ చోర భయం నివారయ నివారయ స్వాహ.
19. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ భూత జ్వరం
ప్రేతజ్వరం చాతుర్థిక జ్వరం విష్ణు జ్వరం, మహేశ జ్వరం
నివారయ నివారయ స్వాహ.
20. ఓం నమో హనుమతే రుద్రావతారాయ, అక్షిశాల పక్షిశాల,
శిరోభ్యంతర శాల - పీత్శశాల బ్రహ్మ రాక్షసశాల పీశాచకుల
చ్ఛేదనం నివారయ స్వాహ.

శ్రీ ఆంజనేయ సుప్రభాతమ్

క్లో. అమల కనకవర్షం ప్రజ్యాలత్పావకాఙ్
సరసిజనిభవక్రం సర్వదా సుప్రసన్నం
రణరఘునగాత్రం కుండలాలంకృతాంగం
పరజయకరవాలం రామదూతం నమామి॥

శ్రీరామవంద్ర చరణంబుజ మత్తభృంగ
శ్రీరామ మంత్రజపశీల భవాభీపోత
శ్రీజానకీహృదయతాప నివారమూర్తే
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

శ్రీరామ దివ్యచరితామృతస్వదలోల
శ్రీరామకింకర గుణాకర దీనబంధో
శ్రీరామభక్త జగదేక మహాగ్రోర్య
శ్రీవీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

సుగ్రీవ మిత్ర కౌశేర పుణ్యమూర్తే
సుగ్రీవరాఘవ సమాగమ దివ్యకీర్తే
సుగ్రీవ మంత్రివర శారకుల్మాగ్న్య
శ్రీవీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

భక్తార్థిభంజన దయాకర యోగివంద్య
శ్రీకేసరీ ప్రియతనూజ సువర్ణ దేహ
శ్రీ భాస్కరాత్మజ మనోంబుజ చంచరిక
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

శ్రీ మారుత ప్రియతనూజ మహాబలాఢ్య
మైనాకవందిత పదాంబుజ దండితారిన్
శ్రీ ఉష్ణవాహన సులక్షణ లక్షీతాంగ

శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥
 పంచావనాస్య భవభీతి హరస్య రామ
 పాదాబ్జసేవనపరస్య పరాత్మరస్య
 శ్రీ అంజనా ప్రియసుతస్య సువిగ్రహస్య
 శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

గంధర్వ యక్క భుజగాధిప కిన్నరాశ్చ
 ఆదిత్య విశ్వ వసురుద్ర సురర్షి సంఘః
 సంకీర్తయంతి తవ దివ్యసునామ పంక్తిం
 శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

శ్రీ గౌతమీ చ్యవన తుంబుర నారదాత్రి
 మైత్రేయ వ్యాస జనకాది మహర్షి సంఘః
 గయంతి హర్ష భరితా ష్టవ దివ్య కీర్తిం
 శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

భృంగావళీ చ మకరందరసం పిబే దైవ
 కూజం త్వయదార్థమధురం చరణాయుధాశ్చ
 దేవాలయే ఘన గభీర సుశంఖాఫూషాః
 నిర్వాంతి వీర హనుమస్తవ సుప్రభాతమ్॥

పంపాసరోవర సుపుణ్య పవిత్రతీర్థ
 మాదాయ హేమకలశైశ్చ మహర్షి సంఘః
 తిష్ఠంతి త్వచ్చరణపంకజ సేవనార్థం
 శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥

శ్రీ సూర్యపుత్రి ప్రియనాథ మనోజ్ఞమూర్తే
 వాతాత్మజాత కపేవీర సుపింగజాక్ష
 సంజీవరాయ రఘువీర సుభక్తవర్య
 శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతం॥

• • • • •

హనుమదుతాపం

సీతాన్యేషణకై అంగదు, జాంబవంతు, తారాది మహావానరసైన్య పరివేష్టితుడై దక్షిణ దిశా సర్వస్వాన్ని గాలించి విషలురైన హనుమదాదులు సంపాతి ద్వారా జానకీ దేవి లంకా నగరంలో ఉన్నదని తెలిసికొని శత యోజన విస్తృతమౌ సాగరోల్లంఘన విషయమై తమ తమ శక్తి సామర్థ్యాదులను వ్యక్తం చేసి తమ అశక్తతకు చింతిస్తాన్నన్న వేళలో జాంబవంతుడు అంగదుని వైపు తిరిగి - “వాలి నందనా! ఈ అన్యేషణ కార్యంలో యెట్టి లోపం రాకుండా చేస్తాను. దీనిని సాధించుకు రాగల సర్వసమర్థుణ్ణి లంకా నగరానికి యిప్పుడే పంపుతాను” అంటూ బల, పరాక్రమాదులకూ యెగిరి పోవడానికి విశేష ప్రసిద్ధిగాంచిన హనుమంతునికి చూశాడు. మారుతి ఆ సమయంలో యేకాంత స్థానంలో కూర్చున్నాడు. సాగర లంఘనానికి అతణ్ణి ఉత్సాహ పరచాలని సంసిద్ధుడయ్యాడు - జాంబవంతుడు.

తత్పుమయంలో జాంబవంతుడు కపీ శార్యులుడైన ఆంజనేయుని సమీపించి “హనుమంతా! నువ్వు వానరమహావీరసర్వ శ్రేష్ఠుడవు. సర్వ శాస్త్ర విశారదుడవై కూడ మోనంగా యేల కూర్చున్నావు? ఈ విషయమై నీకు సంబంధమే లేనట్లు ఉఱుకున్నావే? బల పరాక్రమాల విషయంలో నువ్వు మన రాజుకే కాదు రామ లక్ష్మీఱులకు సరితూగాగలవాడవే. ఖగ శ్రేష్ఠుడైన గరుత్వంతుని వలె నువ్వు సర్వ శక్తిమంతుడవు. బుద్ధిబల, దైహికబల, పరాక్రమాల

విషయంలో ఈ జీవకోటిలో నిన్ను మించినదేదీ లేదు. స్వాశక్తిని విస్మయించి కూర్చున్నావేమి? నువ్వు వాయు దేవుని ఔరపుత్రుడవు. వాయు సమ పరాక్రమశాలివి. వాయు సందనుడవు కావడం వల్ల నీ తండ్రితో సమంగా యెక్కడికైనా యెగిరిపోగలవు. నీవు సామర్థ్య పరాక్రమాలలో అపర గరుడ్డపు. మమ్మల్ని అందరినీ నువ్వే రక్షించాలి. ఈ కాలంలో మాలో సర్వశక్తి సంపన్నుడవైన నువ్వు తప్ప మరెవరూ యి సాగరాన్ని లంఘించి పోజాలరు. యావత్ వానర సైన్యమూ భవదీయ పరాక్రమాన్ని సందర్శించాలని భావిస్తాన్నది. ఓ కేశార్ధాలమా! లే. ఈ మహాసాగరాన్ని లంఘించు. నీకు గల గమన శక్తి యే ప్రాణికి లేదు. వత్స! వానరులందరూ నిరుత్సాహంతో ఉన్నారు. ఇక ఉపేక్ష యేల? నువ్వు మహావేగంతో పోగలవు. త్రైవిక్రమునివలె యి మహా సాగరాన్ని పద్ధతయంతో దాటిపో” అన్నాడు.

భల్లాకపతి అయిన వృద్ధ జాంబవంతుని పలుకు లాలకించిన హానుమంతుడు - స్వాశక్తి సర్వస్వాన్ని | గ్రహించాడు. తోటి వానరు లందరూ మహానందం పొందే విధంగా హానుమంతుడు శరీరాన్ని పెంచి విశాలాకారంతో కనిపించాడు. శతయోజన విస్తురమైన సాగరోల్లంఘనానికి శ్రీప్రమంగా వర్ధిల్లతూన్న ఆ కపి శ్రేష్ఠుని వానరు లందరూ చూశారు. వారందరి విచారమూ దూరమైపోయింది. సంతోషాతిరేకంతో వారందరూ సింహ గర్జనలు చేశారు. ఆ మహాబలశాలిని సర్వులూ ప్రశంసించారు. వామనావతార వేళలో వర్ధిల్లన శ్రీమన్నరాయణుని వలె హానుమంతుడు పెరిగిపోయాడు. అప్పుడా మహాత్ముణ్ణి నాలుగు దిక్కుల నుండి వానరు లందరూ ఆశ్చర్యానందాలతో స్తోత్రం చెయ్య సాగారు. అది చూసి

మారుతాత్మజుడు వాలాన్ని మహాత్మాహంగా ఆడిస్తూ అపరిమితంగా శరీరాన్ని పెంచి మృగరాజులా విజృంభించాడు. తత్పమయంలో ఆ మహానీయుని వదన మండలం మధ్యాహ్న మార్తాండునిలా, లేస మాత్ర ధూమ రహిత అగ్నిహోత్రం వలె దివ్యకాంతులతో కనిపించింది. ఆ మహా వానర సమూహం మధ్య లేచి నిలబడి ఉన్న హనుమంతుని శరీరం మీది రోమజాలం ఆనందాతిరేకం వల్ల నిక్కిపొడుచుకుంది. తత్పమయంలో అతడు వానర సైన్య సర్వస్వాన్ని తిలకించి - వానరవృద్ధులందరికి ప్రణమిల్లి గంభీరంగా పలికాడు.

“కపి శ్రేష్ఠులారా! అగ్ని సఖుడైన వాయుదేవుడు ఆపార బల సంపన్నుడు, గమన శీలుడు, ఔహాతీత, గణనాతీత శక్తి సంపన్నుడు, ఆకాశంలో విహారిస్తూంటాడు. గిరి శిఖరాలను కూడ కూలిపేస్తూంటాడు. నేనా వాయునందనుడను, తత్కారణంచే నాతో సమంగా యెగిరి పోగల వాడు లేనే లేడు. అంబరాన్ని చుంబించు నట్టి సుమేరు గిరి అత్యంత విశాలమయింది. నేనా మహాగిరికి ప్రదక్షిణం చేస్తూ సహస్ర పర్యాయాలు తిరిగి రాగలను. నా విశాల బాహువులతో సాగర సలిలాలను తోసి వేసి నదీనద పర్వతారణ్య సరోవరయుత్మేన ఈ భూమండలాన్ని మహా సాగరంలో ముంచి వేయగలను. నేను పురోగమించే వేగానికి సాగర సలిలాలు పైకి లేచి పోతాయి. తత్కారణం వల్ల సముద్ర జలాలలో ఉండే మహా మకరాలన్నీ ఆకాశ వీధిలో గోచరమవుతాయి. ఆహారార్థం పాములను పట్టుకోవ డానికి మహా వేగంతో ఆకాశంలోకి తీవ్ర వేగంతో పరిభ్రమించే ఖగరాజైన గరుత్వంతుని వలె సహస్ర పర్యాయాలు తిరిగి వచ్చే శక్తి నాకు ఉంది. ఉదయాద్రి నుండి బయలు దేరిన

సూర్యనితో నేనూ బయలు దేరి ఆతని కన్న ముందుగా అస్తాద్రి
 చేరి మరల సూర్యాడు ఆకాశ మధ్య భాగంలో భాసించే సమయానికి
 ఆతనికెదురుపడి క్రిందికి దిగి ఈ పృథివై విశ్రాంతి తీసుకోకుండా
 మరల ప్రవండ వేగంతో సూర్యనికి యెదురు రాగలను. ఆకాశ
 చారులైన సమస్త జీవుల కంటె మహా వేగంగా నేను పురోగమించగలను.
 కపి శ్రేష్ఠులారా! సాగరాన్ని నేను కలవరపెట్టగలను. పృథివైని చీల్చ
 వేయగలను. ధరాధరాలను పిండి భూతం చేయగలను. ఎగిరే
 వేళలో నా జఘన వేగానికి సాగరం నన్ను వెంబడిస్తుంది. ఇప్పుడు
 నేను అంబరమార్గానికి యెగురగానే యిక్కడి వ్యక్తం తాదులూ,
 పుష్పాలూ నాతో యెగిరి నన్ను వెంబడిస్తాయి. నా వెంబడి ఆలా
 వచ్చే పుష్పాల వల్ల నేను పురోగమించే అంబర మార్గం స్వాతీ
 పథంగా గోచరమవుతుంది. ప్రవగోత్తములారా! ఆకాశానికి నేను
 యెగరడమూ, ఆ మార్గంలో పురోగ మించడమూ, అంబర వీధి
 నుండి క్రిందకి దిగడమూ వీటన్నిటినీ సర్వులూ యేక కాలంలోనే
 జరగడంగా చూస్తారు. మహావిశాల మేఘ సమ శరీరంతో అంబరాన్ని
 కబళించే వానివలె నేను మీకు గోచరమవుతాను. తత్పుమయంలో
 నా వేగానికి మేఘ సమూహాలు చెల్లాడెదరై పోతాయి. గిరులన్నీ
 కంపిస్తాయి. సాగరం ఆల్ల కల్లోల మవుతుంది. వాయు దేవునికి,
 ఖగపతి అయిన గరుత్వంతునికి వినా నాతో సమంగా ఎగిరే శక్తి ఈ
 విశ్వంలో మరివరికి లేదు. చరాచర జగత్తులో నా వేగాన్ని అను
 సరించగల వారెవరూ లేరు. ఆధారమే లేని అంబర వీధిలో మెరుపు
 తీగలా నేను పురోగమించి పోయేవేళలో వామనావతార వేళలోని
 త్రివిక్రమ భగవానునిలా ఉంటాను. జానకీమాతను చూసినట్లే నా
 బుద్ధికి విశ్వాస పూర్వకంగా యిప్పడే గోచర మవుతున్నది. మీ

రిక్కుడ ప్రసన్నంగా నిశ్చింతగా ఉండండి. దశ సహస్ర యోజనాల దూరం పోగలనని భావిస్తున్నాను. బ్రహ్మం ద్రాదులలో యెవరినైనా సరే సునాయాసంగా జయించి వారి హస్తాల నుండి అమృత భాండాన్ని లాగుకుని మహావేగంతో తీసుకురాగలను. అంతే కాదు, లంకావగరాన్నంతటినీ ఊడబెరికి తీసుకు రాగలనన్న భావం నాలో కలుగుతూన్నది. “అంటూనే ఆ వానరోత్తముడు ఒక్క సారిగా గ్రీంచాడు.

మహా బల పరాక్రమ సంపన్నడైన ఆ కపే శ్రేష్ఠుని తిలకించి వానరులందరి కందరూ మహానందం చెందారు. ఆశ్చర్యపడి విచారాన్ని పోగొట్టుకున్న వారైనారు. అంత వారిలో వృద్ధ శ్రేష్ఠుడైన జాంబవంతుడు మహానంద పరవశుడై వానర వీరా గ్రేసరా! వాయునందనా! నీవీ సమయంలో నీ వారందరి క్లేశాన్ని దూరం చేశావు. వీరందరూ నీకు శుభ విజయ మంగళ పరంపరలు చేకూరాలని ప్రయత్నపూర్వకంగా పరమాత్మను ధ్యానిస్తూంటారు. మహార్షుల, కపే శ్రేష్ఠుల, పెద్దలందరి అనుగ్రహం వల్ల నువ్వు సునాయాసంగా సముద్రాన్ని దాటి పోగలను. నువ్వు మరలివచ్చే వరకూ మే మందరంటేక పాదం మీద నిలబడి నిరీక్షిస్తూంటాము. నీ హస్తాలలోనే మా అందరి ప్రాణాలూ ఉన్నాయి” అన్నాడు.

“వానర వీరులారా! లంఘన వేళలో నా తీవ్ర వేగానికి పృథివీ సీరంగా ఉండజాలదు. దృఢమైన పాదాలతో ఉన్న యా మహౌంద్ర గిరి ప్రదేశం మాత్రం నా వేగానికి ఆగ గలదు. కనుక యిప్పడే ఈ గిరి మీదకు వెడుతున్నాను. ఇక్కుడ నుండి నేను శత యోజనాలు లంఘించాలి” అంటూ శత్రు మృదుడైన వాయునందనుడు,

సర్వ కార్య నీళ్లయ సమర్థుడవూ, నీర్లయించిన కార్య విషయాలను వివరించి వచించడంలో కుశలుడవూ అయిన నీకు సాటి ఆయినవాడు వేరొకడు లేదు. ప్రసంగించే శక్తి విషయంలో నిన్న అధిగమించిన వారెవరూ లేరు. మిగిలిన అమాత్యులు వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయాలు దోషభూయిష్టమని అనడమూ లేదు. అందుకై నేను ప్రసంగించడం లేదు. నీకు నేను బోధించ తగిన వాణీ కాకపోయినా నాకు తోచిన విషయాన్ని చెబుతూన్నాను. నా అంతటి యోచనా శక్తి సంపన్నుడు లేడనీ నేను భాషించడం లేదు. లంకలో ఈ విభీషణుడు నాకు అనుకూలంగా మాట్లాడుడనే భావంతోనూ నేను మాట్లాడడం లేదు. శ్రీరామచంద్ర ప్రభూ! నాకు నీ మీద ఉన్న విశేష గౌరవం వల్ల నాకు సత్యమని తోచిన విషయాన్ని చెబుతూన్నాను ప్రభూ! విభీషణుని మంచి చెడ్డలను గురించి విమర్శించి తెలుసుకుని అతణ్ణి మనలో చేర్చుకోవడమో, మానడమో చెయ్యమని మన అమాత్యులలో కొందరు స్వాభి ప్రాయాన్ని వ్యక్తికరించారు. ఇందులో సృష్టింగా ఓ దోషం గోచరమవుతూన్నది. ఏదైనా విశేష రాచకార్యాన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహిస్తేనే తప్ప ఒకని గుణ దోషాలు తెలియవు. విశేషమైన రాచకార్యంలో వినియోగించిన నాడు కదా ఆ వ్యక్తియొక్క గుణ దోషాలు మనకు తెలిసేది. కనుక ఈ పద్ధతికి పరస్పరాశ్రయ దోషం పట్టింది.

విభీషణుని దగ్గరకు గూఢచారి నెవరినైనా పంపి వాని మంచి చెడ్డలను తెలుసుకోవాలని మన వారిలో ఒకరు స్వాభిప్రాయాన్ని వ్యక్తం చేశారు. అదీ యుక్తి యుక్తంగా లేదు. బహు దూర ప్రదేశం లో ఉన్న వ్యక్తిని గురించి తెలుసుకోవడానికి గూఢచారిని పంపితే

వాడక్కడకు వెళ్లి ఆత్మణి గురించి సర్వమూ తెలుసుకు రాగలుగుతాడు. అది మాత్రం సమంజసమైన విషయమా? కానీ సమక్కంలో నిఱచి ఉన్నవాణినై సమీపించి యేమి తెలుసుకోగలుగుతాడు? మన అమాత్యులలో ఒకడు యూ రావణ సోదరుడు అనుచిత స్థలానికి అకాలంలో వచ్చాడన్నాడు. ఇది మాత్రం యేమి బాగుంది ప్రభూ! విభీషణునికి - తన అన్న అధముడనీ, నువ్వుమహాత్ముడవనీ తెలుసు. ఈ విషయాన్ని నిశ్చయించుకుని మనసా తర్పించు కునియే నీ ఆశ్రయాన్ని ఆర్థించి వచ్చి ఉంటాడు. జూనకీ దేవిని తన అన్న అపహరించడమూ, ఆ విషయమై తాను సదుపదేశం చేసినా అతడు తిరస్కరించడమూ అతనికి అనుభవసీయ విషయమే కదా! ఖరదూషణ త్రిశిర, వాతి - ఆదిగా గల వారి నందరినీ నువ్వు అంతం చెయ్యాడమూ, సుగ్రీవుని కిష్కింధాదిపతిగా పట్టాభిషేఖుని చేయడమూ అతనికి తెలిసిన విషయాలే. నీ పరాక్రమ శక్తి సామర్థ్యాదులను గ్రహించడమే కాదు - అనుల్లంఘనీయమైన మహా సాగరాన్ని దాటి లంకను ముట్టడించడం కోసం నువ్విక్కడకు యూ సమయంలో రావడం కూడ గ్రహించి అతడు నీసన్నిధానానికి శరణార్థియైవచ్చాడు. విభీషణుడు నిన్నాశ్రయించడానికి సముచిత స్థాన, సమయాలు రెండూ యివే. మన అమాత్యులలో ఒకడు విభీషణుని చెంతకు గూడచారిగా వెళ్లి అనేకానేకమైన ప్రశ్నలు వేసి ఆస్థితిలో వానిమంచి చెడ్డలను తెలుసుకోవాలన్నాడు. అదీ జరిగే పని కాదు. ధీశాలి అయిన విభీషణుడు గతంలో తనకు పరిచయం లేని వ్యక్తికి - బదులు పలకడం వల్ల వచ్చే అనర్థాన్ని ముందుగా ఊహించి మోసంగా ఉండిపోతే మనవారేమి చేయగలరు? బదులు చెప్పులేదు కనుక మనవారు అతణ్ణి దోషిగా భావించవచ్చును.

అడ్డగారు కదా - అని సర్వయాస్య విషయాలను సరళంగా చెయ్యారు. ఆ నియమం యెవరికీ ఉండదు కూడ. శత్రువులలో వైరభావాలను రేకెత్తించి కొందరిని వేరుచేసి మనలో చేర్పుకోవలసి ఉండగా - వారు పరస్పరం భేద భావాలు కల్పించుకుని తమంత తామై రాగా - అట్టి వాళ్ళను ప్రశ్నించడం అనివేకమే అవుతుంది. దాని వల్ల మిత్రభాన్ని పోగొట్టుకున్నవార మవుతాము. ఇది నీతి శాస్త్ర సమ్మత విషయమే కాదు. రామ ప్రభూ! ఈ సమాజంలో మనం మనస్సు విప్పి మాటల్లాడీతేనే యెదుటి వారు కూడ నిష్టపటంగా వ్యవహరించగలుగుతారు. మన వ్యవహారం కపటంగా ఉంచే వారూ అలానే ప్రవర్తిస్తారు. మనకున్న తెలివి తేటలు పరాయి వారికుండవను కోవడం బుద్ధి తక్కువే కాదా! బుద్ధిమంతులైనవారు కుటీల ప్రశ్నలకు కుటీలంగానే సమాధానం యిస్తారు. కనుక యా మార్గాన్ని అవలంబించడమూ వ్యర్థమే. రామ ప్రభూ! పరేంగితాన్ని, ఆకార చేష్ట సంభాషణా విధానాన్ని బట్టి యెదుటివారి అంతరంగాన్ని కొందరు గ్రహిస్తాంటారు, సంభాషణా సన్నివేశంలో యా విభీషణునిలో యెట్టి దుష్ట స్వభావమూ గోచరం కాలేదు. ఇంగితం ద్వారా దీని ననుసరించి యితడు దుర్మార్గుడు కాడని సృష్టి మవుతూన్నది. ఎంతమాత్రం వికారం లేకుండ యితని ఆకారం గోచరమవుతూన్నది. ద్రోహా అయితే బహుదూరాన్నండీ యిక్కడకు వచ్చి యింత ధైర్యంగా భాషించ గలడా? కనుక వీని ప్రవర్తనలో లోటు యా షణ్మాత్రం కాన రావడం లేదు. ఇతని ప్రసంగంలో సంశయం కానీ, ఆతురత కానీ కావరాలేదు. అంటే యితని భాషా పుద్దిలో లోటు కనిపించలేదు, ఎంతగా దాచి పెట్టాలని ప్రయత్నం చేసినా కపట భావంతో

వచ్చిన వాని అంతరంగం వ్యక్తం కాక మానదు. అది విధిగా బయటపడి తీరుతుంది. ప్రభూ! కార్య సాధకులలో నువ్వు శ్రేష్ఠుడవు. నీ అంత వానికి యి దాసుడు చెప్పవలసినది లేదు. దేశ కాల జ్ఞానంతో కొనసాగించే కార్యాలు శ్రీఘ్రంగా సత్కరితాలను ప్రసాదిస్తాయి.

“రామ ప్రభూ! భవదీయ అసమాన పరాక్రమ ధార్మికత్వాలను గురించి విశేషంగా తెలుసుకున్న ఈ విభీషణుడు - సౌదర్యుడైన దశకంటుని దుష్ట వ్యాపారాదులను స్వయంగా చూసే గ్రహించిన వాడు. మహా బలశాలి అయిన వాలిని అంతం చేసి నువ్వు కపి శ్రేష్ఠుడైన సుగ్రీవుడై కిష్కింధాధిపతిగా చేసిన విషయాలను విని లంకా రాజ్యాన్ని తనకు ప్రసాదించుమని అర్థించ వచ్చాడు. శరణాగతుడైన వీనిని నువ్వు నీ వాళ్ళిగా ఆదరించి నీ సన్నిధనంలో ఉంచుకోవాలి. ప్రభూ! ఈ విభీషణుడు దోషి కాడని నాకు తెలిసినంత వరకూ చెప్పాను. శేష కార్యాన్ని పూర్తిచేయ వలసిన వాడవు నువ్వు” అని సార్థకంగా మృదు మధుర మనోహరంగా పలికి మోనం వహించాడు.

(వార్షిక రామాయణం యుద్ధకాండ నుండి)

గూఢచారి సారజుడు

మారుతిని పరిచయం చేయడం.

వానర సైన్యాన్ని చూపేస్తూ శక్తి వంచన లేకుండ ఆ వానర వీరులను గురించి రావణాసురునికి సారజుడనే రాక్షస గూఢచారి పరిచయం చేస్తూ హనుమంతుని గురించి యిలా చెబుతున్నాడు:-

ప్రభూ! అలా దృష్టిని పోనీ, మదించిన యేనుగులా నిలబడి ఉన్నవాడు యెవరో కాదు - ఇంతకు పూర్వమే మన నగరానికి వచ్చి జానకీదేవిని సందర్శించి నీతో నిర్భయంగా భాషించి పోయి మరలి వచ్చినాడు. కేసరి పత్రి అయిన అంజనకు ప్రభవించిన యితడు హనుమాన్నామధేయుడు. ప్రపథమంగా సముద్రాన్ని లంఘించిన కపి శ్రేష్ఠుడితడే. కుపితుడై తే స్వయిబల పరాక్రమాలతో సముద్రాన్నానా అల్లకల్లోలం చేసివేయగలడు, స్వేచ్ఛారూపధారణా శక్తిసంపన్నుడైన యితడు స్వర్గదూపి, మహాబలశాలి. నిరాటంకంగా వాయు సమంగా యితడెక్కడిక్కెనా పోగలడు. ఇతణ్ణీ గురించి విశేషంగా తెలిసిన నాకు ఆప్పుడైన వాడు చెప్పిన దానిని నీకు యథా తథంగా చెబుతానుః

మహాబల దర్శాలతో యితడు ప్రభవించాడు. బాల్యవస్థలో ఓ నాడు ఉదయ వేళలో ఏనికి తీవ్రమైన ఆకలి వేయడంతో యితడు ఉదయ భాసుని అరుణ బింబాన్ని పక్షపతంగా భావించి దానిని తినాలని మూడువేల యోజనాల దూరం పైకి యెగిరాడు. తత్పమయంలో జరిగిన సంఘటన వల్ల యితడు పర్యతం మీద పడిపోగా ఏని హనువు దెబ్బ తినడం వల్ల యితనికి హనుమంతుడన్న

ప్రార్థక నామం యేర్పడింది. అతులనీయ బలశాలీ ఆనవ్యమైన మహాన్నతాకారుడూ. అపారప్రభావసంపన్నుడూ, అద్వితీయ వాక్పత్రురుడూ అయిన యి వీరుడు ఏకమాత్రుడిగానే మన నగరాన్ని కొట్టాలి - అనుకుంటున్నాడు.

రామ ప్రశంశ.

(సీతాన్యేషణకార్యాన్ని శ్రీ సంపన్నం చేసి ఆక్షాడివృత్తాంతాన్ని శ్రీరామచంద్రులకు సప్తస్తరంగా వినిపించి సీతాదేవి ఆనవాలుగా యిచ్చిన చూడామణిని ఆ పురుషోత్తమునకు ప్రసాదించాడు హనుమంతుడు.

తత్పుమయంలో హనుమంతుని సంభాషణా సర్వస్వాన్ని ఆలకించిన శ్రీరామచంద్రుడు పరమ ప్రసన్నుడై - కపులారా! ఈ పృధ్వమై మారుతి అత్యంత దుర్భమైన మహాత్మార్యాన్ని సాధించాడు. అన్య లేవరూ దీనిని మనసా కూడ చేయజాలరు. ఇంత వరకూ వాయుదేవ, గరుత్సంత, హనుమంతాదులు వినా అన్యలేవరూ మహాసాగరాన్ని లంఘించి ఆవలి తీరం చేరినట్లు విన లేదు. భవిష్యత్తులో యట్టి వారిని చూడజాలము కూడ. సురాసురాదులకు కన్నెత్తి చూడ నలవి కానట్టి లంకా నగరం చేరి అన్య లేవరైనా సభీవంగా బయటపడగల రంటారా? మరలి రావడం మాట అలా ఉంచగా కష్టాత్తి చూడడానికి వీలు లేకుండా ఉండేలట్లున్న రాక్షస రక్షితమైన లంకా నగరాన్ని మన మారుతి సమ బలశాలి వినా అన్యదేవుడూ ఆకాశచారి అయి పోగలడా? ప్రభువైన సుగ్రీవునికి మారుతి చేసన సేవాకార్యం మహత్తరమైనదే. కేవలం ఆసాద్యకార్యాన్ని

సాధించడమే కాకుండ నిజ పరాక్రమానుగుణంగా నిజ బల సర్వస్వాన్ని ప్రదర్శించ గలిగాడు. కేవలం చెప్పిన పని ఒక్కటీ చేసుకురావడం కాకుండ జైపుంచిన ప్రయోజనకరమైన కార్యాల నన్నిటినీ ఒక్క జేసుకు వచ్చాడు. సేవక శ్రేష్ఠుడుగా యట్టివాడే పరిగణనకు వస్తాడు. మహాత్మాపేయై, సమర్థుడే అయినా కేవలం ప్రభువు ఆదేశించిన కార్యాన్ని మాత్రమే సాధించుకుని - తన స్వామిని ప్రసన్నుట్టి చేసుకోదగిన అన్య కార్యాలను సాధించకుండ మరలి వచ్చేవాడ్లి మధ్యముడంటారు. పౌచ్చరిక కలిగి, ఉత్సాహవంతుడై సమర్థుడై కూడ ప్రభు కార్యాన్ని సాధించకుండ మరలి వచ్చే వాడ్లి - అధముడంటారు. మారుతి - నిర్దేశిత కార్యాన్ని సాధించడమే కాకుండ తన స్వామికి సంతోషాన్ని కలుగ చేసే మహాత్మాన్ని ప్రదర్శించాడు. ప్రభు భక్తి పరాయణుడై సీతను దర్శించడం వల్ల నన్నా మహబులాలి అయిన సామిత్రినే కాదు రఘువంశ సర్వస్వాన్ని సంరక్షించాడు. పరమ సంతోషప్రదమైన పుభవార్తను జెప్పిన ఈ మారుతిని ప్రస్తుతం దీన స్థితిలో ఉండడం వల్ల నాకు తగిన స్థాయిలో సత్కరించలేక పోతూన్నాను. ఇందుకు నేను విశేషంగా దుఃఖిస్తూన్నాను. ఈ మహబులాలికి యా స్థితిలో నేనీయ గలిగినది దృఢాలింగనం మాత్రమే. నా సర్వస్వమూ యదే కూడ” అంటూ ఆనంద పులకాంకితుడయ్యాడు. కృతకృత్యుడైన మహబుల పరాక్రమాలి అయిన మారుతిని గాఢాలింగనం చేసుకున్నాడు. ఈ ఫుట్టం హనుమంతుని జీవితంలో మరపురానిది.

మ హో ప దే శ ०.

(అశోకవనవిధ్వంస, ఆశ్వయకుమారాదిరాజుసుసంహరానంతరం—ఇంద్రజిత్తు ప్రయోగించిన బ్రహ్మస్తానికి బద్ధుడైన వాని వలె నటిస్తూ రజ్జు బంధితుడై సామాన్యనివలె రావణ సభాభవనంలో మహా గజంలా ప్రవేశించాడు హనుమంతుడు.

మహా రత్నాలతో అలంకరింపబడి ఉన్న ఆ మహా సభా మంది రంలో రాజుసేంద్రుడైన రావణునీ, ఆతని చరణాల వద్ద ఉన్న వృద్ధా మాత్యులనూ మారుతి తిలకించినాడు. వికారాకారులైన తన అనుచరులచే యాడ్చుకు రాబడుతున్న మహాతేజస్వి అయిన మారుతాత్మజుణ్ణై లంకాధిపతి చూశాడు. ఆ మారుతాత్మజుడు తత్పమయంలో మధ్యహ్న మార్గాండ సదృషంగా భాసిల్లి పోతూ న్నాడు. భయంకరపరాక్రమశాలి అయిన హనుమంతుడు క్రోధారుణ నేత్రాలతో రావణుని వైపు చూడ సాగాడు. భయంకర పరాక్రమ మంతులైన రాజుసులు తనను వేధిస్తూన్నా హనుమంతుడు లంకాధిపాథుని మహావైభవానికి నిశ్చేషప్పడై మనసా యోచించ సాగాడుః

“అపో! యేమి రూపమీ రాజుసు రాజుది? ఏనీ దైర్య తేజో బలాదులు ఆశ్చర్యాన్ని కలుగజేస్తున్నాయి. సమస్త శుభ లక్షణ లక్షీతుడై ఉన్న ఏనిలో పరదారాపహరణ రూపమైన అదర్కుం ఒక్కటీ లేకుంటే దేవేంద్ర సమేతంగా అమర లోకానికే యేలిక కాగలిగే వాడే, జనకంటక్కొన్ని, భయంకర క్యారమై ఏడు చేసిన దుష్టకార్యాలకుసర్వలోక వాసులూ ఏడెంపబడి భయపడిపోయారు. ఏష్టై మాస్తూంటే— ఏడే కుపితుడై తే ప్రపంచాన్నే సాగర గర్భంలో ముంచి వేయ కలడనిపీస్తూన్నది”.

అనంతరం రావణా దేశానుసారం ప్రహస్తుడు ప్రశ్నించగా మారుతి
స్వియ ధోరణిలో పలికిన పలుకులను తిలకించండి. హనుమంతుడు
రావణుని వైపు చూస్తూ “ఓ రాక్షసరాజా! యమవరుణ దేవేంద్రాదు
లలో యెవడినీ కాని నేను వారి దూతను కూడ కాదు. కుశేర
మిత్రుడను కాని నేను మహావిష్ణువు పంపగా వచ్చిన వాడను కాదు.
వానరుడనైన నేను నిన్ను చూడాలని వచ్చాను. నా వంటి
సామాన్య వానరునికి నీ దర్శనము కాదు కనుక అశోక వనం
విధ్వంసం చేసి-బలవంతులైన నీ సేవకులు నాతో యుద్ధానిసి
రాగా ఆత్మ రక్షణార్థం నేను చేసిన ప్రయత్నంలో వారు నా
చేతులలో అంతమై పోయారు. సురాసురులే కాదు మరెవరూ
కూడ యెట్టి అప్రంతోనూ, పొశంతోనూ కూడ బంధించ లేదు.
ఈ వరంనాకు బ్రహ్మదేవుని ద్వారా లభించి ఉంది. నీ సేవకులు
సామాన్యమైన త్రాళ్ళతో నన్ను బంధించి తేచ్చారు. రాచకార్యాలైనై
నేనికృదకు వచ్చాను. అప్రమేయ బలశాలి, అమిత తేజస్సీ
అయిన శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు నన్ను దూతగా నీ దగ్గరకు
పంపాడు, రాక్షసరాజా! నీ హితాన్ని కోరి నేను పలికే పలుకులను
సావధానంగా ఆలకించు” అంటూ ఆతడు మహాబలశాలి అయిన ఆ
రాక్షసరాజును చూస్తూ నిర్భయంగానూ, అర్థవంతంగానూ పలక
సొగాడు

“ఓ రాక్షస రాజా! కపి రాజైన సుగ్రీవాజ్ఞానుసారం నేనీ లంక
నగరానికి వచ్చాను. వానరేశ్వరుడైన సుగ్రీవుడు నీకు సాదరసముడు,
నీ క్షేమాన్ని విచారించి రమ్యని నాతో చెప్పి ఉన్నాడు. ఇహపర
సాఖ్య ప్రదమూ, ధర్మరథయుక్తమూ అయిన విషయాలు చెబుతాను
విను, అయోధ్య నగరాన్ని పొలించే దశరథ మహారాజు జ్యేష్ఠ

పుత్రుడైన రాముడే ఆయనకు ప్రియమైన వాడూ కూడ. మహా
 తేజశ్వరీ, మహాబాహూపూ అయిన ఆతడు తండ్రి ఆదేశానుసారం
 అర్థాంగి అయిన సీతా దేవితో సౌదరుడైన లక్ష్మణునితో దండ
 కారణానికి వచ్చాడు. జనకరాజ నందిని అయిన జానకీదేవి
 అరణ్యలలో కనపడకుండ పోయింది. భార్యన్యేషణలో సౌదర
 సమేతంగా శ్రీరాముడు బుప్యముకాద్రికి వచ్చిసుగ్రీవునితో స్నానం
 చేశాడు. సీతాన్యేషణ చేస్తానని రామున్నిధిలో ప్రమాణం చేయగా
 శ్రీరాముడు వాలిని అంతం చేసి సుగ్రీవుని కిష్కింధాధిపతిని
 చేశాడు. రావణ! ఆ వాలిని గతమందే యెరిగిన వాడవు కదా!
 ఏకమాత్రబాణంచే ఆ వాలిని రాముడు నేలకూల్చినాడు. ప్రతిజ్ఞను
 తప్పని సుగ్రీవుడు సీతాన్యేషణకై వానరసమూహాలను దశదిశలకూ
 పంపివేశాడు. ఇప్పుడు భూమ్యకాశ పాతాళాలలో అసంఖ్యాక
 వానర గణాలు సీతాన్యేషణలో ఉన్నారు. భూమిని స్ఫురించ
 కుండ ఆ వానరులలో పురోగమించి పోగల మహా వేగులున్నారు.
 గరుడ సమ వేగులు కొందరున్నారు. వాయు వేగంతోనూ
 పోగల వారున్నారు. వాయు నందనుడనై నన్ను
 పానుమంతుడంటారు. నేనూ సీతాన్యేషణార్థినై బయలు దేరి శత
 యోజన విస్తీర్ణమైన సాగరాన్ని లంఘించి నీ యి నగరం అంతా
 తిరిగి నీరక్షణలో ఉన్న జనకాత్మజను చూచినాను, రాక్షసరాజు!
 నువ్వు సర్వ శాస్త్రాలూ చదివి ధర్మ స్వరూపాన్ని గ్రహించిన
 వాడవు. మహాత్మరమైన తపస్సును దీక్షగా చేసిన ప్రాజ్ఞుడవు. నీ వంటి
 వానికి పరదారాపహరణము సముచితమైనది కాదు. నీ వంటి
 ధీశాలురు యట్టి ధర్మ విరుద్ధకార్యాలు ఆచరించరు. నీకి దుష్టర్యం
 ద్వారా అనేకమైన ఆపాయాలు వస్తాయి. అంతేకాదు. పలితంగా నీ

సర్వాన్ని నాశనం చేసి వేస్తుంది. రాజు! రాములక్ష్ముణులు కుపితులయితే విడిచే బాటాల కెదురై-సురాసురులలో ఒక్కదు కూడ నిలబడ లేదు. రామునికి అపరాధం చేసి జగత్తయంలో యెవ్వరూ క్షేమంగా ఉండలేరు. నువ్వు చేసినది అధర్మమన్న మాటను సుగ్రీవుడు నీకు చెప్పి జానకీ దేవిని శ్రీరామునికి తిరిగి యచ్చివేయుమని చెప్పమన్నాడు. తద్వారా అధర్మ దూరుడవై నువ్వు సరైవ్యాఖ్యాలతోనూ ఉండగలుగుతావు.

“సీతాదేవిని నేను తెచ్చానని నీకెవరు చెప్పారని అడుగుతావేమో? సీతాదేవిని నేను కళ్వారా మాశాను. సర్వ వానర దుర్గభమైన జానకీదేవి దర్శనం యా నగరంలో నాకు మాత్రమే అయింది. జేప్ప కార్యాన్ని రాముడే చూసుకుంటాడు. ఇప్పుడామె శోకపరాయణగా ఉంది. ఆమె నీ ఆధీనంలో ఉందనుకొంటూన్నావే కానీ - నీ ప్రాణాలను తీయడానికి తెచ్చుకున్న పంచ శిరస్సులు కల కాల సర్వమని గ్రహించలేకున్నావు. జరరాగ్ని తేజస్సు యెంతగా ఉన్నా విషమిత్రితాన్నాన్ని భక్షించి బ్రతికి బయటపడడం ఆసంభవమేకదా! సురాసురులంతా యేకమై స్వాధీనం చేసుకున్న ఆ జానకీదేవిని తన దానినిగా చేసుకోవడం ఆసంభవమే రావణ! నువ్వు అత్యధిక శ్రమకోర్చి మహాతపస్స చేసినావు. ఆ మహా తపశ్చక్తిని నాశనం చేసుకోరాదు. సురాసురులచే మరణం లేకుండ వరాలను పొందానని అహంకరిస్తూన్నావేమో? సుగ్రీవుడు-సురాసుర యక్కగంధర్వ పన్నగులలోని వాడు కాదు-అతడు వానరుడు. వాని చేత మరణం లేకుండా నువ్వేలా బయటపడతావో చెప్పు. అధర్మాన్నిఅంతం చేసి ధర్మాన్ని పత్వలితాలను ప్రసాదిస్తుంది. అధర్మం ఎన్నటికీ

ధర్మన్ని జయించ లేదు. ఇతః పర్వంతం సత్కర్మల ఫలంగా సంపాదించుకున్న ధర్మ ఫలాన్ని నువ్వు అనుభవించావు. అచిర కాలం లోనే అధర్మ ఫలాన్ని అనుభవిస్తావు. ఏకమాత్ర వీరుడుగా రాముడు జనస్థానీయులను సర్వ రాజుసులనూ అంతం చేశాడు. ఏకమాత్ర బాణంతోనే వాలిని నేలకూల్చాడు. ఇప్పుడు రామ సుగ్రీవులిద్దరూ మిత్రులయ్యారు. నీకు శ్రేయస్తరమైన దేదో నువ్వే యోచించుకో”.

రథాశ్యగజసమేతమైన నీలంకానగరాన్నంతటినీ ఏకమాత్రుడైన నేనే నాశనం చేసి వేయగిను. కానీ యిందుకు నాకనుమతి లేదు. జానకీని అపహరించుకు పోయిన శత్రువులను తానే అంతం చేస్తానని శ్రీరామచంద్రుడు వానర భల్లకాల సమక్షంలో శపథం చేశాడు. కనుక ఆ కార్యాన్ని నేను చెయ్యసు. రావణ! సాక్షాత్కారం అమరేంద్రుడైనా శ్రీరామునికి అపరాధం చేసి ఉండ లేడు. ఇక నీ వంటి వాని విషయం వేరే వివరించాలా? నీ వనంలో ఉన్న సీతాదేవియే నీరాజ్య సర్వస్వాన్ని అంతం చేసి వేశేకాశరాత్రి అని గ్రహించు. ఆమె రూపంలో ఉన్న కాలపాశాన్ని నీ అంత నీవుగా నీ మెడకు తగిలించుకోకు. ఆ మహామాశక్తి ప్రభావం వల్ల యిప్పటికే మంటలు చెలరేగుతున్నాయి. ఇక అద్యతన భావిలో రామచంద్రుని క్రోధాగ్నికి వీధులూ, కోటబురుజులూ సర్వమూ దగ్గరై పోవడాన్ని నువ్వు చూస్తావు. మంత్రి మిత్ర, సౌదర్య, సుత, హిత, దారాదులనూ నీ నగరాన్ని సర్వాశనం చేసుకో వద్దు.

“రావణ! నేను రామదాసుడను కావడం వల్ల ఆ మహాత్ముని ప్రభావం నాకు చక్కగా తెలుసు. దూతగా వచ్చాను కనుక నీకు

హితాన్ని బొధిస్తున్నాను. మానవుడనూ, రాక్షసుడనూ కాని నేను
మధ్యస్థుడనైన వానరుడను. సత్యాన్ని యథాతథంగా చెబుతున్నాను
శ్రద్ధగా ఆలకీంచు

మహాత్మర యశ్శంపన్నడైన శ్రీరామచంద్రుడు పంచభూత
సమేతంగా చరాచరజగత్తునంతనూ సంహరించనూగలడు, పునః
సృష్టించనూ గలడు. త్రివిక్రమ సమ పరాక్రమ సంపన్నడైన
అతనితో—యక్షగంధర్వసీద్ధ, కిన్నర, పతగాదు లేకాదు యెవ్వరూ,
యెక్కడా యెదురై పోరాడ జాలరు. అట్టి సర్వ జగదీశ్వరునికి
నువ్వు మహాపరాధం చేశావు. ఇక నువ్వు సజీవంగా ఉండడం
అసంభవం. జగత్తయంతో శ్రీరామునితో పోరాడగల వాడెవడూ
లేడు. ఆ రాముడే నిన్న అంతం చేయవస్తే బ్రహ్మదేవుడు కానీ,
పరమేశ్వరుడు కానీ, మహాంద్రుడూ కానీ, ముగ్గురూ కలిసి కూడ
నిన్న రక్షించ లేరని తెలిసికో” అని మౌనం వహించాడు.

(పాల్చికి సుందరకొండ ఆధారంగా)

వీరాంజనేయ రావయ్య!
సర్వభారమూ నీదేనయ్య!

మన హనుమంతుడు

శ్రీ శృంగేరీ శారదా పీతాధీశ్వరులు

క్షో! గోష్టికృత వారాణిం మశకీకృత రాక్షసం
రామాయణ మహామారత్నం వందేనిలాత్మజం.

ఈ పవిత్ర భారత దేశములో జన్మించిన ధర్మాభిమానులందరూ
రామాయణ గ్రంథాన్ని పారాయణ చేస్తూనే యుంటారు.
సామాన్యులుకూడ ఆ గ్రంథ ప్రతిపాద్య నాయకుడైన మర్యాదా
పురుషోత్తముడగు శ్రీరామచంద్రుని గాథను స్వాన్ధిక
రూపములో పరించియో ఆలకించియో యుంటారు. ఈ పవిత్ర
గ్రంథము మనకు మార్గదర్శకమయినది. మన ఉత్తమ సంస్కారము
లన్నింటి మీద రామాయణ ప్రభావము ఉంది.

తల్లులు మన బాల్యమునందే రామాయణ గాథను మనకు
వినిపించే వారు. భజన సంఘాల వారు రామ భజనలను చేస్తూ
భక్తజనావళిని ఆనందసాగరమున ముంచెత్తేడి వారు. శారణికులు
శ్రీరామ గాథను పరించి మనకు వినిపించేడివారు, ఒక్క రామాయణ
మహాకావ్యమునందే మాత్రాపితరుల, సతీపతుల, పీత్రాపుత్రుల,
సహాదర బాంధవుల, రాజు ప్రజల, ప్రభు సేవకుల పరస్పర
కర్తవ్యాన్ని గురించి నేర్చుకోవలసినవి యెన్నో ఉన్నాయి.
రామాయణ గ్రంథ ప్రధాన నాయకుడు శ్రీరామచంద్రుడే
అయినా అందులో కిమ్మింధాకాండ నుండి ముందుకు శ్రీ

హనుమంతుని మహాన్నత గుణగణాలు మనకు విశేషంగా
లభిస్తాయి.

కిష్కింధాకాండలో శ్రీరామచంద్రుడుః-

శ్లో నాన్ బుగ్యేద వినీతస్య
నాయజుర్వేద ధారిణః
నా సామవేద విదుషః
శక్య మేవం ప్రభాషితుమ్ ।

(వార్త్కి రామాయణం)

తాఁ బుగ్యేద, యజుర్వేద, సామవేదాధ్యయన రహితుడు యా
రీతిని భాషింపజాలడు. ఇంత శ్రేష్ఠ సంభాషణ కుశలత్వము
పాందజాలడు. (అనగా హనుమంతుడు సర్వశాస్త్ర పారంగతుడని
యథము.)

ఈ విధంగా కిష్కింధాకాండ నుండి శ్రీరామ పట్టాభిషేక ఘుట్ట
పర్వంతము ప్రతీ ప్రకరణమునందు హనుమంతుడు ప్రధానరూపమున
విరాజిల్లినాడు. ఇతడు లేనిచో రామాయణము అసంపూర్ణముగనే
యుంటుంది. ఇతనిని మనం రుద్రావతారునిగి భావించి
“రుద్రమూర్తయే నమః” యని పూజిస్తూ యున్నాము. ఈ
మహాత్ముని స్కృతమాత్రమున బుద్ధిబలము, యశోధైర్యలు,
ఆరోగ్య నిర్భయత్వాలు, సుదృఢత్వ వాక్పటుత్వాలు కూడ
లభిస్తాయి.

శ్లో బుద్ధిర్ఘలం యశోధైర్యం నిర్పయత్వ మరోగతా
సుదృఢం వాక్పటుత్వం హనుమత్స్నాద్వాపేత్.

(అనందరామాయణం)

భగవదవతారమూర్తియైన హనుమంతుని ఉపాసించుటకు స్వతంత్ర పద్ధతులున్నాయి. తదనుసారం శ్రద్ధాభక్తి విజ్ఞానములతో ఆరాధింపగల్గిన నాడు, అభీష్టసిద్ధితో బాటు ఆతోష్మధరజ కూడ జరుగుతుంది. శ్రీరామభక్త హనుమన్మందిరములు లేని గ్రామములు మనభారతదేశమునందు లేవనియే చెప్పాలి. అపార దయాసముద్రుడయిన హనుమంతుని స్వరించీ ఆరాధించీ మీ రందరూ కృతకృత్యలగుదురుగాక!

“హనుమత్తత్యము”

శ్రీ .ద్వారకా శారదా పీతాధీషులు

శ్లో | ఉల్లంఘ్యసింధో స్పృలం పలీలం
యః శోకవహ్నిం జనకాత్మ జాయః
ఆదాయ తేవై దదాహ లంకాం
నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం|

మన ననాతన ధర్మమునందు అనేకములైన ఉపాస్య దేవతలున్నారు. స్వార్తో పాసనయందు పంచదేవోపాసన ప్రసిద్ధ మైనది. కాని, యా ఉపాస్య దేవతలందరిలోను సాకార బ్రహ్మాచర్య రూపాన్ని గురించి వివరించాలంటే హనుమంతుడు మాత్రమే అగ్రాసనాన్ని లంకరించ దగినవాడు. సమ్యగ్రహమై చర్య పాలన, శత్రువీగ్రహము, కామవిజయం, కార్యసిద్ధి మున్నగు విషయముల దృష్ట్యా రుద్రావతారమూర్తి యగు హనుమంతుడు అత్యధిక ప్రసిద్ధి చెందెను. ఉపాసనాపద్ధతిని గ్రహించాలంటే రామాయణాంతర్గత

శ్రీహనుమచ్చరిత్రావ లోకనము పరమావశ్యకము. దాస్యభక్తికి హనుమంతుడు మాత్రమే ప్రముఖమైన ఉదాహరణ-

**శ్లో॥ శ్రీవిష్ణుశ్రవణపరీక్షీ దభవ ద్వైయాసకః కీర్తనే
ప్రపోదః స్వరణే తదంప్రీ భజనేలక్ష్మీ పృథుఃపూజనే
అక్యారత్యభివందనే కపిపతిర్దోస్యేత సభ్యేతర్జునః
పర్వస్యాత్మనివేదనే బలి రభూత్పృష్టాష్టే తేషాం పరం ।**

హనుమంతుడు తాను వానరుడై దాస్య భక్తి ప్రభావముతో రామదాసుడై కూడ దేవత కాగలిగినవాడు. ఇట్టి సీతిని యే కపీ పాందలేక పోయాడు. హనుమంతుని ఆజన్మ బ్రహ్మ చర్య పాలనా ధర్మము సర్వదా అద్వితీయమైనది. ఇట్టి వ్రేష్టి దాహరణ సృష్టి యందు మరెందునూ కానరాదు. అప్పాంగ బ్రహ్మచర్యము విషయములో శాప్త వర్రన లభిస్తుంది. కొని, యోగ వేదాంగాది స్వాధ్యాయము ద్వారా దివ్యజ్ఞనాభ్యాసాలుకూడఱలవసరమైయున్నవి. జన్మాంతరీయ సీతి కూడ మాడబడుచున్నది. ఈ దృష్టి సర్వస్వ సాధనా సంపన్ముడు, రుద్రమూర్తి యగు హనుమంతుడు ఆజన్మ బ్రహ్మచర్య పరిపాలనా ద్వారా అపరిమిత శక్తి శాలియై శ్రీరామ గాథను అమర మొనర్చినాడు.

అయిననూ హనుమదుపాసన ఉగ్రమని చెప్పబడు చున్నది. కావున, సాధకుడు తత్పూంబంధమగు ఆభిచారిక(మారణ, మోహన) వుపాసనలు చేయరాదు. ఆ మహానీయునకు సాదర ప్రణామము లందజేయుచు ముగించుచున్నాము.

**శ్లో॥ మనోజవం మారుత తుఱ్య వేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం
సాతాత్మజం వానరయూఢ ముఖ్యం శ్రీరామదూతం శిరస నమాశి**

మహాబలిశాలి హనుమంతుడు

శ్రీ పూర్తి గోవర్ధన పీతాధీశ్వరులు

అంజనీపుత్రుడు, పవనసుతుడు, రుద్రావతారమూర్తి, కేసరీనందుడు, సాధుశిరోమణి, కపిశిరోమణి, భక్తశిరోమణి, పావనావతారుడు అని అనేక నామములచే ప్రసిద్ధినందిన హనుమంతునిగూర్చి యిందరికి యితడు యెలాపుత్రుడు కాగలిగాడనే సందేహముకలుగుతుంది. కానీ, వాస్తవాన్ని విమర్శించి ఆర్థం చేసుకోగలిగిననాడు ఆన్నింటికి చక్కనిపమాధానము లభిస్తుంది. రుద్రావతారుడు కావడంచే శంకర నందనుడైనాడు. “ఆత్మావైజాయతేపుత్రః” అను శాప్త వచనానుసారము వానర రాజగు కేసరికి ఔరసపుత్రుడగుటచే “కేసరీనందను” డనడం సుసంగతము, “పుంజికస్తత” అనే అప్సరస శాపగ్రస్థయై కామరూపముగల దివ్యాతిథివ్య వస్త్రాభిభూషితయై పర్వతముమీద విహరించుచున్నది. వాయు దేవుడు ఆమె వైపు పురోగమించాడు. ఆమె వెంటనే “ప్రతి ప్రత నగున స్మృతించి తన సర్వనాశనాన్ని కోరువాడెవడు?” అని గద్దిస్తూ పరికెను. అంతట సర్వ ప్రాణస్వరూపుడగు వాయుదేవుడు బదులుగా “దేవి! అటువంటి దేహి లేదు. అనంతకోటి బ్రహ్మండ నాయకుడు, అనాథనాథుడు, కరుణావరుణాలయుడు, నిర్మణసిరాకారుడూ అయిన భగవానుడు భూభార హరణార్థం మానవరూపమున అవతరింప నున్నాడు. ఆ పరమాత్మ సేవకై నీ గర్భము నుంచి పుత్రరూపమున అవతరించదలచెను. దయతోనన్నాక్షమింతువు గాక?” అన్నాడు. అంతే పవనసుత అంజనీపుత్రాను నామాలు హనుమంతుడికి విశ్వాత మయినాయి.

ఈ విషయస్వర్ణస్నీ విశ్వసింప లేనివారికి కూడ హనుమ ద్రూపమునందు అనన్య సామన్యమైన వ్యక్తిత్వము గోచరమను తూంటుంది. పదునాలుగు లోకాలనూ జయించిన రావణునివంటి జగజ్జెట్టి యొక్క నగరమందు యేకాకిగా నిర్భయముగా ప్రవేశించి వాని యెదుబ నిలచి తన ప్రభువునకు జయజయ కారాలు పలుకుతూ “రావణ! సావధానుడవై! యుందును గాక! నన్ను దురొక్కునవలయునని నీవు చేయు ప్రయత్నము నీ సర్వనాశ నానికి దారి తీస్తుంది. మహా బలపరాక్రమశాలురైన రామలక్ష్మిభజుకునేను సేవకుడను. అమేయ బలపరాక్రమశాలీ, వానర రాజు అయిన సుగ్రీవుడు సేనా పరివారములతో వారిని సేవించుచున్నాడు. ఈ విశాల ప్రపంచము నందు యెంతటి కరినమైన కార్యమునైనా సాధించడము నందు యాషణార్థక్కేశస్నీ పాందని శ్రీరామ దూతను. మహాంద్రునివజ్రాఘాతముకూడ. నా దేహమును స్మృతించి వ్యర్థమయినది. ఈ ప్రపంచమంతా నా కెదురు నిలచిననూ దానిని నాశనం చేసి తీరుతాను. వాయుసందనుడను కావడంవలన నేను కూడ అంతటి బలశాలినియే తెలిసేకొను” మనెను.

“వానర! ఇది రావణునిలంక” అనేవిషయాన్ని విస్మరించి ప్రగల్భలు పల్చుతున్నావు. దేవ దాన వాదు లందరూ యెవరి నామము విన్నంతమాత్రాన భయకంపితు లగుదురో అట్టి రావణ వక్రవర్తిముందానీ వాగడంబరం?” అనగా “ఏకమాత్ర రావణుడొక లెక్క నాకు? వేలాదిరావణులు కలసి వచ్చినా నా ముందు నిలుపజాలరు” అనిసమాధానమిచ్చాడు. “రావణునివద్ద అనేకమైన శస్త్రా ప్రములున్నావి. వాటిని వర్ణింపజాల” మని వారుపలుక మీ ఆయుధములన్నీ భూమియందే యుంటాయి. నేను పర్వతాల

తో, మహావ్యాలతో ప్రహరమారంభించిన యా సృష్టియే తలక్రిందులై పోతుంది. మీరు చేయగలిగింది చేయండి. నేనీ లంకను నాశనం చేసి యిచ్చటకు వచ్చిన పనియగు జానకీనం దర్శనము గావించి మీరు మాస్తుండగనే మరలిపోతుంటే చేతలు నలుపుకుంటూ పశ్చాత్తాపము చెంది తీరుతారు” మహాబలశాలి యగు హనుమంతుడు బుద్ధిబల, బాహుశక్తులతో తన ప్రతిజ్ఞలన్నింటినీ పూర్తిచేశాడు. ఈ “సంకటసమయమునందు ప్రతివ్యక్తి యందు హనుధ్యమన కార్యక్రమత్వము, జాగ్రతమగును గాక!” అని విమలాంబా చంద్రమోళిశ్వరులను ప్రార్థించు చున్నాను.

వర్ధమానకాలమందు

హనుమదుపోసనావశ్యకత

శ్రీ బదరీ పీతాధీశ్వరులు

నేటి భారతదేశంలో ఆర్థకామాలపై ధర్మశాసనం లేక పోవడం చేత అమర్యదితమైన ఏషణలు పటలవించి, పుష్పించి ఫలిస్తున్నాయి. బాల, వృద్ధి, ప్ర్స్త్రీ, పురుష బేధరహితముగా కామాచార, అభక్ష, భక్షణాదిగాగల ప్రవృత్తులలో చిక్కుకుని విమోహితులై వ్యక్తి సామాజిక, రాష్ట్ర దేశాల విషయరహితంగా భ్రష్టులగుచున్నారు. ఒక వేళయేచ్చటనైనా న్యూనాధిక రూపమునందు ధార్మికత్వముగానీ, అధ్యాత్మచింతన కాని ఉంటే అక్కడ కూడ వాటి ఆవరణలో దంభ, పాషండాది దుష్టవృత్తులు పనిచేయు చున్నావి. ఈ విషయ

విమోహక దుస్థితిలో హనుమదుపాసన పరమావశ్యక మయి యన్నది. అతని చరిత్ర వలన మనకు బ్రహ్మచర్య ప్రతపాలన, శీలరక్షణ, బలబుద్ధుల వికాసము శ్రీరాముని యందు అభిమానభ ప్రాతమైన దాస్య భావము మన్నగు మహాత్రర గుణపదేశము లభించును.

“దేవో భూత్యా దేవంయజేత్” అనునది ఉపాసనాముఖ్య సీద్ధాం తము. ఉపసమీపము, ఆసన= ఉండుట (సమీపమందుండుట) అని అర్థము. ఏ ఉపాసనాద్వారా యిష్టదేవత యందలి గుణరూప శక్తుల యందు సామీప్య సంబంధం యేర్పడుతుందో? సాకారత్వ మేర్పడుతుందో, అదియే ఉపాసనా తాత్పర్యదేశ్యమై యన్నది.

నేటి యా విషమస్థితిలో మానవమాత్రులకు విశేషంచి బాల్ఫుకు యువకులకు హనుమదుపాసన అత్యంతావశ్యక మైనది. బుధి, వీర్య బలాదులను ప్రసాదించి హనుమంతుడు తన భక్తులను సంరక్షిస్తూ పుంటాడు. భూత, ప్రేత, రాక్షసాదులు ఆ మహాత్ముని నామోహారణమాత్రము చేతనే పారిపోతాయి. స్నేరణమాత్రము చేత అనేక రోగాలు శాంతిస్తాయి. మానసిక దౌర్ఘట్యా సంఘర్షణలో ఆ స్వామి సహకారం లభిస్తుంది. ఆయన సహకారము వలననే శ్రీ తులసీదాస మహాకవికి శ్రీరామదర్శన మహాధ్యగ్యం లభించింది. నేడు కూడ చాలామంది భక్తులకు ఆ మహానీయుని అనుగ్రహ ప్రసాదం లభిస్తూనే వుంది, కావున హనుమత్స్యపను సంపాదించుట కొరకు శాప్తప్రతిపాదిత వృపాసనాపద్ధతులుగలవు. వాటి ననుసరించి వుపాసనలో సంలగ్నులు కాగలిగిన నాడు అనేక లౌకికాలౌకిక సిద్ధులు లభిస్తాయి. దేశ బౌన్నత్యానికి అనేక కార్యకలాపాలు

కొనసాగుతున్నాయి. కానీ ఆధ్యాత్మిక రంగంలో జరుగవలసినంత కృషి జరగడము లేదు. తత్వలితంగా భౌతిక సమృద్ధి మానవునికి వరదానముకాక అభిశాపముగా నున్నది. ఇట్టి స్థితిలో దేశమునకు కావలసిన ఆదర్శము మనకు హనుమచ్ఛరితయందు లభ్యమగుచున్నది. భగవత్తత్త్వవిజ్ఞానమునకు, భక్తి సేవలకు, హనుమంతుడు మనకు పుజ్యిలమగు వుదాహరణ. మహాత్మము భావాలతో భగవదను రక్తి సేవలకు, వ్యక్తిత్వ పూర్వమికాసాలకు వుదాహరణలు హనుమచ్ఛరితయందే లభిస్తాయి.

హనుమంతుడు బాలబ్రహ్మచారి. ఆ మహానీయుని ధ్యాన బ్రహ్మ చర్యానుష్ఠానము వలన నిర్వలాంతఃకరణయందు సమగ్రమగు భక్తి కలుగుతుంది. హనుమచ్ఛరితలో శక్తింసంచయ, సదుపయోగములు, భగవద్భక్తి నిరహంకారము మున్నగునవి సంపూర్ణముగా యుండుటవలన ఆతనిని ఆరాధించడము వలన ఆ సద్గుణములన్నీ సాధకులు, భక్తులు అయిన యువకులకు, బాలురకూ కూడా లభించును.

విరాంజనేయా! రావయ్యా!
సర్వభారమూ నీదేనయ్యా!

“సదా రక్తకుడు హనుమంతుడు”

శ్లో యదివా త్రిద శేశాం నదక్ష్యవృగ్తశ్రమః
బద్ధ్య రాక్షప రాజుమానయనాప్యమి రావణా

తా స్వర్గంలో కూడ సీతాదేవి లభించనిచో నేను త్రై లోక్య
విజేత అయిన రాక్షసరాజుగు రావణాసురునే బంధించి తీసుకు
పస్తానన్నది- శ్రీ రామభక్తుడగు హనుమంతుని సత్యోక్తి.

అందువలననే శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతుని యశస్విను
గానంచేస్తూ...యుద్ధమందు మారుతి చూపిన పరాక్రమాన్ని యమ
యింద్రోపేంద్రకుబేరాది లోకపాలుర యందు కూడ జూడజాలము
అనెను.

శ్లో న కాలస్య న శక్రస్య నవిష్టో ర్యుత్తపశ్యాచ
కర్మాని తాని ప్రాయంతే యాని యుద్ధే హనూమతః..॥

హనుమంతుని వలె పరాక్రమ శాలియై నిష్టాముడైన వాడే
ధర్మాన్ని రక్షించగలడు. సమర్పణ, త్యాగం, కర్తవ్య పూర్తియందు
నిష్ఠ లేనివాడు - సత్యమగు సేవకుడుగా గాని, ధర్మరక్తకుడుగా గాని
కాజాలడు. ఆస్తకీరహితమయున కర్మ సాధనను గీతాచార్యులు సీద్ధి
సోపానముగ వ్యక్త పరచెను. హనుమంతునివంటి నిష్టామ
పరాక్రమవంతుడగు సేవకుడు లేనిచో శ్రీరామచంద్రుని సత్కృ
మునకు విజయరక్షీ లభించి యుండెడెదికాదు. యుద్ధకాండమందు
జాంబంతుడు హనుమంతుడు జీవించియున్నచో మనమందరము

లేకపోయిననూ శ్రీరామచంద్రునకు విజయము నిశ్చయముగ
లభించి తీరుతుంది. ఆ మాట వాస్తవమేగదా! సేవకునకు
నిష్టామభావమేకాకుండా సత్యబ్రహ్మచర్యము అవశ్యము. అత్యంత
అవశ్యకమై యున్నది. శారీరిక సప్తధాతుసారమగు శుక్రనామక
ధాతువును సంరక్షించుటయే బ్రహ్మచర్యమునకు అర్థము.
సత్యమనగా మనోవాక్షర్యల యేకత్వము. ఈ రెండింటికినీ
ఆదర్శ మూర్తి హనుమంతుడు. ఆతని శరీరము అఖండ
బ్రహ్మచర్యమునకు ప్రసిద్ధి నొందినది. ఆ యా కారణమువలననే
వజ్రాంగుడని పిలువబడ్డాడు. ఆయన బలపరాక్రమాలకు హద్దులు
లేవు. సత్యమునకు హనుమచ్ఛర్పిత అద్వితీయ మైనది. వాక్షర్చ
చేత ఆతడు శ్రీరామచంద్రునకు వందన మందజేస్తా ఆతనిని
హృదయమారా అభిలషిస్తున్నాడు కూడా.

శ్రీరామభక్తి, సద్గుణముల కారణంగానే హనుమంతుని స్వరణ
మమోఘుమై ఫలప్రదమైనది. లౌకిక సమస్య లెదురయినపుడు
కార్యసాధనకై భక్తులు శ్రీరామసమేతుడైన హనుమత స్వరణ
చేయవలెను. భక్తజన వశంకరుడగు హనుమంతుడు తన సేవకునకు
అభీష్టమును సర్వదా నెరవేర్చుటకు సంసీధ్యుడగు చుండును.

రామరహస్యాన్త పనిషత్తుయం దత్తణిట్లా అన్నాడు.

క్షీ ॥ “లౌకికే సమను ప్రాణై మాం స్నేహదమసేవకం”

శ్రీ రామ నామ రసికుడు - హనుమంతుడు. ॥

హనుమంతుడు తన విశేషాకాలాన్ని రామనామ సంకీర్ణయందే
లగ్గం చేస్తాడు. నామసంకీర్ణ మాత్రంచేత ప్రేమాన్నిత్తుడవు
తూంటాడు. ఆతని నేత్ర కమలాల నుంచి ప్రేమాప్రస్తులు జలజల

రాలుతుంటాయి. సుదీప్తరూపంలో అతని శరీరము రోమాం చిత్రమౌతుంది. శ్రీహనుమత్యంహాతోక్తనిమ్మలిథిత శ్లోకము లందు హనుమంతుడు తన రసనేంద్రియమున కీవిధంగా ఆదేశించు చున్నాడు.

శ్లో|| హే జిహ్వ్య జానకీ జానేనామ్మా రామ మాధుర్య మండితం భజస్య సతతం ప్రేమ్మా చ ద్వ్యాంఘ సహితం స్యతం జిహ్వ్య శ్రీ రామనంస్నరణే విలంబం కురుషేష్టాపే కథం వృథాయసాది తే కించి ద్వినా శ్రీరామసుందరం

ఆంధీ రసనేంద్రియమా! నీపు శుభములు కోరుచున్న యెడల శ్రీజానకీజీవనుని మధురాతిమధుర శ్రీరామనామమును సతతము ప్రేమపురస్పరముగ స్నేరించు చుండుము. ఓ రసనేంద్రియమా! రామనామోచ్ఛారణకై యెందులకు ఆలసించు చున్నావు? మధుర మనోహర శ్రీరామనామోచ్ఛారణ రహితముగ క్షణకాలము కూడ వ్యాధము చేయరాదు. పరున్నా, నిలబడేయున్నా యెదశయందైనా శ్రీరామనామస్నరణ చేయువాడు పరమపదాన్ని పాందుతాడు.

శ్లో|| ఆసీనోవా శయనోవా త్విష్టన్యా యత్రకుత్రవా శ్రీ రామనామ సంస్కృత్య యతి తస్మారణం పదం.

శ్రీరామనామమును హనుమంతుడు తన జీవన సర్వస్యముగ భావించాడు.

శ్లో|| కేవలం రామనామైవ సదా మజ్జివనం మునే సత్యం వదామి సర్వస్య మిదమేకం సదా మమ!

మునే! ఏక మాత్రమయిన శ్రీరామనామమే నాజీవనము. సదా

శ్రీరామనామవే నాకు ఏకమాత్రమర్యాద్వై యున్నది.
హనుమంతుడు విష్ణుసనీయమగు తన హృదయమందు రామనా
మమునే పరమతత్త్వముగ స్వీకరించెను. ఇతరేతరములయిన
సాధనలు అతని దృష్టిలో అత్యల్పములు. ఆదిరామాయణ
మందలి సేతుబంధన ప్రకరణమందు హనుమంతుడు నల నీలురకు
శ్రీరామనామము నుపదేశించుచు...

శ్లో | ఏకతః సకలామంత్రా ఏకతో జ్ఞానకోటయః
ఏకతో రామనామస్య తదపిశ్యాన్న వై సమం
దేశకాల క్రీయజ్ఞానాదన పేష్య స్వరూపతః
అనంతకోటి ఘలదో రామమంత్రో జగత్పతే ।

త్రాసుయందలి ఒక సిబ్బెయందు సమస్తమహామంత్రములనూ
అనంతకోటి జ్ఞానధ్యానాది సాధన ఘలములనుంచి రెండవదాని
యందు కేవలం శ్రీరామనామమును మాత్ర ముంచిన అవస్త్రీ
కలసియు సరితూగపు. శ్రీ రామ నామ ఆరాధనయందు దేశకాలాది
పవిత్రతలు అనుష్టానాది క్రీయలు, జ్ఞానాదులు అవసరం లేదు.
శ్రీరామనామ మంత్రోచ్చారణమాత్రము చేత అనంతకోటి
ఘలములు లభించును.

శ్రీరామనామ భజనమందలి విలాషణమేమన 'తుమిరి పవనసుత
పావన నామ, అపనే బసకరి రాకేవు రామో'.

సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడు, సర్వేశ్వరుడయిన పరమ ప్రభువును
కూడ స్వవశము చేసి కొన గల శ్రీరామ కీర్తనతో సమమైన
అన్యసాధన మరేచి గలదు?

స్నేహపూర్వకముగ శ్రీరామనామమును జపించువారి యెదల
హనుమంతుడు ప్రసన్నత గలిగియుండును. అట్టి వారికి తాను
కల్పవృక్షమై సమస్త మనోరథములను సఫల మొనర్చును.

ఖీ॥ యే జపంతి సదాస్నేహప్యామం మాంగల్య కారణం
శ్రీమతో రామచంద్రశ్య కృపాలేశో మమస్యామినః
తేషామర్థే సదా విప్ర ప్రదాతారం ప్రయత్నతః
దదామి వాంచితం నిత్యం సర్వదా సౌఖ్యముత్తమం।

విప్రవర్య! నా స్యామియు, దయాసాగరుడు, శ్రీమంతుడు
నయిన శ్రీరామచంద్రుని మంగళకర నామమును యే మానవులు
సదా ప్రేమ పూర్వకముగ జపింతురో వారికి నేను అనుక్షణము
ప్రయత్న పూర్వకముగ ప్రదాతనై యుందును. నిత్యము నేను
వారి కోరికలను నెరవేర్చుచు ఉత్తమ సుఖములను ప్రసాదింతును.

ఈ రీతిగ హనుమంతుడు నామకీర్తన యందు సదా జాగరూకుడై
యుండును, కీర్తన ప్రియులనందరినీ సదా రక్షించుచు ఆతడు
సహకరించు చుండును.

ఓం హం

హనుమతే నమః

“హనుమచ్ఛరీత్రషై సింహావలోకనం”

ధర్మమే ప్రాణస్వరూపాగా గల భారతా వనియందు హనుమంతుని చిన్న లేక పెద్ద దేవాలయము గాని, మందిరము గాని, విగ్రహముగాని లేని నగరముకానీ, గ్రామముకానీ, జనపదముగానీ లేవు. వ్యాయామ కళాలయందు కూడ విగ్రహాలు లేనిచోట కనీసం మట్టిబొమ్మెనై నా పెట్టుకొని పూజించుచున్నారు. తను - మన - ప్రాణాలలో అననేల! వీరహనుమత్ర్య భావములేని ప్రదేశము యి భారతా వనియందే లేదని చెప్పవచ్చును. మనకు శక్తినీ, భక్తినీ, సమర్పణమూ నిష్టపుటసేవనూ, త్యాగి, బలిదాన భావాదులను అతడు సదా ప్రసాదిస్తూనే యుంటాడు. పరమ ఆదర్శమూర్తియగు పవన తనయుని గాథ జ్యోతిర్గ్రయ ప్రంభసదృశంగా మనకు కళ్యాణ మార్గాన్ని, నిశ్చితమగు దిశను నిర్దేశిస్తూంటుంది. శ్రీ సీతారాముల అనన్యభక్తుడైన హనుమంతుడు అఖండ బ్రహ్మచర్య ప్రత పాలకుడు, వీరత్వ, హరత్వ, బుద్ధిమత్వ, దక్షత్వాది సద్గుణములకు అతడు నిధి. వజ్రాంగుడు, అత్యంత శక్తి సంపన్ముడు, పరమపరాక్రమధీశాలి, శాస్త్ర పారంగతవిద్యాంసుడు, పరమ నీతిజ్ఞుడు, సరశస్వరూపుడు, జీవిత సర్వస్వాన్ని రామాంకిత మొనర్చిన వాడు, అతని రోమరోమము రామ మయము. ఒకానోకసారి అతడు శ్రీరామునితో-

శ్లో! దేహదృష్ట్యాతు దాసోఽహం జీవదృష్ట్య త్వదంశక :

వస్తుతస్తు త్వమేవాఽహం ఇతి నిశ్చితా మతా ।

అనగా - ప్రభూ! దేహదృష్ట్య దాసుడనగు నేను జీవ రూపేణ మీ అంశను. పరమార్థదృష్ట్యతో చూడునే నేనూ మీరూ ఒకటి. ఇది నిశ్చితాభిప్రాయము.

హనుమంతుడు ప్రసన్నడగుటకు ఆలస్యము గాదు. “రామ రామ సీతారామ” అని జపిస్తే చాలు, ఆ రామభక్తుడు ప్రసన్నడవుతాడు. మానవుడెలాగయినా భగవదోమృఖుడు కావాలనీ, జన్మ - జరా - మరణాదుల నుంచి ముక్కి నందాలనీ దయామయు డయిన ప్రభునివైపు పురోగమించాలనీ స్వామికి సర్వస్వాన్ని సమర్పించి తానునిశ్చిత మంగళ ప్రదముల నందవలయు నని నిరంతరము ప్రయత్నించవలయును. ఇందులకు కృపామయమూర్తి అయిన శ్రీహనుమంతుడు సదా ప్రయత్నిస్తాడు. ఏదో వంకతో ప్రేరణ ప్రోత్సహములను ప్రసాదిస్తాంటాడు. అతడు భక్తులను ప్రాణాధికంగా ప్రేమిస్తుంటాడు కూడా.

అమంగళముల నంతము చేసిసన్నంగాఁమాలను చేకూర్చునట్టి భక్తవరుడు హనుమంతుడు. భక్త శ్రేష్ఠుడు, భక్తజన సంరక్షకుడు అయిన పావని చరిత్ర పరమ పవిత్రమై, పరమ మధురమై, పరమాదర్మమై అత్యద్యుతమునై యున్నది. పావని జనని పుణ్య శిలిష్ఠి యగు అంజనాదేవి, కాని రుద్రవీర్య సముద్భవునిగా, వాయుపుత్రునిగా, కేసరి నందనునిగా ఆయనకు నామాంతరములు గలవు. అనగా శివ, వాయు, కేసరు లీతనిజనకులు, ఈ విషయాలను స్ఫుర్తికరించు గాథ లనేకములు గలవు. వివిధ పురాణ వ్యాపిత, కల్పాంతర భేదగత గాథలను సమన్వయ పరచుకొనగల సంప్రదాయ సిద్ధమైన ఆధ్యాత్మిక దృష్టి, శ్రద్ధ, విజ్ఞాపము లత్యవసరములయి యున్నవి. ఈ విషయ సర్వస్వమువై పురాణాలలో కూలంకషచర్చ జరిగి యున్నది.

“మంగళం – మహాత్”

శ్రీ మదేకాదశముఖ హనుమత్స్వవచ్షమ్

శ్రీ దేవ్యవాచ

- శ్లో || శైవాని గాణ పత్యాని శక్తాని వైష్ణవాని చ |
కవచాని చ సౌరాణి యాని చాన్యాని తాని చ ||
- శ్లో || శృతాని దేవ దేవేశ త్వద్వక్రోన్మి : సృతాని చ |
కించిదన్యత్త దేవానాం కవచం యతి కథ్యతే ||

శశ్వర చువాచ

- శ్లో || శృంగదేవి ప్రవక్ష్యామి సావధానావధారయ |
హనుమత్స్వవచం పుణ్యం మహాపాతక నాశనం ||
- శ్లో || ఏతద్వహ్యతమం లోకే శ్రీప్రసిద్ధికరం పరం |
జయో యస్య ప్రసాదేన లోకత్రయ జితోభవేత్ ||

ఈం అస్య శ్రీ ఏకాదశ వక్త హనుమత్స్వవ మాలా మంత్రస్య
వీరరామచంద్రబుషిః, అనుమ్మణందః, శ్రీ మహావీరహనుమాన్
రుద్రో దేవతా, ప్రాంబీజం, స్నేహశక్తిః, స్నేహంకీలకం,
సర్వదూతస్తంభనార్థం, జిహ్వ కీలనార్థం, మోహనార్థం, రాజముఖీ
దేవతా వశ్యరం, బ్రహ్మరాక్షస, శాక్నీ, డాక్నీ, భూత, ప్రేతాది
బాధాపరిహరార్థం, శ్రీహనుమద్దివ్యకవచాఖ్య మాలా మంత్ర జపే
వినియోగః.

కరన్యాసం

1. ఓం హ్రోం ఆంజనేయాయ అంగుష్ఠాభ్యం నమః 2. ఓం స్రేం రుద్రమూర్తయే తర్జనీభ్యం నమః 3. ఓం స్రేం వాయుపుత్రాయ మధ్యమాభ్యం నమః 4. ఓం హ్రోం ఆంజనేయాయ అనామికాభ్యం నమః 5. ఓం స్రేం రామదూతాయ కనిష్టికాభ్యం నమః 6. ఓం హ్రోం బ్రహ్మప్రతివినివారణాయ కరతల కరపుష్టాభ్యం నమః.

అంగన్యాసం:

1. ఓం హ్రోం ఆంజనేయాయ హృదయాయ నమః 2. ఓం స్రేం రుద్రమూర్తయే శిరసే స్వాహ. 3. ఓం స్రేం వాయు పుత్రాయ శిఖాయై వషట. 4. ఓం హ్రోం అంజనీ గర్భాయ కవచాయ పుం. 5. ఓం స్రేం రామ దూతాయ నేత్ర త్రయాయ వౌషట. 6. ఓం హ్రోం బ్రహ్మప్రతివినివారకాయ అస్త్రాయ ఘట.

ధ్యానం

ధ్యాయే ద్రణే హనూమంతం ఏకాదశ ముఖాంబుజం
ధ్యాయే త్తం రావణోపేతం దశబాహుం త్రిలోచనం |
హాహోకారైసు దరైవ్శ్న కంపయంతం జగత్రయం
బ్రహ్మది వందితం దేవం కహికోటి సమన్వితం ||
ఏవం ధ్యాత్వా జపే ద్వేవి కవచం పరమాద్భుతం.

1. ఓం ఇంద్రదిగ్ంగ్ గే గజారూఢ హనుమతే బ్రహ్మప్రతి శక్తి
సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పీశాచ బ్రహ్మరాక్షస శకీనీ డాకీనీ
బేతాళ సమూహాచ్ఛాటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.

2. ఓం అగ్ని దిగ్ంబర్ గే మేషారూఢ హనుమతే అగ్నిప్రతి శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రుపిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
3. ఓం యమ దిగ్ంబర్ గే మహిషారూఢ హనుమతే దండ శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
4. ఓం నైర్పతి దిగ్ంబర్ గే నరారూఢ హనుమతే ఖద్ద శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
5. ఓం వరుణ దిగ్ంబర్ గే మకరారూఢ హనుమతే ప్రాణ శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
6. ఓం వాయవ్యదిగ్ంబర్ గే మృగారూఢ హనుమతే అంకుశ శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
7. ఓం కుబేర దిగ్ంబర్ గే అశ్వారూఢ హనుమతే గదా శక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ శాకీనీ డాకినీ బ్రహ్మరాక్షస బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
8. ఓం శశాంక దిగ్ంబర్ గే రాక్షసారూఢ హనుమతే పర్వతశక్తి సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకీనీ డాకినీ బేతాళ సమూహోచ్చటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.

9. ఓం అంతర్మిక్ దిగ్వ్యగే వర్తుల హనుమతే ముద్దర శక్తి సహితాయ చోర వ్యాప్తు పీశాచ శక్తినీ డాక్టినీ బ్రహ్మరాక్షస బేతాళ సమూహోచ్చాటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
10. ఓం భూమి దిగ్వ్యగే వృశ్చికారూఢ హనుమతే ముద్దర క్తి సహితాయ చోర వ్యాప్తు పీశాచ శక్తినీ డాక్టినీ బ్రహ్మరాక్షస బేతాళ సమూహోచ్చాటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.
11. ఓం వజ్రమండలే హంసారూఢ హనుమతే పరశుశ్రీక్తి సహితాయ చోర వ్యాప్తు పీశాచ శక్తినీ డాక్టినీ బ్రహ్మరాక్షస బేతాళ సమూహోచ్చాటనాయ మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.

ఇతి దిగ్వ్యంధః

ఓం ప్రీం యూం యం ప్రచండ మహాపరాక్రమాయ ఏకాదశ ముఖ హనుమతే హంసగతిబంధ - మతిబంధ - వాగ్వంధ - సర్వబంధ-చోరబంధ - వృశ్చికబంధ - దుష్టబంధ - మృగబంధ - వ్యాప్తుబంధ - గజబంధ - శార్యాలబంధ - భై రుండబంధ - భూతబంధ - ప్రేతబంధ - పీశాచబంధ - జ్యురబంధ - శూలబంధ - సర్వ దేవతాబంధ - రాజబంధ - ముఖబంధ - రాజసభాబంధ - మోరపీర ప్రతాప రౌద్ర భీషణ హనుమద్వయజ దంప్రాననాయ వజ్రమండలే కొపీన తలసీ వనమాలా ధరాయ - సర్వగ్రహోచ్చాటనాయ - బ్రహ్మ రాక్షస సమూహోచ్చాటనాయ - జ్యురసమూహోచ్చాటనయ - రాజసమూహోచ్చాటనాయ - చోరసమూహోచ్చాటనాయ - శత్రుసమూహోచ్చాటనాయ - దుష్ట సమూహోచ్చాటనాయ - మాం రక్ష రక్ష స్వాహ.

శ్రీ వీరహనుమతే నమః

ఓం నమో భగవతే వీరహనుమతే పీతాంబరధరాయ కర్ణ
 కుండలాద్యభరణాయ - కృతభూషణాయ - కిరీట - బిల్వ -
 వనమాలా విభూషితాయ - కనకయజ్ఞస్థివీతాయ-కాపీన -
 కటిసూత్ర - విరాజితాయ శ్రీ వీరరామచంద్ర మనోభిలషితాయ
 - లంకాదహనకారణాయ - ఘనకులగిరి వజ్రదండ్రాయ - అక్షయ
 కుమార సంహరకారణాయ - ఓం యం ఓం నమో భగవతే
 రామదూతాయ హం ఫట్ స్వాహా.

1. ఓం బ్రాం ప్రాం హనుమతే సీతారామ దూతాయ
 సహస్రముఖ రావణ విధ్వంసనాయ కిలకిల చుః చుః కారేణ
 విభిషణాయ వీరహనుమదైవాయ ఓం శ్రీం ప్రీం శ్రీం ప్రీం
 ప్రోం ఫట్ స్వాహా.
 2. ఓం వీరహనుమతే ప్రాం హం ఫట్ స్వాహా.
 3. ఓం శ్రీ వీరహనుమతే స్నేహం హం ఫట్ స్వాహా.
 4. ఓం శ్రీ వీరహనుమతే ప్రాం హం ఫట్ స్వాహా.
 5. ఓం శ్రీ వీరహనుమతే స్నేహం హం ఫట్ స్వాహా.
 6. ఓం శ్రీ వీరహనుమతే ప్రాం హంఫట్ స్వాహా.
1. ఓం ప్రాం పూర్వముఖే వానరముఖ హనుమతే లం సకల
 శత్రు సంహరకాయ హంఫట్ స్వాహా.
 2. ఓం ఆగ్నేయముఖే మత్స్యముఖ హనుమతే రం సకల
 శత్రుసంహరకాయ హం ఫట్ స్వాహా.

3. ఓం దక్షిణముఖే కూర్చుముఖ హనుమతే మం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 4. ఓం నైర్పతిముఖే వరాహముఖ హనుమతే క్షం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 5. ఓం పశ్చిమ ముఖే నారసింహముఖ హనుమతే ప్రోం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 6. ఓం వాయవ్యముఖే గరుడముఖ హనుమతే యం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 7. ఓం ఉత్తరముఖే శరభముఖ హనుమతే సం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో
 8. ఓం ఈశాన్యముఖే వృషభముఖ హనుమతే హుం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 9. ఓం ఊర్ధ్వముఖే జ్యోలాముఖ హనుమతే ఆం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 10. ఓం అథోముఖ హనుమతే మార్జలముఖాయ ప్రోం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
 11. ఓం సర్వత్ర జగన్ముఖ హనుమతే ప్రేం సకల శత్రు సంహరకాయ హుం ఘట్ స్వాపో.
- ఓం శ్రీరామ పాదుకాధరాయ మహా వీరాయ వాయు పుత్రాయ కనిష్ఠాయ బ్రహ్మనిష్ఠాయ ఏకాదశ రుద్రమహార్థయే మహాబలపరాక్రమాయ భానుమండల గ్రసన గ్రహయ చతుర్ముఖ

వరప్రసాదాయ మహాభయ రక్షకాయ “యం ప్రోం ఓం హం స్నేం
హం స్నేం హం స్నేం హం స్నేం” ఓం ఏర

హనుమతే నమః ఏకాదశ ఏరహనుమన్మాం రక్ష రక్ష శాంతిం
కురుకురు తుష్టిం కురుకురు పుష్టిం కురుకురు మహారోగ్యం
కురుకురు అభయం కురుకురు ఆవిష్టుం కురుకురు మహావిజయం
కురుకురు సౌభాగ్యం కురుకురు సర్వ్యత విజయం కురుకురు
మహాలక్ష్మీం దేహి దేహి హం ఘట స్వాహా.

ఇత్సై తత్స్వవచం దివ్యం శివేన పరికీర్తితం

యః పశేత్ప్రయతో భూత్యా సర్వాన్నామా నవాపుణ్యయాత్,
ద్వ్యక్తాలం ఏకకాలం వా త్రివారం యః పశేన్నరః

రోగాన్నపనః క్షణం జిత్యా స పుమాస్తభతే శ్రియం.

మధ్యహోన్న చ జలే స్థిత్యా చతుర్వారం పశేద్వది
క్షయాపస్మారకుష్టాది తాపత్రయ నివారణాం.

యః పశేత్స్వవచం దివ్యం హనుమధ్యాన తత్పరః

త్రిః స కృత్యా యథాజ్ఞానం సోపి పుణ్యవతాం నరః

దేవమభ్యర్చ్య విధివత్పరశ్చర్యాం సమారథేత్

ఏకాదశ శతం జూప్యం దశాంశ హవనాదికం.

యః కరోతి నరో భక్త్య కవచస్య సమాదరం

తత్సః సిద్ధిర్భు వేత్తస్య పరిచర్య విధానతః.

గద్య పద్యమయా వాణి తస్య వక్త్రే ప్రజాయతే

బ్రహ్మ హత్యాది పాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః.

ఇది శ్రీరుద్రయామలే ఉమామహాశ్వర సంవాదే ఏకాదశముఖ
హనుమద్దివ్య కవచ మాలా మంత్రస్తోత్రం సంపూర్ణమ్.